

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 228

Izdevums latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

62. gadagājums

2019. gada 5. jūlijs

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 542. plenārsesija, 20.3.2019.–21.3.2019.

2019/C 228/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Digitālā veselībpratība – iedzīvotāju vajadzībām pielāgota veselības aprūpe demogrāfisko pārmaiņu laikā Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums)	1
2019/C 228/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ekonomiski neaktīvu personu nodarbinātības iespējas” (pašiniciatīvas atzinums)	7
2019/C 228/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atbalstošas izglītības sistēmas prasmju neatbilstības novēršanai – kāda pāreja ir vajadzīga?” (pašiniciatīvas atzinums)	16
2019/C 228/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Spēcīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība – noturīgas demokrātijas veidotāja” (pašiniciatīvas atzinums)	24
2019/C 228/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu ““Baltās dūjas ceļš”: priekšlikums globālai miera veidošanas stratēģijai ES vadībā” (pašiniciatīvas atzinums)	31
2019/C 228/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas iedzīvotāju uzklausišana ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanai (Sibiu un ne tikai)”	37
2019/C 228/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kohēzijas politikas nākotne pēc 2020. gada” (izpētes atzinums)	50

LV

2019/C 228/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES nākotne: Savienības iedzīvotāju ieguvumi un Eiropas vērtību respektēšana" (izpētes atzinums pēc Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Rumānijas pieprasījuma)	57
2019/C 228/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Izglītošana par Eiropas Savienību" (Rumānijas prezidentvalsts pieprasīts izpētes atzinums)	68

III Parengiamieji akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 542. plenārsesija, 20.3.2019.–21.3.2019.

2019/C 228/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas standartizācijas 2019. gada Savienības darba programma"" (COM(2018) 686 final)	74
2019/C 228/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Saskaņotie standarti: lielāka pārredzamība un juridiskā noteiktība pilnībā funkcionējošam vienotajam tirgum"" (COM(2018) 764 final)	78
2019/C 228/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pretī daudzpusīgam Eiropas Savienības regulējumam attiecībā uz endokrīnajiem disruptoriem"" (COM(2018) 734 final)	83
2019/C 228/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgais paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns dezinformācijas apkarošanai"" (JOIN(2018) 36 final)	89
2019/C 228/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "Eiropas un Āzijas savienojamība – ES stratēģijas pamatelementi"" (JOIN(2018) 31 final)	95
2019/C 228/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz resursiem īpašajam piešķirumam Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013" (COM(2019) 55 final – 2019/0027 (COD))	103

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 542. PLENĀRSESĪJA, 20.3.2019.–21.3.2019.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Digitālā veselībratība – iedzīvotāju vajadzībām pielāgota veselības aprūpe demogrāfisko pārmaiņu laikā Eiropā”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2019/C 228/01)

Ziņotāja: **Renate HEINISCH**

Pilnsapulces lēmums	20.9.2018
Juridiskais pamats	Reglamenta 32. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	7.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	21.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas) 153/0/2	153/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Komisijas centienus digitālo veselībratību noteikt par vienu no galvenajām e-veselības programmas prioritātēm. EESK iesaka izstrādāt visaptverošu ES stratēģiju, kurā būtu skaidri un cieši uzraudzīti mērķi veselībratības jomā, lai atbalstītu cilvēku tiesības veselības jomā un novērstu nevienlīdzību, ko rada digitālo ierīču izmantošana.

1.2. EESK atbalsta *IC-Health* projekta rezultātus⁽¹⁾; īpaši vērā ņemams ir ieteikums šajā darbā iesaistīt aktīvus iedzīvotājus. Tāpēc EESK iesaka nepārtraukt *IC-Health* projekta īstenošanu, lai turpinātu jau uzsāktās tiešsaistes mācību programmas.

1.3. EESK uzsver: lai uzlabotu digitālo veselībratību, dažādām paaudzēm ir vajadzīgas atšķirīgas pieejas atkarībā no tā, kā ikdienas dzīvē tās izmanto digitālos rīkus. Visu vecuma grupu un kultūru iedzīvotāji, cilvēki ar visu veidu veselības traucējumiem, kā arī migranti ir jāiesaista digitālās informācijas avotu izstrādē. Galvenā uzmanība būtu jāpievērš vecāko paaudžu pārstāvjiem, kuri, rūpējoties par savu labsajūtu un veselību, aizvien biežāk saskaras ar problēmām.

1.4. EESK iesaka pastiprināt centienus iekļaut digitālu informāciju par zālēm un medicīnas ierīcēm un iesaistīt visas organizācijas, kas varētu palīdzēt. EESK iesaka izveidot saikni starp darbu, ko veic Eiropas Zāļu aģentūra (EMA), zāļu aģentūru vadītāji (HMA) un Eiropas Komisija.

1.5. EESK atbalsta viedokli, ka e-veselības risinājumi būtu jāizmanto kā izmaksu ziņā efektīvi instrumenti veselības aprūpes sistēmās. Pievilcīgi digitālie rīki varētu palielināt cilvēku atvērtību digitālajiem plašsaziņas līdzekļiem.

⁽¹⁾ Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” saskaņā ar dotācijas nolikumu Nr. 727474.

1.6. Tomēr EESK uzsver, ka digitālo pakalpojumu priekšrocības var pilnībā izmantot tikai tad, ja cilvēki spēj piekļūt sniegtajai informācijai un to labi saprast. Galvenie priekšnoteikumi cilvēku veselībratībai ir lasītprasme un pamatzināšanas matemātikā, kas jāiegūst skolas laikā, lai paplašinātu savas iespējas.

1.7. EESK uzsver, ka e-veselības rīcības plānam ir jāveicina plaša sadarbība un jāaptver viss cilvēka mūžs. Vietējā līmenī digitālās veselībratības sākumpunkts ir bērnudārzs un skola. Bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem, skolotājiem, vecākiem un vecvecākiem kopā ar attiecīgajiem veselības nozares darbiniekiem (piemēram, ārstiem, vecmātēm, medmāsām, farmaceitiem un aprūpētājiem) būtu jāizstrādā iniciatīvas, lai uzlabotu digitālo veselībratību. Cieša sadarbība starp ārstiem (ģimenes ārstiem) un farmaceitiem jo īpaši var palīdzēt uzlabot pacientu veselībratību. Šī pieredze ir jāņem vērā rīcības plāna turpmākajā izstrādē. Dalībvalstīm ir jāizstrādā un jāīsteno rīcības plāns, lai uzlabotu digitālo veselībratību.

2. Ievads

2.1. Digitālās informācijas nozīme sabiedrībā pieaug. Iedzīvotāju digitālā veselībratība ir e-veselības programmas veiksmīgas ieviešanas būtisks elements. Veselībratība ir spēja meklēt, saprast, novērtēt un izmantot informāciju, kas attiecas uz veselības aprūpi, profilaksi vai veselības veicināšanu. Tam vajadzīgas, no vienas puses, personiskās prasmes un, no otras puses, veicinoši pamatnosacījumi, tādi kā informācijas sniegšana saprotamā valodā. Tas ir pats sākums; lai šajā nolūkā izmantotu internetu, ir vajadzīgas papildu prasmes.

2.2. Digitālās veselībratības aspektus var raksturot ļoti pragmatiski: informācijas meklēšana par veselību kā tāda ir mazāk svarīga nekā jautājums par to, kā noskaidrot, kur meklēt informāciju, vai pieejamie avoti sniedz pietiekamu un noderīgu informāciju un vai tie ir uzticami ⁽²⁾.

2.3. "Digitālās veselības rīki" ir digitālie pakalpojumi, kas lietotājiem sniedz vispārēju veselības informāciju, lietojumi veselības jomā (pēcuzraudzība un ārstēšanas uzraudzība), rīki, kas palīdzēs cilvēkiem palikt savās mājās (attālināta uzraudzība vecāka gadagājuma cilvēkiem), kopīgas medicīniskās datnes, digitālie rīki veselības aprūpes speciālistiem (droši ziņojumapmaiņas pakalpojumi, telemedicīna, telezināšanas) un vispārēja digitāla informācija par veselību.

2.4. Eiropas Komisija 2012. gadā publicēja rīcības plānu, kurā izklāstīti šķēršļi digitālo risinājumu pilnīgai izmantošanai Eiropas veselības aprūpes sistēmās. Šis plāns tagad tiek īstenots ar nosaukumu "E-veselības rīcības plāns 2012.–2020. gadam: inovatīva veselības aprūpe 21. gadsimtam" ⁽³⁾.

2.5. Šā e-veselības rīcības plāna mērķus 2018. gada aprīlī papildināja paziņojums "Kā digitālajā vienotajā tirgū īstenot veselības un aprūpes digitālo pārveidi; iedzīvotāju iespēju stiprināšana un veselīgākas sabiedrības veidošana" ⁽⁴⁾.

2.6. Šajā paziņojumā ir sniegta atsauce uz ziņojumu "Veselības stāvoklis ES" ⁽⁵⁾, kurā secināts, ka "adekvātas veselības un aprūpes sistēmas turpmāk izdosies nodrošināt tikai tad, ja tās fundamentāli pārvērtēsim". Viens no pilāriem ir digitālo risinājumu ieviešana veselības un aprūpes jomā. Šie digitālie rīki ļauj zinātnes atziņas izmantot tādu risinājumu ieviešanā, kas palīdz iedzīvotājiem saglabāt labu veselību.

2.7. Ar ES finansējumu tiek atbalstīta pētniecība un inovācija digitālās veselības un aprūpes risinājumu jomā, izmantojot programmu "Apvārsnis 2020" ⁽⁶⁾ un publiskā un privātā sektora partnerības. Vidusposma pārskatā par digitālā vienotā tirgus stratēģijas īstenošanu ⁽⁷⁾ Komisija izklāstīja savu nodomu veikt turpmākus pasākumus trīs jomās:

- iedzīvotāju droša piekļuve saviem veselības datiem un veselības datu koplietošana pārrobežu līmenī,
- labāki dati, lai veicinātu pētniecību, slimību profilaksi un personalizētus veselības un aprūpes pakalpojumus,
- digitālie rīki, lai stiprinātu iedzīvotāju iespējas un veicinātu uz pacientu vērstu aprūpi.

Turklāt dalībvalstis ir jā mudina izstrādāt mehānismus, kuru mērķis ir apzināt un, cik vien iespējams, likvidēt tīmekļa vietnes, kas satur maldinošu informāciju, vai nodrošināt to, ka uzticamas tīmekļa vietnes meklēšanā parādās pirmās.

⁽²⁾ https://ichealth.eu/wp-content/uploads/2018/10/ICH-FC_Final-Presentation_allDay.pdf

⁽³⁾ COM(2012) 736 final.

⁽⁴⁾ COM(2018) 233 final.

⁽⁵⁾ "Veselības stāvoklis ES: pievienotais ziņojums (2017. g.)", https://ec.europa.eu/health/state/summary_lv.

⁽⁶⁾ COM(2011) 808 final.

⁽⁷⁾ COM(2017) 228 final.

2.8. Eiropas PVO biroja publicētajā PVO Veselības pierādījumu tīkla (HEN) ziņojumā Nr. 57 ⁽⁸⁾ ir sniegts ļoti plašs pārskats par notiekošajiem projektiem un to rezultātiem. Secinājumos autori norāda, ka veselībratībai pats galvenais ir prasmju attīstība dzīves laikā, ieskaitot pirmsskolas pasākumus, formālo izglītību skolās un pieaugušo izglītību. Viņi iesaka politikas apsvērumus, kas varētu veicināt visaptverošas politikas veselībratības jomā izstrādi dalībvalstīs un ar politiku saistītu darbību izstrādi, īstenošanu un stingru novērtēšanu, lai iedzīvotājiem un sabiedrībai parādītu veselībratības sniegtās priekšrocības.

2.9. Eiropas Komisija savās pētniecības stratēģijās ir iekļāvusi digitālās veselībratības uzlabošanas programmas un arī finansējusi svarīgus projektus saskaņā ar Septīto pamatprogrammu un programmu "Apvārsnis 2020" ⁽⁹⁾.

2.10. Ir atzīts, ka vecākiem cilvēkiem un/vai cilvēkiem ar zemāku izglītības līmeni ir zemāks digitālās veselībratības līmenis. Tas ietekmē šo cilvēku iesaistīšanos savas veselības aprūpē un spēju piekļūt ar veselību saistītai informācijai. IROHLA projekts sniedz risinājumus vecākajām paaudzēm ⁽¹⁰⁾. EESK ⁽¹¹⁾ jau ir aplūkojusi daudzus e-iekļaušanas aspektus (saskaņā ar Rīgas deklarāciju ⁽¹²⁾).

2.11. IC-Health projekts ⁽¹³⁾ nodrošina ļoti daudzas ar digitālo veselībratību saistītas analīzes un resursus. IC-Health ir projekts, kura mērķis ir izstrādāt vairākus masveida atvērtos interneta kursus (MOOC), lai palīdzētu uzlabot Eiropas iedzīvotāju digitālo veselībratību un veicinātu izpratni par digitālo veselībratību un tās izmantošanu ar veselību saistīto rezultātu uzlabošanā. Projekta rezultāti pašlaik tiek apkopoti.

3. Vispārīgās piezīmes

3.1. Jautājums par pratības un prasmju veicināšanu kļūst vēl jo aktuālāks, ja ņem vērā atzīto sabiedrības problēmu, ko radījušas demogrāfiskās pārmaiņas. Lai saglabātu veselības un aprūpes sistēmu ilgtspēju, mūsu sabiedrībā, kas strauji noveco, ir vajadzīgs izvērst mācības, lai veselības un aprūpes speciālistu prasmes pielāgotu jaunajām vajadzībām, optimāli pārvaldīt veselības jomas izdevumus, kā arī veicināt digitālo pratību sabiedrībā kopumā.

3.2. EESK atbalsta Eiropas Komisijas darbības, kuru mērķis ir veicināt iedzīvotāju iespēju uzlabošanu un kas vērstas uz veselības aprūpes sistēmas pārveidi. Tomēr EESK uzskata, ka tajā pašā laikā iedzīvotājiem ir jādod iespēja izmantot šos digitālos rīkus; visās dalībvalstīs ir jāīsteno rīcības plāns gan veselībratības, gan arī digitālās veselībratības uzlabošanai.

3.3. Dažas Eiropas valstis, kuras pauda bažas par ESAO salīdzinošā pētījuma rezultātiem ⁽¹⁴⁾, ir veikušas savus pētījumus. Francija (2004–2005) secināja, ka aptuveni 3,1 miljons pieaugušo ir klasificējami kā personas bez funkcionālām prasmēm (9 % no darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita). Apvienotajā Karalistē 2011. gadā veiktajā pētījumā tika konstatēts, ka 14,9 % (vairāk nekā 5 miljoni) britu iedzīvotāju ir bez funkcionālām prasmēm. Vācijā veikts pētījums parādīja, ka 4,5 % Vācijas sabiedrības vecuma grupā no 18 līdz 64 ir pilnībā bez prasmēm (nav lietošanas prasmju). Funkcionālo prasmju trūkums skar 10 % iedzīvotāju šajā vecuma grupā. Kopējais iedzīvotāju skaits, kuriem ir pilnībā nav funkcionālo prasmju, ir 7,5 miljoni ⁽¹⁵⁾. Apspiežot digitālo veselībratību, šis fakts ir jāņem vērā.

3.4. EESK uzsver, ka visu izglītības, pētniecības un veselības aprūpes profesiju pārstāvjiem ir jāsadarbjas. EESK locekļiem šī sadarbība būtu jāveicina ar šo nozaru organizāciju starpniecību. Visam darbam ir jābūt vērstam uz mērķi palielināt digitālo rīku apzinātību un atbilstošu izmantošanu visās sabiedrības grupās.

3.5. EESK iesaka atsaukties uz IC-Health projekta rezultātiem, lai turpinātu īstenot Eiropas Komisijas E-veselības prioritātes informētības par e-veselības risinājumiem uzlabošanai, kuras publicētas 2018. gada aprīļa paziņojumā ⁽¹⁶⁾. Programmā "Apvārsnis Eiropa 2020" ⁽¹⁷⁾ būtu jāturpina projekta darbības un projekta īstenošanas gaitā izdarītie secinājumi, un jāizmanto masveida atvērtajos interneta kurss gūtā pieredze.

3.6. Ir svarīgi, lai visu vecuma grupu un kultūru iedzīvotāji, kā arī cilvēki ar visu veidu veselības traucējumiem būtu iesaistīti visos procesos, kas saistīti ar digitālo veselībratību. Gādājot par to, lai arī veselības aprūpes darbinieki un mājās strādājošie pieņemtu pārmaiņas savā darba vidē un lai viņu vajadzības tiktu ņemtas vērā, EESK iesaka jaunu digitālo rīku izstrādē iekļaut arī šīs grupas. Tas attiecas arī uz medmāsu apmācību un tālākizglītību.

⁽⁸⁾ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/373614/Health-evidence-network-synthesis-WHO-HEN-Report-57.pdf?ua=1

⁽⁹⁾ OV L 347, 20.12.2013., 104. lpp.

⁽¹⁰⁾ <https://www.age-platform.eu/project/irohla>

⁽¹¹⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.

⁽¹²⁾ ES ministru deklarācija "IKT – iekļaujošai sabiedrībai", Rīga, Latvija, 11.6.2006., 4. punkts.

⁽¹³⁾ <https://ichealth.eu/>

⁽¹⁴⁾ <http://www.oecd.org/skills/piaac/newcountryspecificmaterial.htm>

⁽¹⁵⁾ <https://ec.europa.eu/epale/fr/blog/analfabetyzm-funkcjonalny-doroslych-w-krajach-bogatego-zachodu>

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 233 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 435 final.

3.7. EESK atzinīgi vērtē *Friends of Europe* iniciatīvu pārskatīt veselības aprūpes sistēmu Eiropā un radīt idejas “gudrai izvēlei veikt/samazināt ieguldījumus veselības aprūpē” (*Smart (dis)investment choices in healthcare*)⁽¹⁸⁾. Mērķis ir apzināt un pārtraukt neefektīvus pasākumus veselības aprūpes sistēmā, tādējādi nodrošinot, ka pieejamie papildu līdzekļi tiek izmantoti tam, lai mainītu rezultātus veselības jomā.

3.8. EESK atbalsta *Friends of Europe* ideju par darba grupu, kuras mērķis būtu palielināt veselības iespējas iedzīvotājiem visās vecuma grupās, atsaucoties uz Eiropadomes 2018. gada ieteikumu par pamatkompetencēm mūžizglītībā⁽¹⁹⁾. Cilvēkiem ir jāzina vesela gara un miesas un veselīga dzīvesveida komponenti. Tas ir labs pamats, lai iesaistītu un aktivizētu iedzīvotājus. Dalībvalstīm tā būtu jāuzskata par izglītības, veselības, sociālās un nodarbinātības politikas transversālu prioritāti, kā arī par svarīgu mehānismu, lai samazinātu veselības aprūpes izmaksas un uzlabotu rezultātus veselības jomā. Piemēram, lai gan slimnīcas slēgšana vienmēr noved pie kādas negatīvas reakcijas, dažreiz tas var būt nepieciešams, ja iestāde vairs nav rentabla vai nenodrošina solīto aprūpi. Automatizācija var racionalizēt aprūpes organizēšanas procesu. Piemēram, nesena izmēģinājuma projektā trīs slimnīcās, kas atrodas Apvienotajā Karalistē, tika secināts, ka virtuālie palīgi, kas darbojas ar mākslīgā intelekta palīdzību, kārtējo pieprasījumu un testu rezultātu pārvaldībā bija astoņas reizes produktīvāki nekā medicīnas sekretāri.

3.9. Informēti iedzīvotāji veic pasākumus, lai uzlabotu savu veselību. Līdz ar to viņi izvēlas veselīgāku dzīvesveidu, biežāk veic vakcināciju, veselīgi noveco, stingrāk ievēro ārstēšanas norādījumus un vairāk izmanto profilakses pakalpojumus attiecībā uz riskantu uzvedību. Tāpēc digitālie rīki varētu būt noderīgi terapeitiskās izglītības jomā, jo tādējādi cilvēki ar hroniskām slimībām kļūst vairāk informēti par ārstēšanu.

3.10. EESK⁽²⁰⁾ jau ir uzsvērusi digitālās veselībpratības nozīmi saistībā ar vakcināciju, lai nodrošinātu piekļuvi digitālajai informācijai par vakcinām un tās apstrādi.

3.11. Digitālie pakalpojumi var īpaši palīdzēt mazkvalificētiem cilvēkiem (piemēram, kuriem ir lasīšanas problēmas, un analfabētiem), kā arī cilvēkiem ar redzes traucējumiem, ja informācija tiek sniegta video vai podkāstu veidā. Tādējādi varētu atbalstīt arī programmas migrantiem, kam ir ierobežotas uzņemšanās valsts valodas prasmes. Būtu jāparedz attiecīgi pasākumi un resursi, lai šīs grupas varētu piekļūt digitālajiem veselības aprūpes instrumentiem.

3.12. Cilvēkiem neatkarīgi no vecuma un apstākļiem ir jādod iespēja izmantot šos digitālos resursus (tīmekļa vietnes, lietotnes), lai rastu atbildes uz saviem jautājumiem un pārvaldītu savus datus par savu veselību (piemēram, receptes veselības jomas speciālistu uzraudzībā, digitālos veselības datus, digitālo informāciju par zālēm u. c.). Piemēram, veselības apdrošināšanas fondiem būtu sistemātiski jāizglīto apdrošinātās personas. Turpmāki pasākumi attiecībā uz veselības apdrošināšanu ir aplūkoti EESK iniciatīvā⁽²¹⁾.

3.13. Lai veicinātu dialogu starp paaudzēm, būtu jāizmanto arī skolu programmas un citi izglītības pasākumi bērniem un pusaudžiem. Šīs diskusijas laikā ir jāapzina tādi projekti kā Vācijas fonds “Lasīšana”⁽²²⁾ un citi.

3.14. EESK ierosina apspriest, vai vispārīgo informāciju veselības jomā varētu izplatīt ar darba devēju starpniecību. Cilvēki darbā bieži izmanto digitālos rīkus. Apmācība par nelaimes gadījumu darba vietā novēršanu ir kļuvusi par ierastu praksi. To varētu paplašināt, iekļaujot informāciju veselības jomā.

3.15. EESK atkārtoti pauž uzskatu, ka ir ļoti svarīgi apmācīt pacientus, kā veselības informācijas sistēmās piekļūt saviem datiem, kas pašlaik daudzos gadījumos ir bloķēti – šo prasību pastiprina Vispārīgā datu aizsardzības regula⁽²³⁾ – un izmantot tos, un ka ir būtiski veselības aprūpes speciālistu izglītības programmās iekļaut apmācību par e-veselību⁽²⁴⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Infrastruktūra

4.1.1. Eiropas Komisija ir uzsākusi vairākas programmas, lai uzlabotu tehnisko infrastruktūru un ļautu īstenot pārrobežu mijiedarbību.

⁽¹⁸⁾ <https://www.friendsofeurope.org/event/smart-disinvestment-choices-healthcare>

⁽¹⁹⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)

⁽²⁰⁾ OV C 440, 6.12.2018., 150. lpp.

⁽²¹⁾ OV C 434, 15.12.2017., 1. lpp.

⁽²²⁾ <https://www.stiftunglesen.de/>

⁽²³⁾ OVL 119, 4.5.2016., 1. lpp.

⁽²⁴⁾ OV C 271, 19.9.2013., 122. lpp.

4.1.2. *IC-Health* projekta gaitā īstenotās aptaujas rezultāti liecina, ka dažos gadījumos, piemēram, jauni cilvēki un citi cilvēki ar zemāku prasmes līmeni var dot priekšroku mobilajām ierīcēm, nevis tīmekļa avotiem datorā. EESK ierosina rūpīgāk izpētīt šos aspektus un iekļaut apsvērumos, kas veidos pamatu turpmākajām programmām.

4.2. Eiropas Komisija, EMA un HMA ir uzsākuši procesu, lai noteiktu galvenos principus attiecībā uz elektronisko informāciju par zālēm (*ePI*)⁽²⁵⁾. Daudzās dalībvalstīs datubāzes ar pacientam saprotamu un regulatora apstiprinātu elektronisko informāciju par zālēm jau pastāv. Jautājumam par uzticamas *ePI* nozīmi EESK jau sāki pievērsās atzinumā "Ceļā uz digitālo veselību – elektroniskā informācija par zāļu drošu izmantošanu"⁽²⁶⁾. Šai pieejai un prioritātei, kas vērsta uz digitālās informācijas uzticamību, būtu jāietver arī medicīnas ierīces.

4.3. EESK uzskata, ka šo informāciju var izmantot papildus līdz šim apspriestajiem avotiem, lai uzlabotu veselībratību. Piemēram, būtu jāņem vērā regulatora apstiprinātā informācija par zālēm. Tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu pastāvīgi atjauninātu informāciju par zālēm un ārstēšanu. EESK uzskata, ka tādejādi varētu nodrošināt zāļu drošu un efektīvu izmantošanu, uzlabot ārstēšanas norādījumu ievērošanu un optimizēt ārstēšanas rezultātus.

4.4. *Vajadzība pēc turpmākiem pētījumiem*

4.4.1. *Tehniskie pētījumi un tehniskā izstrāde*

4.4.1.1. EESK iesaka izpētīt sinerģijas, izmantojot papildu publiskā un privātā sektora partnerības un iesaistot visu vecumu un sociālo grupu iedzīvotājus, lai izstrādātu pievilcīgus digitālos informācijas avotus un citus digitālos rīkus, kas iet kopsolī ar komerciālajiem digitālajiem informācijas avotiem, sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem un digitālo izklaidi un ko var izmantot, piemēram, kad tiek īstenoti Eiropas Komisijas ierosinātie pasākumi. Šīm partnerībām jādarbojas saskaņā ar datu uzticamības hartu un interešu konflikta neesamību.

4.4.2. *Izglītojošie aspekti*

4.4.2.1. Interneta lietošanas paradumi starp dažādām sociālajām un vecuma grupām būtiski atšķiras. Daudzi cilvēki lieto sociālos tīklus, bet pieejamo informāciju neizmanto. Neliela iedzīvotāju grupa internetu neizmanto vispār. Saskaņā ar iepriekšējām EESK iniciatīvām⁽²⁷⁾ būtu jāsaņem pētījums, lai atbildētu uz šādiem jautājumiem.

— Kā veicināt pastāvīgu un aktīvu apmācību par to, kā piekļūt informācijai un atšķirt uzticamus un neuzticamus digitālos avotus, piemēram, popularizējot *IC-Health* masveida atvērto interneta kursus? Lai risinātu šo jautājumu, ir vajadzīgi sabiedrības atbalsts un apmācības pasākumi, jo 47 % ES darbspēka trūkst pietiekamu e-prasmju⁽²⁸⁾.

— Kā nodrošināt resursus (piemēram, izklaides metodes), kas cilvēkos rada interesi par uzticamu digitālo informācijas avotu izmantošanu?

— Kā varam atbalstīt veiksmīgu programmu nodošanu tālāk? Piemēram, skatīt *Sophia*⁽²⁹⁾ – inovatīvu veselības apdrošināšanas instrumentu Francijā pacientiem ar diabētu vai HOPS (hronisku obstruktīvu plaušu slimību); tā darbības pamatā ir apmācība veselības jomā. *Sophia* programma ir veidota, pamatojoties slimību pārvaldības eksperimentiem dažādās valstīs: ASV, Vācijā un Apvienotajā Karalistē⁽³⁰⁾.

— Kādus uzdevumus varētu veikt dažādas izglītības iestādes (augstskolas, pieaugušo izglītības centri u. c.), lai uzlabotu daudzās prasmes šajā jomā, piemēram, prasmi strādāt ar jaunajām tehnoloģijām, prasmi domāt par sabiedrības labumu un rūpēties par savu veselību, kā arī prasmi sniegt speciālās zināšanas sociālajā un tehnoloģiju jomā?

— Kā varētu izmantot pieejamos materiālus (piemēram, regulatora apstiprināto informāciju par zālēm)?

— Kā veicināt zināšanu un pieredzes apmaiņu starp paaudzēm attiecībā uz veselībratību un digitālajām prasmēm?

4.4.2.2. *IC-Health* projektā tika noteikta jauna pieeja mācīšanās procesam – izglītojošā izklaide (II): "Lai izprastu attieksmes un uzvedības maiņas procesu, ir noteikti vajadzīgi stingrāk kontrolēti eksperimenti, kas ļaus atklāt kognitīvos un/vai emocionālos faktorus, kuri sekmē II iedarbību," un ir jānosaka apstākļi, kādos II pieeja var vai nevar būt efektīva.

⁽²⁵⁾ <https://www.ema.europa.eu/NL/events/european-medicines-agency-ema-heads-medicines-agencies-hma-european-commission-ec-workshop>

⁽²⁶⁾ OV C 13, 15.1.2016., 14. lpp.

⁽²⁷⁾ OV C 13, 15.1.2016., 14. lpp.

⁽²⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽²⁹⁾ Kopīgā veselības apdrošināšanas uzraudzības dienesta nosaukums.

⁽³⁰⁾ <https://www.oecd.org/governance/observatory-public-sector-innovation/innovations/page/sophia.htm>

4.4.3. Vajadzība pēc plašākas veselībratības stratēģijas

- Veselībratība ir saistīta ar konkrētu kontekstu un saturu. Ieteicams izstrādāt Eiropas veselībratības stratēģiju, lai atbalstītu iedzīvotāju tiesības veselības jomā, tostarp pievērsties digitālajai veselībratībai visā cilvēka mūžā.
- Digitālā veselībratība ir digitālo spēju apvienojums ar veselības aspektiem. Lai attīstītu abas spējas, ir vajadzīga īpaša izglītība un apmācība.
- Ir vajadzīga stratēģija un īstenošanas plāns.

4.4.4. Vajadzība pēc vienlīdzīgas piekļuves internetam

- Digitālā pasaule ir pieejama tikai tiem, kuriem ir piekļuve internetam. Kā novērst digitālo plaisu Eiropā, kas reģionus, salas un lauku apvidus izslēdz no piekļuves internetam, kas nozīmē, ka nākotnē cilvēkiem nebūs piekļuves digitālajai veselības aprūpei? Eiropai un dalībvalstīm ir jāveic ievērojami ieguldījumi, lai nodrošinātu interneta pieejamību visiem, ja vēlamies, lai ikviens varētu gūt labumu no šīs attīstības.
- Daudzi sabiedriskie pakalpojumi ir izveidoti tīmeklī, un to izmantošanai ir vajadzīgas īpašas prasmes un resursi. Digitāla plaisa var palielināt nevienlīdzību Eiropas labklājības sabiedrībā.
- Vide, apstākļi, sabiedrība un pilsētas var palīdzēt atvieglot iedzīvotājiem atvērtu un brīvu piekļuvi internetam, lai viņi aktīvi iesaistītos sabiedrības dzīvē.
- Publiskā un privātā sektora partnerība var palīdzēt atvieglot brīvu piekļuvi internetam ikvienam Eiropas iedzīvotājam.
- Piekļuve internetam ir viena no cilvēktiesībām laikā, kad valdības tik ļoti paļaujas uz digitālajiem pakalpojumiem.

Briselē, 2019. gada 21. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ekonomiski neaktīvu personu nodarbinātības iespējas”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2019/C 228/02)

Ziņotājs: **José CUSTÓDIO LEIRIÃO (PT-III)**

Pilnsapulces lēmums	15.2.2018.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	13.2.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	99/20/6

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK konstatē, ka liela daļa iedzīvotāju joprojām nav ne profesionāli nodarbināti, ne arī iekļauti bezdarba statistikā, taču tiem ir **liels nodarbinātības un labklājības radīšanas potenciāls**, un mudina Komisiju un dalībvalstis par vienu no galvenajām politiskajām prioritātēm izvirzīt **stratēģiju**, ar kuru paredzēts pievērsties lielajam skaitam ekonomiski neaktīvo cilvēku.

1.2. Tā kā Eiropā pašlaik notiek ekonomikas atveseļošanās, EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm jākoncentrējas arī uz **reaktīvēšanas politiku un politiku, ar ko rada nodarbinātības iespējas visiem, it īpaši tiem, kuri ir visvairāk atstumti no darba tirgus un kuri vēlas un spēj strādāt**.

1.3. Ņemot vērā, ka 2008. gadā tika izdots vispārējs ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus⁽¹⁾, un lai izvairītos no sadrumstalotas pieejas, EESK iesaka Komisijai **izvērtēt sasniegto un vajadzības gadījumā pieņemt jaunu, visaptverošu stratēģiju, kuru papildinātu rīcības plāni un dalībvalstīm izvirzīti mērķi attiecībā uz katru ekonomiski neaktīvo personu apakšgrupu**. Šādā stratēģijā būtu jāiever vairāk sociālās inovācijas un konkrētāks izklāsts par pasākumiem rezultātu sasniegšanai, un jāpaplašina vērieni, lai darba tirgū iekļautu tos iedzīvotājus, kuri vēlas strādāt.

1.4. EESK iesaka Eiropas Komisijai **mudināt dalībvalstis, lai tās savu aktīvo darba tirgus politiku padara efektīvāku** un nodrošina, ka to nodarbinātības dienesti cilvēkiem, kuri vēlas tik iekļauti darba tirgū, spēj sniegt **mērķtiecīgāku palīdzību**, ņemot vērā viņu spējas un vēlmes.

1.5. Lai nodrošinātu uz faktiem balstītu politiku, EESK arī iesaka **dalībvalstīm apkopot un analizēt informāciju par šo iedzīvotāju grupu**, tostarp par dažādajām tās apakšgrupu iezīmēm, šo cilvēku motivāciju strādāt, darba veidu, ko viņi vēlētos darīt, un viņu spējām, lai vieglāk saskaņotu piedāvājumu un pieprasījumu un palīdzētu piepildīt katras ekonomiski neaktīvo, taču strādāt gribošo iedzīvotāju apakšgrupas vēlmes.

1.6. Ja aplūkojam apakšgrupu **“personas ar invaliditāti”** un izvērtējam tās situāciju sociālajā un nodarbinātības aspektā, laikposmā no 2011. gada līdz 2016. gadam vērojama zināma uzlabošanās, tomēr šķēršļi turpina pastāvēt, un šī iedzīvotāju daļa joprojām atrodas nelabvēlīgākā situācijā nodarbinātības un dzīves kvalitātes ziņā. EESK uzskata, ka **ir vajadzīga saskaņota rīcība**, īpaši saistībā ar augstākās izglītības pieejamību un īpašiem nosacījumiem attiecībā uz veselības aprūpes pakalpojumiem, nolūkā **veicināt nodarbinātības iespējas mazizglītotām personām ar invaliditāti**. EESK arī mudina ES dalībvalstis izveidot personām ar invaliditāti paredzētu nodarbinātības kvotu sistēmu, ko piemērotu valsts iestādēs/uzņēmumos un privātā sektora uzņēmumos atbilstoši darbinieku skaitam un pārdošanas apgrozījumam.

⁽¹⁾ Komisijas 2008. gada 3. oktobra Ieteikums 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (OVL 307, 18.11.2008., 11. lpp.).

1.7. Ņemot vērā neaktīvo iedzīvotāju daļas lielo nevienādīgumu un daudzos šķēršļus, ar kuriem tie saskaras, viņu (re)integrācija darba tirgū ir problēmjautājums, kas jārisina visās dalībvalstīs. EESK uzskata, ka, **izstrādājot valsts politiku un/vai citas iniciatīvas šo problēmu efektīvai risināšanai** (piemēram, palielinot bērnu aprūpes iestāžu pieejamību, kas ir izšķirošs priekšnoteikums, lai attiecīgās personas varētu atbrīvoties no ģimenes aprūpes pienākumiem un iesaistīties darba tirgū), **ir svarīgi, lai politikas veidotāji katrā dalībvalstī labi pārzinātu un izprastu šos šķēršļus un katras apakšgrupas īpatnības un vienlaikus ņemtu vērā dzimumu līdzsvaru.**

1.8. EESK uzskata, ka dalībvalstīm jāuzlabo vietējo nodarbinātības dienestu, pašvaldību un sociālā nodrošinājuma struktūru savstarpējā saikne, lai palielinātu izredzes **uzrunāt šos iedzīvotājus un motivēt un piesaistīt viņus darbam.**

1.9. EESK iesaka dalībvalstīm, vajadzības gadījumā vietējo sabiedrisko pakalpojumu ietvaros (pašvaldībās), paredzēt **īpašus pasākumus**, kas ir piemēroti, lai **uzlabotu un atjauninātu** ekonomiski neaktīvo personu un citu atstumtu grupu **prasmes un kompetences**, lai šos cilvēkus iekļautu darba tirgū, ņemot vērā viņu spējas.

1.10. Tā kā ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju vidū ir daudz cilvēku, kuri varētu normāli iekļauties darba tirgū, EESK stingri aicina Komisiju un dalībvalstis **radīt konkrētus un labvēlīgus stimulus uzņēmumiem nodarbināt šādas ekonomiski neaktīvas personas.** To varētu panākt, ieviešot leģislatīvus un neleģislatīvus pasākumus, kas nodrošinātu, ka Eiropas Sociālais fonds sedz visas izmaksas par šo cilvēku apmācību, tādējādi paverot uzņēmumiem iespēju viņus nodarbināt. Vienlaikus ir svarīgi, lai Eiropas Savienība mudinātu dalībvalstis **veicināt pievilcīgus darba apstākļus, pienācīgas algas** un sociālā nodrošinājuma sistēmas, lai neaktīvos iedzīvotājus motivētu iesaistīties darba tirgū un turības un ekonomiskās, sociālās un vides labklājības veidošanā.

1.11. **Uzticēšanās Eiropas Savienībai un piederības izjūta tai** ir atkarīga arī no ES iestāžu spējas efektīvi veicināt visu iedzīvotāju iekļautību un labklājību, vienlaikus respektējot viņu dažādību.

1.12. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt, ka koncepcijas **“Rūpniecība 4.0” rīcībpolitikās un jaunu tehnoloģiju izstrādē** tiek ņemtas vērā pārmaiņas darba vidē, sniedzot labumu gan darba ņēmējiem, gan uzņēmumiem.

1.13. EESK ierosina **samazināt nedēļas darba stundu skaitu**, sākot no darba laika sabiedrisko pakalpojumu jomā, lai tādējādi radītu lielākas nodarbinātības iespējas visiem.

2. Ievads

2.1. Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) definīciju par ekonomiski neaktīvām tiek uzskatītas tādas personas, kuras “nestrādā, nemeklē darbu un/vai nav pieejamas darbam”. Šā atzinuma mērķis ir pievērst Komisijas un dalībvalstu uzmanību minēto iedzīvotāju konkrētajām vajadzībām, kurus politikas veidotāji aktīvās nodarbinātības politikas izstrādes procesā ir marginalizējuši, atstumuši un aizmirsuši un kuri ar savu aktivitāti un darbu vēlas būt iekļauti sabiedrībā, lai sniegtu ieguldījumu turības un ekonomiskās, sociālās un vides labklājības radīšanā.

2.2. Cita starpā valstis, uzņēmēji, darba devēju organizācijas, arodbiedrības un izglītības un mācību iestādes cenšas izveidot partnerības, lai radītu **iekļaujošu darba tirgu** un nodrošinātu, ka prasmju līmeņu pielāgošana iet kopsolī ar tehnoloģiskajām pārmaiņām. Tomēr šie centieni vēl nav sasnieguši vēlamos mērķus, par ko liecina tūkstošiem brīvo darbvieta, kuras joprojām nav aizpildītas, jo pastāv neatbilstība starp piedāvājumu un pieprasījumu, tādējādi radot būtisku nelīdzsvarotību darba tirgū. Šī neatbilstība negatīvi ietekmē produktivitāti, konkurētspēju un izaugsmes potenciālu. Vienlaikus **ir izveidojušies šķēršļi nodarbinātībai**, kuru dēļ tūkstošiem iedzīvotāju ir atstumti no aktīvo iedzīvotāju daļas. Tas novedis, piemēram, pie jauniešu ilglaicīga bezdarba, un lielam skaitam visu vecuma grupu iedzīvotāju ir tikai vāja saikne ar darba tirgu, tādējādi viņi ievērojami papildina “ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju” daļu, tostarp to jauniešu rindas, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET).

2.3. Eiropas Savienībā vairāk nekā viena ceturtdaļa iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem ir klasificēti kā neaktīvi ⁽²⁾. Viņi nav iekļauti oficiālajā nodarbinātības statistikā un daudzos gadījumos ir atstumti ekonomiskā un sociālā ziņā, tādēļ viņiem nav vajadzīgo resursu vai iespēju, lai pilnībā piedalītos sabiedriskajā dzīvē, lai gan lielākā daļa no viņiem tomēr vēlas strādāt ⁽³⁾.

⁽²⁾ Saskaņā ar Eurostat datiem, kas iegūti 2019. gada janvārī, 2018. gada trešajā ceturksnī neaktīvi bija 26 % iedzīvotāju (ES 28) vecumā no 15 līdz 64 gadiem.

⁽³⁾ Eurofond (2017), “Reintegrācija: nodarbinātības iespējas ekonomiski neaktīviem cilvēkiem”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Svarīgākie ES mērķi arī turpmāk būs nodarbinātības līmeņa paaugstināšana un jaunu un labāku darbvietu radīšana. Visas dalībvalstis atbalsta **Eiropas Nodarbinātības stratēģiju**, ko īsteno, izmantojot Eiropas pusgadu – gadskārtēju procesu, kas veicina ciešu politikas koordināciju starp ES dalībvalstīm un ES iestādēm⁽⁴⁾. Politikas veidotāji ļoti pamatoti ir pievērsušies personām, kuras finanšu krīzes dēļ zaudēja darbu, un cenšas precīzi apzināt darbvietu radīšanas iespējas. Komisija ir īpaši uzsvērusi jauniešiem paredzētas iniciatīvas, piemēram, “Garantija jauniešiem” (2013)⁽⁵⁾, “Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva” (2015)⁽⁶⁾ un ES “Jaunā jaunatnes stratēģija 2019.–2027. gadam” (2018)⁽⁷⁾. Vēl vienas vērienīgas iniciatīvas rezultātā tika izstrādāts Padomes 2016. gada 15. februāra ieteikums par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū⁽⁸⁾. EESK atbalsta un atzinīgi vērtē minētās iniciatīvas, kuras atbilst Eiropas sociālo tiesību pilāram.

3.2. Darba piedāvājums un pieprasījums un strādājošie vai īslaicīgi bez darba esošie iedzīvotāji ir bieži pētītas jomas, kas bijušas daudzu diskusiju un stratēģiju par aktīvas nodarbinātības rīcīpolitikām centrā, taču **pētījumi vai analīze par neaktīvajiem iedzīvotājiem ir veikti ļoti reti**. Viens no pirmajiem Komisijas dokumentiem, kurā skaidri atzīta šī iedzīvotāju situācija, bija Komisijas Ieteikums 2008/867/EK dalībvalstīm par **tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstūmti no darba tirgus**, un šajā ieteikumā Komisija ieteica izstrādāt dažādas stratēģijas, ar ko atvieglot minēto iedzīvotāju integrēšanu darba tirgū. 2017. gada aprīlī Komisija publicēja Komisijas dienestu darba dokumentu⁽⁹⁾, kurā izvērtēja, cik lielā mērā katra dalībvalsts ir izstrādājusi integrētāku pieeju aktīvā iekļaušanas politikā. Komisija secināja, ka sniegto ieteikumu īstenošanā gūtie panākumi dažādās valstīs ir atšķirīgi, ka šo valstu stratēģijas ir savstarpēji ļoti atšķirīgas un ka to īstenošana ir devusi tikai ļoti vājus rezultātus. Kopš 2008. gada šai konkrētajai iedzīvotāju grupai nav veltīta neviena cita Komisijas iniciatīva. EESK iesaka Komisijai publicēt **jaunu visaptverošu stratēģiju, kas papildināta ar rīcības plāniem un dalībvalstīm noteiktajiem mērķiem attiecībā uz katru ekonomiski neaktīvo personu apakšgrupu**.

3.3. Neaktīvo iedzīvotāju iezīmes

3.3.1. Neaktīvās personas veido lielu grupu, proti, lielākajā daļā ES dalībvalstu ir ievērojama tādu iedzīvotāju daļa, kuri nestrādā un kuri nav arī iekļauti bezdarba statistikā, taču šiem cilvēkiem piemīt nodarbinātības potenciāls. Kaut arī aktīvā nodarbinātības politika ES galvenokārt ir vērsta uz personām, kuri bez darba ir īslaicīgi, EESK uzskata, ka ir **jādara vairāk, lai izstrādātu nodarbinātības politiku, kas būtu veltīta tieši minētajiem neaktīvajiem iedzīvotājiem**.

3.3.2. Neaktīvo iedzīvotāju grupa ir neviendabīga. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*)⁽¹⁰⁾ ir pētījis šādas četras lielākās apakšgrupas: iedzīvotāji, kuri snieguši ziņas, ka iegūst izglītību (piemēram, jaunieši), māsaimnieki(-ces), pensionāri un personas ar invaliditāti. Minēto marginalizēto apakšgrupu iezīmes un šķēršļi, ar kuriem tās saskaras, ir ļoti dažādi un saistīti ar veselību, privāto dzīvi, izglītības un apmācības līmeni, nepieciešamību pēc konsultācijām un iekārtošanas darbā. Darba pieredzes trūkums ir visbiežāk sastopamā kopīgā iezīme jauniešu un māsaimnieču vidū, un visretākā – personu ar invaliditāti un darbspējīga vecuma pensionāru vidū. Savukārt cilvēki ar invaliditāti un pensionāri biežāk norāda uz veselības problēmām un augstu atstumtības līmeni (līdzīgi ilgstošajiem bezdarbniekiem). Neaktīvas personas bieži saskaras ar daudzkārtiem šķēršļiem, kas neļauj piekļūt nodarbinātībai. Daudzas neaktīvas personas vēlētos strādāt tādā vai citādā veidā – **aptuveni četras piektdaļas apgalvo, ka vēlētos strādāt vismaz dažas stundas nedēļā, un aptuveni puse vēlētos strādāt 32 stundas nedēļā vai vairāk**⁽¹¹⁾. Šie dati ļauj secināt, ka ekonomiski neaktīvās personas meklē darbu, kas būtu gan taisnīgs, gan piemērots, un vēlas strādāt vairāk nekā tikai dažas stundas nedēļā; pēdējais apsvērums var liecināt arī par to, ka viņu finansiālais stāvoklis varētu būt sarežģīts. EESK uzskata, ka **šai pozitīvajai attieksmei pret darbu būtu jāmotivē politikas veidotājus izstrādāt rīcīpolitikas un iniciatīvas, kas konkrēti atbilstu katras apakšgrupas raksturīgajām iezīmēm**.

3.3.3. Jānoskaidro arī, kādā situācijā ir neaktīvās personas, kuras īsteno **mobilitātes** tiesības. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2014. gada datiem no 14,3 miljoniem Eiropas iedzīvotāju, kuri īsteno savas mobilitātes tiesības ES robežās, apmēram 3,7 miljoni ir ekonomiski neaktīvas personas. Aptuveni 80 % šo ekonomiski neaktīvo personu izmanto tādas pašas tiesības (dzīvesvieta) un citus pabalstus kā viņu ģimenes locekļi, ar kuriem šīs personas dzīvo kopā uzņēmējā dalībvalstī, un tām ir tiesības uz tādu pašu attieksmi kā personām, kuras ir attiecīgās valsts darba ņēmēju ģimenes locekļi. Tomēr ap 20 % šo personu saskaras ar skaidrības un pārrēķināmības trūkumu attiecībā uz viņu tiesībām prasīt atsevišķus sociālos pabalstus attiecīgajā uzņēmējā ES dalībvalstī. EESK aicina Komisiju steidzami pievērsties šiem trūkumiem sociālā atbalsta jomā un pieņemt tiesību aktus to novēršanai.

⁽⁴⁾ Sk. Eiropas Komisijas tīmekļa vietni par Eiropas Nodarbinātības stratēģiju.

⁽⁵⁾ OV C 271, 19.9.2013., 101. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 268, 14.8.2015., 40. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2018) 269 final, atzinums “Jauna ES jaunatnes stratēģija” (OV C 62, 15.2.2019., 142. lpp.).

⁽⁸⁾ OV C 67, 20.2.2016., 1. lpp.

⁽⁹⁾ KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS par to, kā tiek īstenots Komisijas 2008. gada Ieteikums par to cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstūmti no darba tirgus (SWD(2017) 257 final).

⁽¹⁰⁾ *Eurofond* (2017), “Reintegrācija: nodarbinātības iespējas ekonomiski neaktīviem cilvēkiem”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

⁽¹¹⁾ *Eurofond* (2017), “Reintegrācija: nodarbinātības iespējas ekonomiski neaktīviem cilvēkiem”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

4. Pamatinformācija

4.1. *Eurofond* ziņojumā “Reintegrācija: nodarbinātības iespējas ekonomiski neaktīviem cilvēkiem”⁽¹²⁾ uzsvērti daži galvenie šķēršļi, ar kuriem saskaras četras aplūkotās neaktīvo iedzīvotāju apakšgrupas (personas, kuras sniegušas informāciju, ka iegūst izglītību, piemēram, jaunieši, māsaimnieki un māsaimnieces, pensionāri darbspējīgā vecumā un personas ar invaliditāti). Darba pieredzes trūkums ir visbiežāk minētais iemesls, kāpēc neaktivitāte ir biežāk sastopama jauniešu un māsaimnieču apakšgrupās; tā ir mazāka problēma personām ar invaliditāti un pensionāriem darbspējas vecumā – viņi parasti norāda uz veselības problēmām. Personu ar invaliditāti apakšgrupā aptuveni puse no personām norāda, ka saskaras ar lielu “sociālu atstumtību”, kas ir izplatīta vairākās dalībvalstīs, kur liels skaits ekonomiski neaktīvo personu saskaras ar daudziem šķēršļiem, lai varētu iekļauties darba tirgū, un tādēļ aktīvās nodarbinātības politikas kļūst arvien sarežģītākas un grūtāk īstenojamas.

4.2. Turklāt nav pārliecības, ka ekonomiski neaktīvās personas ir reģistrētas vietējos nodarbinātības dienestos, tādēļ šīm organizācijām ir lielas grūtības viņus apzināt un piedāvāt darba iespējas. **EESK atbalsta visas iniciatīvas, kas motivē šos cilvēkus reģistrēties vietējos nodarbinātības dienestos.** Komiteja iesaka sabiedrisko pakalpojumu ietvaros izveidot īpašu struktūru, kas būtu atbildīga par neaktīvu cilvēku uzraudzības koordinēšanu un veicināšanu un viņu reģistrāciju vietējos nodarbinātības dienestos, kuri ierosinātu pasākumus un pievilcīgas programmas, kas atbilstu šo cilvēku konkrētajām vajadzībām. Protams, šie vietējie dienesti saskaras ar ārkārtīgi sarežģītām problēmām, jo stāvoklis darba tirgos ir sarežģīts un joprojām piedāvā tikai ierobežotas darba iespējas tiem, kuri ilgu laiku bijuši ārpus darba tirgus. Minētās situācijas dēļ vietējiem nodarbinātības dienestiem ir liela darba slodze, un uz tiem tiek izdarīts liels spiediens.

4.3. Dalībvalstīs politikas veidotājiem arī jāapzinās grūtības, ar ko saskaras vietējie nodarbinātības dienesti, lai uzrunātu ekonomiski neaktīvos iedzīvotājus un ņemtu vērā viņu sarežģītās vajadzības, kā arī izprastu daudzos neaizsargātības aspektus. Lai varētu efektīvi un sekmīgi nodrošināt darbvietas personām, kuras meklē darbu, vēlas strādāt un iesaistīties turības un sabiedrības un vides labklājības radīšanā, ir jāizstrādā **katrai apakšgrupai paredzēta stratēģija un ar to saistīti rīcības plāni.**

4.4. Dažas no galvenajām risināmajām problēmām ir, piemēram, šādas:

trūkst bērnu un apgādājamu personu aprūpes sabiedrisko pakalpojumu, kas veicinātu darba tirgus pieejamību personām, kuras veic māsaimniecības pienākumus (galvenokārt sievietes);

- a) ekonomiski neaktīvām personām jābūt iespējai piekļūt tālākizglītībai un pārkvalifikācijas projektiem un vienlaikus saņemt bezdarbnieka pabalstu;
- b) ar īpašiem un efektīviem pasākumiem ir jāatvieglo, jāatbalsta un jāveicina personu ar invaliditāti integrācija, un šim nolūkam ir vajadzīgi konkrētāki nodarbinātības plāni un atbalsta shēmas;
- c) jāpievērš īpaša uzmanība arī citām neaizsargātajām grupām, piemēram, migrantiem un ar romu programmu saistītiem cilvēkiem;
- d) jāsaprot, ka dažādu iemeslu dēļ daudzas personas ir padevušās un vairs neregistrējas nodarbinātības dienestos, tādēļ šiem dienestiem ir jāatjauno saikne ar attiecīgajiem iedzīvotājiem un no jauna jāaktivizē viņu iespējas atrast darbu;
- e) ir skaidrs, ka valstu nodarbinātības dienestu līmenī dalībvalstīs ir nepieciešams strādāt vairāk un labāk, tomēr tas acīmredzami ir uzdevums, kuru daudzi vietējie nodarbinātības dienesti šobrīd nespēj veikt; tādēļ būtu jāpieņem darbā ierēdņi, kuriem ir piemērotas prasmes atrast darbu personām, kuras gan meklē darbu, gan vēlas strādāt;
- f) dažas ES dalībvalstis noteikti var piedāvāt paraugprakses piemērus, kā šīs grūtības pārvarēt, un tie būtu jāpārņem visā Eiropas Savienībā;
- g) Eiropas Savienībā ir arī svarīgi panākt darba algas paaugstināšanu līdz pienācīgam līmenim.

⁽¹²⁾ *Eurofond* (2017), “Reintegrācija: nodarbinātības iespējas ekonomiski neaktīviem cilvēkiem”, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

4.5. Darba tirgus mainās; darba tirgus strukturālās reformas ir izraisījušas spēcīgu diversifikāciju un radījušas jaunus darba veidus. Uz nestandarta līguma pamata strādājošiem darba ņēmējiem ir zemāka darbavietu kvalitāte, un viņi ir pakļauti lielākam nodarbinātību personu nabadzības riskam⁽¹³⁾. 2017. gadā 13,7 % ES strādājošo bija pašnodarbinātie⁽¹⁴⁾, 11,3 % bija pagaidu darbinieki⁽¹⁵⁾ un 18,7 % bija darbinieki ar nepilna darbalaika līgumu⁽¹⁶⁾. Ar Eiropas Savienības izveidotu piemērotu programmu atbalstu dalībvalstīm ir jāpalielina ieguldījumi izglītībā – augstas kvalitātes ieguldījumi ekonomikā, kuriem ir multiplikatora efekts, – tādējādi pilnveidojot izglītību zinātnes, inženierzinātņu, tehnoloģiju un matemātikas jomā, pamatojoties uz Eiropas pamatvērtībām un tiesībām, kas no jauna ieviestas ar Eiropas sociālo tiesību pilāru. Lai stātos pretī un pielāgotos šīm pārmaiņām, ekonomiski neaktīvās personas ir jāintegrē, jāatbalsta un jāaizsargā, ņemot vērā dažādu apakšgrupu konkrētās vajadzības. **EESK iesaka izveidot patiešām iekļaujošāku darba tirgu.**

4.6. Šķēršļi ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju nodarbinātībai

4.6.1. Darbspējīgā vecuma iedzīvotāji (15–64 gadi), kuriem nav saiknes ar darba tirgu, vai arī tā ir vāja, cenšoties piekļūt nodarbinātībai, saskaras ar vairākiem šķēršļiem, kas tiem liedz pilnībā iekļauties profesionālajā darbā. Precīza un dziļa izpratne par šiem šķēršļiem ir priekšnoteikums, lai varētu izstrādāt un īstenot politiku pienācīgai intervencei darba tirgū, lai tā būtu pareizi orientēta un labi pielāgota dažādo adresātu īpatnībām. **Turpmāk norādītas dažas problēmas, kas liedz apzināt nodarbinātības šķēršļus. Ir vajadzīga precīza un atbilstīga informācija un analīze, kas palīdzētu noskaidrot, kādi ir šie šķēršļi, bet patlaban tas faktiski nav iespējams šādu iemeslu dēļ:**

- a) pašreizējie apkopotie darba tirgus rādītāji ietver maz attiecīgās informācijas, un nav skaidra to saikne ar ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju daļu un risināmajām problēmām. Turklāt tie lielā mērā ir orientēti uz indivīdu, nevis uz ģimenes apstākļiem;
- b) galvenais uzsvars likts vienīgi uz reģistrētajiem bezdarbniekiem;
- c) ir ļoti maz informācijas par veselības problēmām, ģimenes locekļu aprūpes pienākumiem un stimulējošiem pasākumiem.

4.6.2. Visbiežāk sastopami šāda veida šķēršļi:

- a) nenesas darba pieredzes trūkums;
- b) zems izglītības un prasmju līmenis;
- c) ļoti ierobežota vai neesoša darba pieredze;
- d) ar veselību saistīti ierobežojumi;
- e) ģimenes locekļu aprūpes pienākumi;
- f) ierobežotas nodarbinātības iespējas;
- g) iepriekšējās pieredzes trūkums algotā darbā;
- h) diskriminācija vecuma, dzimuma, invaliditātes utt. dēļ, un dažu uzņēmumu cilvēkresursu politika.

4.6.3. Ir jāievieš **instrumenti**, kas nodrošina darba meklētājiem lielāku pamanāmību un motivāciju un palielina viņu izredzes atrast darbu. Šādi instrumenti varētu būt:

- a) karjeras konsultācija;
- b) interneta portāls, kurā apkopoti paziņojumi par vakancēm un nodarbinātības iespējās;

⁽¹³⁾ Eiropas Komisijas un Padomes Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts (dokumentam) Komisijas paziņojums par 2019. gada izaugsmes pētījumu (COM(2018) 761 final).

⁽¹⁴⁾ 15–64 gadus veci; dati no Komisijas un Padomes Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekta COM(2018) 761 final.

⁽¹⁵⁾ 20–64 gadus veci; Eurostat dati, 2019. gada februāris.

⁽¹⁶⁾ 20–64 gadus veci; Eurostat dati, 2019. gada februāris.

- c) atsaucis un informācija, kas tieši adresēta ieinteresētajām personām;
- d) mobilitātes atbalsta mehānismi;
- e) profesionālās izglītības programmas;
- f) iespējamās subsīdijas darba devējiem.

4.7. Lai mēģinātu izskaidrot atsevišķas situācijas un darba tirgus grūtības, dalībvalstis bieži izmanto jaudīgus statistikas rīkus, kas noskaidro individuālo darba meklētāju profilu, izmantojot administratīvo informāciju. Šādi rīki ir noderīgi, lai individuāli pieskaņotu nodarbinātības programmas cilvēkiem, kas reģistrējušies nodarbinātības centros. Šie rīki ir atkarīgi no administratīvās informācijas kvalitātes – tai ir noteiktas priekšrocības, bet tā aptver tikai vienu no bezdarbnieku segmentiem, piemēram, reģistrētos darba meklētājus. Rezultātā sarežģītus rīkus, ar ko veido profilus, pamatojoties uz minēto informāciju, parasti **nevar izmantot**, lai sniegtu plašāku priekšstatu par šķēršļiem, ar kuriem saskaras personas, mēģinot piekļūt nodarbinātībai, ja tām nav nekādas saiknes vai ir tikai vāja saikne ar darba tirgu.

4.8. Izpratne par šķēršļiem, kas liedz piekļuvi darbam, ir būtiska ne tikai tādēļ, lai savstarpēji sasaistītu dažādu iestāžu sniegtos pakalpojumus – šī pieeja ir arī ļoti svarīga, lai noteiktu grupas, kuras var izmantot nodarbinātības programmas un ar tām saistītos pabalstus un kuras šobrīd netiek uzskatītas par “klientiem”, kam šīs iestādes piedāvā darbvietas un pabalstus. Tādēļ EESK mudina Komisiju (sadarbībā ar ESAO vai neatkarīgi) izstrādāt **statistikas modeļus**, kuros būtu ņemtas vērā ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju specifiskās iezīmes, lai viņus varētu sekmīgi iekļaut aktīvās nodarbinātības politikas pasākumos.

5. **Kopīga Eiropas stratēģija, ar ko pievērsties tehnoloģiskām pārmaiņām un veidot iekļaujošāku sabiedrību, kas aptvertu visus Eiropas iedzīvotājus, tostarp ekonomiski neaktīvās personas**

5.1. Komisijai un dalībvalstīm būtu jāpievēršas ne tikai apmācības un prasmju veidošanas pasākumiem, bet gan **visiem pasākumiem**, kas jāīsteno, lai labāk integrētu darba tirgū katru no ekonomiski neaktīvo personu apakšgrupām⁽¹⁷⁾. Šādi pasākumi varētu būt:

- a) attīstīt pienācīgu augstas kvalitātes sabiedriskos sociālās labklājības **pakalpojumus aprūpes vajadzību apmierināšanai** (īpaši attiecībā uz bērniem un vecākiem cilvēkiem), lai atbrīvotos personas, kuras vēlas strādāt (galvenokārt sievietes) un lai viņas varētu strādāt bez bažām, kas pašlaik ģimenes pienākumu dēļ nav iespējams⁽¹⁸⁾;
- b) **efektīvi uzraudzīt un izvērtēt, kāda ietekme ir publiskajām rīcībpolitikām**, kas paredzētas ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju atgriešanai darba tirgū, piemēram:
 - 1) vākt **konkrētus datus** (nolūkā noskaidrot šķēršļus un kartēt tos, kā tie ir saistīti ar pašreizējām rīcībpolitikām);
 - 2) **īstenošana** (pievērsties īstenošanas problēmām, atvieglot ieinteresēto personu koordināciju un sadarbību);
 - 3) **pārraudzības un novērtēšanas pasākumi** (novērtēt īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi; analizēt rezultātus, ne tikai varbūtību atrast darbu, un ņemt vērā arī darbvietu kvalitātes aspektus; noskaidrot, kuri elementi un attiecībā uz kurām personām darbojas);
- c) **paaugstināt iekļaujošu izaugsmi un labklājību**, darba tirgus attīstībā izmantojot šādas dimensijas: vairāk un labākas darbvietas, iekļautība, noturība un pielāgošanās spējas);
- d) gan Komisijai, gan dalībvalstīm – būtu jāpieņem **šādi trīs politikas principi**:
 - 1) **veicināt tādu vidi, kurā tiek radītas kvalitatīvas darbvietas**;
 - 2) **novērst atstumtību** darba tirgū un aizsargāt individuus pret tirgus radīto risku;
 - 3) **sagatavoties turpmākajiem riskiem un iespējām**, kas var rasties darba tirgū;

⁽¹⁷⁾ OV C 237, 6.7.2018., 1. lpp.; OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

⁽¹⁸⁾ OV C 129, 11.4.2018., 44. lpp., atzinums “Dzimumu līdztiesība Eiropas darba tirgū” (OV C 110, 22.3.2019., 26. lpp.).

- e) **radīt pašvaldībās darbvietas**, kas ir pielāgotas ekonomiski neaktīvo vietējo darba ņēmēju kvalifikācijai, t. i., izveidot darbvietas, kas atbilst ekonomiski neaktīvo personu prasmēm, un uzlabot viņu darba kvalitāti piemērotos apmācības kursos;
- f) radīt **vidi, kas palīdz stiprināt sociālo dialogu** (ar sociālajiem partneriem) visos attiecīgajos līmeņos, vienlaikus respektējot sociālo partneru autonomiju un darba koplīguma slēgšanas sarunas, **kā arī dialogu ar citām attiecīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām** ⁽¹⁹⁾.

5.2. Nevar pieļaut, ka šī stratēģija dod priekšrocības tikai tām personām, kurām jau ir darbs – īpaša uzmanība jāpievērš **jauniešiem, kuri nestrādā, nemācās un neapgūst arodu (NEET)**, kā arī visām citām ekonomiski neaktīvām personām, jo tās rada bažas divos aspektos, proti, šādas personas ir gan sociāla problēma, gan rada situāciju, kurā saasinās kvalificētu darba ņēmēju trūkums. Šāda situācija veidojas tāpēc, ka tām nav darba, nav iespēju iegūt praktisku pieredzi un tās nestudē, tāpēc tām nav iespēju iegūt piemērotāku akadēmisko kvalifikāciju, tādējādi riskējot ar pilnīgu atstumtību no darba tirgus. Paradoksāli ir tas, ka paaudzes ar visu laiku visaugstāko kvalifikāciju ne vienmēr ir vislabāk sagatavotas sava laikmeta darba tirgus vajadzību apmierināšanai. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis nedrīkst atstāt novārtā paaudzi ar visaugstāko kvalifikāciju visā vēstures gaitā.

5.3. Darba devēji apgalvo, ka viņiem ir **grūti atrast kvalificētus darbiniekus**, un šī problēma ir šķērslis potenciālai izaugsmei un jauniem ieguldījumiem rūpniecībā, tādēļ Eiropas uzņēmumi turpina zaudēt konkurētspēju un palielinās to atpalicība ⁽²⁰⁾: kvalificēta darbaspēka trūkums, nespējot apmierināt šodienas pieprasījumu, var izraisīt pieprasījuma trūkumu pēc kvalificētiem jauniem darba ņēmējiem nākotnē.

5.4. Ir jāveido **tilts**, lai labāk sasaistītu izglītību/apmācību un prasmju apguvi ⁽²¹⁾ ar pašreizējām un nākotnes vajadzībām darba tirgū, lai pārvarētu pašreizējo **strukturālo neatbilstību**. Šāda pieceja nozīmē:

- a) likt uzsvāru uz transversālām prasmēm;
- b) uzlabot saikni starp izglītības un apmācības iestādēm, uzņēmējiem un arodbiedrībām;
- c) vairot jauniešu un citu bezdarba skartu cilvēku informētību par darba iespējām un ar tām saistītajām prasībām;
- d) sekmēt partnerības starp izglītības un apmācības iestādēm, uzņēmumiem, darba devējiem, publisko sektoru, arodbiedrībām un pašiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, kā arī citām ekonomiski neaktīvām grupām (tostarp migrantiem ⁽²²⁾);
- e) izstrādāt katrai ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju apakšgrupai paredzētu rīcības plānu, pārtraudzīt un novērtēt tā īstenošanu un novērst iespējamās novirzes no tā;
- f) samazināt nedēļas darba stundu skaitu, sākot ar sabiedriskajiem pakalpojumiem, un radīt darba iespējas visiem.

5.5. Eiropas Savienībai ceturrtā rūpnieciskā revolūcija un digitalizācija var būt pēdējā iespēja, lai, izmantojot **ieguldījumus, piemērotas stratēģijas un rīcības plānus**, panāktu lielākus konkurentus un veiktu galīgo pāreju uz zināšanu ekonomiku un pilnīgu nodarbinātību, kā paredzēts 2000. gadā pieņemtajā Lisabonas stratēģijā. Ja ES to nedarīs, tā saskarsies ar lejupslīdi dažādos Eiropas sabiedrības līmeņos un ražošanas infrastruktūrā, nemaz nerunājot par pamatvērtībām, kuras mēs visi vēlamies saglabāt.

⁽¹⁹⁾ Atzinums SOC/577 "Sociālais dialogs par inovāciju digitālajā ekonomikā", vēl nav publicēts OV (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

⁽²⁰⁾ Pētījums "Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstība – šķērslis ES uzņēmumu konkurētspējai".

⁽²¹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp., atzinums SOC/588 "Izglītības tiesību aktu kopums" (OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.), OV C 81, 2.3.2018., 167. lpp., OV C 440, 6.12.2018., 37. lpp., OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp., OV C 173, 31.5.2017., 1. lpp.

⁽²²⁾ Informatīvs ziņojums SOC/574 "Imigrācijas un integrācijas neesamības izmaksas" (OV C 264, 20.7.2016., 19. lpp.).

5.6. Lai sasniegtu šo mērķi, ir nepieciešama apņemšanās, citiem vārdiem, tāda veida sadarbība, kurā iesaistītos ES iestādes, dalībvalstis, valstu valdības un pašvaldības, arodbiedrības un darba devēju apvienības, kā arī uzņēmumi un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un kurā ikviens uzņemtos saistības un visi kopā kļūtu par virzītājspēku, nodrošinot, ka katram Eiropas iedzīvotājam ir iespēja strādāt un piedalīties turības un ekonomiskās, sociālās un vides labklājības radīšanā. Rezumējot **EESK mudina visas institūcijas (Eiropas un valstu, publiskās, valdības, pašvaldību un privātās) īstenot publiskas rīcībpolitikas, kas ir iekļaujošas, nevis ierobežojošas**, kā tas ir bijis pēdējos divdesmit gadus, novedot pie daudzu miljonu ekonomiski neaktīvo personu atstumtības un tādējādi sekmējot pilsoniskās sabiedrības attālināšanos no Eiropas iestādēm un apdraudot Eiropas nākotni.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

PIELIKUMS

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 59. panta 3. punkts).

5.4. punkts

Svītrot f) apakšpunktu

5.4 A Ir jāveido **tilts**, lai labāk sasaistītu izglītību/apmācību un prasmju apguvi ⁽¹⁾ar pašreizējām un nākotnes vajadzībām darba tirgū, lai pārvarētu pašreizējo **strukturālo neatbilstību**. Šāda pieeja nozīmē:

(..)

~~f) samazināt nedēļas darba stundu skaitu, sākot ar sabiedriskajiem pakalpojumiem, un radīt darba iespējas visiem.~~

Pamatojums

Nedēļas darba stundu skaita samazināšana nav pareizais veids, kā risināt nodarbinātības iespēju problēmu, un tā nav arī tālredzīga pieeja. Darba pasaule 21. gadsimtā mainās. Tehnoloģiskās izmaiņas un jaunas darba formas piedāvā jaunas iespējas un veidus, kā neaktīvus cilvēkus iekļaut darba tirgū. Turklāt SOC specializētās nodaļas debatēs tika konstatēts, ka dalībvalstīs, kurās šādu pasākumu īstenoja, ir gūta arī negatīva pieredze.

Balsojuma rezultāts

Par: 42

Pret: 63

Atturas: 5

1.4. punkts

Grozīt šādi:

1.4. EESK iesaka Eiropas Komisijai mudināt dalībvalstis, lai tās savu aktīvo darba tirgus politiku padara efektīvāku un nodrošina, ka to nodarbinātības dienesti cilvēkiem, kuri vēlas tikt iekļauti darba tirgū, spēj sniegt mērķtiecīgāku palīdzību, ņemot vērā viņu spējas, ~~un~~ vēlmes un pašreizējo pieprasījumu pēc darbaspēka.

Pamatojums

Mērķtiecīgas palīdzības uzdevums ir runāt ar indivīdiem par viņu spējām un vēlmēm, kā arī izskaidrot viņiem situāciju darba tirgū un norādīt uz labākajām apmācības vai pārkvalifikācijas iespējām.

Balsojuma rezultāts

Par: 28

Pret: 66

Atturas: 6

(¹) OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp., atzinums "Izglītības tiesību aktu kopums"(OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.), OV C 81, 2.3.2018., 167. lpp., OV C 440, 6.12.2018., 37. lpp., OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp., OV C 173, 31.5.2017., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atbalstošas izglītības sistēmas prasmju neatbilstības novēršanai – kāda pāreja ir vajadzīga?”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2019/C 228/03)

Ziņotāja: **Milena ANGELOVA**

Pilnsapulces lēmums	15.2.2018
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	13.2.2019.
Pieņemts plenārsesijā	21.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	130/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisijas nesenojās iniciatīvās ⁽¹⁾ atkal daudz uzmanības pievērsts izglītībai, apmācībai un prasmju apguvei Eiropas Savienībā. Komiteja atzīmē, ka izglītība un apmācība ir viena no nozīmīgākajām dalībvalstu kompetences jomām, un uzsver, ka šīm jomām ir stratēģiska nozīme, raugoties gan uz Eiropas nākotni, proti, ekonomisko labklājību, spēcīgāku kohēziju un demokrātisko dzīvi, gan uz uzdevumu “piepildīt iedzīvotāju cerības un reaģēt uz viņu bažām par nākotni ātri mainīgā pasaulē” ⁽²⁾.

1.2. EESK pauž bažas par būtiskajām strukturālajām problēmām, ko darba tirgū rada prasmju neatbilstība. Dažu šo problēmu cēlonis ir tehnoloģiskā un demogrāfiskā attīstība. Tāpēc Komiteja aicina tūlīt izstrādāt un veikt precīzi mērķorientētus politikas pasākumus, ko papildinātu stimuli un labas prakses piemēru apkopojumi dalībvalstīm, un tādā veidā atbalstīt to centienus sekmīgi un jēgpilni pielāgot izglītības un apmācības sistēmas, lai novērstu prasmju neatbilstību un talantu iznīkošanu.

1.3. EESK uzskata, ka pašlaik un turpmāk prasmju neatbilstību atbilstoši un ilgtspējīgi varēs novērst vienīgi tad, ja Eiropas Komisija un dalībvalstis izstrādās mērķorientētas stratēģijas un īsteno konkrētus pasākumus, lai izglītības un apmācības sistēmas pilnveidotu un atbilstoši pielāgotu tādā veidā, kas nodrošina gan talantu pārvaldību, gan arī prasmju holistisku pārvaldību. Tāpēc Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis šādi rīkoties nekavējoties un efektīvi. Visām šīm sistēmām jācenšas atbalstīt iekļaujošu un pastāvīgu darbaspēka prasmju pilnveidi, lai nodrošinātu to atbilstību jaunajiem ekonomiskās nosacījumiem.

1.4. EESK lūdz Eiropas Komisiju vairāk pūļu veltīt ar kvalifikācijas celšanas programmām un ar profesionālo izglītību un apmācību saistīto labas prakses piemēru izplatīšanai. Būtu arī jānodrošina pareizs stimulu kopums visiem izglītības un apmācības procesā iesaistītajiem, lai visiem tiktu nodrošinātas tiesības uz atbilstošu apmācību ⁽³⁾. Jau pieņemtā atzinumā EESK uzsvērusi Eiropas izglītības telpas nozīmi ⁽⁴⁾. EESK uzskata, ka jāturpina paaugstināt visos izglītības un apmācības līmeņos nodarbināto skolotāju un pasniedzēju kvalifikāciju un pastāvīgi uzlabot viņu prasmes.

⁽¹⁾ Jaunā Prasmju programma Eiropai (2016. gads), Eiropas izglītības telpa (2018. gads). Atzinīgi tika novērtēti arī Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāta projekts “Plāns nozaru sadarbībai prasmju jomā”, lai gan tā tvērums ir ļoti ierobežots, kā arī dažādi Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūras (EASME)/Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programmas (COSME) projekti, piemēram, 2017/001, 004, 007 un 2016/033 un 034.

⁽²⁾ COM(2018) 268 final.

⁽³⁾ OV C 237, 6.7.2018., 8. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.

1.5. EESK piekrīt viedoklim, ka nekad neizdosies pilnībā novērst prasmju neatbilstību un izglītības sistēmas nekad nespēs ideāli sagatavot cilvēkus visiem apstākļiem. Tomēr pašreizējās attīstības tendences rada satraukumu un šķēršļus ekonomikas izaugsmei un darbvietu radīšanai, liedzot iedzīvotājiem iespēju pilnībā atrastī savu radošo potenciālu un liedzot uzņēmumiem iespēju visaptveroši izmantot inovācijas spēju, ko nodrošina cilvēkresursu prasmes. Tāpēc valdībām, sociālajiem partneriem, pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāapvieno spēki, lai atrisinātu šo problēmu, un jāsniedz cilvēkiem vajadzīgie padomi un konsultācijas, kas palīdzētu izdarīt pareizo izvēli un pastāvīgi attīstīt zināšanas un prasmes sabiedrības labā. Lai varētu labāk prognozēt un apmierināt prasmju pieprasījumu, ir vajadzīgi visaptveroši un holistiski risinājumi ⁽⁵⁾.

1.6. Lai varētu mazināt prasmju neatbilstību, liela nozīme nenoliedzami ir ticamām prognozēm par prasmju piedāvājumu un pieprasījumu un ES darba tirgus struktūru nākotnē. Tāpēc universitātēm, zinātnes centriem un citām pētniecības iestādēm būtu jāsāk strādāt pie šā jautājuma, cieši sadarbojoties ar sociālajiem partneriem un attiecīgajām dalībvalstu pārvaldes struktūrām. *Cedefop* pēdējos gados uzkrātā pieredze būs ļoti noderīga, taču to jāturpina papildināt valstu līmenī, padziļināti analizējot katru dalībvalsti.

1.7. Valdībām, uzņēmumiem un darba ņēmējiem būtu jāapzinās, ka izglītība un apmācība ir investīcija. Nodokļu stimuli šādai investīcijai varētu mudināt darba devējus un darba ņēmējus ieguldīt vairāk. Kopīgumos var nostiprināt noteiktas darba devēju un darba ņēmēju tiesības un pienākumus, kas saistīti ar izglītību un apmācību. Būtu jāpopularizē kvalifikācijas paaugstināšanas un pārkvalificēšanās jomā zināmie labas prakses piemēri, lai atvieglotu darba meklēšanu.

1.8. Daudzas zināšanas tiek iegūtas neformālās un ikdienējās mācīšanās vidē, piemēram, jauniešu organizācijās un savstarpēji mācoties, un daudzas darbvietā vajadzīgas prasmes nevar apgūt ar formālo mācīšanos skolā ⁽⁶⁾. Tāpēc EESK mudina dalībvalstis rast iespējas validēt attiecīgās kvalifikācijas, kas iegūtas šādā veidā. Viena iespēja, kā to paveikt, ir pilnveidot un attiecīgi izmantot nacionālās kvalifikāciju sistēmas, tostarp platformas, kas standartizēti novērtē prasmju līmeni neatkarīgi no tā, kā cilvēki ir apguvuši savas prasmes. Šāda pieeja pavērs papildu iespēju informēt uzņēmumus par pretendentu, it īpaši par gados vecāku darba meklētāju potenciālu un norādīt uz viņu prasmēm, kuru esamību oficiālie kvalifikācijas dokumenti gan neapliecina, bet kuras varētu būt noderīgas.

1.9. Atbildība par mūžizglītību, kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju ir jāuzņemas valstij, darba devējiem un darba ņēmējiem. Lai nodrošinātu cilvēkiem iespējas veidot labu profesionālo karjeru, viņi būtu aktīvi jāatbalsta un jākonsultē, arī izmantojot karjeras attīstības atbalsta metodes, sniedzot padomus un palīdzību, piesaistot konsultantus un mentorus, kas palīdzētu pārdomāti izvēlēties tādu apmācību un mācīšanos, kura viņiem nodrošina darba tirgū pieprasītas prasmes un kvalifikāciju. Procesā aktīvi būtu jāpiedalās sociālajiem partneriem, kam jācenšas palielināt izpratni par attiecīgajām problēmām un jāierosina iespējamie risinājumi. Pirms laika un līdzekļu ieguldīšanas apmācībā cilvēkiem ir jāzina, kādas prasmes ir noderīgas un kā izglītības un apmācības programmas ietekmēs viņu karjeru. Viņi arī vēlēties iegūt tādu kvalifikāciju un to apliecināšu dokumentu, ko citi atzīst.

2. Prasmju neatbilstība mūsdienās un nākotnē

2.1. Nākotne ir šodien – tā kļūst par realitāti ātrāk, nekā mēs spējam sekot tai līdzī un to prognozēt. Tā rada būtiskus problēmjautājumus gan uzņēmumiem un publiskās pārvaldes iestādēm, jo veidojas jauni uzņēmējdarbības modeļi, gan darba ņēmējiem, jo rodas vajadzība pēc jaunām prasmēm un kompetencēm, kuru lielāko daļu šodien ir grūti prognozēt, un tāpēc visa sabiedrība kopumā ir spiesta pietiekami ātri pielāgoties straujām pārmaiņām. Ja gribam, lai šī pāreja būtu sekmīga, jābūt vienotiem, gataviem nekavējoties rīkoties, jāapvieno spēki, lai varētu prognozēt turpmākās norises, un, domājot par sabiedrības labumu, proaktīvi jāpārvalda pašreizējās revolucionārās pārmaiņas attiecībās starp cilvēkiem, robotiku, mākslīgo intelektu un digitalizāciju.

⁽⁵⁾ To atzīst Eiropas Komisija (Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts), kas finansāli un citādi atbalstīja ESAO vadītos valstu prasmju stratēģiju projektus vairākās dalībvalstīs, tostarp Portugālē, Itālijā, Spānijā, Slovēnijā un Beļģijā (Flandrijā). Pēdējos gados Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*) īstenojis īpašas programmas, kas atbalsta dalībvalstu (Grieķijas, Bulgārijas, Slovērijas, Igaunijas, Maltas) centienus pilnveidot prasmju pieprasījuma prognozēšanas un prasmju atbilstības nodrošināšanas infrastruktūru: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/assisting-eu-countries-skills-matching>.

⁽⁶⁾ OV C 13, 15.1.2016., 49. lpp.

2.2. Prasmju neatbilstība ir viena no lielākajām problēmām, kas pašlaik apdraud izaugsmi un kavē ilgtspējīgu darbvietu radīšanu Eiropas Savienībā. Pētījumos ⁽⁷⁾ aplēsts, ka šīs parādības izmaksas veido 2 % no Eiropas Savienības IKP. Saskaņā ar Eiropas Komisijas rīcībā esošo informāciju to cilvēku skaits, kuru lasīt un rakstīt prasme ir nepietiekama, Eiropā sasniedz 70 miljonus, bet to, kuru rēķinpratība un digitālās prasmes ir vājas, ir vēl vairāk. Nesen veikts pētījums ⁽⁸⁾ liecina, ka Eiropas Savienībā to darba ņēmēju vidējais īpatsvars, kuru prasmes ir neatbilstošas, joprojām ir 40 %, un šie dati atbilst Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*Cedefop*) sniegtajam vispārējam vērtējumam. Darba ņēmēji ar piemērotām prasmēm ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka uzņēmumu konkurētspēju. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai mūsdienu un nākotnes darbaspēkam būtu prasmes un kompetences, kas atbilst mainīgajām mūsdienu ekonomikas un darba tirgus vajadzībām. Nevienu nedrīkst atstāt novārtā ⁽⁹⁾, un nebūtu pieļaujama talantu iznīkošana. Lai varētu šos mērķus sasniegt, ir vajadzīgi gan augsti kvalificēti skolotāji un izglītotāji, gan arī pienācīgs atbalsts dalībai mūžizglītības pasākumos.

2.3. Jau pieņemtos atzinumos ⁽¹⁰⁾ EESK norādījusi uz digitalizācijas, robotizācijas, jaunu ekonomikas modeļu, piemēram, Ceturtās industriālās revolūcijas, aprites un sadarbīgās ekonomikas ietekmi uz jaunām prasmju vajadzībām. Komiteja arī paudusi viedokli, ka izglītības un prasmju attīstības sistēmā būtu jāievieš vairāk novatorisku risinājumu, jo Eiropai ir vajadzīga patiesi jauna paradigma gan izglītības sektora mērķu un darbības jomā, gan izpratnē par izglītības vietu un lomu sabiedrībā ⁽¹¹⁾. *Cedefop* aplēses ⁽¹²⁾ liecina, ka ES darbaspēka pašreizējās prasmes par aptuveni vienu piektdaļu neatbilst tām, kas vajadzīgas, lai darba ņēmēji varētu veikt darbu augstākajā produktivitātes līmenī. Tādēļ ir vajadzīga saskaņota rīcība, lai Eiropā turpinātu veicināt pieaugušo izglītību.

2.4. Eiropas ekonomikas atveseļošanās apvienojumā ar mainīgām prasmju vajadzībām ir iemesls, kura dēļ pieprasījums pēc darbaspēka un talantu trūkums ir sasniedzis augstāko līmeni pēdējā desmitgadē. Kamēr bezdarba līmenis ES pazeminās (no 10,11 % 2014. gadā līdz 7,3 % 2018. gadā), brīvo darbvietu rādītājs ir dubultojies (no 1,1 % 2009. gadā līdz 2,2 % 2018. gadā) ⁽¹³⁾.

2.4.1. Šī problēma – dažādā mērā un atšķirīgu iemeslu dēļ – skar visas dalībvalstis. Globāls apsekojums ⁽¹⁴⁾ liecina, ka daudzās dalībvalstīs tādu darba devēju īpatsvars, kam ir grūtības atrast darbiniekus, ir satraucoši augsts. Desmit dalībvalstis ir pārsniegušas pasaules vidējo rādītāju (45 %), un vissliktākais stāvoklis ir Rumānijā (81 %), Bulgārijā (68 %) un Grieķijā (61 %). Ar mazākām, bet joprojām būtiskām problēmām spektra otrā galā ir Īrija (18 %), Apvienotā Karaliste (19 %) un Nīderlande (24 %).

2.4.2. Aptuveni trešdaļa darba devēju norāda, ka galvenais iemesls, kāpēc viņi nevar aizpildīt vakances, ir pretendentu trūkums. Vēl 20 % apgalvo, ka kandidātiem trūkst vajadzīgās pieredzes. Tā kā uzņēmumos notiek digitalizācija, automatizācija un pārveide, atrast kandidātus ar atbilstošām tehniskajām un vispārīgajām prasmēm ir svarīgāk nekā jebkad agrāk, tomēr 27 % darba devēju apgalvo, ka pretendentiem trūkst vajadzīgo prasmju. Visā pasaulē vairāk nekā puse (56 %) darba devēju norāda, ka no cilvēku prasmēm visaugstāk vērtē rakstiskās un verbālās komunikācijas prasmes, kam seko sadarbības un problēmu risināšanas prasmes.

2.5. Starptautiskās pieaugušo kompetenču novērtēšanas programmas (*PIAAC*) un Eiropas prasmju un nodarbinātības apsekojuma (*ESJS*), kā arī akadēmisku pētījumu ⁽¹⁵⁾ rezultāti liecina, ka liela daļa neatbilstības ir saistīta ar pārāk augstu kvalifikāciju/izglītību. Parasti četri no desmit pieaugušiem darba ņēmējiem uzskata, ka viņu prasmes netiek pietiekami izmantotas, un gandrīz trešdaļa terciārās izglītības absolventu ir savam darbam pārāk augstu kvalificēti. Iemesli ir gan neefektīva līdzekļu piešķiršana (tā izraisa esošo prasmju resursu nepietiekamu izmantošanu), gan vispārēja nelīdzsvarotība starp darbaspēka prasmēm un darba tirgus pieprasījumu ⁽¹⁶⁾.

2.6. Prasmju neatbilstība negatīvi ietekmē valstu ekonomiku un visu sabiedrību. Tā:

— liedz iedzīvotājiem iespēju būt apmierinātiem ar savu profesijas un karjeras izvēli, pazemina viņu subjektīvo novērtējuma līmeni un var izraisīt viņu atalgojuma samazināšanu;

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/skills-mismatches-eu-businesses-are-losing-millions-and-will-be-losing-even-more>

⁽⁸⁾ “*Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses*” (Prasmju neatbilstība – šķērslis ES uzņēmumu konkurētspējai), EESK.

⁽⁹⁾ OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 237, 6.7.2018., 8. lpp.; OV C 367, 10.10.2018., 15. lp..

⁽¹¹⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp. 40 % pieaugušo darba ņēmēju uzskata, ka viņu prasmes netiek pilnībā izmantotas: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3075>.

⁽¹²⁾ “*Insights into skill shortages and skill mismatches*” (Ieskats prasmju trūkumā un prasmju neatbilstībā). *Learning from Cedefop's European skills and jobs survey* (*Cedefop* Eiropas prasmju un nodarbinātības pētījuma rezultāti), Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*), 2018. gads. Arī ES prasmju panorāma un *Europass*.

⁽¹³⁾ Bezdarba statistika, brīvo darbvietu statistika, *Eurostat*.

⁽¹⁴⁾ “*Solving the Talent Shortage*” (Kā novērst talantu trūkumu?), *ManpowerGroup* nodarbinātības perspektīvu apsekojums, 2018. gads. Daži apšaubā minētā pētījuma ticamību – piemēram, *Cappelli* (2014. gads): <https://www.nber.org/papers/w20382>.

⁽¹⁵⁾ “*Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses*” (pētījums, ko Tirgus ekonomikas institūts (*IME*) sagatavoja pēc EESK Darba devēju grupas pieprasījuma).

⁽¹⁶⁾ Turpat.

- kavē personisko izaugsmi un attīstību, kā arī indivīdu spēju un potenciāla izmantošanu;
- pazemina darba produktivitāti – daži aprēķini liecina, ka produktivitātes zudums ⁽¹⁷⁾ prasmju neatbilstības dēļ Eiropas Savienībā ir aptuveni 0,8 EUR katrā nostrādātājā stundā ⁽¹⁸⁾;
- mazina uzņēmumu konkurētspēju, palēninot un padarot dārgāku darbā pieņemšanas procesu un spiežot tērēt papildu līdzekļus apmācībai.

2.7. Gan straujo pārmaiņu dēļ, gan tāpēc, ka daudzās profesijās tiek prasīts augsts izglītības līmenis un zināšanas, ar prasmju neatbilstību saskaras gan augsti kvalificēts, gan mazkvalificēts darbaspēks. Elektriķi, mehāniķi, metinātāji, inženieri, autovadītāji, IT speciālisti, sociālo pakalpojumu sniegšanas speciālisti un tirdzniecības pārstāvji pašlaik ir dažas no profesijām, ko visvairāk pieprasa darba devēji.

2.8. Uzņēmumu konkurētspēju un darba ņēmēju produktivitātes izmantošanu arvien vairāk ietekmē tāds faktors kā *STEM* (zinātne, tehnoloģija, inženierzinātnes un matemātika) prasmes un digitālās prasmes. *STEM* prasmju nozīmi neatspoguļo tikai zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas programmu saturs. Tās arī dod skolēniem un studentiem iespēju apgūt plašāku prasmju un kompetenču klāstu, piemēram, sistēmisku un kritisku domāšanu. Līdztekus šiem prasmju kopumiem cilvēkiem ir vajadzīgs arī labs pamats, ko veido pamatprasmes un uzņēmējdarbības prasmes. *STEM* prasmju apguvi nodrošina profesionālā izglītība un apmācība un vispārēja izglītība. Īpaši svarīgi uzdevumi ir mudināt vairāk sieviešu apgūt *STEM* priekšmetus un ar atbilstošiem līdzekļiem novērst digitālo plaisu starp dzimumiem ⁽¹⁹⁾. Būtu jārod dažādi veidi, kā popularizēt *STEM*, it īpaši reģionos, jo šo priekšmetu mācīšana parasti ir koncentrēta lielās pilsētās ⁽²⁰⁾. Stratēģisko digitālo prasmju radars (*digital strategic competences radar*) ir noderīgs rīks, kas jauniešiem paver iespēju satikt lomu modeļus vai padomdevējus un uzzināt par konkrētās darbavietās vajadzīgajām prasmēm ⁽²¹⁾.

2.9. Lai nepieļautu prasmju neatbilstības problēmas saasināšanos, ir vajadzīgi labi izstrādāti politikas pasākumi. Tā kā tehnoloģiju jomā notiek revolucionāras pārmaiņas, iepriekš nepieredzētā un gandrīz neprognozējamā veidā bieži mainās uzņēmējdarbības modeļi, patērētāju vēlmes un darba būtība. EESK jau norādījis ⁽²²⁾, ka gandrīz puse pašreizējo darbvieta varētu tikt automatizēta un tāpēc automatizācijai un robotiem turpmāk būs ievērojama ietekme uz nodarbinātību. Iespējams, ka tādēļ pieaugs plaisa starp uzņēmumu vajadzībām un darba ņēmēju kvalifikāciju, prasmēm un kompetencēm un radīsies problēmjautājumi, kas būs jārisina izglītības un apmācības nodrošinātajiem. Turklāt šo pārmaiņu dēļ arvien lielāku nozīmi iegūst vispārīgās un caurviju prasmes, kā arī citas prasmes, kas bieži tiek iegūtas ikdienējās mācīšanās ceļā un rada jautājumus par ikdienējās mācīšanās un apmācības atzīšanu un valdīšanu.

2.10. Eiropas Savienībai būtu jānodrošina dalībvalstis un jāpalīdz tām steidzami risināt šo darba tirgus strukturālo problēmu un novērst prasmju neatbilstību, kas rada šķēršļus izaugsmei, un šajos centienos īpaša uzmanība būtu jāpievērš *STEM* un digitālajām prasmēm. Lai izglītība un apmācība vairāk atbilstu uzņēmumu un darba ņēmēju vajadzībām, svarīgs sociālo partneru uzdevums ir apzināt un, ja iespējams, prognozēt prasmes, kompetences un kvalifikāciju, kas būs vajadzīgas jaunās un nākotnes profesijās ⁽²³⁾. Digitalizācija ir iespēja visiem, bet tikai tad, ja tā tiek izmantota pareizi un tiek apgūta jauna izpratne par nodarbinātību un darbaspēku ⁽²⁴⁾. Ir arī svarīgi sociālos partnerus iesaistīt statistikas un valsts iestāžu apkopotu datu interpretācijā, jo darba devēji un arodbiedrības var sniegt ļoti vērtīgas atziņas, kas citādi, iespējams, netiktu ņemtas vērā. Būtiska nozīme ir Eiropas Sociālajam fondam (ESF), kam būtu jāatbalsta iniciatīvas, tostarp sociālo partneru kopīgi īstenoti pasākumi.

2.11. Akadēmiskos pētījumos par prasmju neatbilstību konstatēts, ka pastāv ievērojamas atšķirības starp dažādu prasmju neatbilstības veidu cēloņiem, apmēru, sekām un ekonomiskajām izmaksām. Tāpēc universāla politika, visticamāk, nebūs efektīva, jo šīs problēmas izpausmes dalībvalstīs ir atšķirīgas. Bet ir skaidrs, ka, veicot attiecīgus politikas pasākumus ar mērķi mazināt prasmju neatbilstību, var panākt ievērojamu efektivitātes pieaugumu. Šajā saistībā EESK uzsver, cik nozīmīga ir holistiska mācīšanās, kas respektē un bagātina kultūru daudzveidību un piederības izjūtu ⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ Ja visi citi apstākļi ir vienādi.

⁽¹⁸⁾ Turpat.

⁽¹⁹⁾ OV C 440, 6.12.2018., 37. lpp.

⁽²⁰⁾ OV C 440, 6.12.2018., 37. lpp. un labas prakses piemēri no Vācijas, kur matemātikas, informātikas, dabaszinātņu un tehnikas prasmju apguvi veicina fonds "Haus der kleinen Forscher": <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/leitfaden-berufsunorientierung-1/>.

⁽²¹⁾ BMW Foundation European Table secinājumi.

⁽²²⁾ OV C 367, 10.10.2018., 15. lpp.

⁽²³⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/big-data-analysis-online-vancancies>. Skatīt arī "Overview of the national strategies on work 4.0 – a coherent analysis of the role of social partners", <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/overview-national-strategies-work-40-coherent-analysis-role-social-partners-study>.

⁽²⁴⁾ <https://twentythirty.com/how-digitization-will-affect-the-world-of-work>.

⁽²⁵⁾ OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.

2.1.2. Eiropas prasmju pase var būt ļoti lietderīga, jo tā par personas kvalifikāciju, prasmēm un kompetenci informē tādā veidā, kas pavērs iespēju vieglāk noteikt, vai personas spējas atbilst attiecīgā darba aprakstam.

3. Ar izglītības un apmācības sistēmām saistītie problēmjautājumi

3.1. Vispārīgas piezīmes

3.1.1. Ja ES vēlas nodrošināt saviem iedzīvotājiem vislabākās izredzes gūt panākumus un grib saglabāt un uzlabot savu konkurētspēju, tai jānodrošina dalībvalstīs veidot tādā politikas vidi, kurā tiek piedāvāta uz karjeras attīstību orientēta formālā izglītība un apmācība un kura turpina nodrošināt mūžizglītības iespējas visa cilvēku darba mūža garumā.

3.1.2. Daudzās dalībvalstīs izglītības un apmācības sistēmas ir vērstas uz ilglaicīgu formālās mācīšanās periodu, kam seko profesionālā karjera. Starp mācīšanos un darba samaksu līdz šim pārsvarā ir pastāvējusi vienkārša likumsakarība, proti, jo ilgāka formālā mācīšanās, jo augstāka atbilstošā atlīdzība. Ekonomiski pētījumi liecina, ka katrs papildu skološanās gads ir saistīts ar darba samaksas pieaugumu par vidēji 8–13 %. Jāatzīst arī, ka augstskolas diploms vairs negarantē darbu pēc tās absolvēšanas. Darba devēji mūsdienās raugās ne tikai uz personas kvalifikācijas līmeni, bet arī uz prasmēm un kompetenci, ko persona ieguvusi izglītības laikā, un uz to, cik pieprasītas tās ir darba tirgū. Bet jauno problēmu dēļ to vairs nevar uzskatīt par ieteicamu modeli. Nākotnes izglītības sistēmām izglītība un nodarbinātība būtu jāsaista jaunajos veidos, gan atvieglojot iekļaušanos darba tirgū, gan dodot cilvēkiem iespēju elastīgi apgūt jaunas prasmes visā karjeras laikā.

3.1.3. Vienkārši prasīt vairāk izglītības un apmācības nav pareizais risinājums, jo vairāk ne vienmēr ir arī labāk. Pareizs risinājums būtu panākt, ka izglītības un apmācības sistēmas ir orientētas uz sabiedrības un ekonomikas patiesajām vajadzībām, spēj izvairīties no līdzekļu nepareizas sadales un var nodrošināt cilvēkiem mērķtiecīgas mūžizglītības iespēju. Lai veicinātu vienlīdzīgu un iekļaujošu nodarbinātību, ar attiecīgiem pasākumiem ir jāmazina vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība.

3.1.4. Pateicoties internetam, ir zudusi vajadzība zināt un atcerēties svarīgus faktus un informāciju, jo tā ir tūdaļ pieejama ar vienu klikšķi. Tas maina humanitāro zinātņu pamatprincipus, jo studentiem vairs nav jāiegaumē visa informācija, bet tā vietā ir jāmaca viņiem, kā mācīties un kā iegūt priekšstatu par attiecīgo mācību priekšmetu pamatu un koncepcijām, lai viņi vēlāk spētu atrast un apstrādāt informāciju un sekmīgi izpildīt konkrētus uzdevumus vai atrast konkrētu problēmu risinājumus.

3.1.5. Tehnoloģijas mainās tik strauji, ka dažu mācību priekšmetu saturs noveco pat studentu augstākās izglītības cikla laikā. Tāpēc jādomā, ko darīt ar tradicionālajām mācību programmām, it īpaši tām, kas attiecas uz pamatzināšanu apguvi, un arvien nozīmīgāka kļūst STEM apguve un vispārējo prasmju, piemēram, kritiskas domāšanas, problēmu risināšanas, kopīgas mācīšanās un sadarbības prasmju, attīstīšana. Tāpat svarīgi ir arī risināt cilvēku un ierīču mijiedarbības problēmas.

3.1.6. Jaunu tehnoloģiju izstrādes dēļ daudz jādomā arī par izglītības un apmācības praktisko daļu, jo vairumā dalībvalstu programmu izstrādei un oficiālai apstiprināšanai ir vajadzīgs daudz laika, un tādēļ tās ir neelastīgas un tiek apgrūtināta to ātra pielāgošana vērojamām attīstības tendencēm. Lai to novērstu, ir vajadzīga ciešāka saikne starp visiem izglītības līmeņiem un darba tirgus vajadzībām. Mācību programmu laicīga atjaunināšana kļūst par ļoti svarīgu uzdevumu, jo nozīmīga ir pieprasījumam atbilstoša profesionālās izglītība un apmācība, kā arī mācekļība.

3.1.7. Jebkurā darbā ir svarīgi, ka cilvēkiem ir tehniskas un īpašas prasmes, kuru pamatā ir konkrētajā nozarē vajadzīgas zināšanas un pieredze. Bet arvien lielāku nozīmi iegūst arī tādas pamatprasmes kā radošums un problēmu risināšanas prasmes, kā arī sociālās prasmes un empātija.

3.1.8. Iegūtās prasmes strauji noveco, un tādēļ ir svarīgi ātrāk apgūt jaunas prasmes un aug pieprasījums pēc jaunām prasmju kombinācijām, jo tiek radītas tā dēvētās "hibrīddarbvietas", kurās ir apvienoti dažādu veidu uzdevumi. Piemēram, kodēšanas prasmes tagad tiek pieprasītas ne tikai tehnoloģiju nozarē, bet arī daudzās citās jomās, un fakti liecina, ka no trešdaļas līdz pusei darba piedāvājumu profesijās ar augstāko atalgojumu attiecas uz darbvietām, kur ir vajadzīgas kodēšanas prasmes.

3.1.9. Tā kā pēdējā laikā vērojamas straujas pārmaiņas jaunu darbvietu struktūrā, arvien lielāks uzsvars jāliek uz mācīšanās prasmi. Labākais veids, kā risināt neprognozējami mainīgo tehnoloģiju un darbvietu hibridizācijas problēmu, ir spēja ātri apgūt jaunas prasmes un turpināt mācīties. Šim aspektam būtu jāvelta pienācīga vērība, lai nodrošinātu, ka nelabvēlīgā situācijā esošas grupas, piemēram, ilgstoši bezdarbnieki, ļoti mazkvalificētas personas, personas ar invaliditāti un minoritātes netiek atstumti no darba tirgus. Šajā saistībā ir svarīgi stiprināt sadarbību starp sociālajiem partneriem un aktīvas darba tirgus politikas veidotājiem.

3.1.10. Lai varētu sasniegt iepriekš minēto mērķi, dalībvalstīm ir jārod veidi, kā motivēt jauniešus nepamest skolu agrīnā posmā, jo priekšlaicīgi mācības pārtraukušie parasti nonāk to cilvēku grupā, kuriem ir zema kvalifikācija un zems atalgojums. Īpaša uzmanība ir jāvelta mātēm ar maziem bērniem, proti, viņu apmācībai un prasmju saglabāšanai, lai viņas neatpaliktu no straujajām profesiju pārmaiņām.

3.1.11. EESK visnotaļ iesaka plašāk popularizēt un izmantot modulāro un tiešsaistes mācīšanos, piemēram, atvērtos izglītības avotus un masveida atvērtos interneta kursus (MOOCs) ⁽²⁶⁾.

3.2. *Vidējā izglītība*

3.2.1. Lai sniegtu skolēniem nākotnē vajadzīgās pamatprasmes – zinātkāri, ticamas informācijas meklēšanas prasmi, spēju nepārtraukti mācīties, radošumu, problēmu risināšanas prasmi, prasmi strādāt grupā – vidējā izglītībā ir jāatsakās no prasības vienīgi iegaumēt un atkārtot un jāpāriet uz pieeju, kura ir vērsta uz projektiem un problēmu risināšanu.

3.2.2. Duālā profesionālā izglītība un apmācība, kas nozīmē, ka izglītojamie daļu laika pavadā klasē un daļu laika uzņēmumā, un it īpaši mācekļība ir efektīvs instruments, kas sniedz izglītojamiem ar darbu saistītas un caurviju (vispārīgās) prasmes un kas atbalsta sekmīgu pāreju no skolas uz darba dzīvi. Tāpēc būtu aktīvāk jāveicina šādas sistēmas izmantošana dalībvalstīs, sekojot labas prakses piemēriem tajās dalībvalstīs, kurās šāda sistēma ļoti sekmīgi darbojas un kurās no trešdaļas līdz pusei vidusskolēnu izvēlas šo izglītības iespēju. Stažēšanās iespējām arī ir svarīga loma centienos palīdzēt jauniešiem iegūt praktisku darba pieredzi. Stažēšanās parasti ir izglītības un apmācības procesa daļa. Stažēšanās iespējas tiek piedāvātas arī brīvajā tirgū, un attiecīgā persona tās var izmantot pēc izglītības vai apmācības beigām. Stažēšanās noteikumi un nosacījumi tiek noteikti valsts līmenī, ņemot vērā spēkā esošo regulējumu, darba attiecības un izglītības praksi. Formulējot šādus noteikumus, iedvesmu varētu smelties no Padomes ieteikuma par stažēšanās kvalitātes sistēmu ⁽²⁷⁾.

3.2.3. Tomēr duālā profesionālā izglītība un apmācība būtu jāpielāgo jaunajiem apstākļiem, arī laicīgi atjauninot mācību programmas un veidojot labvēlīgu mācību vidi, kurā prasmes ir iespējams attīstīt un pilnveidot visā karjeras ciklā.

3.2.4. Skolotāju spējas un kompetence ir svarīgs faktors, kas ietekmē duālās profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes nodrošināšanu, un tām ir ļoti liela nozīme praktiskās un teorētiskās pieredzes apvienošanā. Tāpēc ir svarīgi, ka dalībvalstīs darbojas skolotāju un pasniedzēju tālākās apmācības sistēma un ka tās sadarbībā ar sociālajiem partneriem cenšas rast veidus, kā skolotājus un pasniedzējus motivēt.

3.3. *Augstākā izglītība*

3.3.1. EESK uzskata, ka augstākās izglītības jomā daudzu dalībvalstu svarīgākais uzdevums ir mācību programmās nostiprināt tādu komponentu kā apmācība darba vietā, lai studenti varētu apgūt caurviju un ar konkrētiem mācību priekšmetiem saistītas praktiskas prasmes, ko pieprasa darba devēji. Tāpēc izglītības un apmācības plānošanā un nodrošināšanā vairāk jāiesaista sociālie partneri.

3.3.2. Vienmēr jāatceras, ka augstākā izglītība nav pašmērķis. Visas darbvieta ir svarīgas, jo visas profesijas un nodarbošanās veidi paver cilvēkiem iespēju sniegt ieguldījumu sabiedrības ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, un studijām augstskolā arī turpmāk vajadzētu būt iespējai, nevis pienākumam vai cilvēka vērtības apliecinājumam.

3.3.3. Augstākās izglītības diploms profesionālās karjeras sākumā nenozīmē, ka nav jāturpina iegūt jaunas prasmes, it īpaši tāpēc, ka aktīvā darba dzīves posms kļūst garāks. Augstskolām būtu jāapzinās, ka tām jāuzņemas jauns sociāls mērķis nodrošināt mūžizglītību elastīgos veidos (tālmācība, vakara nodarbības utt.) un attiecīgi jāpielāgo savas struktūras un plāni.

⁽²⁶⁾ Šādi instrumenti, ja tos piedāvā labu reputāciju iemantojušas izglītības iestādes, var: pavērt iespēju iegūt pilnvērtīgu augstākās izglītības diplomu, nodrošināt īsāku kursu un specializācijas pieejamību, kā arī iespējas iegūt tā dēvēto "nano-grādu"; pavērt elastīgas organizācijas iespējas, jo virzību uz diploma iegūšanu var sadalīt moduļos un moduļus var sadalītursos vai pat vēl mazākās sastāvdaļās; pavērt godos vecākiem darba ņēmējiem iespēju studēt vēlākos profesionālās karjeras posmos; mazināt mācību izmaksas un laiku un uzlabot darba, mācību un ģimenes dzīves līdzsvaru; dot iespēju ātrāk un elastīgāk reaģēt uz pieaugošajām darba tirgus prasībām nodrošināt cilvēkus, kam ir vajadzīgā kvalifikācija un prasmes; radīt uzticēšanos un palīdzēt darba ņēmējiem iegūt informāciju par potenciālajiem darbiniekiem.

⁽²⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013PC0857&from=LV>.

3.3.4. Daudzās darbvietās palielinās sociālo prasmju nozīme, jo šīs prasmes ir saistītas ar attiecībām darba vietā, uzdevumu sadali un to izpildes vadīšanu, efektīvas un produktīvas vides radīšanu un saglabāšanu. Šā iemesla dēļ augstskolām būtu ieteicams tradicionālās noteiktu studiju virzienu mācību programmas papildināt ar nodarbībām pārvaldībā, komunikācijā utt. Turklāt augstskolām ir “jānojauc siens” starp izglītības jomām un uzsvars jāliek uz starpdisciplīnu pieeju. Augsti izglītotu speciālistu darba nākotne neizbēgami būs saistīta ar vajadzību pēc starpdisciplīnu prasmēm.

3.3.5. Informācija par efektīvām mācīšanās stratēģijām var būt arī personalizēta. Ja cilvēki ir labāk informēti par savas domāšanas procesiem, viņi var vieglāk mudināt uz efektīvākām mācībām, kam ir labāki rezultāti. E-mācību iespējām pēdējā laikā paplašinoties, palielinājusies izpratne par mācīšanās mehānismiem un tā varētu sniegt lielāku skaidrību par labākajiem individuālās mācīšanās veidiem. Ja šādas pieejas tiek izmantotas, ļoti ticams, ka studenti arī vēlāk dzīvē spēs apgūt jaunas prasmes, un arī iespējams piedāvāt personalizētu saturu tālmācības studentiem.

3.3.6. Tā kā augstākās izglītības izmaksas ir augstas un fakti liecina, ka šajā jomā daudz līdzekļu tiek sadalīti neefektīvi, dalībvalstis saskaņā ar Padomes ieteikumu par absolventu gaitu apzināšanu ⁽²⁸⁾ būtu jānodrošina ieviest sistēmas, kas ļautu sekot līdzi absolventu gaitām un varētu sniegt informāciju par faktisko stāvokli darba tirgū.

3.4. *Profesionālās izglītības un apmācības sistēma*

3.4.1. EESK ir pādusi gandarījumu par to, ka Eiropas satvarā kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai ir izvirzīts mērķis, kas paredz, ka vismaz puse no mācekļības laika būtu jāpavada darbvietā. Tā kā valstu sistēmas ir daudzveidīgas, mērķis ir pakāpeniski virzīties uz to, lai mācekļības posms pārsvarā tiktu pavadīts darbvietā ⁽²⁹⁾.

3.4.2. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas mērķi panākt, ka vairums izglītojamo izvēlas profesionālo izglītību un apmācību. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi veicināt profesionālās izglītības un apmācības un augstākās izglītības mijiedarbību, lai pavērtu iespējas un varētu mazināt aizspriedumus, kas saistīti ar profesionālo izglītību un apmācību ⁽³⁰⁾.

3.4.3. Mācekļības jomā darba devējiem ir skaidrs uzdevums nodrošināt ar darbu saistīto apmācību, un tāpēc viņi var šo apmācības daļu pielāgot darba tirgus tendencēm un prasmju vajadzībām.

3.4.4. Prasmju neatbilstības novēršanā nozīmīga ir arī gan sākotnējā, gan pastāvīgā profesionālā apmācība ārpus vidējās un augstākās izglītības sistēmas. Pasaulē, kur notiek nepārtraukta pārkvalifikācija un palielinās pašnodarbinātība, cilvēkiem, pārejot no viena darba uz citu, būs vajadzīga palīdzība ⁽³¹⁾. Šā iemesla dēļ ir jāizstrādā dažādi konsultāciju organizēšanas veidi, lai cilvēkiem sniegtu informāciju par karjeras iespējām, caurmēra finanšu nosacījumiem dažādās profesijās un amatos, par to, cik ilgi būs vajadzīgas konkrētas prasmes utt. ⁽³²⁾.

3.4.5. Jaunas tehnoloģijas, piemēram, virtuālā un paplašinātā realitāte, padara mācīšanos vieglāku un efektīvāku un varētu radikāli uzlabot profesionālo apmācību, bet lielo datu apstrādes metodes piedāvā personalizētas apmācības iespējas. Lai šīs iespējas varētu izmantot, ir ieteicams izveidot atbilstošas platformas, kas nodrošina lētus un tūlītējus savienojumus, un bibliotēkas, kas piedāvā kursus pēc pieprasījuma. Papildus visām citām priekšrocībām šādas platformas arī atrisinātu lielā attāluma problēmu cilvēkiem attālos reģionos. Šīs profesionālās izglītības un apmācības aspekts pašlaik ir nepietiekami attīstīts salīdzinājumā ar augstāko izglītību, un šis trūkums ir jānovērš.

3.4.6. Apmācība uzņēmumos ir vēl viens veids, kā uzlabot darbinieku prasmes un veicināt viņu produktivitātes paaugstināšanos un profesionālo attīstību, uzlabot uzņēmumu kopējos darbības rezultātus un darbinieku labjutību darbā. Tā arī motivē darbiniekus un dod viņiem iespēju attīstīt karjeru un palielināt ienākumus. Tāpēc darbinieku apmācība ir abu pušu interesēs, un darba devēju un darba ņēmēju kopīgs pienākums ir veicināt prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, kas nodrošina uzņēmumu sekmīgu darbību un atbilstoši kvalificētu darbaspēku.

3.4.7. Uz darbinieku apmācības organizēšanu un nodrošināšanu dalībvalstīs attiecas daudz dažādu likumu, noteikumu un pieeju. Dažās dalībvalstīs tiesību aktos ir noteikta plaša un pārdomāta profesionālās apmācības politikas stratēģijas, bet citās apmācības noteikumi ir iekļauti koplīgumos dažādos līmeņos vai darba devēju un darba ņēmēju par tiem ir tieši vienojušies darba vietā. Apmācības pieejamības iespējas var būt atkarīgas arī no uzņēmuma/darba vietas lieluma. Būtu jāatvieglo darbinieku piekļuve efektīvai apmācībai, vienlaikus respektējot sistēmu daudzveidību un elastību, kas atšķiras atkarībā no tā, kādas ir sociālo partneru attiecības.

⁽²⁸⁾ <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=36708&no=1>.

⁽²⁹⁾ OV C 262, 25.7.2018, 41. lpp.

⁽³⁰⁾ <https://www.ceemet.org/positionpaper/10-point-plan-competitive-industry>.

⁽³¹⁾ OV C 434, 15.12.2017., 36. lpp.

⁽³²⁾ <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/leitfaden-berufsorientierung-1/>.

3.4.8. Dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jāsadarbojas, pilnībā izmantojot visu trīspusējā un divpusējā sociālā dialoga potenciālu, lai uzlabotu darba ņēmēju apmācības iespējas un veicinātu dalību apmācības pasākumos. Tas būtu jādara tā, lai šie centieni sniegtu labumu visiem darba ņēmējiem un uzņēmumiem/darba vietām un būtu daļa no mūžizglītības pieejas, kuras pamatā ir daudzveidīga darbaspēka potenciālās un faktiskās vajadzības publiskajā un privātajā sektorā, kā arī mazos, vidējos un lielos uzņēmumos un darba vietās.

3.4.9. Par veidu, kā tiek organizēta un veikta apmācība darba vietā, kopīgi jāvienojas darba devējiem un darba ņēmējiem, izmantojot kopīgumus un individuālas vienošanās. Tas ietver apmācību (vēlams) darba laikā vai attiecīgos gadījumos ārpus darba laika (it īpaši, ja apmācība nav saistīta ar uzņēmumu). Darba devējiem pret darbinieku apmācību būtu jāizturas pozitīvi. Bet, ja darba ņēmējs pieprasa apmācību vai viņam uz to ir tiesības, darba devējiem vajadzētu būt tiesībām apspriest šādus pieprasījumus, lai nodrošinātu, ka apmācība veicina darba ņēmēju nodarbinātību arī uzņēmuma interesēs.

3.4.10. Profesionālā apmācība nav paredzēta tikai darba ņēmējiem. Lieli uzņēmumi parasti nodrošina specializētu apmācību augsta līmeņa vadītājiem. Bet tas neattiecas uz MVU un it īpaši uz maziem tradicionāliem un ģimenes uzņēmumiem. Šo uzņēmumu uzplaukums ir gandrīz pilnībā atkarīgs no īpašniekiem/vadītājiem. Šo uzņēmumu darbības rezultātus varētu uzlabot īsi apmācības kursi, piekļuve padomdevēju un konsultāciju pakalpojumiem un video kursiem, kas būtu veltīti juridiskām prasībām, noteikumiem, patērētāju tiesību aizsardzībai, tehniskajiem standartiem utt.

3.4.11. Eiropas Komisijai būtu jānudina dalībvalstis analizēt to ES valstu pozitīvo pieredzi, kurās labi funkcionē profesionālās izglītības un apmācības sistēmas, un būtu jāapsver iespēja izstrādāt programmas, kas veicinātu šādu apmaiņu.

Briselē, 2019. gada 21. martā

Eiropas

Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Luca JAHIER

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Spēcīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība – noturīgas demokrātijas veidotāja”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2019/C 228/04)

Ziņotājs: **Christian MOOS**

Apspriešanās	12.7.2018.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	6.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	145/5/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Ievērojami politiskie spēki Eiropā, galvenokārt, bet ne tikai labēji ekstrēmistiskas kustības un partijas, no kurām dažas jau darbojas valdībā, grauj liberālo demokrātiju un vēlas iznīcināt Eiropas Savienību.

1.2. Plurālistiska pilsoniskā sabiedrība, kas ir viena no liberālās demokrātijas pazīmēm, balstās uz pilsoniskajām brīvībām, ko apdraud autoritāras tendences. Tai ir būtiska loma liberālas demokrātijas saglabāšanā Eiropā.

1.3. Liberālas demokrātijas priekšnoteikums cita starpā ir pamattiesību garantēšana, neatkarīga tiesu vara, funkcionējoša līdzsvara un atsvara sistēma, no korupcijas brīvs civildienests ar labi pārvaldītiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem un vitāla pilsoniskā sabiedrība.

1.4. Neatkarīga pilsoniskā sabiedrība ir būtiska demokrātiska uzraudzības struktūra un demokrātijas skola. Tā stiprina sociālo kohēziju. Tā var veikt minētās funkcijas tikai tad, ja to ļauj sociālie, politiskie un tiesiskie pamatnosacījumi. Mēģinājumi apgrūtināt finansēšanu no nevalstiskiem avotiem ierobežo biedrošanās brīvību un demokrātijas darbību.

1.5. Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas sasniegumi daudzās jomās tiek apšaubīti. Labējie populistiski apšaubā progresu sieviešu emancipācijas jomā.

1.6. Sabiedrības polarizācija izpaužas arī kā “nepilsoniskas sabiedrības” (*uncivil society*) veidošanās. Arvien atsaucīgāki pret populistisku domāšanas veidu kļūst stabili valsts un pārvalstisku institūciju dalībnieki.

1.7. Autoritāri spēki, arī no trešām valstīm, atbalsta šo virzību uz “neliberālu demokrātiju”, kas Eiropā vājina plašsaziņas līdzekļu brīvību un veicina korupciju.

1.8. Eiropas Savienībai joprojām nav piemērota mehānisma, ar ko dalībvalstīs efektīvi nodrošināt demokrātijas un tiesiskuma saglabāšanu.

1.9. EESK aicina visas dalībvalstis atturēties no jebkādiem centieniem ieviest “neliberālu demokrātiju”. Ja dažas dalībvalstis pakļaujas autoritārisma, Eiropas Savienībai ir pilnībā jāpiemēro Līguma noteikumi.

1.10. Partijas, kas vērsas pret liberālu demokrātiju, būtu jāizslēdz no attiecīgajām Eiropas līmeņa politiskajām partijām un Eiropas Parlamenta politiskajām grupām.

1.11. EESK atkārtoti aicina ieviest demokrātijas semestri ar Eiropas kontroles mehānismu tiesiskuma un pamattiesību jomā, kā arī demokrātijas rezultātu pārskatu.

1.12. EESK uzskata, ka Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. panta neievērošanas gadījumā būtu jāapsver korigējoši ekonomiska rakstura pasākumi.

1.13. Līdzekļu samazināšana, nodrošinot ES budžeta aizsardzību pret trūkumiem tiesiskuma jomā, nedrīkst notikt uz pilsoniskajai sabiedrībai paredzētā atbalsta saņēmēju rēķina.

1.14. EESK ierosina jaunajā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) paredzēt pietiekamu elastību, lai pavērtu iespēju palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ja valstu valdības politisku iemeslu dēļ samazina finansējumu vai pārtrauc finansēšanu.

1.15. EESK uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām un iniciatīvām, kas saskaņā ar jauno DFS saņem ES finansējumu, ir skaidri jāaņem respektēt Eiropas vērtības.

1.16. EESK aicina ES likumdevējus vēl vairāk samazināt administratīvo slogu, jo īpaši mazām iniciatīvām un organizācijām.

1.17. EESK aicina Komisiju vairāk ieguldīt pilsoniskās sabiedrības spēju veidošanā, stiprināt pārrobežu sadarbības tīklus un labāk informēt par esošajiem atbalsta instrumentiem. Komisijai būtu jāiesniedz priekšlikumi par obligātajiem standartiem attiecībā uz profesionālās darbības savienošanu ar brīvprātīgo darbu pilsoniskās sabiedrības aktivitātes jomā.

1.18. EESK atbalsta Parlamenta aicinājumu izstrādāt priekšlikumu, kas paredz izveidot Eiropas statūtus savstarpējām sabiedrībām, asociācijām un fondiem, vai ierosina kā pirmo soli ieviest alternatīvu formālas starpiestāžu akreditācijas sistēmu.

1.19. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi noskaidrot, kāpēc minētais dosjē netiek virzīts tālāk, un vienlaikus apsvērt iespēju ieviest starpiestāžu akreditāciju, sava veida marķējumu nevalstiskajām organizācijām. EESK būtu jāizpēta šī iespēja.

1.20. EESK aicina dalībvalstis ieviest atbalsta pasākumus pilsoniskās sabiedrības organizācijām, neskarot sabiedriskos pakalpojumus un nodokļu taisnīgumu.

1.21. EESK aicina ES iestādes vēl vairāk stiprināt līdzdalības demokrātiju.

1.22. EESK pauž cerību, ka visi dalībnieki strādās pie tādas Eiropas politikas, kas panāks konkrētus uzlabojumus cilvēku dzīvē.

1.23. Valstu un Eiropas politikas veidotājiem ir jārisina aktuāli sociālie jautājumi un jānodrošina sociālā ilgtspēja, kas ietver iekļaujošas izglītības sistēmas, iekļaujošu izaugsmi, konkurētspējīgas un novatoriskas nozares, labi funkcionējošu darba tirgu, godīgu un taisnīgu nodokļu uzlikšanu un efektīvus sabiedriskos pakalpojumus un sociālā nodrošinājuma sistēmas.

1.24. Lai aizsargātu Eiropas pamatvērtības, ir vajadzīgi spēcīgi sociālie partneri un spēcīga pilsoniskā sabiedrība visā daudzveidībā.

2. Definīcijas

2.1. "Liberāla demokrātija" ir pārvaldības sistēma, kurā demokrātija apvienota ar konstitucionālu liberālismu un kura ierobežo valdošā vairākuma varu, garantējot individuālas politiskās un citas brīvības. Tā ir pārstāvības demokrātija ar daudzpartiju sistēmu un plurālistisku pilsonisko sabiedrību, kurā līdzsvara un atsvara sistēmas, tostarp neatkarīga tiesu vara, īsteno pārvaldības struktūru uzraudzību un tiek nodrošināta plašsaziņas līdzekļu brīvība. Tiesiskums vienādā mērā attiecas uz visām fiziskajām un juridiskajām personām. Liberālā demokrātija respektē un aizsargā minoritātes, tā garantē pilsoniskās tiesības (it īpaši tiesības balsot un kandidēt vēlēšanās), pilsoniskās brīvības (piemēram, biedrošanās brīvību), cilvēktiesības un pamatbrīvības.

2.2. Labi funkcionējoša liberālā demokrātija ir politiska sistēma, kas nodrošina iespēju likt publiskajām iestādēm vienmēr atbildēt par savu darbību; tā ir sistēma, kas veicina pilsoņu un starpniekstruktūru, kurās viņi iesaistās, izpausmi un līdzdalību visās pilsoniskajās jomās.

2.3. "Līdzdalības demokrātijai", kas papildina pārstāvības demokrātiju, ir vajadzīga starpniekstruktūras (arodbiedrības, NVO, profesionāļu tīkli, tematiskas apvienības u. c.), lai iesaistītu iedzīvotājus un veicinātu sabiedrības un pilsonisko ieinteresētību Eiropas jautājumos un taisnīgākas, solidārākas un iekļaujošākas Eiropas veidošanā.

2.4. “Neliberāla demokrātija” ir politiska sistēma, kurā gan notiek vēlēšanas, bet nav iedibināts konstitucionālais liberālisms. Demokrātiski ievēlēti līderi ierobežo pilsoniskās tiesības, pilsoniskās brīvības un minoritāšu aizsardzību. Līdzsvara un atsvara sistēma, tiesu varas neatkarība un neatkarīgi plašsaziņas līdzekļi tiek vājināti, lai valdošā vairākuma absolūto suverenitāti atbrīvotu no konstitucionāliem ierobežojumiem un kontroles.

2.5. Viens no liberālās demokrātijas pamatelementiem ir plurālistiska “pilsoniskā sabiedrība”, kas respektē demokrātijas un konstitucionālā liberālisma principus. Pilsoniskā sabiedrība sastāv no atsevišķiem pilsoņiem, kuri publiski iesaistās pilsoniskās sabiedrības organizācijās vai neformālos līdzdalības veidos, un tā darbojas kā starpnieks starp valsti un iedzīvotājiem. Līdztekus iedzīvotāju interešu pārsaušanai, tehnisko ekspertzināšanu nodrošināšanai likumdošanas procesā un panākšanai, ka lēmumu pieņēmēji atbild par savu darbību, pilsoniskā sabiedrība dod ieguldījumu kopienas veidošanā un pilda integrējošu funkciju, stiprinot sociālo kohēziju un radot identitāti. Turklāt daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, it īpaši sociālie partneri, nododas praktiskam nekomerciālam darbam un kalpo labdarības vai citiem vispārējās nozīmes mērķiem, tostarp dažādos savstarpējas pašpalīdzības veidos.

2.6. Lai gan vitāla pilsoniskā sabiedrība ir ļoti svarīga liberālās demokrātijas funkcionēšanai, arī tās pretinieki politiskā līmenī iesaistās formālās organizācijās vai neformālos līdzdalības veidos. Šāda “nepilsoniskā sabiedrība” neievēro demokrātijas un konstitucionālā liberālisma principus, bet popularizē “neliberālās demokrātijas” koncepciju. Tā izmanto politiskās līdzdalības tiesības, lai atceltu izveidoto līdzsvara un atsvara sistēmu, tiesiskumu un neatkarīgu tiesu varu un ierobežotu plašsaziņas līdzekļu brīvību. Tā cenšas ierobežot pilsoniskās tiesības, pilsoniskās brīvības un minoritāšu aizsardzību. Tā vietā, lai integrētu sabiedrību un stiprinātu sociālo kohēziju, nepilsoniskā sabiedrība veicina ekskluzīvu nacionālistisku izpratni par sabiedrību, no kuras ir atstumti daudzi iedzīvotāji, jo īpaši minoritātes.

2.7. “Populisms” ir virspusīga ideoloģija, kas apgalvo, ka pastāv viendabīga tauta ar saskaņotu gribu. Populisti apgalvo, ka viņi ir vienīgie un īstie šīs gribas pārstāvji. Lai arī populismam nav skaidras jēdziena “tauta” definīcijas, tas izgudro tautas ienaidniekus un pretiniekus, piemēram, eliti, un apgalvo, ka tie ir šķērslis paust tautas patieso gribu. Populisti politiskajās debatēs ievieš emocijas, lai radītu bailes.

3. Pamatinformācija

3.1. Demokrātijai apdraud populisms, ko pašlaik galvenokārt pārstāv galēji labējās partijas un kustības. Tās vājina liberālo demokrātijai, pamattiesības un tiesiskumu, tostarp minoritāšu aizsardzību, savstarpējo līdzsvara un atsvara sistēmu un nojauc politiskās varas skaidras robežas.

3.2. Dažās dalībvalstīs šīs grupas šobrīd ir valdībā. Tās visur apgalvo, ka pārstāv “tautas”, kura cīnās pret “eliti”, “patieso” gribu. Tās dod nepatiesus solījumus, noliedz politiskas problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, un vēlas iznīcināt Eiropas projektu un tā sasniegumus.

3.3. EESK norāda, ka daži iedzīvotāji populistiem un ekstrēmistiem pievēršas, jo ir vīlušies. Viņi ne vienmēr pilnībā atbalsta populistu politiskās programmas. Augošā nevienlīdzība labklājības un ienākumu jomā, kā arī nabadzība labējām grupām nodrošina auglīgu augsni, lai popularizētu nacionālistisku kā atbildi uz globalizāciju.

3.4. Neraugoties uz autoritārām un ekonomiskām problēmām, piemēram, nevienlīdzību, Eiropa pasaulē joprojām ir liberālās demokrātijas paraugs, ko apbrīno daudzi autokrātiskās sistēmās dzīvojoši cilvēki.

3.5. Plurālistiska pilsoniskā sabiedrība ir viena no liberālās demokrātijas pazīmēm un veido pamatu jebkādai konstitucionālai kārtībai, kas balstīta uz pilsoniskajām brīvībām un tiesiskumu. Lai šos principus aizsargātu, EESK ir izveidojusi Pamattiesību un tiesiskuma jautājumu grupu, jo Komiteja uzskata, ka autoritārisma tendences šobrīd apdraud atvērtu pilsonisko sabiedrību un pilsoniskās brīvības. Tas notiek tāpēc, ka brīvība un atvērta pilsoniskā sabiedrība nav savienojamas ar “neliberālās” jeb “kontrolētas demokrātijas” ideju.

3.6. EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai jāuzņemas svarīga loma liberālās demokrātijas saglabāšanā Eiropā. Tikai spēcīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība var aizstāvēt demokrātijas un brīvību un aizsargāt Eiropu pret autoritārisma kārdinājumiem.

3.7. Spēcīga un plurālistiska neatkarīga pilsoniskā sabiedrība ir vērtība pati par sevi visās demokrātijās. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir būtiska loma, veicinot Eiropas vērtības, palīdzot kopienām organizēties un mobilizējot iedzīvotājus sabiedrības labā.

3.8. EESK novēro tendenci, ka visā kontinentā mazinās uzticēšanās Eiropas Savienībai un vienlaikus dažās valstīs saasinās spriedze saistībā ar minoritātēm, ksenofobiju, augošu korupciju, nepotismu un vājām demokrātiskām institūcijām. Šajā situācijā NVO bieži vien ir vienīgā aizsardzības līnija, kas aizstāv un veicina Eiropas projekta galvenās vērtības, tādas kā cilvēktiesību ievērošana, brīvība, iecietība un solidaritāte.

3.9. LES 11. pantā Eiropas iestādes tiek aicinātas uzturēt attiecības ar pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, it īpaši ar apvienībām.

3.10. Apvienību ainavas blīvums un to nozīme pilsoniskajā dialogā ir demokrātiskas dzīves kvalitātes rādītāji jebkurā valstī. Apvienību sociālās un pilsoniskās funkcijas ir svarīgas, lai nodrošinātu pilnībā funkcionējošu demokrātiju, jo īpaši šajā neapmierinātības laikā.

3.11. EESK uzsver, ka pilsoniskās līdzdalības veidiem, kuros politiskās līdzdalības tiesības tiek izmantotas ļaunprātīgi, lai likvidētu demokrātiju, tiesiskuma sniegtās garantijas un neatkarīgu tiesu varu, nav nekāda sakara ar pilsonisko sabiedrību.

4. Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums demokrātijā

4.1. ES pilsoņi var īstenot savas tiesības uz demokrātisku līdzdalību, ne tikai izmantojot savas aktīvās un pasīvās vēlēšanu tiesības, bet arī ar pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm. Viņu galvenie pārstāvības forumi ES līmenī ir starpniekorganizācijas Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā, kā arī Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkli, piemēram, "Civil Society Europe".

4.2. Tikai individuālo brīvību, it īpaši vārda brīvības, informācijas brīvības, pulcēšanās un biedrošanās brīvības, garantēšana un to īstenošana var nodrošināt plurālistiskas demokrātijas un individuālas politiskās līdzdalības pamatu.

4.3. Neatkarīga tiesu vara garantē tiesiskumu, pamattiesības un cilvēktiesības, kā arī tiesības uz politisko līdzdalību. Tomēr vairākās Eiropas daļās tiesu varas neatkarība ir apdraudēta. Šobrīd notiek tiesvedība pret Poliju un Ungāriju par tiesiskuma neievērošanu (¹).

4.4. Neatkarīga tiesu vara ir daļa no līdzsvara un atsvara sistēmas, kas neļauj kādai politiskajai grupai pastāvīgi dominēt pār kādu sabiedrības daļu. Jo īpaši politisko lēmumu pieņemšanas noteikumus nedrīkst mainīt tā, ka daži dalībnieki tiek pastāvīgi izslēgti no lēmumu pieņemšanas procesa.

4.5. Tāpat jebkurai konstitucionālai kārtībai, kuras pamatā ir brīvība un tiesiskums, svarīgs ir no korupcijas brīvs civildienests ar labi pārvaldītiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kurš respektē un ievēro pamattiesības un kurā ierēdņiem ir tiesības apstrīdēt nelikumīgas instrukcijas.

4.6. Funkcionējošai liberālajai demokrātijai ir vajadzīgi arī iedzīvotāji, kas ar savu pilsonisko līdzdalību dod ieguldījumu uz iecietību, nediskrimināciju, tiesiskumu un solidaritāti balstītā sabiedrībā. Lai to panāktu, ir vajadzīga aktīva pilsoniskā sabiedrība, kurā iedzīvotāji brīvprātīgi iesaistās pilsoniskajā dzīvē. Viņu brīvprātīgā darba pamatā ir Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteiktās tiesības. Vienlaikus viņi ir Hartā nostiprināto vērtību garantis.

4.7. Liberālā demokrātijā neatkarīga pilsoniskā sabiedrība ir svarīgs elements, kas uzrauga politiskās institūcijas un liek tām atbildēt par savu darbību, kā arī nodrošina, ka politikas dalībnieki sniedz atbilstīgu pamatojumu saviem lēmumiem. Kritiski uzraugot lēmumu pieņemšanas procesus un vērtējot politisko lēmumu un publiskās politikas īstenošanu kopumā, pilsoniskā sabiedrība rada pārredzamību un ar savām īpašajām zināšanām sniedz ieguldījumu labākā pārvaldībā.

4.8. Pilsoniskā sabiedrība ir demokrātijas skola, kas paver iespējas politiskai līdzdalībai un pilsoniskai izglītībai, kura papildina valsts nodrošināto izglītību.

4.9. Līdztekus tam valsts nodrošinātajai izglītībai ir būtiska nozīme, mācot demokrātiskās vērtības un pilsonisko audzināšanu un tādā veidā nodrošinot, ka jaunie pilsoņi var iesaistīties pilsoniskajā sabiedrībā un izmantot savas pilsoņu tiesības un pilsoniskās brīvības.

4.10. Pilsoniskā sabiedrība veic kopienu veidojošu, integrējošu funkciju, stiprinot sabiedrības saliedētību un radot identitāti. Jo īpaši tai ir jānodrošina pilsoņiem iespēja izmantot savas tiesības, tādējādi veicinot Eiropas pilsoņu kopienas veidošanos.

4.11. EESK uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas un iniciatīvas var pildīt šīs funkcijas tikai tad, ja to ļauj sociālie, politiskie un tiesiskie pamatnosacījumi.

5. Pašreizējie apdraudējumi

5.1. EESK uzskata, ka ekstrēmistu politiskās grupas šobrīd apdraud Eiropas pilsonisko sabiedrību daudzās jomās. Vēlēšanu rezultāti praktiski visās dalībvalstīs skaidri rāda, ka tām pieaug atbalsts un ka daži iedzīvotāji zaudē uzticību demokrātiskām iestādēm.

(¹) Piemēram, Lieta C-619/18, Komisija pret Poliju; iztiesāšanas procesā esoša Lieta C-78/18 Komisija pret Ungāriju.

5.2. Uz politiskā spektra galējām labējām robežām spēkā pieņemtas populistu un ekstrēmistu grupas, kas ar augošiem panākumiem cenšas rasismu un ksenofobiju Eiropā padarīt pieņemamus un izpostīt sabiedrības saliedētību.

5.3. Labējie populistu un ekstrēmistu apšaubu progresu sieviešu emancipācijas jomā, popularizējot reakcionāru ģimenes tēlu. Viņi vērsas pret dzimumu līdztiesību un veicina homofobiju.

5.4. Sabiedrības polarizācija izpaužas arī kā “nepilsoniskas sabiedrības” rašanās. Aizvien lielāks kļūst to NVO un pilsoniskās līdzdalības veidu skaits, kas propagandē atsevišķu sabiedrības daļu atstumšanu. Viņu vērtības nav LES 2. panta Eiropas vērtības, jo īpaši cilvēktiesības un tiesiskums, un tā vietā viņi popularizē alternatīvu, nedemokrātisku politisko kārtību.

5.5. Interneta un sociālo plašsaziņas līdzekļu anonimitātes, kā arī dezinformācijas kampaņu ietekmēta, politisko un sociālo debašu kultūra mainās, kļūdama arvien rupjāka, agresīvāka un šķeļošāka. Uz šā fona ar proeiropeisko dalībnieku centieniem sabiedrību informēt par Eiropas vērtībām būtībā nav izdevies novērst krīzi tādā jomā kā informēšana par Eiropas projektu.

5.6. Mērenie politiķi arvien vairāk pārņem populistisku domāšanas veidu, kā to parādīja *Brexit*. “Neliberālas demokrātijas” pārstāvji iegūst arvien lielāku pieeju valsts un pārvalstiskām iestādēm. Tas viņiem paver iespēju vēl plašāk izplatīt savas idejas.

5.7. Autoritāras trešo valstu valdības atbalsta populistisku un ekstrēmistisku dalībnieku attīstību Eiropā un veicina pārmaiņas tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos un internetā notiekošo debašu kultūrā, izmantojot finansējumu un mērķtiecīgu dezinformāciju, kuras mērķis ir mazināt ES stabilitāti.

5.8. EESK pauž dziļas bažas par to, ka Eiropas politisko sistēmu transformācija ir sākusies ar “neliberālas demokrātijas” tendenci. Dažās dalībvalstīs reformas izstrādātas tā, lai apgrūtinātu visu pilsoņu efektīvu līdzdalību politiskajos lēmumos, un tiek vājināti juridiski garantētie pamatnosacījumi pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai.

5.9. Lai pilsoniskā sabiedrība varētu pildīt politisko institūciju uzraudzības struktūras funkciju, tās rīcībā ir jābūt vajadzīgajiem resursiem. Mēģinājumi apgrūtināt finansēšanu no nevalstiskiem avotiem ierobežo biedrošanās brīvību un demokrātijas darbību.

5.10. Īpaši satraucoša ir negatīvā tendence, proti, plašsaziņas līdzekļu brīvības mazināšanās, kas Eiropā vērojama pēdējos piecus gadus. Neatkarīgu plašsaziņas līdzekļu vājā ekonomiskā bāze, sabiedrisko raidorganizāciju institucionālās autonomijas likvidēšana vai atļauja izveidot privātu plašsaziņas līdzekļu monopolus, jo īpaši tādas, ko kontrolē valdošie politiķi, apdraud ceturto varu.

5.11. Politisko un biznesa interešu savīšanās jo īpaši palielina korupcijas radītos draudus demokrātijai. Būtu kritiski jāizvērtē progresa trūkums cīņā pret korupciju Eiropā. Situāciju vēl vairāk saasina stāvokļa ievērojama pasliktināšanās dažās dalībvalstīs.

5.12. ES vērtība liberālajai demokrātijai ir nenoliedzama. Vienotajā Eiropā tiesiskums ir aizstājais princips, ka stiprākajam ir taisnība. Eiropas Savienībai joprojām trūkst piemērota mehānisma, ar ko dalībvalstīs efektīvi nodrošināt demokrātijas un tiesiskuma saglabāšanu. Neraugoties uz šo nepilnību – vai varbūt tieši šādas nepilnības dēļ – ES ir Eiropas liberālās demokrātijas aizstāvības pirmajās rindās.

6. Ierosinātie pasākumi, ar kuriem stiprināt noturīgu pilsonisko sabiedrību Eiropā

EESK mudina visas dalībvalstis respektēt ES vērtības, kas noteiktas Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pantā, un atturēties no jebkādiem mēģinājumiem ieviest “neliberālu demokrātiju”. Plurālistiska un noturīga pilsoniskā sabiedrība var pastāvēt un palīdzēt aizsargāt demokrātiju tikai tad, ja iesaistīšanās politikā pilsoņiem nerada draudus. Ja dalībvalstis tomēr padodas autoritārisma, Eiropas Savienībai ir pilnībā jāpiemēro pašreizējie juridiskie instrumenti, piemēram, pārkāpuma procedūras un 2014. gadā pieņemtais ES tiesiskuma mehānisms.

6.1. Skaidri jānorāda dalībvalstīm, ka atteikšanās no demokrātijas un tiesiskuma Eiropas Savienībā ir nepieņemama.

6.2. EESK vērs uzmanību uz LES 7. pantā minēto procedūru, kas gadījumā, ja kāda dalībvalsts nopietni pārkāpj LES 2. pantā minētās vērtības, Padomei ļauj atņemt šīs valsts balsstiesības Padomē.

6.3. EESK tāpat kā Eiropas Parlaments atkārtoti aicina ieviest demokrātijas semestri un Eiropas kontroles mehānismu tiesiskuma un pamattiesību jomā ⁽²⁾. EESK ierosina izveidot demokrātijas rezultātu pārskatu, kas cita starpā atspoguļotu pilsoniskās sabiedrības darbības priekšnosacījumus un novestu pie konkrētiem ieteikumiem reformai.

6.4. Partijas, kas vērsas pret demokrātiju, būtu jāizslēdz no attiecīgās politiskās partijas Eiropas līmenī un no to politiskās grupas Eiropas Parlamentā.

6.5. EESK uzskata, ka būtu jāapsver tāds mehānisms, kas ļautu piemērot korektīvus ekonomiska rakstura pasākumus, ja netiek īstenoti reformu ieteikumi.

6.6. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu "pastiprināt ES budžeta aizsardzību pret finanšu riskiem, kas saistīti ar vispārīgiem trūkumiem tiesiskuma jomā dalībvalstīs", jo tas ir solis pareizajā virzienā ⁽³⁾.

6.7. Jaunā mehānisma ietvaros nolemtā līdzekļu neizmaksāšana nedrīkst notikt, atraujot līdzekļus pilsoniskajai sabiedrībai paredzētā atbalsta saņēmējiem, kuriem būtu tieši jāsaņem ES līmeņa atbalsts.

6.8. Tomēr EESK kritiski vērtē mehānisma koncentrēšanos vienīgi uz pareizu finanšu pārvaldību. Komiteja aicina izstrādāt noteikumus, kas ļautu uzsākt tiesvedību arī tādu demokrātijas un tiesiskuma trūkumu gadījumā, kuri nav tieši saistīti ar pareizu finanšu pārvaldību.

6.9. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu nākamajā DFS izveidot jaunu kopu "Ieguldījumi cilvēkresursos, sociālajā kohēzijā un vērtībās" kā ieguldījumu Eiropas pilsoniskās sabiedrības noturības stiprināšanā. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē jauna Tiesiskuma, tiesību un vērtību fonda izveidi, par ko EESK ir sniegusi atzinumu ⁽⁴⁾.

6.10. EESK arī ierosina jaunajā DFS paredzēt pietiekamu elastību, lai Komisijai pavērtu iespēju palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ja valstu valdības politisku iemeslu dēļ samazina finansējumu vai pārtrauc finansēšanu. Šim papildu finansējumam nevajadzētu ilgtermiņā nozīmēt valsts finansējuma aizstāšanu, bet, ja iespējams, to piešķirot, būtu kompensējoši jāsamazina attiecīgajai dalībvalstij piešķirtais atbalsts citās jomās.

6.11. EESK arī uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām un iniciatīvām, kas saskaņā ar jauno DFS saņem ES finansējumu, ir skaidri jāņem vērā Eiropas vērtības, kas nostiprinātas LES 2. pantā. Organizācijas, kas atbalsta demokrātijas vai tiesiskuma likvidēšanu, rasismu un ksenofobiju, būtu jāizslēdz no atbalsta saņēmēju loka.

6.12. Ņemot vērā iedzīvotāju mainīgos līdzdalības paradumus un aizvien pieaugošo neformālu un spontānu iniciatīvu skaitu, EESK aicina ES likumdevējus vēl vairāk samazināt administratīvo slogu, kas saistīts ar ES atbalstīto projektu pieteikšanu, īstenošanu un grāmatvedības procedūram, un izveidot īpašus atbalsta instrumentus mazām iniciatīvām un organizācijām.

6.13. EESK aicina Eiropas Komisiju labāk informēt par pašreizējiem pilsoniskās sabiedrības atbalsta instrumentiem. Informācija it īpaši būtu jāsniedz ieinteresētajām personām dalībvalstu tālākajos reģionos.

6.14. Lai uzlabotu atbilstību atbalsta saņemšanas nosacījumiem un pilsoniskās sabiedrības dalībnieku veiktas pareizas finanšu pārvaldības principiem, EESK aicina Eiropas Komisiju palielināt ieguldījumus pilsoniskās sabiedrības spēju veidošanā.

6.15. EESK ierosina radīt vai pastiprināt instrumentus pilsoniskās sabiedrības pārrobežu tīklu veidošanai.

6.16. EESK aicina dalībvalstis ieviest atbalsta pasākumus pilsoniskās sabiedrības organizācijām, neskarot sabiedriskos pakalpojumus un nodokļu taisnīgumu. Viens no šādiem pasākumiem, ņemot vērā NVO spēju sniegt ieguldījumu, varētu būt, piemēram, atļaut ierobežotus nodokļu atskaitījumus attiecībā uz dalības maksu un atbalsta iemaksām.

6.17. EESK aicina Komisiju nākt klajā ar priekšlikumiem, kā labāk īstenot direktīvu par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētajiem ⁽⁵⁾, lai tiktu novērtēts brīvprātīgais darbs un pilsoniskā līdzdalība profesionālajā dzīvē.

⁽²⁾ OV C 34, 2.2.2017., 8. lpp.

⁽³⁾ OV C 62, 15.2.2019., 173. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 62, 15.2.2019., 178. lpp.

⁽⁵⁾ COM (2017) 253; OV C 129, 11.4.2018., 44. lpp.

6.18. EESK atbalsta Parlamenta aicinājumu Komisijai iesniegt priekšlikumu, kas paredz izveidot Eiropas statūtus savstarpējām sabiedrībām, asociācijām un fondiem ⁽⁹⁾. Papildinoši Eiropas juridiskie statūti vai alternatīva formālas starpiestāžu akreditācijas sistēma būtu pirmais solis, kas palīdzētu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru tiesības to dalībvalstīs vairs nav pietiekami aizsargātas.

6.19. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi noskaidrot, kāpēc minētais dosjē netiek virzīts tālāk, un vienlaikus apsvērt iespēju ieviest starpiestāžu akreditāciju, sava veida marķējumu nevalstiskajām organizācijām. EESK būtu jāizpēta šī iespēja.

6.20. EESK aicina ES iestādes īstenot LES 11. panta noteikumus un vēl vairāk stiprināt līdzdalības demokrātiju Savienības līmenī, iesaistot pārstāvības apvienības un pilsonisko sabiedrību, un no apspriešanās pāriet uz īstu dialogu.

6.21. Lai nepieļautu, ka iedzīvotāji zaudē uzticību Eiropas iestādēm, ir svarīgi, lai Eiropas politika panāktu konkrētus uzlabojumus cilvēku ikdienas dzīvē un lai cilvēki to pamanītu.

6.22. Noturīgai pilsoniskajai sabiedrībai ir vajadzīga stabila sociālā vide. Valstu un Eiropas politikas veidotājiem ir jāpievēršas šim jautājumam un jānodrošina sociālā ilgtspēja, kas ietver iekļaujošas izglītības sistēmas, iekļaujošu izaugsmi, konkurētspējīgas un inovatoriskas nozares, labi funkcionējošu darba tirgu, godīgu un taisnīgu nodokļu uzlikšanu un efektīvus sabiedriskos pakalpojumus un sociālā nodrošinājuma sistēmas. Pretējā gadījumā pilsonisko nemieru, nebalsošanas vēlēšanās vai augoša ekstrēmisma dēļ būs apdraudēti liberālās demokrātijas pamati. Sociālās un ekonomiskās tiesības nav nodalāmas no pilsoniskajām un politiskajām tiesībām.

6.23. Tā kā spēcīgi sociālie partneri ir pilsoniskās sabiedrības atbalsta pīlāri, tiem ir ārkārtīgi liela nozīme Eiropas demokrātijas stabilizācijā. Tomēr, lai aizsargātu Eiropas pamatvērtības, ir vajadzīga pilsoniskā sabiedrība visā tās daudzveidībā.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽⁹⁾ EP deklarācija, 2011. gada 10. marts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Baltās dūjas ceļš”: priekšlikums globālai miera veidošanas stratēģijai ES vadībā”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2019/C 228/05)

Ziņotāja: **Jane MORRICE**

Pilnsapulces lēmums	15.2.2018.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	15.1.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	160/3/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Savienība tika izveidota kā miera nesēja. Tā ir ieguvusi Nobela Miera prēmiju, bet nevar atļauties gulēt uz lauriem. Tā vietā Eiropas Savienībai kā mūsdienu lielākajam miera projektam būtu jāieņem tai pienācīgā pasaules līderes un paraugmodeļa vieta miera veidošanā Eiropā un pasaulē. Ņemot vērā būtiskās eksistenciālās problēmas, ar kurām šodien saskaras Eiropa, visaptverošo atjaunotni ES iestādēs un 100. gadadienu kopš Pirmā pasaules kara beigām, Eiropas integrācijas vēsturē šis ir piemērotākais brīdis, lai ES uzņemtos vadību, iezīmējot jaunu virzienu miera veidošanai visā pasaulē.

1.2. “Baltās dūjas ceļš” ir metaforiska un fiziska maršruta karte, kas rāda ceļu uz priekšu. Tajā ir ierosināta jauna, dinamiska globāla miera veidošanas stratēģija ES vadībā, kurā galveno uzmanību paredzēts pievērst konfliktu novēršanai, pilsoniskās sabiedrības iesaistei un efektīvai komunikācijai, izmantojot izglītību un informāciju, un Eiropas miera ceļam, kas sniedzas no Ziemeļīrijas līdz Nikosijai, lai fiziski iesaistītu iedzīvotājus, iekļaujot viņus ES miera procesā un nodrošinot iespējas sasniegt tā mērķi.

1.3. Lai to īstenotu, EESK aicina jaunajā ES budžetā velīt visās ES ārējo attiecību miera programmās ievērojami lielākus līdzekļus konfliktu novēršanai un panākt lielāku saskaņotību un kohēziju starp iekšējās un ārējās tirdzniecības, palīdzības, attīstības un drošības politiku.

1.4. EESK stingri iesaka lēmumu pieņemšanas procesā vairāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību, izmantojot, piemēram, ES programmai PEACE Ziemeļīrijā līdzīgas ES miera veidošanas iniciatīvas visā pasaulē, kurās aktīvu ieguldījumu sniedz uzņēmumi, arodbiedrības un brīvprātīgā darba sektors.

1.5. Ņemot vērā programmas *Erasmus* panākumus, EESK aicina būtiski pastiprināt komunikācijas centienus, lai veicinātu izglītības un informācijas lomu sabiedrības iepazīstināšanā ar ES darbību miera veidošanas jomā, sekmēt pieredzes apmaiņu starp iekšējām un ārējām NVO un izveidot ES miera projektu zīmolu “Baltā dūja”, kas palielinātu to atpazīstamību ES un ārpus tās robežām.

1.6. Lai aktīvi iesaistītu iedzīvotājus, EESK ierosina izveidot miera ceļu no Ziemeļīrijas līdz Nikosijai, kas savienotu divas sašķeltas salas Eiropas pretējās pusēs. Kā liecina panākumi, ko guvuši tādi kultūras maršruti kā ceļš uz Santjago de Kompostelu, ceļotāji šādus maršrutus veic kā svētceļojumus vai ar mērķi vairāk uzzināt par dažādām kultūrām, mijiedarbojoties ar citiem cilvēkiem. “Baltās dūjas ceļā” viņi arī apgūs miera mantojumu, kas ir Eiropas Savienības pamatā.

1.7. “Baltā dūja” ir īru svētceļnieka Kolumbāna (*Columbanus*), ko uzskata par Eiropas vienotības svēto aizbildni, vārda tulkojums. Viņš ir arī motociklistu svētais aizbildnis. Sekojot viņa sākotnējam maršrutam no Īrijas uz Franciju, Šveici, Austriju un Itāliju, “Baltās dūjas ceļš” šķērsos bijušās karu un konfliktu norises vietas, piemēram, Rietumu fronti, Dienvidtiroli un Balkānus. Tas būs arī virtuāls ceļš, kas kalpos kā augsti tehnoloģiska vēstures mācību grāmata par ES ceļu no kara līdz mieram un kas mudinās uz dzīvesveidu un mācīšanos, ko iezīmē tādas ES vērtības kā cieņa, iecietība un savstarpēja sapratne.

1.8. EESK aicina ES izstrādāt jaunu globālu miera veidošanas stratēģiju ar trim virzieniem:

1. virziens. Konfliktu novēršana, pilsoniskā sabiedrība, saskaņotība

- Miera veidošanai paredzētā finansējuma divkāršošana visās saistītajās ES politikas jomās, pievēršot galveno uzmanību konfliktu novēršanai, izlīgumam un kultūru dialogam, kas veicina iecietību un cieņu ES un ārpus tās robežām,
- strukturēta pilsoniskās sabiedrības iesaiste visos lēmumu pieņemšanas līmeņos ES ārējo attiecību politikā un programmās, kas attiecas uz miera veidošanu,
- lielāka kohēzija un saskaņotība starp ES aizsardzības, palīdzības, tirdzniecības un konfliktu risināšanas stratēģijām visās tajās valstīs, kurās ES darbojas pasaules mērogā,
- ar miera veidošanu, Eiropas pilsoniskumu, savstarpēju cieņu un iecietību saistītu komponentu iekļaušana tādās jaunatnes programmās kā *Erasmus* un “Eiropas Solidaritātes korpuss”,
- ciešāka koordinācija aģentūru un starpvalstu līmenī un pieredzes apmaiņa ar vietējām, nacionālām un starptautiskām valsts un nevalstiskām miera veidošanas organizācijām.

2. virziens. Informācija, komunikācija, izglītība

- Apmācība par starpniecību, sarunu vešanu un dialogu starp vietējām, nacionālām un starptautiskām miera veidošanas NVO,
- stimuli mācīšanās un mācīšanas veicināšanai terciārā, vidusskolas un pamatskolas līmenī visā ES par Eiropas integrāciju, miera veidošanu un pilsonisko līdzdalību,
- Eiropas miera veidošanas centru izveide Belfāstā un Nikosijā un mācību centru, kas savieno stratēģiskus objektus “Baltās dūjas ceļā”, izveide,
- baltās dūjas simbola oficiāla atzīšana ES par visu ES miera projektu “preču zīmi” un pastiprināts pienākums projektos publiskot ES atbalstu,
- lielāki centieni Eiropas Komisijas līmenī, lai popularizētu ES miera projektus, izmantojot zīmolu “Baltā dūja”.

3. virziens. Eiropas miera ceļš

ES darba grupas “Baltā dūja” izveide ar mērķi uzsākt un atbalstīt:

- apspriešanos ar vietējām pašvaldībām, reģionālajām struktūrām, ar “Baltās dūjas ceļu” saistītu citu, jau izveidotu maršrutu (tādu kā “Rietumu frontes ceļš”), muzeju un kultūras objektu pārstāvjiem,
- ciešāku sadarbību ar tādām starptautiskām organizācijām kā ANO, UNESCO, NATO un Eiropas Padome,
- tīklu veidošanu ar maratonu, pārgājienu, riteņbraukšanas un motobraukšanas un citām pilsoņu iniciatīvām,
- apvienības *Friends of Columbanus* pieteikuma iesniegšanu Eiropas Padomei oficiālai atzīšanai par Eiropas kultūras maršrutu, kas būtu viens no “Baltās dūjas ceļa” atzariem,
- loģistikas sagatavošanu, lai izveidotu ceļu, kas savieno Īriju ar Kipru, šķērsojot bijušās konfliktu zonas, ar atzariem uz vietām, kuras ir devušas ievērojamu ieguldījumu miera veidošanā, piemēram, Skandināvijas, Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm,
- finansiāla un tehniska atbalsta nodrošināšanu virtuālajam “Baltās dūjas ceļam”, ko varētu izmantot skolās un koledžās visā Eiropā kā augsti tehnoloģisku nākotnes vēstures mācību grāmatu,
- atbalstu “Baltās dūjas ceļa” interaktīvai tiešsaistes versijai, kurā būtu sasaistīti miera veidošanas procesam svarīgi objekti un centri un iekļauts stāstījums tiem, kam nav iespēju veikt ceļojumu kājām.

2. Vispārīga informācija

2.1. Nopietnās problēmas, ar kurām šobrīd saskaras ES, apdraud Eiropas ideālus pašos pamatos. Bēgļu un imigrācijas pieplūdums, finanšu krīzes sekas, taupības režīms, ekstrēmisms, draudi drošībai, politiskās polarizācijas pieaugums un *Brexit* ietekme ir satricinājuši pašus ES pamatus. Eiropas Savienība vairs nevar palikt pasīva, un tai ir jāīsteno atbilstoši pasākumi, ja tā vēlas saglabāt visilgāko miera periodu Eiropā. Ņemot vērā šo ļoti nestabilo situāciju, ES ir jāreaģē ar pozitīvu, vērienīgu, radošu un konstruktīvu rīcību un redzējumu, kas atspoguļo Eiropas projekta pamatzdevumu – sekmēt un uzturēt mieru.

2.2. ES miera projekta panākumi nozīmē, ka eiropiešu jaunās paaudzes ir ļoti attālinātas no kara realitātes. Atgādinot iedzīvotājiem par šā projekta pirmsākumiem, Eiropas Savienība atjauno saistošu ideālu, kas sekmēs uzticību ES un tās misijai. Lai to sasniegtu, ES ir aktīvāk jāiesaistās miera veidošanā ne vien visā pasaulē, bet arī pašā Eiropā. Apmainoties ar informāciju par vietējo konfliktu risināšanu, kompromisu un vienprātības panākšanu starp dažādām kultūrām, kopienām un valstīm, ES var stiprināt un veicināt savas pamatvērtības – brīvību, taisnīgumu, vienlīdzību, iecietību, solidaritāti un demokrātiju ES un ārpus tās robežām.

2.3. Valstīm, kas atrodas ārpus tās, Eiropas Savienība būtu jāredz kā globāla miera, demokrātijas un cilvēktiesību aizstāve. Tomēr konflikti Sīrijā, Afganistānā, Jemenā un citur liek kritiski izvērtēt ES reakciju uz humanitārajām krīzēm, kuras seko karadarbībai. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus un principus, ES ir morāls pienākums aizsargāt konfliktos ierautu nevainīgu cietaus, jo īpaši bērnus, dzīvības, un tas ir svarīgāks par jebkādam ģeopolitiskām vai ekonomiskām interesēm. ES fondi var sniegt ievērojamu ieguldījumu dzīves uzlabošanā šajās zonās, bet rezultāti ir ierobežoti. Koncentrējoties uz konfliktu novēršanu teritorijās, kurās ir apdraudēts miers un drošība, un cieši sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību, ES var nodrošināt lielāku iesaistīšanos vietējā līmenī un palielināt ilgstoša miera iespēju.

2.4. Pamatojoties uz pieņēmumu, ka katrs miera pasākumos ieguldītais euro palīdz ietaupīt septiņus euro aizsardzības jomā, EESK mudina Eiropas Savienību priekšlikumos par jauno ES budžetu (daudzgažu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam) miera veidošanas pasākumus noteikt par prioritāti. Eiropas Komisijas ierosinātajā jaunajā Eiropas Miera nodrošināšanas fondā, kura apjoms ir 10 miljardi EUR, būtu jāizveido patiens miera veidošanas virziens ar vietējās un starptautiskās pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu aktīvu iesaisti, praktisku divvirzienu apmaiņu, zināšanu nodošanas centriem un stratēģiju tā vēstījuma izplatīšanai visā pasaulē. EESK arī aicina pilnīgi īstenot 2016. gada globālo ārpolitikas un drošības politikas stratēģiju – konfliktu novēršanu, cilvēku drošības veicināšanu, vērsanos pret nestabilitātes pamatcēloņiem un darbošanos ar mērķi veidot drošāku pasauli.

3. Konteksts – pieminēt, atzīmēt, komunicēt

3.1. Gadā, kad apritēja 100 gadi kopš Pirmā pasaules kara beigām, ES iedzīvotāji ne tikai pieminēja kritušos, bet arī pārdomāja konfliktu sekas. Analizējot ceļu, kas ir novedis pie miera, politikas veidotāji apgūst vēstures mācības un labāk izprot, kā iesakņojās miera process. Nozīmīgāko miera periodu pieminēšana atgādina par kara mantojumu un pēckara periodā dominējošo solidaritātes garu. Nākamajos gados tiks atzīmēti tādi svarīgi notikumi kā 30 gadi kopš Berlīnes mūra krišanas un miera Libānā (2019), kā arī 25 gadi kopš Deitonas miera līguma (2020), bet 2018. gadā tika atzīmēta arī Lielās piektdienas vienošanās/Belfāstas nolīguma 20. gadadiena un Kolumbijas miera līguma otrā gadadiena. Uzsverot atbalstu šiem līgumiem, ES veicina savu centienu vērtību visā pasaulē.

3.2. Saistībā ar Eiropas Kultūras mantojuma gadu centienos panākt, lai Eiropas pieredze konfliktu risināšanā kļūtu par spēku lielāka labuma vārdā, būtu jāiekļauj būtiska jauna kultūras sastāvdaļa. Kultūras diplomātiju kā svarīgu instrumentu ES starptautiskajās diplomātiskajās attiecībās ir uzsvērusi Eiropas Komisijas Augstā pārstāve *Federica Mogherini*. Piemēri, sākot ar kultūras mantojuma objektu aizsardzību un beidzot ar kultūras identitātes un valodas veicināšanu, apliecina, ka kultūras diplomātija palīdz radīt stabilu politiku, kurā dažādas etniskās/nacionālās un reliģiskās/lingvistiskās grupas jūtas droši un ir vairāk gatavas miermīlīgi iesaistīties. Atzīstot kultūras diplomātijas nozīmi ārējās attiecībās, jānorāda, ka Eiropas augošās iekšējās polarizācijas apstākļos šī koncepcija ir vienlīdz piemērojama, lai risinātu nesaskaņas ES iekšienē. Sestā gadsimta īru svētcēlotājs Kolumbāns⁽¹⁾, kurš ir raksturots kā svētais aizbildnis vienotai Eiropai, sniedz mantojumu, vēstījumu un kultūras saikni jaunai globālai ES stratēģijai ar mērķi veicināt kopīgu izpratni un rīcību miera ceļā. Tāpēc šajā iniciatīvā ir izmantots viņa vārds, kas vienlaikus ir starptautisks miera simbols – baltā dūja.

4. “Baltās dūjas ceļš”

Apvienojot mūsdienu sociālās mijiedarbības metodes ar seniem informācijas izplatīšanas veidiem, “Baltās dūjas ceļš” iezīmē jaunu virzienu ES, savienojot tās pagātni, tagadni un nākotni.

⁽¹⁾ Sestā gadsimta īru svētcēlotājs, ko ES dibinātājs *Robert Schuman* ir raksturojis kā “svēto aizbildni visiem tiem, kuri vēlas veidot vienotu Eiropu”.

4.1. ***Būt priekšgalā – sekmēt ES vadošo lomu globālā miera veidošanā***

Aktīvi atbalstot stabilas, taisnīgas, godīgas un pārtikušas sabiedrības veidošanu visā pasaulē, ES darbība ir plašāka nekā miera veicināšana. Lai arī ES centieni var ne vienmēr būt tik sekmīgi, kā gribētos, ES vērtību veicināšana mudina konfliktu skartās valstis atteikties no vardarbības. Vērtīgi piemēri ir ES programma PEACE Ziemeļīrijā un ES atbalsts Kolumbijas miera procesam. Vēl viens iesaistīšanās piemērs ir 2015. gada ES Jaunatnes stratēģija, kuras mērķis ir novērst jauniešu marginalizāciju ES. ES varētu uzņemties vadību globālā miera veidošanā, arī nodrošinot lielāku saskaņotību un kohēziju starp tās stratēģijām kultūras, aizsardzības, palīdzības, tirdzniecības un konfliktu risināšanas jomā un sadarbību ar starptautiskām aģentūrām.

4.2. ***Rādīt ceļu – ar informācijas, komunikācijas un izglītības palīdzību***

Sniedzot paraugu un popularizējot savas pamatvērtības, ES var rādīt ceļu, radošāk iesaistoties informācijas, komunikācijas un izglītības stratēģijās. Būtiska nozīme ir pieredzes apmaiņai starp miera veidošanas aktīvistiem Eiropā un ārpus tās robežām. Īpaši svarīga nozīme ir Eiropas Miera centru izveidei, kā ierosināts iepriekšējos atzinumos⁽²⁾, lai sniegtu apmācību starpniecības, sarunu, dialoga un konsensa veidošanas jautājumos, un darbam partnerībā ar pilsoniskās sabiedrības miera veidotājiem. Popularizējot savu darbu ar labi nodrošinātām un precīzi mērķorientētām izglītības un informēšanas programmām, ES veicina izpratni par savu lomu un pamato savus centienus iedzīvotājiem, apliecinot multikulturālas iesaistīšanās vērtību un palīdzot atjaunot ticību Eiropas projekta pirmsākumam.

4.3. ***Iet ceļu – visiem pieejams kultūras maršruts***

4.3.1. Šis pastāvīgais miera ceļš no Ziemeļīrijas līdz Nikosijai iesaistīs cilvēkus no visiem sabiedrības slāņiem fiziskos un garīgos centienos veidot jaunas draudzības saites un tīkļus ar domubiedriem, kas ir gatavi dalīties pieredzē par konfliktiem. Šis kultūras maršruts, sekojot Kolumbāna pēdās, sniegsies cauri visai Eiropai arī ārpus svētceļnieka sākotnējā ceļa no Īrijas uz Itāliju un šķērsos vietas, kuras savulaik smagi skārusi karadarbība un konflikti, piemēram, Rietumu fronti, Dienvidtiroli un Balkānus, visā savā garumā savienojot cilvēkus un vietas. Ceļotājiem būs iespēja uz klausīt stāstus gan par konfliktu ilgstošajām sekām, gan – kas ir vēl svarīgāk – par miera veidošanas mehānismiem. “Baltās dūjas ceļš” tiks izveidoti arī mācību centri un atzari uz Eiropas ziemeļu, austrumu, centrālo un dienvidu daļu, ļaujot ceļotājiem izvēlēties maršrutus un iekļaut tajos dažādu objektu apmeklējumus pēc saviem ieskatiem. Jānodrošina, lai “Baltās dūjas ceļš” atzari sniegtos gan ES teritorijā, gan ārpus tās, tādējādi atzīstot ne vien ceļus fiziskā izpratnē, bet arī kultūras saiknes, piemēram, ar Skotiju – īpaši Jonas salu, un miera veidošanas saiknes ar tādām pasaules vietām kā Ukraina un Tuvie Austrumi. Būtu jārada iespējas pievienoties arī jau plaši pazīstamiem maršrutiem, piemēram, Santjāgo svētceļnieku maršrutam.

4.3.2. Tiem, kam nav iespēju veikt “Baltās dūjas ceļu” kājām, būs pieejams tiešsaistes portāls, kas piedāvās virtuālu un interaktīvu pieredzi ar audiovizuāliem komponentiem no katra objekta un tiem pašiem audiotāstiem par vēsturi, kas tiks uz klausīti ceļojuma laikā. Virtuālais ceļš tiks izmantots arī kā mācību līdzeklis skolās izglītošanai par miera veidošanu, kā arī radošuma un izpratnes tālākai veicināšanai, balstoties uz vietējiem pagātnes notikumiem un potenciālo saikni ar maršrutu, lai sekmētu plašu piederības sajūtu visā ES un ārpus tās. Tas tiks modelēts uz tās tehnoloģijas bāzes, ko izmanto kadetu apmācībai civiliedzīvotāju aizsardzībā un konfliktu novēršanā, un ļaus gūt virtuālās realitātes pieredzi par konfliktiem un miera veidošanu. Kā tehnoloģiska mācību grāmata tas atbildīs digitālā laikmeta izglītības prasībām un papildinās ilggadējās mācību metodes, kurās galvenā uzmanība vairāk ir veltīta kara kurinātājiem, nevis miera veidotājiem.

5. ***Jauns ES budžets (DFS), kas paredzēts, lai maksimāli palielinātu miera veidošanas centienus un pilsoniskās sabiedrības iesaisti***

5.1. Lai gan miera veidošanas risinājumu meklējumos nav vienkāršu atbilžu, ir veidi, kā mainīt stratēģijas un prioritātes, lai mazinātu vissmagākās konfliktu sekas. ES budžeta atjaunošana šajā ziņā sniedz vērtīgu izdevību, radot “saskaņotību, koordināciju un savstarpēju papildināmību” starp ES miera veidošanas politikas pasākumiem un EK iekšienē, kur struktūru sarežģītības dēļ praktiskā koordinācija starp EADD un citām struktūrvienībām ir apgrūtināta. Tāpat ir jānodrošina saskaņotība starp ES politikas pasākumiem tirdzniecības, palīdzības, drošības un attīstības jomā un jāatzīst nepieciešamība integrēt politiku un praksi starp ES iestādēm, dalībvalstīm un citiem lielākajiem līdzekļu devējiem.

⁽²⁾ EESK atzinums par Ziemeļīrijas miera procesu, 23.10.2008. (OV C 100, 30.4.2009., 100. lpp.).

EESK atzinums par tematu “ES loma miera veidošanā ārējās attiecībās: paraugprakse un perspektīvas”, 19.1.2012. (OV C 68, 6.3.2012., 21. lpp.).

5.2. Koncentrēšanās uz konfliktu novēršanu

Jaunā ES budžeta priekšlikumos 2021.–2027. gadam saistībā ar ārējām darbībām lielāka prioritāte ir jāpiešķir miera veidošanai. Šie priekšlikumi ietver budžeta palielinājumu drošībai par 40 % līdz 4,8 miljardiem EUR, jaunu Aizsardzības fondu 13 miljardu EUR apmērā, 6,5 miljardus EUR "militārajai mobilitātei" ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta starpniecību un ārējās darbības finansējuma palielinājumu par 26 % līdz 120 miljardiem EUR. Īpaši svarīgs ir Eiropas Komisijas priekšlikums par ārpusbudžeta Eiropas Miera nodrošināšanas fondu 10,5 miljardu EUR apmērā kopīgai iesaistei trešās valstīs, jo tas ir ideāls veids, kā nodrošināt, lai ES rīcība patiesi kalpotu konfliktu novēršanai. Eiropas Savienība 2017. gadā pieņēma regulu, ar ko izveido jaunu atbalstu saskaņā ar Stabilitātes un miera veicināšanas instrumentu (IcSP), lai sekmētu militāro dalībnieku spēju veidošanu – spēju veidošanu drošības un attīstības atbalstam (CBSD). Eiropas miera veidošanas koordinācijas birojs (EPLO) atkārtoti pauž bažas par to un norāda, ka ir vajadzīgs lielāks pilsoniskās sabiedrības ieguldījums.

5.3. Pilsoniskās sabiedrības iesaiste – uzsvars uz sieviešu un jauniešu lomu

Arvien vairāk tiek atzīts, ka pilsoniskajai sabiedrībai ir izšķiroša loma jebkuras miera veidošanas stratēģijas efektivitātes un ilgtermiņa ilgtspējas nodrošināšanā. Sadarbība ar vietējiem dalībniekiem ļauj ne vien labāk izprast konflikta situāciju no vietējā skatpunkta, bet nodrošina arī lielāku vietējā līmeņa atbildību par procesu, palīdzot veicināt konflikta specifiskai atbilstošāku miera veidošanu un pozitīvu atbalstu. ANO Rezolūcijā Nr. 2419 ir uzsvērtā jauniešu loma sarunās par miera nolīgumiem un to īstenošana, bet ANO rezolūcijā Nr. 1325 ir runāts par sieviešu lomu. Būtiska loma pilsoniskās sabiedrības mobilizācijā ir arī arod biedrību darbībai un uzņēmumiem – gan lieliem, gan maziem. Neaizsargātām grupām, jo īpaši cietušajiem, ir jāsaņem specializēta aprūpe, un svarīga nozīme ir arī labu kaimiņattiecību pieejai kopienā un darbavietā pastāvošajās attiecībās. Strukturēts dialogs starp ES un pilsonisko sabiedrību arī rada novatoriskas un ilglaicīgas saiknes, par ko EESK ir pārliecinājies attiecībās ar ES kaimiņvalstīm Āfrikā, Āzijā un ārpus tām.

5.4. ES izpratnes veicināšana

Ņemot vērā, ka iedzīvotāju izpratne par ES miera veidošanas pasākumiem ir ierobežota, jaunajā budžetā lielāks uzsvars jāliek uz informācijas, komunikācijas un izglītības stratēģijām, jo īpaši tradicionālo un sociālo mediju izmantošanu. Kamēr pastāv reālas bažas par sociālo mediju radītajiem draudiem un potenciālo apdraudējumu demokrātijai, netiek pilnīgi izmantotas mediju iespējas ieviest pozitīvas pārmaiņas. Miera žurnālistikai, kultūras diplomātijai un kultūru dialogam ir vajadzīgi lielāki resursi jaunajā ES budžetā. Būtiska loma ir arī izglītībai, mācot bērnus un jauniešus būt ne tikai iecietīgiem, bet arī cienīt atšķirības. To apliecina īpašā ES programmu organizācija un integrētās izglītības kustība Ziemeļīrijā.

5.5. Dalīšanās paraugpraksē

ES ir liela pieredze tādos reģionos kā Dienvidaustrumāzija, Tuvie Austrumi, Centrālamerika, Balkāni un Subsahāras Āfrika. Dažas iniciatīvas ir bijušas ļoti sekmīgas, dažas – mazāk veiksmīgas. Mācoties no vēstures, ES ir jāievēro un jāveicina ētiska pieeja iesaistei, kuras piemērs ir leguves rūpniecības pārredzamības iniciatīva⁽³⁾, kas, sekmējot pilnīgas līdzdalības procesus, kuros iesaistīta pilsoniskā sabiedrība, palīdz apkarot ekspluatāciju un korupciju un veicināt labu pārvaldību. Šī pieredze, sliktā vai laba, ir jāņem vērā politikas veidošanā. Lai arī nav viena visām situācijām piemērota risinājuma, ir pamatprincipi, kas ir kopīgi konfliktu zonām un ko nevar ignorēt. Šī dalīšanās ar pieredzi būtu vairāk jāizvērs, jo īpaši starp ES iekšējo un ārējo darbību, kurā līdz šim ir trūkusi sistemātiska pieeja attiecībā uz kopīgu mācīšanos. Šī ir garām palaista iespēja un nozīmīgs politikas trūkums, kas ir jānovērš.

5.6. Turpmākā virzība

Kara piemiņas simtgade un miera un kultūras mantojuma godināšana ir piemērots brīdis, lai ES vēlreiz apliecinātu savu vērtību pasaulē ne tikai kā ekonomiska lielvara, bet arī kā pasaules līdere miera veidošanā, nodrošināšanā un veicināšanā. Pievērsoties mieram laikā, kad ES un aiz tās robežām nākas saskarties ar terorisma draudiem, ES var izmantot savu pieredzi kā piemēru tam, ka miers ir sasniedzams, bet par to pastāvīgi jārūpējas, lai veicinātu kultūru dialogu, iecietību, solidaritāti un savstarpēju cieņu.

"Baltās dūjas ceļš" ir fizisks un virtuāls miera maršruts ceļotājiem un vienlaikus maršruta karte globālai miera veidošanas stratēģijai ES vadībā, tāpēc to var salīdzināt ar vaduguni, kas rāda, kā dzīvot, mācīties un mijiedarboties arvien globalizētākā pasaulē. Sanākot kopā, cilvēki no visas ES un aiz tās robežām – jauni un veci, no atšķirīgiem sociālekonomiskiem, paaudžu, reliģiskiem, kultūras un sabiedrības slāņiem – uzzinās par dažādām kultūrām un tradīcijām un veidos jaunas saiknes, pamatojoties uz labāku izpratni par ES vērtībām.

⁽³⁾ Kā minēts EESK atzinumā par tematu "Svarīgāko ES importa preču nodrošināšana ar pašreizējo ES tirdzniecības politiku un citām saistītajām politikas jomām", 16.10.2013. (OV C 67, 6.3.2014, 47. lpp.).

Ar baltās dūjas simbolu, kas rādītu, kādā virzienā doties, "Baltās dūjas ceļš" būtu ne vien vēsturisks pamats ES miera veidošanai visā pasaulē, bet arī jauns redzējums Eiropas Savienībai un cerību stars arvien sarežģītākā laikā.

Ja miera veidošanas politikā ir griba, tad ir arī "Baltās dūjas ceļš".

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas iedzīvotāju uzklauššana ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanai (Sibīu un ne tikai)”

(2019/C 228/06)

Ziņotāji: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Peter SCHMIDT

Yves SOMVILLE

Biroja lēmums	16.10.2018.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	217/6/8

Eiropas iedzīvotāju uzklauššana par ilgtspējīgu nākotni

1. Ievads

1.1. EESK, pateicoties tās locekļu dažādībai, veido tiltu starp ES iestādēm un tās iedzīvotājiem un vēlas ierosināt savu vērienīgo nākotnes redzējumu par Eiropu, kas ilgtspējīgas attīstības jomā atrastos vadošajā pozīcijā pasaules mērogā.

1.2. Eiropas Savienības izveide ir viens no sekmīgākajiem miera uzturēšanas, sociālajiem un ekonomiskajiem projektiem Eiropas vēsturē. Eiropas Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, nediskrimināciju, toleranci, taisnīgumu, solidaritāti un sieviešu un vīriešu līdztiesību, demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības ⁽¹⁾. Šīm vērtībām arī turpmāk jābūt centrālajiem ES turpmākās attīstības un politikas elementiem.

1.3. Septiņdesmit miera un stabilitātes gadi Eiropā ir vēsturisks un izcils sasniegums. Eiropas projekts un Eiropas Savienības veidošana, apvienojot Eiropas tautas un pakāpeniski pievienojot Eiropas valstis, kurām ir kopīgs mērķis, padarīja to iespējamu. Tas izskaidro to, kādēļ ES joprojām ir pievilcīgs projekts kandidātvalstīm un valstīm, kuras piedalās ES kaimiņattiecību politikā. Tomēr Eiropai jābūt gatavai saskarties ar jaunām ģeopolitiskām norisēm. EESK jāuzņemas pienākums palielināt izpratni par to, ka nevar uzskatīt par pašsaprotamu, ka miers pastāvēs mūžīgi.

1.4. Eiropas integrācijas pamatā ir vienotais tirgus visos tā ekonomiskajos, sociālajos un vides aspektos, tādēļ tai jābūt spējīgai radīt ilgtspējīgu izaugsmi un inovāciju, piesaistīt investīcijas un veicināt savu uzņēmumu ilgtspējīgu konkurētspēju globalizētajos tirgos. Tomēr ir svarīgi arī atzīt, ka vienotā tirgus priekšrocības nav pieejamas vienādi visiem un tā sniegto labklājību nevar gūt visi iedzīvotāji.

1.5. *Ilgspējīga izaugsme* nozīmē, ka izaugsmei jābūt balstītai ne tikai uz kvantitāti, bet arī (patiesībā galvenokārt) uz kvalitāti, kas nozīmē: i) nekādu vides vai darbaspēka ekspluatāciju, ii) labus dzīves apstākļus, iii) ekonomikas izaugsmi, ko nosaka ne tikai ņemot vērā gada plūsmu, bet arī novērtējot bagātības krājumu un tā sadali, iv) visu cilvēku vajadzību apmierināšanu, izmantojot planētas resursus, v) tādas ekonomikas veidošanu, kas nodrošina attīstību neatkarīgi no ekonomikas pieauguma, un vi) noslēgtu ienākumu aprites cikla plūsmu starp mājāsaimniecībām, uzņēmumiem, bankām, valdību un tirdzniecību – dalībnieki, kas darbojas sociāli un ekoloģiski atbildīgā veidā. Enerģija, materiāli, daba, cilvēku sabiedrība, vara un bagātība, kas ir kopīga mums visiem – pašreizējā modelī tā visa trūkst. Netiek veltīta uzmanība neapmaksātajam aprūpētāju (kas galvenokārt ir sievietes) darbam, lai gan bez tiem nevarētu darboties neviena ekonomika ⁽²⁾.

1.6. Savukārt *ilgtspējīga konkurētspēja* ir modelis, kas līdzsvaro ekonomikas izaugsmi, vides problēmas un sociālo iekļaušanu. Šajā saistībā ilgtspējīgai pielāgotajā globālās konkurētspējas indeksā jāņem vērā divas jaunas dimensijas – vides un sociālā dimensija ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Līgums par Eiropas Savienību, 2. pants.

⁽²⁾ Šīs ilgtspējīgas izaugsmes definīcijas autore ir Kate Raworth (Oksfordas universitātes Vides pārmaiņu institūts), un viņas ieviestais jēdziens “virtuāla ekonomika” ir revolucionāra alternatīva izaugsmes ekonomikai un jaunas ilgtspējīgas ekonomikas modelis 21. gadsimtam, un tas varētu palīdzēt novērst nevienlīdzību – <https://www.kateraworth.com/doughnut/>.

⁽³⁾ Šīs definīcijas pamatā ir Sten Thore un Ruzanna Tarverdyan raksts par ilgtspējīgu konkurētspēju: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162516000664?via%3Dihub>.

1.7. Eiropas Savienības pamatu veido četras brīvības, proti, preču, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte un iedzīvotāju pārvietošanās brīvība, kas kopā nodrošina tirdzniecības un ekonomikas attīstību, nodarbinātību, radošumu un inovāciju, prasmju apmaiņu un infrastruktūras attīstību attālos reģionos. Labi funkcionējošas ekonomiskās brīvības un konkurences noteikumi ir cieši saistīti ar sociālajām pamattiesībām, taču nedrīkst tās vājināt.

1.8. Tomēr ES joprojām saskaras ar ārkārtas iekšējiem un ārējiem izaicinājumiem ekonomikas, sociālajā, vides un politikas jomā⁽⁴⁾, kas apdraud tās pastāvēšanu – protekcionisms vienotajā tirgū, sociālā nevienlīdzība, populisms, nacionālisms un ekstrēmisms⁽⁵⁾, kā arī būtiskas pārmaiņas ģeopolitikā un nozīmīgas tehnoloģiskās izmaiņas.

1.9. Straujākas klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības mazināšanās, citi vides riski un kolektīvā nespēja izstrādāt sekmīgu politiku arī rada būtisku apdraudējumu Eiropas iedzīvotājiem, ekonomikai un ekosistēmām. Tāpēc mums ir vajadzīga pārliecinoša ES stratēģija ANO programmas 2030. gadam īstenošanai. Vienlīdzīgākā sabiedrībā ir labāki vides rādītāji un lielāka iespēja kļūt arvien ilgtspējīgākai.

1.10. Ir skaidri redzama vajadzība apmierināt pieprasījumu pēc kvalitatīvām darbvietām iedzīvotājiem visā Eiropā, jo īpaši reģionos, kuros ir augsts bezdarbs, jo īpaši jauniešu bezdarbs, līmenis vai kuros notiek strukturālas pārmaiņas. Tas uzliek par pienākumu visām iestādēm, valdībām, sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām pārstrādāt ilgtspējīgas Eiropas definīciju, lai veicinātu kvalitatīvu darbvietu radīšanu.

1.11. Steidzami jāpalielina piekļuve darba tirgiem, veidojot saikni starp kvalitatīvu darbvietu radīšanu un uzlabotu izglītības sistēmu, lai veidotu atbilstošas prasmes, piemēram, izmantojot duālo sistēmu.

1.12. Sociālā dimensija un vides dimensija ir savstarpēji saistītas, un ekonomikas uzdevums ir veicināt sociālo, ekonomikas un kultūras atjaunošanu, jo īpaši sekmējot un pilnveidojot pamatprasmes un lielāku dažādošanu. ANO programmā 2030. gadam jāveicina privātā sektora ieguldījums ilgtspējīgu ekonomikas, sociālo un vides mērķu sasniegšanā, tādējādi veicinot taisnīgu un ilgtspējīgu visu iedzīvotāju labklājības palielināšanos un sociālo tiesību, cilvēktiesību un darba tiesību aizsardzību⁽⁶⁾.

1.13. Visās ES politikas jomās pilnībā jāatzīst arī Eiropas projekta kultūras dimensija visā tās daudzveidībā. Tā ietver kultūras mantojuma apzināšanos un popularizēšanu, kultūras un radošās dimensijas iekļaušanu izglītībā un mūsdienu jaunrades veicināšanu kā kohēzijas un attīstības virzītāju.

1.14. Ilgtspēja ir progresīvs process, kam jābūt balstītam uz stingru politisko gribu un apņēmību veidot ilgtspējīgu Eiropas Savienību, mainot mūsu ekonomiku virzībā uz noturīgu un sadarbīgu, resursu ziņā efektīvu, mazoglekļa un sociāli iekļaujošu nākotni⁽⁷⁾, kurā valdību, uzņēmumu, darba ņēmēju, iedzīvotāju un patērētāju rīcības un lēmumu pamatā ir to ekonomiskās, vides un sociālās ietekmes īstenošana atbildīgā veidā.

- EESK aicina vispirms izstrādāt **visaptverošu ilgtspējas stratēģiju** programmas 2030. gadam īstenošanā, ko nodrošina vērēnīgs ES budžets.
- **Konkurētspēja un ilgtspēja nav pretrunā viena otrai**, ja sociālie un vides aspekti ir konkurētspējas definīcijas neatņemama sastāvdaļa. Konkurētspēju nedrīkst definēt, ņemot vērā tikai kvantitāti un cenu, un tās definīcijā vēlams ņemt vērā arī Eiropas vērtības, kvalitāti un ilgtspēju, kam jābūt pilnībā izveidota un labi funkcionējoša vienotā tirgus elementiem.
- **Eiropai ir vajadzīgs jauns izaugsmes modelis**, kas kvalitātes ziņā atšķiras no modeļa, kāds mums bijis līdz šim, un kas ir sociāli iekļaujošāks un vides ziņā ilgtspējīgāks un var sekmēt un papildināt digitālās un ekoloģiskās pārejas konvergenci mūsu valstīs un sabiedrībā.

⁽⁴⁾ EESK 2017. gada 18. oktobra atzinums "Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni" (OV C 81, 2.3.2018., 44. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta 2018. gada 25. oktobra rezolūcija "Neofašistu vardarbības palielināšanās Eiropā".

⁽⁶⁾ EESK 2017. gada 7. decembra atzinums "Tirdzniecības un ieguldījumu svarīgā nozīme ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā un īstenošanā" (OV C 129, 11.4.2018., 27. lpp.).

⁽⁷⁾ EESK 2016. gada 21. septembra atzinums "Ilgtspējīga attīstība – pārskats par ES iekšpolitiku un ārpolitiku" (OV C 487, 28.12.2016., 41. lpp.).

- **Ilgtermiņīgi ieguldījumi ir izšķirīgi svarīgi instruments**, lai virzītu un veicinātu Eiropas vadošās pozīcijas nostiprināšanas procesu virzībā uz ilgtspējīgas sabiedrības izveidi. Tam jāveicina kvalitatīvu darbvietu radīšana, atjaunojamo energoresursu enerģija, izglītības sistēmas, cenas ziņā pieejams un pieklūstams videi nekaitīgs sabiedriskais transports, ekodizaina digitālās tehnoloģijas, pētniecība un inovācijas.
- **Eiropas uzņēmumiem jāpilda savi uzdevumi un pienākumi** un jārīkojas kā vadošajiem uzņēmumiem pārējo pasaules uzņēmumu skatījumā, ja mūsu Eiropas sistēmas konkurētspēja un ekonomiskā ilgtspēja tiek definēta no jauna, ņemot vērā mūsu vienīgās planētas iespējas.

2. Tautu Eiropa

2.1. Eiropas iedzīvotāji arvien mazāk uzskata Eiropu par risinājumu un arvien vairāk uzskata to par problēmu. Patlaban draudus rada nacionālisms un protekcionisms. Identitātes un vērtību zaudēšanas un Eiropas projekta kultūras dimensijas neievērošanas dēļ Eiropa nespēj rast risinājumus vietējā un pasaules līmeņa problēmām.

2.2. Ļoti svarīgi ir atzīt pamatotās iedzīvotāju bažas un veicināt viņu, īpaši jauniešu, demokrātisko līdzdalību. Būtiska nozīme ir esošo ES līdzdalības mehānismu un apspriešanas procesu uzlabošanai un reformēšanai. Jaunatnes jautājumi ir ietverti Eiropas sociālo tiesību pilārā, ANO ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam un tās ilgtspējīgas attīstības mērķos un citos dokumentos.

- **Strukturētam pilsoniskajam dialogam jāklūst par reālu demokrātiskas līdzdalības instrumentu**, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 1. un 2. punktā ⁽⁸⁾.
- EESK, būdama ES iestāde, kas pārstāv organizētu pilsonisko sabiedrību, arī turpmāk aktīvi iesaistīsies politikas veidošanas procesā.
- Eiropas pilsoņu iniciatīvai, kas paredzēta LES 11. panta 4. punktā, kā pirmajam pasaules mēroga starptautiskajam līdzdalības instrumentam ir vajadzīgs arī turpmāks atbalsts un uzlabojumi. EESK ir centusies panākt vienkāršāku un saprotamāku noteikumu kopumu minētās iniciatīvas īstenošanai ⁽⁹⁾ un arī darbojas kā starpniekiestāde starp Komisiju un iedzīvotājiem, piemēram, katru gadu rīkojot Eiropas pilsoņu iniciatīvas dienas konferenci un sniedzot palīdzību un atbalstu Eiropas pilsoņu iniciatīvas dienas organizatoriem.
- **Jaunatne jāiesaista un jāpanāk tās līdzdalība Eiropas politikas procesā** ⁽¹⁰⁾, veicinot plašāku pilsonisko līdzdalību, tostarp balsošanu, brīvprātīgo darbu, pievienošanās jaunatnes organizācijām un līdzdalību demokrātijas procesos darbvietā un sociālo diaľogu ⁽¹¹⁾. EESK veicinās jauniešu līdzdalību savos pasākumos un izstrādās pasākumus, kuru mērķauditorija ir jaunieši, piemēram, "Jūsu Eiropa, jūsu lēmumi" un balva jaunajiem uzņēmējiem.
- **Jāveic pasākumi, lai nodrošinātu lielāku atbildību un pārredzamību** lēmumu pieņemšanā, ko veic ES iestādes un valstu valdības, tostarp iesaistot reģionālo un vietējo līmeni, lai iegūtu iedzīvotāju atbalstu. Tādi pasākumi varētu būt, piemēram, Padomes darba metožu reforma ar mērķi uzlabot pārredzamību un atrisināt pārskatatbildības un pārredzamības problēmas, kas saistītas ar "dialogu" pārmērīgu izmantošanu pirms tiesību aktu pieņemšanas parastās likumdošanas procedūras pirmajā un otrajā lasījumā ⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾.
- **Jāizveido institucionāli mehānismi, kas ļautu palielināt EESK atzinumu ietekmi** ES politikas veidošanas un lēmumu pieņemšanas procesos, piemēram, uzlabojot saistībā ar Komitejas atzinumiem veikto turpmāko pasākumu uzraudzību un slēdzot sadarbības nolīgumu ar ES Padomi, lai cita starpā nodrošinātu sistemātisku informācijas sniegšanu Padomes darba grupām par Komitejas atzinumiem.
- Svarīgākais ir nodrošināt **sabiedrības atbalstu ANO programmas (2030) īstenošanai** attiecībā uz jaunu sociālo risinājumu.

⁽⁸⁾ EESK 2012. gada 14. novembra atzinums "Principi, procedūras un pasākumi Lisabonas līguma 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai" (OV C 11, 15.1.2013., 8. lpp.).

⁽⁹⁾ EESK 2016. gada 13. jūlija atzinums "Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)" (OV C 389, 21.10.2016., 35. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija par Eiropas Savienības darba plānu jaunatnes jomā 2016.–2018. gadam. Eurochild, Child Participation Strategy (Bērnu līdzdalības stratēģija), 2017. gada 5. aprīlis.

ANO Jaunatnes programma Youth Participation in Development – Summary Guidelines for Development Partners (Jauniešu līdzdalība attīstības jomā – pamatnostādņu kopsavilkums attīstības jomā iesaistītajiem partneriem).

⁽¹¹⁾ EESK 2018. gada 18. oktobra atzinums "Komisijas paziņojums "Jauniešu iesaistīšanās, saiknes veidošana un iespēju veicināšana: jauna ES jaunatnes stratēģija" (OV C 62, 15.2.2019. 142. lpp.).

⁽¹²⁾ EESK 2015. gada 17. septembra atzinums "ES darbības uzlabošana, izmantojot Lisabonas līguma potenciālu" (OV C 13, 15.1.2016., 183. lpp.).

⁽¹³⁾ EESK 2017. gada 5. jūlija rezolūcija "Komisijas baltā grāmata par Eiropas nākotni un ne tikai" (OV C 345, 13.10.2017., 11. lpp.).

3. Sociāla Eiropa

3.1. Eiropas sociālā modeļa uzdevums ir nodrošināt stabilu un taisnīgu aizsardzību visiem iedzīvotājiem, vienlaikus mazinot nabadzību un nodrošinot attīstības iespējas visiem. Pienācīgiem ienākumiem vajadzētu mazināt plaisu starp bagātajiem un nelabvēlīgākā situācijā esošajiem iedzīvotājiem un nodrošināt kvalitatīvu dzīvi. Ikvienam pienākas priekšrocības, ko sniedz pienācīgas kvalitātes nodarbinātības standarti, vienlīdzība, uzlabota labklājība un mazākas atšķirības veselības aprūpē starp valstīm un paaudzēm. Sociālā iekļaušana un aizsardzība, kvalitatīvas darbvietas, dzimumu līdztiesība, kvalitatīva un pieejama sabiedrības veselības aizsardzība un aprūpe, piekļuve cenas ziņā pieejamiem un kvalitatīviem mājokļiem, iespēja vērsties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kvalitatīva valsts izglītība un vienlīdzīga piekļuve kultūrai – tiem jābūt galvenajiem principiem, uz kuriem balstās dalībvalstu un Eiropas politiskās programmas.

- Vajadzīgs jauns “sociālais risinājums”, kas nodrošina visiem iedzīvotājiem taisnīgāku un vienlīdzīgāku sabiedrību. Tāpēc EESK aicina izstrādāt sociālās rīcības programmu, lai transponētu ANO programmu 2030. gadam visos līmeņos.
- EESK aicina **kopumā uzlabot un palielināt ieguldījumus izglītības sistēmās** un atbalsta **vispārējās tiesības uz mūžizglītību**, kas sniedz cilvēkiem prasmju apguves, pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides iespējas, un mudina pasteidzināt ieguldījumus iestādēs, politikā un stratēģijās, kas nodrošina atbalstu cilvēkiem pārejā uz nodarbinātību nākotnē, un īstenot pārveidojamu un izmērāmu programmu dzimumu līdztiesības jomā; tie visi ir elementi, kam būtu jāsaņem plašs atbalsts ⁽¹⁴⁾.
- **Sabiedriskās politikas un likumdošanas pasākumu** uzdevums ir nodrošināt visiem Eiropas pilsoņiem un iedzīvotājiem vienādu aizsardzības līmeni un iespēju izmantot savas pamattiesības un brīvības. Eiropas Savienībai jāuzlabo politika un darbības, lai nodrošinātu dzimumu līdztiesību, kā arī garantētu, ka visiem cilvēkiem, kas saskaras ar dažādiem diskriminācijas veidiem, ir vienādas iespējas sabiedrībā.
- Ņemot vērā aizvien pieaugošās bažas par dalībvalstu progresu atšķirībām, ES sociālās konverģences kontekstā svarīgs sociālās aizsardzības elements varētu būt pasākumi minimālās algas un ienākumu minimuma garantēšanai. Tas palīdzētu sasniegt pienācīgu dzīves līmeni visās valstīs, vienlaikus arī **palīdzot atbilstīt izaugsmi un uzlabot konverģenci vai nepieļaut atšķirības Eiropas Savienībā** ⁽¹⁵⁾.
- Ilgtspējīgas pārejas nodrošināšanai vajadzīgs ieguldījumus efektīvās un integrētās sociālās aizsardzības sistēmās, kas piedāvā kvalitatīvus pakalpojumus ⁽¹⁶⁾.
- Sociālajam dialogam un stabilām darba koplīgumu slēgšanas sistēmām starp sociālajiem partneriem jābūt galvenajiem instrumentiem pārejas un izmaiņu paredzēšanā un pārvaldībā.
- Ar iepriekš minētajiem pasākumiem būtu jāsekmē vienlīdzīgu konkurences apstākļu radīšana, lai varētu pabeigt vienotā tirgus izveidi.

4. Ilgtspējīga vide

4.1. Ikgadējā globālo risku uztveres apsekojuma (GRPS) rezultāti liecina, ka joprojām dominē vides riski. Šogad tie veidoja trīs no pieciem galvenajiem riskiem iespējamības ziņā un četriem ietekmes ziņā. Lielākās bažas radīja ekstrēmie laikapstākļi, bet aptaujas dalībniekus arvien vairāk uztrauc nesekmīgā vides politika – rādītājs pazeminājies pēc Parīzes nolīguma un secinājums “nesekmīga klimata pārmaiņu seku mazināšana, pielāgošanās klimata pārmaiņām” šogad atkal ieņēma otro vietu ietekmes ziņā ⁽¹⁷⁾.

4.2. Uz mirušas planētas nebūs ne dzīvības, ne darbvietu, ne uzņēmējdarbības. Tādējādi bioloģiskās daudzveidības mazināšanās un klimata pārmaiņas nozīmē, ka tas ir obligāts priekšnosacījums ES, lai radītu kvalitatīvas darbvietas ⁽¹⁸⁾ un nodrošinātu risinājumu, kas sniegtu priekšrocības darba devējiem, darba ņēmējiem un citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Pielāgošanās aizkavēšana vai bezdarbība varētu būtiski palielināt kopējās ar klimata pārmaiņām saistītās izmaksas ⁽¹⁹⁾ un to iznīcinošo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, tostarp cilvēci.

4.3. Projekts, kas izstrādāts Eiropas paktam par klimata aizsardzībai paredzēto finansējumu, tiek apspriests jau vairākus gadus un diskusijas par to norisinās joprojām. Šis pakts ļautu Eiropas Savienībai saglabāt savu vadošo pozīciju ilgtspējīgas attīstības jomā un klimata pārmaiņu novēršanā ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁴⁾ SDO Globālā komisija nākotnes nodarbinātības jautājumos, Work for a brighter future (Nodarbinātība spožākai nākotnei), 2019. gada 22. janvāris.

⁽¹⁵⁾ EESK 2019. gada 20. februāra atzinums par Komisijas paziņojumu “2019. gada izaugsmes pētījums: stiprāka Eiropa globālas nenoteiktības apstākļos” (OV C 190, 5.6.2019., 24. lpp.).

⁽¹⁶⁾ Eiropas Komisijas 2019. gada 30. janvāra pārdomu dokuments Towards a Sustainable Europe by 2030 (Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu līdz 2030. gadam).

⁽¹⁷⁾ The Global Risk Report 2019 (Pasaules Ekonomikas forumam sagatavots 2019. gada ziņojums par globālajiem riskiem), kopsavilkums.

⁽¹⁸⁾ EESK 2017. gada 25. janvāra atzinums par Eiropas sociālo tiesību pilāru” (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

⁽¹⁹⁾ ESAO 2016. gada 2. septembra ziņojums The Economic Consequences of Climate Change (Klimata pārmaiņu ekonomiskās sekas).

⁽²⁰⁾ EESK 2018. gada 17. oktobra atzinums “Eiropas pakts par klimata aizsardzībai paredzēto finansējumu” (OV C 62, 15.2.2019., 8. lpp.).

- Šīs stratēģijas uzdevums ir **nodrošināt, ka vismaz Parīzes nolīgums** tiek pilnībā un nekavējoties īstenots un ņemts vērā, saskaņojot ES emisiju samazināšanas mērķus 2030. un 2050. gadam ar saistībām ierobežot temperatūras paaugstināšanos līdz maks. 1°C un ar mērķtiecīgu ES klimata politiku, tostarp ātru pakāpenisko atteikšanos no visa fosilā kurināmā, pārejot no energoefektivitātes uz pilnīgu enerģijas patēriņa samazinājumu. **Eiropas Savienībai būtu jāpaātrina taisnīga un ilgtspējīga pāreja uz energoapgādi, kurā ir pēc iespējas lielāks atjaunojamo energoresursu īpatsvars** ⁽²¹⁾ un kas ir tīra, cenas ziņā pieejama, atbalsta kopienas atbildību, nerada enerģētisko nabadzību un nemazina Eiropas uzņēmumu ilgtspējīgu konkurētspēju pasaules mērogā.
- Eiropas pakts par klimata aizsardzībai paredzēto finansējumu jāattiecinā uz visiem klimata pārmaiņu novēršanas politikas aspektiem, piemēram, taisnīgu pāreju, lai mazinātu pārmaiņu sekas un atļūdzinātu kaitējumu un zaudējumus, kā arī reālo politiku saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām.
- EESK atkārtoti **aicina izstrādāt visaptverošu pārtikas politiku** ⁽²²⁾ Eiropas Savienībā ar mērķi nodrošināt veselīgu uzturu no ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, sasaistot lauksaimniecību ar uzturu un ekosistēmu pakalpojumiem un nodrošinot piegādes ķēdes, kas aizsargā visu Eiropas sabiedrības grupu veselību. Būtiska nozīme ir pievienotās vērtības taisnīgai sadalei pārtikas piegādes ķēdē.
- Lauksaimniecība varētu būt daļa no klimata pārmaiņu mazināšanas risinājuma (aprites ekonomika, CO₂ uzglabāšana u. c.), jo tā aptver lielu daļu Eiropas teritorijas. Turklāt ilgtspējīgai lauksaimniecībai ir būtiska nozīme sociāli ekonomiskās struktūras saglabāšanā lauku rajonos.
- **ES uzdevums ir pārveidot lineāro ekonomiku par aprites un mazoglekļa ekonomiku.** Aprites ekonomikas politikas uzdevums ir nodrošināt, ka cikli ir ilgstošī, nelieli, vietēji un tīri. Attiecībā uz dažām konkrētām rūpnieciskām darbībām aprites loks var būt liels ⁽²³⁾.
- **Jāievieš un jāsteno kopīgi standarti, lai nodrošinātu tīru gaisu un ūdeni un aizsargātu mūsu okeānus.** Jāsteno vērienīgi pasākumi, lai apturētu mežu izciršanu un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropā un pasaulē, kā arī lai izbeigtu dabas resursu (tostarp no dienviņu puslodes valstīm nākošo dabas resursu) neilgtspējīgu izmantošanu. Jāveic pasākumi, lai Eiropas patēriņa līmenis atbilstu planētas iespējām ražot, un jāsteno arī pietiekamības stratēģijas ⁽²⁴⁾.

5. Eiropas uzņēmējdarbība kā spēcīgāks un ilgtspējīgāks pasaules mēroga līderis

5.1. Uzņēmējdarbība veicina sabiedrības attīstību un attīstību vides jomā, un ilgtspējīga konkurētspēja ir priekšnosacījums, kas vajadzīgs, lai uzņēmumi varētu pildīt savu uzdevumu sabiedrībā. Uzņēmumu darbība kļūst aizvien ilgtspējīgāka, ņemot vērā tiem raksturīgos īpašos apstākļus un resursus un sadarbojoties ar ieinteresētajām personām, lai uzraudzītu un novērtētu uzņēmējdarbības ietekmi uz sociālajiem, vides, patērētāju aizsardzības un cilvēktiesību aspektiem, kā arī ziņotu par šādu ietekmi. Tāpēc Eiropai savā politikā jāizmanto pieeja, kas atbilst tās centieniem ieņemt vadošo pozīciju ilgtspējīgas attīstības jomā pasaules mērogā. Eiropas uzņēmumu vidū jau ir nozares līderi, bet to darbībai jābūt mērķtiecīgākai, un tiem jāizplata uz ilgtspējīgu attīstību vērstais domāšanas veids vērtību ķēdēs, īpaši mudinot MVU.

5.2. Jauno modeļu daudzveidība pārveido ražotāju, izplatītāju un patērētāju attiecības. Daži no jaunajiem modeļiem (piemēram, funkcionalitātes ekonomika, dalīšanās ekonomika un atbildīgs finansējums) cenšas rast risinājumu citām cilvēku un planētas galvenajām problēmām, jo tie ir svarīgi ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai, piemēram, sociālais taisnīgums, līdzdalīga pārvaldība un resursu un dabas kapitāla saglabāšana.

- Ceturtā rūpniecības revolūcija krasi maina pasaules ekonomiku un īpaši ar ražošanu un rūpniecību saistītos pakalpojumus. Eiropai vajadzīga **patiesa digitalizācija**, lai atgūtu ilgtspējīgu konkurētspēju pasaules mērogā un nodrošinātu ilgtspējīgu izaugsmi un nodarbinātību. Eiropai ir vajadzīga visaptveroša pāreja, lai kļūtu par dinamiskāko digitālo reģionu pasaulē, ņemot vērā digitālās ekonomikas globālo raksturu un uzņēmumu integrāciju globālajās vērtības veidošanas ķēdēs.

⁽²¹⁾ EESK 2015. gada 2. jūlija atzinums "Parīzes protokols – plāns klimata pārmaiņu apkarošanai pēc 2020. gada" (OV C 383, 17.11.2015., 74. lpp.).

⁽²²⁾ EESK 2017. gada 6. decembra atzinums "Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums visaptverošās pārtikas politikas veidošanā Eiropas Savienībā" (OV C 129, 11.4.2018., 18. lpp.).

⁽²³⁾ EESK 2016. gada 27. aprīļa atzinums par aprites ekonomikas paketi (OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.).

⁽²⁴⁾ Manifesto for a Sustainable Europe for its Citizens (Manifests par ilgtspējīgu Eiropu tās iedzīvotājiem), 2018. gada 28. septembris.

- **Atbalstīt šādus novatoriskus risinājumus Eiropas Savienībai nozīmē iespēju kļūt par līderi inovatīvu un ilgtspējīgu ekonomikas modeļu jomā**, kurā nesaraucjami saistīta ir ekonomiskā labklājība, kvalitatīva sociālā aizsardzība un vides ilgtspēja un kura definē “Eiropas zīmolu”.
- Eiropas uzņēmumiem arī turpmāk jābūt **inovācijas un radošuma virzītājiem** un jāievēro augsti standarti attiecībā uz darbaspēku, patērētājiem un vidi visā Eiropā. Viedai politiku izstrādei un labai pārvaldībai ir liela nozīme pareizas sistēmas noteikšanā, savukārt uzņēmumi ar saviem darbiniekiem, cieši sadarbojoties ar zinātniekiem un pētniekiem, ir tie, kas piedāvā inovāciju un risinājumus, reaģējot uz sabiedrības vajadzībām.
- Uzņēmējdarbības vide, kas palīdz sagatavoties nākotnei, ir balstīta uz atvērtiem tirgiem un godīgu konkurenci, sociālie un vides aspekti ir konkurētspējas definīcijas neatņemama sastāvdaļa un nodrošina labvēlīgus un veicinošus uzņēmējdarbības apstākļus.
- Jābūt pieejamām norādēm un atbalstam, lai visi uzņēmumi un īpaši MVU varētu izmantot digitalizāciju, mazinot neatbilstīgās tendences tehnoloģiju un inovāciju ieguldījumos, palielinot izpratni, veicinot finansējumu, atbalstot pētniecību un izstrādi un ieguldot atbilstošās prasmēs.

6. Brīva un godīga tirdzniecība

6.1. ES tirdzniecības politika ir galvenais faktors, kas attiecas uz Eiropas Savienību kopumā un patiesi apvieno visas dalībvalstis. Tirdzniecības politika ir palīdzējusi ES vairot tās labklājību, veicot tirdzniecības apmaiņu ar plašu partneru loku. Patlaban ES ir galvenais pasaules tirdzniecības virzītājs ar vairāk nekā 30 miljoniem darbvietu, kas saistītas ar starptautisko tirdzniecību ⁽²⁵⁾, lielu ietekmi pakalpojumu tirdzniecībā un ievērojamu pozitīvo preču tirdzniecības saldo, piemēram, tirdzniecībā ar ASV (vairāk nekā 107,9 miljardi EUR 2018. gada pirmajos 11 mēnešos). Vienlaikus ES ar tirdzniecību veicina sociālās iekļaušanas un vides aizsardzības vērtības, kam ir izšķirīga nozīme ilgtspējīgas globalizācijas veidošanā – citiem vārdiem sakot, globalizācijas veids, kas sniegs priekšrocības ne tikai lielajiem uzņēmumiem un investoriem, bet arī iedzīvotājiem, darba ņēmējiem, lauksaimniekiem, patērētājiem un MVU.

6.2. ES mērķis ir daudzpusēji, divpusēji un vienusēji veicināt tādu tirdzniecības politikas redzējumu, kas ietver tradicionālo merkantilo pieeju piekļuvei tirgum (tarifi un netarifi) apvienojumā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem saskaņā ar klimata pārmaiņu novēršanas politiku.

6.3. Vietējo konsultantu grupu centieni iznākumā ES tirdzniecības politikā ir palielināta pilsoniskās sabiedrības nozīme gan sarunu posmā, gan īstenošanas posmā. EESK atbalsta visu to organizāciju profesionalitātes palielināšanu, kuras sniedz iedzīvotājiem vairāk iespēju paust savu viedokli saistībā ar tirdzniecības nolīgumu satura noteikšanu un lielāku kontroli attiecībā uz tirdzniecības partneru atbilstību kvalitatīvām saistībām un standartiem ⁽²⁶⁾.

- ES tirdzniecības politikai, tāpat kā tās diplomātiskajai un kaimiņattiecību politikai, jāatspoguļo ES kā pasaules mēroga līderes ilgtspējas jomā iekšējās vērtības. ES jābūt iespējai saglabāt savu konkurētspēju un nostiprināt savas alianses ar galvenajiem partneriem, vienlaikus saglabājot, pastiprinot un uzlabojot savu augsto standartu modeli vides un sociālajā jomā
- EESK īpaši aicina izstrādāt mērķtiecīgu tādas tirdzniecības politikas programmu visos trīs līmeņos – vienusējā, divpusējā un daudzpusējā –, kas radītu izaugsmi un darbavietas ES, vienlaikus sekmējot uz noteikumiem balstītas tirdzniecības politiku pasaules mērogā.
- Vienusēji ES būtu jāmodernizē un jāuzlabo Vispārējā preferenču sistēma (VPS) un “Viss, izņemot ieročus” (EBA), lai veicinātu vismazāk attīstīto valstu un jaunattīstības valstu attīstību.
- Divpusējo attiecību ziņā Eiropas Savienībai vajadzētu turpināt jaunu tirgu atvēršanu un uzņēmējdarbības iespēju un patērētāju apmierinātības palielināšanu, sadarbojoties ar vairākiem partneriem, vienlaikus nodrošinot augstus sociālos un vides standartus lauksaimniecībā, rūpniecībā un pakalpojumu nozarē.
- Daudzpusējo attiecība ziņā Eiropas Savienībai jāuzņemas vadošā loma PTO reformā, lai nepieļautu Strīdu izšķiršanas padomes Apelācijas institūcijas darba apstāšanos. EESK nesen pieņēma mērķtiecīgus un uz nākotni vērstus priekšlikumus par šo reformu īsternīnā un vidējā termiņā ⁽²⁷⁾. Mērķis ir nodrošināt, lai PTO kā vienīgā starptautiskās tirdzniecības aizbildne sniegtu būtisku ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, nodrošina tirdzniecības noteikumu un starptautisko darba standartu saskaņotību un sekmē Parīzes nolīgumā noteikto saistību izpildi.

⁽²⁵⁾ Komisijas 2015. gada 14. oktobra paziņojums Trade for All (Tirdzniecība visiem).

⁽²⁶⁾ EESK 2019. gada 23. janvāra atzinums “Vietējo konsultantu grupu loma brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanas uzraudzībā” (OV C 159, 10.5.2019., 28. lpp.).

⁽²⁷⁾ EESK 2019. gada 23. janvāra atzinums “PTO reformēšana, lai pielāgotos pasaules tirdzniecības tendencēm” (OV C 159, 10.5.2019., 15. lpp.).

- Lai nodrošinātu atvērtību tirdzniecībai, jāizstrādā efektīvi tirdzniecības aizsardzības instrumenti un operatīvi pārbaudes mehānismi tiešajiem ārvalstu ieguldījumiem ES stratēģiskajās nozarēs. Tas neapšaubāmi vajadzīgs, lai aizsargātu ES un tās patērētājus, strādniekus un uzņēmumus pret negodīgu un agresīvu tirdzniecības praksi.
- Ir būtiski padziļināt sadarbību starptautiskajā līmenī ar visām attiecīgajām organizācijām (ESAO, ANO/EEK, SDO, PTO u. c.), lai efektīvi novērstu globālās problēmas, tostarp klimata pārmaiņas, nabadzību, krāpšanu, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un kiberuzbrukumus.

7. Sabiedriskie labumi un pakalpojumi

7.1. Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20. principu “[i]kvienam ir tiesības uz piekļuvi labas kvalitātes pamatpakalpojumiem, tostarp ūdensapgādes, sanitārijas, energoapgādes, transporta, finanšu pakalpojumiem un digitālajiem sakariem” ⁽²⁸⁾. Minētos pakalpojumus nevar sniegt tikai saskaņā ar kopējiem konkurences un tirgus noteikumiem – īpašiem noteikumi ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu, ka katram iedzīvotājam būtu nodrošināta piekļuve šiem pakalpojumiem, kas uzskatāmi par pamatpakalpojumiem un atzīti par Savienības kopējām vērtībām ⁽²⁹⁾.

- Valsts iestādēm jācenšas sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, izmantojot publiskā iepirkuma līgumus, aktīvi piemērojot vides un sociālos iepirkuma kritērijus, kā noteikts jaunajos Eiropas tiesību aktos publiskā iepirkuma jomā.
- Publiskajiem pamatpakalpojumiem ⁽³⁰⁾, piemēram, izglītībai, veselības aprūpei, bērnu aprūpei un sabiedriskajam transportam, kā arī tādiem sabiedriskajiem labumiem kā tīrs dzeramais ūdens, tīrs gaiss un nesabojāta augsne jābūt par pieņemamu cenu pieejamiem visiem iedzīvotājiem.

8. Taisnīga nodokļu sistēma

8.1. ES nodokļu politikā ir divi elementi – tiešie nodokļi, kas ir tikai dalībvalstu kompetencē, un netiešie nodokļi, kas ietekmē preču brīvu apriti un pakalpojumu sniegšanas brīvību vienotajā tirgū. Tomēr attiecībā uz tiešajiem nodokļiem Eiropas Savienība ir ieviesusi dažus saskaņotus standartus uzņēmumu un personu aplūkšanai ar nodokļiem, savukārt dalībvalstis ir veikušas kopīgus pasākumus, lai nepieļautu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu dubultu uzlikšanu. Jebkurā gadījumā ES jāturpina tādas taisnīgu nodokļu sistēmas veicināšana, kas liek fiziskām un juridiskām personām proporcionāli maksāt nodokli par ienākumiem un peļņu. Attiecībā uz netiešajiem nodokļiem ES koordinē un saskaņo likumu par pievienotās vērtības nodokli (PVN) un akcīzes nodokļiem. Tas nodrošina to, ka netiešo nodokļu likmju atšķirības un sistēmas, kas uzņēmumiem sniedz nevienlīdzīgas priekšrocības attiecībā pret citiem, nerada konkurences izkropļojumus iekšējā tirgū.

8.2. Pārredzamības trūkums, diskriminācija, konkurences izkropļojums un nelabvēlīga nodokļu prakse palielina ekonomisko nevienlīdzību un samazina ieguldījumus un darbvieta skaitu, tādējādi izraisot sociālo neapmierinātību, neuzticēšanos un demokrātijas trūkumu. Šajā saistībā jāīsteno taisnīga ES nodokļu politika, saglabājot vispārējo ilgtspējas stratēģiju, nevis darbojoties pretrunā šai stratēģijai, un tādējādi jāveicina ekonomiskā un sociālā konverģence, sociālā kohēzija un ieguldījumi ilgtspējīgā attīstībā.

- Nepieciešamajā EMS reformā būtu jāietver lielāka nodokļu koordinēšana starp tās locekļiem un vienota euro pārstāvība starptautiskajās organizācijās.
- EESK atbalsta taisnīgu nodokļu sistēmu un cīņu pret krāpšanu, pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un ar nodokļu oāzēm saistītu finanšu praksi; par ES iestāžu, valdību un uzņēmumu kopējo mērķi jāizvirza sadarbība, lai ieviestu efektīvus mehānismus, piemēram, divas direktīvas nodokļu apiešanas novēršanas jomā ⁽³¹⁾.
- Krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas novēršanas koordinēšanā vajadzētu ietvert pasākumus pret uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes vājināšanu un peļņas novirzīšanu – Eiropas Komisija lēš, ka tas pirms pasākumu īstenošanas veidoja 50–70 miljardus EUR gadā. Tiek lēsts, ka neiekasētā PVN summa katru gadu veido apmēram 150 miljardus EUR.
- Eiropas Savienībai jāsadarbjas ar citiem ekonomikas reģioniem, lai efektīvi novērstu korupciju un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas visā pasaulē un nodrošinātu, ka starptautiskie noteikumi uzņēmumu ienākuma nodokļa jomā ir skaidri, pārredzami, objektīvi un paredzami.

⁽²⁸⁾ Šie pakalpojumi, kurus Komisija nosaukusi par “pamatpakalpojumiem” un kuru pilnīgais saraksts 20. principā nav iekļauts, ir “vispārējās nozīmes pakalpojumi”, uz kuriem attiecas sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības. ES tiesību aktos nav jēdziena “pamatpakalpojumi”, un tie attiecas tikai uz sabiedriskajiem pakalpojumiem (transportu) un vispārējās nozīmes pakalpojumiem (ekonomiskiem, neekonomiskiem).

⁽²⁹⁾ EESK patlaban izstrādā pašiniciatīvas atzinumu “Sociālā pīlāra īstenošanas uzlabošana, pamatpakalpojumu veicināšana” saistībā ar EESK ieguldījumu šību samītā un ne tikai.

⁽³⁰⁾ EESK 2018. gada 17. oktobra atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+)” (OV C 62, 15.2.2019., 165. lpp.).

⁽³¹⁾ EESK 2017. gada 20. septembra atzinums “Godīgai konkurencei un ekonomikas izaugsmei labvēlīga nodokļu sistēma” (OV C 434, 15.12.2017., 18. lpp.).

- Sabiedrība arvien uzstājīgāk pieprasa, lai nodokļi tiktu izmantoti sociālās kohēzijas nodrošināšanai, globālās sasīšanas novēršanai un ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanai.
- EESK aicina ieviest efektīvus un saskaņotus pasākumus nodokļu jomā, lai nodrošinātu, ka visi uzņēmumi taisnīgi maksā nodokļus un sniedz ieguldījumu valsts un Eiropas budžetā, tādējādi sniedzot iespēju valdībām īstenot to sociālās tiesības⁽³²⁾. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izveidot kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB)⁽³³⁾.
- Jaunos uzņēmējdarbības modeļos tiek izmantotas interneta platformas un citi digitālie līdzekļi, un tā rezultātā uzņēmumi mazāk ir balstīti uz fizisku klātbūtni valstī. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi izstrādāt jaunus principus par uzņēmumu peļņas attiecināšanu uz kādu ES valsti un nodokļu piemērošanu šai peļņai, iesaistoties dialogā ar tirdzniecības partneriem, un aktīvi piedalīties diskusijās ESAO/G20 līmenī par vispārējo nolīgumu digitalizētas ekonomikas jomā, lai nepieļautu nekādas ar tirdzniecību un nodokļiem saistītas spriedzes saasināšanos starp lielajiem pasaules ekonomikas dalībniekiem⁽³⁴⁾.

9. Pārvaldība

9.1. Veicinot pāreju uz ilgtspējīgu attīstību, vajadzīga **jauna pārvaldības pieeja un jauni noteikumi un instrumenti**, lai izstrādātu un īstenotu ES politikas pasākumus. Ilgtspējīgai attīstībai vajadzīga **holistiska un starpnozaru politikas** pieeja, lai nodrošinātu kopīgu risinājumu ekonomikas, sociālajām un vides problēmām.

- ES uzdevums ir **nodrošināt, ka tās iekšpolitika un ārpolitika ir pilnībā saskaņota un atbilstīga IAM**, tā lai pienācīgi tiktu ņemta vērā efektivitāte, proporcionalitāte un ilgtspēja.
- Eiropas Komisijas **labāka regulējuma instrumentu** izmantošana ir vēl viens veids, kā nodrošināt turpmāku ilgtspējīgas attīstības integrēšanu Eiropas politikā. Visos Komisijas ietekmes novērtējumos jānovērtē ietekme uz vidi, klimatu, sociālajiem aspektiem un ekonomiku, lai ilgtspēja tiktu pienācīgi ņemta vērā un iekļauta. *Ex post* novērtējumos jāveic arī visu trīs dimensiju analīze, izmantojot stabilu integrētu pieeju. Jāveic apspriešanās ar sociālajiem partneriem, ievērojot Līguma noteikumus, kuros noteikta īpaša apspriešanās ar darba ņēmējiem un darba devējiem par tiesību aktiem sociālo jautājumu jomā (154. panta 2. punkts); apspriešanās ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Eiropas Reģionu komiteju un valstu parlamentiem veido vēl vienu labāka regulējuma instrumentu kopuma daļu un tādējādi izpilda prasību par iekļaušanu, kas ir 2030. gadam izstrādātās programmas centrālais elements.
- Ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības mērķus, *REFIT* platformas un ietekmes novērtējumu uzdevums ir palīdzēt nodrošināt to, ka tiesību akti rada labvēlīgus apstākļus uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Turpmāk šiem instrumentiem vajadzētu izmantot visus pieejamos avotus, tostarp pilsonisko sabiedrību, lai novērtētu, kā uzlabot ES tiesību aktu lietderību un efektivitāti, ņemot vērā to mērķus. Šiem instrumentiem būtu jāveicina visaptveroša ilgtspējīgas attīstības reglamentējoša uzlabošana visās tās dimensijās, lai ne tikai vienkāršotu un mazinātu nevajadzīgu slogu un efektīvi sasniegtu likumdošanas mērķus, nevājinot tos, bet arī palīdzētu pārskatīt, apstiprināt, grozīt, uzlabot vai labāk īstenot spēkā esošos tiesību aktus.
- **Eiropas pusgads kā ES ekonomikas pārvaldības sistēma** ir zināmā mērā vērsts uz nodarbinātību un sociālo jomu, tomēr tā vājš punkts ir klimata pārmaiņu radītie draudi un ES panākumi virzībā uz Parīzes mērķu sasniegšanu, kā norādīts 2019. gada izaugsmes pētījumā⁽³⁵⁾. EESK aicina izstrādāt **uz nākotni vērstu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kas būtu iekļauta ilgtspējīgas attīstības ciklā un balstītos uz papildu sociālajiem, ekonomiskajiem un vides rādītājiem un mērķiem**.
- Jāpanāk, ka **sociālais dialogs** tiek atzīts par attīstības programmas īstenošanas instrumentu. Sociālajam dialogam vajadzīgi labvēlīgi pamatnosacījumi un efektīvs institucionālais satvars. Tas sākas ar biedrošanās brīvības un tiesību uz kolektīvām sarunām ievērošanu. ES jāsadarbības ar sociālajiem partneriem, lai veicinātu godīgu darba attiecību praksi un nodarbinātības iestāžu netraucētu darbību.
- **Eiropas Savienībai jāpastiprina saikne ar dalībvalstīm** un jāatgūst iedzīvotāju uzticēšanās, izmantojot pareizi īstenotu sabiedrības virzītas vietējās attīstības pieeju, kas nodrošina integrētu vietējo attīstību un iedzīvotāju un to organizāciju iesaistīšanu iedzīvotājiem tuvākajā līmenī. EESK ir pārliecināta, ka sabiedrības virzītai vietējai attīstībai varētu būt daudz priekšrocību kā sekmiem Eiropas vietējās attīstības instrumentam⁽³⁶⁾.

⁽³²⁾ Sk. 31. zemsvītras piezīmi.

⁽³³⁾ EESK 2017. gada 20. septembra atzinums par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (OV C 434, 15.12.2017., 58. lpp.)

⁽³⁴⁾ EESK 2018. gada 12. jūlija atzinums "Digitālās ekonomikas jomā starptautisku uzņēmumu gūtās peļņas aplūkšana ar nodokli" (OV C 367, 10.10.2018., 73. lpp.).

⁽³⁵⁾ Sk. 22. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁶⁾ EESK 2017. gada 7. decembra atzinums "Sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) koncepcijas sniegtās priekšrocības integrētai vietējai un lauku attīstībai" (OV C 129, 11.4.2018., 36. lpp.).

10. Visaptveroša pieeja migrācijas politikai

10.1. Diskusijās par ilgtspējīgas Eiropas nākotni nevar neņemt vērā Eiropas pieeju migrācijai. Demogrāfiskās norises liecina, ka Eiropai būs vajadzīgi migranti, viņu talanti, prasmes un uzņēmējdarbības potenciāls. Steidzami jāmaina migrācijas raksturs un politika šajā jomā, balstoties uz ciešu sadarbību ar trešām valstīm, lai nodrošinātu racionālu dialogu, kas pamatots ar faktiem. Bēgļi un migranti būtu jāuztver nevis kā drauds, bet kā iespēja attiecībā uz Eiropas ekonomisko un sociālo modeli ⁽³⁷⁾. Šajā saistībā jāizstrādā visaptveroša pieeja un stratēģija migrācijas jomā.

- Eiropas Savienībai būtu jāpieņem politika un pasākumi, kas atbalsta drošu, sakārtotu un likumīgu migrāciju, kā arī stiprina iekļaušanu un sociālo kohēziju. Eiropas Savienībai ciešāk jāsadarbjas ar SDO saistībā ar darbaspēka migrācijas un integrācijas programmām.
- EESK aicina izstrādāt bēgļiem paredzētus drošus un likumīgus maršrūtus ieceļošanai ES. Lai iekļautu vairāk iespēju ģimenes atkalapvienošanai, pārvietošanai un pārmitināšanai, jāizstrādā saskaņota pieeja visām dalībvalstīm un Eiropas un dalībvalstu ieinteresētajām personām, balstoties uz kopīgu atbildību, taisnīgu sadalījumu, konvergenci un pamattiesību ievērošanu.
- Integrācijas neesamība rada ekonomiskus, kultūrsociālus un politiskus riskus un izmaksas. Tāpēc ieguldījums migrantu integrācijā ir vislabākā apdrošināšanas polise pret iespējamām nākotnes izmaksām, problēmām un spriedzi.
- Integrācija ir divvirzienu process, un uzņēmējai kopienai un migrantiem ir gan tiesības, gan pienākumi; tāpēc atbildība ir jāuzņemas abām pusēm. Nav ne taisnīgi, ne ilgtspējīgi sagaidīt, ka jaunie pārcēlāji, saskardamies ar ievērojamiem sociāliem, kultūras un ekonomiskiem šķēršļiem, integrēsies patstāvīgi. Lai sekmētu šo procesu, publiskajai politikai būtu jāklieš dažādu ES sabiedrības grupu bailes, rūpes un bažas, lai izvairītos no Eiropas Savienībai naidīgām un ksenofobiskām izpausmēm. Šajā nolūkā attiecīgajām politikas nostādņām būtu jāietver skaidrs, konsekvents un pamatots saistību kopums, kā arī pastāvīgi jāizskauž pret migrantiem vērsta retorika un uzvedība.
- Karš, klimata pārmaiņas un izredžu trūkums trešās valstīs var turpināt vai pat palielināt bēgļu un migrantu pieplūdumu. Migrāciju veicinošo faktoru ierobežošana kopumā ir pasaules mēroga uzdevums. Ņemot vērā pārvietoto personu skaita palielināšanos, palielināsies visu veidu migrācija (tostarp klimata bēgļi). Tāpēc Eiropas Savienībai jābūt labāk sagatavotai koordinēt migrantu sadalījumu pa dalībvalstīm. EESK jau ir norādījusi, kā nelīdzsvaroti ekonomikas procesi šādos apstākļos var veicināt nestabilitāti. Šajā saistībā EESK atbalsta nostāju, ka Lisabonas līgumā tiek paredzētas pietiekami plašas pilnvaras attiecībā uz imigrācijas politikas pārskatīšanu, lai reglamentētu "vides pārmaiņu dēļ pārvietoto personu" statusu.

11. ES budžets

11.1. EESK atzīst, ka tās programmas, kurām saskaņā ar Komisijas priekšlikumiem par daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam ir paredzēts lielākais izdevumu palielinājums, rada lielu Eiropas pievienoto vērtību (*R+D+I, Erasmus+*). Tomēr Komiteja nav pārliecināta, vai, cenšoties samazināt ES budžetu, kas saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada pašreizējo 1,16 % no ES 27 valstu IKP vietā būs tikai 1,11 %, šis izdevumu palielinājums ir jānodrošina, ievērojami samazinot līdzekļus Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF), kohēzijas politikai un kopējai lauksaimniecības politikai (KLP).

11.2. EESK apšauba, cik lietderīgs ir ierosinājums samazināt KLP paredzētās saistības. Šis samazinājums liegs iespēju īstenot ilgtspējīgas lauku attīstības modeli, kas ir viens no KLP jaunās reformas vispārējiem mērķiem, un sasniegt citus mērķus, kuri iekļauti Komisijas nesenajā paziņojumā par pārtikas un lauksaimniecības nākotni.

11.3. Diemžēl Komisijas priekšlikums ir pārmērīgi vērsts uz pašreizējā stāvokļa saglabāšanu, un EESK pauž bažas, ka pieejamais līdzekļu apmērs nav tāds, kas atbilst jauno ES risināmo problēmu būtībai un apjomam un kas paver iespēju sasniegt tās mērķus.

⁽³⁷⁾ EESK 2018. gada 12. decembra atzinums "Imigrācijas un integrācijas neesamības izmaksas" (OV C 110, 22.3.2019., 1. lpp.).

11.4. Iedzīvotāju neuzticēšanās valstu un Eiropas demokrātiskajām iestādēm izraisa tādu politisku kustību attīstību, kas apšaubā gan demokrātiskās vērtības un principus, gan arī pašu ES. Dažas no minētajām politiskajām kustībām tagad ir daļa no dažu ES dalībvalstu valdībām.

- Lai īstenotu jaunās un spēkā esošās prioritātes ekonomikas, sociālo aspektu un vides jomā, šajā politiski izšķirīgajā laikā ES ir vajadzīgs **stabilis budžets**. Komisijas priekšlikums par daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam ir pieticīgs un nav tik vērienīgs. EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments un Eiropas Reģionu komiteja, aicina noteikt resursus 1,3 % apmērā no NKI un gūt ieņēmumus galvenokārt no ES pašu resursiem, nosakot nodokļu summas, ko ierisinājusi Mario Monti vadītā Augsta līmeņa grupa pašu resursu jautājumos ⁽³⁸⁾.
- EESK uzskata, ka **resursi dalībvalstīm jāpiešķir saskaņā ar taisnīga sadalījuma kritērijiem, lai atjaunotu krīzes dēļ pārtraukto ekonomisko un sociālo konvergenci** ⁽³⁹⁾.
- EESK uzskata, ka nākamajā DFS jāpalielina finansējums, lai i) dalībvalstis varētu īstenot Gēteborgas deklarāciju par Eiropas sociālo tiesību pilāru nolūkā veicināt kvalitatīvu darbvietu izveidi ilgtspējīgas attīstības kontekstā; ii) īstenotu ANO programmu 2030. gadam un iii) īstenotu Parīzes nolīgumu, kas veicina taisnīgu pāreju uz vides ziņā atbildīgu un digitalizētu sabiedrību.
- Eiropas Savienībai vajadzīgs vērienīgs budžets, kas būtu politikas instruments, ar kuru tiek izstrādāta skaidra Savienības stiprināšanas stratēģija, kas paver iespēju veidot ciešāk integrētu un demokrātiskāku Savienību, vairāk atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas gan Eiropas Savienībā, gan trešās valstīs, sniegt lielāku atbalstu uzņēmumiem vides un ar digitalizāciju saistīto problēmu risināšanā, stiprināt sociālo dimensiju un vairāk atbalstīt lauku rajonus. Tikai šādā veidā ES spēs ierobežot un savaldīt iekšējos centrālās spēkus un stāties pretī ārējiem ģeopolitiskajiem draudiem.
- EESK atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru dalībvalstis saņem ES līdzekļus ar nosacījumu, ka tās ievēro tiesiskuma principu, kas ir viens no LES 2. pantā minēto Savienības vērtību pamatpīlāriem.

12. Saziņa

12.1. Pat vērienīgākās politiskās pieejas un programmas ES līmenī nepalīdzēs novērst plaisu, kas izveidojusies starp Savienību un tās iedzīvotājiem, ja viņi nebūs pienācīgi informēti.

12.2. Neatbilstība starp iniciatīvām, darbībām un lēmumiem ES līmenī un tas, kā iedzīvotāji uztver šīs neatbilstības, rada neinformētiem vai nepietiekami informētiem iedzīvotājiem apburto loku, kā rezultātā lielākajā daļā dalībvalstu palielinās populisma izpausmes. Tajā pašā laikā dažos sabiedrības slāņos vērojams pret Eiropu vērsts noskaņojums, kas apdraud turpmāko Eiropas projekta veidošanas darbu.

12.3. Šajā saistībā steidzami jāizstrādā visaptveroša kopīga saziņas stratēģija visām ES iestādēm visos līmeņos, tostarp attiecībā uz visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, lai novērstu informācijas trūkumu, kā arī nepieļautu apzināti maldinošas informācijas izplatīšanu.

12.4. Efektīvas saziņas politikas ietvaros jāīsteno reāls dialogs starp informācijas sniedzējiem un informācijas saņēmējiem, lai izvairītos no leļupējas pieejas.

12.5. Būtiska, ticama un uztverama informācija par Eiropas tēmām palīdz radīt izpratni un interesi par Eiropas jautājumiem.

12.6. EESK, kas veido tiltu starp ES un tās pilsoņiem un kurā darbojas 350 locekļi, jādarbojas kā šādu saskaņotu pasākumu koordinatore. EESK locekļu daudzveidība rada lielas priekšrocības saziņā ar iespējami lielāku iedzīvotāju skaitu visā Eiropā. Īpaši jānorāda, ka lielāka uzmanība jāpievērš jauniešiem.

⁽³⁸⁾ Final report and recommendations of the High Level Group on Own Resources on the Future financing of the EU (Augsta līmeņa grupas pašu resursu jautājumos galīgais ziņojums un ieteikumi attiecībā uz ES turpmāko finansēšanu), 2016. gada decembris.

⁽³⁹⁾ EESK 2018. gada 19. septembra atzinums par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam (OV C 440, 6.12.2018., 106. lpp.).

- Eiropas Savienībai vairāk jāatzīst un jāatbalsta EESK izšķirīgā loma, kāda tai ir plaisas starp Eiropu un tās iedzīvotājiem mazināšanā.
- Eiropas Savienība arī jāīsteno pilsoņu dialogu decentralizācija, lai pašvaldības un reģioni varētu sākt izstrādāt kopīgu Eiropas mērķi un identitāti.
- ES politikā vairāk jāņem vērā iedzīvotāju, kopienu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšlikumi, sniedzot tiem līdzdalības iespēju.
- EESK uzdevums būtu katru gadu novērtēt ES politikas īstenošanu dalībvalstīs, ņemot vērā šajā atzinumā izklāstītos politikas mērķus, lai sniegtu iedzīvotājiem konkrētas atbildes par dalības Eiropas Savienībā ietekmi uz viņu ikdienas dzīvi.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

PIELIKUMS

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 59. panta 4. punkts):

a) 1.5. pants

Grozīt šādi:

Ilgtermiņa izaugsme nozīmē, ka izaugsmei jābūt balstītai ne tikai uz kvantitāti, bet arī (patiesībā galvenokārt) uz kvalitāti, kas nozīmē: i) nekādu vides vai darbaspēka ekspluatāciju, ii) labus dzīves apstākļus, iii) ekonomikas izaugsmi, ko nosaka ne tikai ņemot vērā gada plūsmu, bet arī novērtējot bagātības krājumu un tā sadali, iv) visu cilvēku vajadzību apmierināšanu, izmantojot planētas resursus, v) tādas ekonomikas veidošanu kas nodrošina attīstību neatkarīgi no ekonomikas pieauguma un vi) noslēgtu ienākumu aprites cikla plūsmu starp mājāsaimniecībām, uzņēmumiem, bankām, valdību un tirdzniecību, kas darbojas sociāli un vides ziņā atbildīgā veidā. Enerģija, materiāli, daba, cilvēku sabiedrība, vara un bagātība, kas ir kopīga mums visiem — pašreizējā modeli tā visa trūkst. Netiek ņemta uzmanība neapmaksātajam aprūpētāju (kas galvenokārt ir sievietes) darbam, lai gan bez tiem nevarētu darboties neviena ekonomika. Ar ilgtermiņa izaugsmes jēdzienu ir domāta izaugsme, kurā ņemti vērā ne tikai ekonomiskie, bet arī sociālie un vides apsvērumi. Pēdējo gadu laikā ir piedāvāti dažādi ekonomikas modeļu veidi, piemēram, “virtuāla ekonomika” (doughnut economics), kuras mērķis ir apmierināt visu cilvēku pamatvajadzības (pamatojoties uz 12 “sociālajiem pamatiem”) planētas robežās (kas noteiktas 9 “planētas iespēju robežās”). Attiecīgi ir sagatavoti priekšlikumi, kā mērīt izaugsmi ar rādītājiem, kas ietver ne tikai IKP.

Pamatojums

Mērķis ir precizēt faktu, ka svītrotais teksts ir nevis vispārpieņemta ilgtermiņa izaugsmes definīcija, bet gan attiecas uz ekonomikas modeli, ko prezentējusi zemsvītras piezīmē minētā Kate Raworth. Faktiski tekstā aprakstīta nevis virtuāla ekonomikas galvenā doma, bet kopā sajaukti priekšnoteikumi, īpatnības, sekas un ar tiem saistītie mērīšanas aspekti.

Balsojuma rezultāts:

Par: 75

Pret: 132

Atturas: 11

b) 1.6. pants

Grozīt šādi:

Savukārt ilgtermiņa konkurētspēja ilgtermiņa konkurētspējas jēdziens attiecas uz modeli, kas līdzsvaro ekonomikas izaugsmi, vides problēmas un sociālo iekļaušanu. Šajā saistībā tas ir atspoguļots, piemēram, Pasaules Ekonomikas foruma izstrādātajā ilgtermiņai pielāgotajā globālās konkurētspējas indeksā, kurā ņem vērā divas jaunas dimensijas — vides un sociālā dimensija.

Pamatojums

Ilgtermiņai pielāgotajā konkurētspējas indeksā īpaši ņemti vērā vides un sociālie aspekti.

Balsojuma rezultāts:

Par: 64

Pret: 147

Atturas: 13

c) 1. ierāmējums (aiz 1.14. punkta), 2. ievilkums

Grozīt šādi:

~~Konkurētspēja un ilgtspēja nav pretrunā viena otrai, ja sociālie un vides aspekti ir tirgū esošo produktu un pakalpojumu novērtējumā konkurētspējas definīcijas neatņemama sastāvdaļa. Konkurētspēju nedrīkst definēt, ņemot vērā tikai kvantitāti un cenu, un tās definīcijā vēlams ņemt vērā arī Eiropas vērtības, kvalitāti un ilgtspēju.~~

Pamatojums

Konkurētspēju tirgos nenosaka definīcijas.

Balsojuma rezultāts:

Par: 66

Pret: 148

Atturas: 9

d) 1. ierāmējums (aiz 1.14. punkta), 5. ievilkums

Grozīt šādi:

~~**Eiropas uzņēmumiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un visai pilsoniskai sabiedrībai jāpilda to uzdevumi un pienākumi un jārīkojas kā ilgtspējas veicināšanas līderiem**vadošajiem uzņēmumiem pārējopārējās pasaules uzņēmumu skatījumā, ja mūsu Eiropas sistēmas konkurētspēja un ekonomiskā ilgtspēja tiek definēta no jauna, ņemot vērā mūsu vienīgās planētas iespējas.~~

Pamatojums

Visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem ir jāpilda savi uzdevumi un pienākumi. Un tas ir jādara neatkarīgi no attiecīgajām definīcijām.

Balsojuma rezultāts:

Par: 56

Pret: 138

Atturas: 9

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kohēzijas politikas nākotne pēc 2020. gada”

(izpētes atzinums)

(2019/C 228/07)

Ziņotājs: **Stefano MALLIA**Līdzziņotājs: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Atzinuma pieprasījums	Rumānijas prezidentūra Padomē, 20.9.2018. Rumānijas deleģētā ministra Eiropas lietās <i>Victor NEGRESCU</i> vēstule
Juridiskais pamats	LESD 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	8.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	71/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka kohēzijas politika ir pamata pīlārs, ko izmanto, lai Eiropas Savienību tuvinātu tās iedzīvotājiem un samazinātu atšķirības starp ES reģioniem, kā arī nevienlīdzību starp cilvēkiem. EESK pauž stingru pārliecību, ka priekšlikums samazināt kohēzijas politikas budžetu 2021.–2027. gadam nav pieņemams.

1.2. EESK uzskata, ka ir vajadzīga jauna, skaidra un vērienīga Eiropas stratēģija, kas atbilst ANO 2030. gada programmai un tajā noteiktajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem un kurai ir spēcīgs koordinācijas mehānisms, kas var garantēt stabilu nepārtrauktību starp dažādajiem politikas cikliem. Kohēzijas politikai ir jābūt šīs vērienīgās stratēģijas neatņemamai daļai, un tāpēc pati kohēzijas politika ir jāizstrādā tā, lai tai būtu vajadzīgie instrumenti, kas ļauj risināt tādus nākotnes uzdevumus kā, piemēram, klimata pārmaiņu jautājumi, jaunu tehnoloģiju izmantošana, konkurētspējas uzlabošana un pārejas uz ilgtspējīgu attīstību pārvaldīšana, vienlaikus radot kvalitatīvas darba vietas.

1.3. Veicot tik vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu nākotnes prasībām atbilstošu kohēzijas politiku, ir svarīgi neaizmirst pašreizējās problēmas, kas turpina būtiski ietekmēt sabiedrību. Šajā gadījumā tiek uzsvērtas sociālās problēmas, piemēram, minoritāšu un konkrētu etnisko grupu atstumšana un diskriminācija vai vardarbība ģimenē, ekonomiskās problēmas, piemēram, piekļuve finansējumam un kvalifikācijas celšana, un vides problēmas, proti, gaisa piesārņojuma samazināšana un atkritumu apsaimniekošana.

1.4. ES kohēzijas politikai ir vajadzīga spēcīga teritoriāla pieeja, kuras mērķis ir nodrošināt katram reģionam vajadzīgos instrumentus, lai ilgtspējīgi uzlabotu to konkurētspēju. EESK uzskata, ka visiem reģioniem ir jābūt tiesīgiem saņemt finansējumu. No otras puses, EESK skaidri pauž vilšanos par pārrobežu dinamikas vājināšanu kohēzijas politikā.

1.5. Lai Eiropa varētu pāriet uz ekonomikas attīstības nākamo līmeni, kohēzijas politikai aizvien vairāk ir jāpieņem reģionāli diferencēta pieeja attiecībā uz investīcijām un politikas pasākumiem. EESK uzskata, ka tas varētu veicināt teritoriālā ziņā vairāk pielāgotu pieeju, kas vienlaikus atbalstītu vairāk izolēto un mazapdzīvoto teritoriju (teritoriju ar ļoti mazu iedzīvotāju blīvumu, salu, kalnu reģionu u. c.), kā arī blīvi apdzīvoto un tomēr problēmu skarto funkcionālo pilsētu teritoriju attīstību.

1.6. EESK atzinīgi vērtē pastiprināto saikni ar Eiropas semestri un arī aicina nodrošināt integrāciju ar konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem, lai veicinātu strukturālas reformas. EESK arī sagaida ciešāku saikni starp Eiropas un dalībvalstu investīciju stratēģijām. Ir svarīgi, lai līdzekļi neaizstātu dalībvalstu centienus, bet gan tos papildinātu. Dalībvalstīm ir arī jāapsver tādu projektu turpināšana, kas izrādījušies veiksmīgi.

1.7. EESK uzskata, ka regulējuma paketei vajadzētu būt daudz vienkāršākai un būtu jānovērš līdzekļu pārmērīga pārvaldība. Birokrātiskās procedūras attiecībā uz darbības programmām, kas tiek uzskatītas par salīdzinoši nelielām, būtu jānošķir no tām, kuras attiecas uz daudz lielākām programmām. Lai arī EESK aicina dalībvalstis veicināt iespēju, ko sniedz pašreizējais tiesiskais regulējums – proti, piemērot vienkāršotu procedūru attiecībā uz finansējuma pieejamību nelieliem projektiem –, komiteja mudina Komisiju izpētīt arī tālākas iespējas, kas varētu veicināt mazāku dalībnieku līdzdalību.

1.8. EESK atbalsta finanšu instrumentu izmantošanu, bet aicina Komisiju nodrošināt, ka, izstrādājot šādus instrumentus, tiek veikts rūpīga piemērotības pārbaude, lai nodrošinātu, ka šādi instrumenti ir piemēroti visām dalībvalstīm un tos var izmantot MVU un NVO.

1.9. Viena no galvenajām problēmām, kas attiecas uz kohēzijas politiku, ir efektīvas saziņas trūkums. EESK aicina Komisiju turpināt pārskatīt pašreizējos publicitātes pienākumus un tos būtiski atjaunināt, ņemot vērā digitālo saziņas kanālu modernos līdzekļus.

1.10. Gan Komisijai, gan dalībvalstīm ir pēdējais laiks partnerības aspektu beigt atzīt tikai vārdos un faktiski nodrošināt aktīvu un jēgpilnu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību visos kohēzijas politikas izstrādes un īstenošanas posmos. Tas būtu jādara, izmantojot veiksmīgu partnerību pieredzi, kas iegūta vietējā līmenī.

1.11. EESK norāda, ka ES līmenī nav pilsoniskās sabiedrības organizāciju strukturētas iesaistes kohēzijas politikas īstenošanas uzraudzības procesā. Tāpēc būtu ļoti ieteicams, ja Komisija izveidotu **Eiropas Pilsoniskās sabiedrības kohēzijas forumu**, kurā iesaistītos sociālie partneri, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un citas ieinteresētās personas. Izmantojot šo forumu, Komisija ik gadu ar sociālajiem partneriem un PSO var apspriesties par kohēzijas politikas īstenošanas gaitu dažādajos plānošanas ciklos.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Kā norādīts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 174. pantā ⁽¹⁾, ES kohēzijas politikas uzdevums ir stiprināt ekonomisko un sociālo kohēziju, mazinot reģionu attīstības līmeņa atšķirības. Šim uzdevumam ir jāpaliek visu to darbību pamatā, kas tiek veiktas kohēzijas politikas jomā, un Komisijai kopā ar dalībvalstu iestādēm, kuras atbild par kohēzijas politikas īstenošanu, tas ir jāstiprina.

2.2. Ņemot vērā paredzamās pārmaiņas, ko globalizācijas un jaunu nākotnes tehnoloģiju dēļ sāk izjust sabiedrība, ir vajadzīgs pielāgošanās process, kam padziļināti pievērsties ir sākušas tikai dažas valstis. Ir svarīgi, lai mēs pārvaldītu pāreju uz jaunajiem ekonomikas modeļiem, kuru pamatā ir šīs jaunās un nākotnes tehnoloģijas. EESK uzskata, ka kohēzijas politika ir instruments, kas var palīdzēt risināt jaunās problēmas, un viens no pamata pīlāriem, ko izmanto, lai Eiropas Savienību tuvinātu tās iedzīvotājiem un samazinātu atšķirības starp ES reģioniem, kā arī nevienlīdzību starp cilvēkiem.

2.3. ES budžets ir neliela daļa no kopējiem publiskajiem izdevumiem Eiropas Savienībā, veidojot mazāk nekā 1 % ienākumu un tikai aptuveni 2 % no ES 28 dalībvalstu publiskajiem izdevumiem. Laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ES budžets veidoja 0,98 % no ES nacionālā kopienākuma. Kohēzijas politikas daļa ES kopējā budžetā šajā laikā bija aptuveni 35 % ⁽²⁾.

2.4. EESK pauž stingru pārliecību, ka priekšlikums samazināt kohēzijas politikas budžetu 2021.–2027. gadam nav pieņemams. Kohēzijas politika ir viena no konkrētākajām ES politikas jomām, kurai ir svarīga un tieša ietekme uz iedzīvotāju dzīvi. Nevaram cilvēkus aicināt sniegt lielāku atbalstu Eiropai, vienlaikus samazinot tik svarīgas politikas budžetu. Tomēr ļoti svarīgi ir tas, lai šīs investīcijas neaizstātu dalībvalstu centienus, bet gan tos papildinātu gan valstu, gan reģionālajā līmenī.

⁽¹⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību 174. pants.

⁽²⁾ COM(2017) 358 final, "Pārdomu dokuments par ES finanšu nākotni".

2.5. Līdzīgi kā Eiropas Parlaments, EESK aicina Komisiju iesniegt un turpmāk virzīt programmu spēcīgai un efektīvai kohēzijas politikai pēc 2020. gada ⁽³⁾.

2.6. Vienlaikus EESK aicina dalībvalstis censties panākt vienošanos par plašākas ES pašu resursu sistēmas izveidi ar mērķi nodrošināt, ka ES budžetā ir pietiekami resursi, lai varētu risināt plašākas problēmas, kas paredzamas nākotnē.

2.7. Lai gan kohēzijas politikas budžets kopumā ir salīdzinoši neliels, ir pierādījies, ka tas ir nesis skaidru pievienoto vērtību. 2014.–2020. gadā kohēzijas politika nodrošināja investīcijas vairāk nekā 480 miljardu EUR apmērā, kādēļ, piemēram, vairāk nekā miljonom uzņēmumu būtu jāsaņem atbalsts, 42 miljoniem iedzīvotāju – piekļuve uzlabotiem veselības aprūpes pakalpojumiem, 25 miljoni iedzīvotāju gūs labumu no plūdu un ugunsgrēku novēršanas pasākumiem, vēl gandrīz 17 miljoni ES iedzīvotāju varēs izmantot notekūdeņu attīrīšanas iekārtu pakalpojumus, vēl 15 miljoniem mājsaimniecību tiks nodrošināta piekļuve platjoslas tīklam un tiks izveidoti vairāk nekā 420000 jaunu darbvieta. 5 miljoni Eiropas iedzīvotāju varēs arī izmantot apmācības un mūžizglītības programmas, un 6,6 miljoniem bērnu būs pieejamas jaunas un modernas skolas un bērnu aprūpes iestādes. EESK uzskata, ka kohēzijas politikai jābalstās uz tiem vietējiem piemēriem, kuri liecina par iedzīvotāju veiksmīgu iesaistīšanu.

2.8. Turklāt vairākās dalībvalstīs kohēzijas politika ir izrādījusies publisko investīciju galvenais avots ⁽⁴⁾. Eiropas iedzīvotājiem lielu labumu ir devusi arī kohēzijas politikas netiešā ietekme, kas radusies tās prasību izpildes vajadzībām veikto uzlabojumu dēļ, proti, pārrēķināšanas, pārskatatbildības vai iespēju vienlīdzības ziņā.

2.9. Tomēr, lai gan Eiropa ir guvusi lielus panākumus, izstrādājot un īstenojot darbības ar mērķi stiprināt tās ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, kā tas noteikts LESD, tai joprojām ir daudz darāmā, lai panāktu vispārēju un harmonisku attīstību.

2.10. Pēc ekonomikas krīzes Eiropa atkal ir spējusi piedzīvot ekonomikas izaugsmi, jo īpaši valstīs ar zemiem ienākumiem, un reģionālās atšķirības, kas izteiktas kā IKP uz vienu iedzīvotāju, beidzot samazinās ⁽⁵⁾. Tomēr atšķirības starp reģioniem joprojām ir lielas un dažos gadījumos pat pieaug. Vairāk attīstītajās valstīs produktivitāte ir lielāka, un to noturība un spēja konkurēt globalizētā pasaulē ir daudzkārt lielāka nekā mazāk attīstītajām dalībvalstīm. Šī situācija rada atšķirības iedzīvotāju sociālajos apstākļos, piemēram, augstāks nabadzības līmenis, atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits un stāvoklis vai piekļuve izglītībai un sociālajai aizsardzībai un tās kvalitāte.

2.10.1. Tāpēc, lai vēl vairāk samazinātu ekonomiskās un sociālās atšķirības, EESK uzskata, ka kohēzijas politikai ir jāturpina investīcijas inovācijā, nodarbinātībā, sociālajā iekļaušanā, vidē, iekļaujošā izglītībā, veselības programmās un infrastruktūrā, augstās un pieejamās tehnoloģijās, efektīvos transporta tīklos un infrastruktūrā. Tas jādara, lai uzlabotu vispārēju piekļuvi darba tirgum un radītu vienotu tirgu, kas visos reģionos veicina izaugsmi, produktivitāti un specializāciju jomās, kur tiem ir salīdzinošas priekšrocības.

2.10.2. Globalizētajā pasaulē uzņēmumiem ir jākonkurē ar tādiem, kuru atrašanās vietā ir zemas izmaksas, un tādiem, kas ir ļoti novatoriski. Eiropas Savienībai ir jāatbalsta reformas, kas veicina investīcijām draudzīgu vidi, kurā uzņēmumi var attīstīties un iedzīvotājiem ir labāki laba apstākļi. Kohēzijas fonda līdzekļi būtu jāizmanto, lai nodrošinātu labāku pamatu jaunuzņēmumiem, uzņēmējiem un novatoriskiem MVU un efektīvāk atbalstītu ģimenes uzņēmumus ⁽⁶⁾, kā arī veicinātu daudzveidību (dzimumu pārstāvība, personas ar invaliditāti, etniskās minoritātes u. c.), lai tie kļūtu konkurētspējīgāki un sociāli atbildīgāki.

2.11. Joprojām ir daudz jomu saistībā ar vides mērķiem (enerģijas taupīšana un tīrākas enerģijas izmantošana, efektīvākas infrastruktūras izveide, piesārņojuma samazināšana u. c.), pārrobežu drošības jautājumiem, izglītību, sociālo iekļaušanu, pieejamību personām ar invaliditāti, transportu, sabiedriskajiem pakalpojumiem un citiem preču, pakalpojumu un kapitāla brīvas aprites un personu brīvas pārvietošanās šķēršļiem, kuras gūtu labumu no spēcīgākas teritoriālās kohēzijas.

2.11.1. Tāpēc EESK uzskata, ka visiem reģioniem ir jābūt tiesīgiem saņemt finansējumu. ES kohēzijas politikai ir jābūt Eiropas investīciju stratēģijas neatņemamai daļai ar spēcīgu teritoriālu pieeju, kuras mērķis ir nodrošināt katram reģionam vajadzīgos instrumentus, lai uzlabotu to konkurētspēju. Tai ir jāpanāk ekonomiska un strukturāla pārveide, un visos reģionos jānodrošina noturīgs pamats, balstoties uz katra reģiona stiprajām pusēm ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta ziņojums

⁽⁴⁾ COM(2017) 358 final, "Pārdomu dokuments par ES finanšu nākotni".

⁽⁵⁾ Mans reģions, mana Eiropa, mūsu nākotne. Septītais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

⁽⁶⁾ OV C 81, 2.3.2018., 1. lpp.

⁽⁷⁾ https://www.buinesseurop.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/ecofin/2017-06-09_eu_cohesion_policy.pdf

2.1.2. Eiropas integrācijas pamatā ir kopējās Eiropas telpas izveide, Eiropas teritoriālā sadarbība (*Interreg*) tās pārrobežu, starpvalstu, starpreģionu un atvērtības kaimiņvalstīm visās izpausmēs. Tā palīdz nodrošināt to, ka Eiropas robežas nekļūst par šķēršļiem, satuvina eiropiešus, palīdz risināt kopīgās problēmas, atvieglo ideju un iespēju apmaiņu un veicina stratēģiskās iniciatīvas kopīgo mērķu sasniegšanai⁽⁸⁾. Šā iemesla dēļ EESK uzskata, ka dalībvalstīm ir jāturpina veikt kopīgus pasākumus un apmainīties ar praksi un stratēģijām.

2.1.2.1. Tomēr EESK pauž nožēlu⁽⁹⁾, ka kohēzijas politika joprojām nepiedāvā visaptverošus risinājumus problēmām, ar kurām saskaras konkrētas teritorijas ar pastāvīgiem un strukturāliem trūkumiem (teritorijas ar ļoti mazu iedzīvotāju blīvumu, salas, kalnu reģioni u. c.), kuras minētas LESD 174. pantā. EESK uzskata, ka būtu jāizstrādā jauns mehānisms, kas šīm teritorijām ļautu efektīvi risināt savas īpašās un sarežģītās problēmas. Šis uzdevums nevar palikt tikai un vienīgi valsts iestāžu kompetencē. Tāpēc EESK uzskata, ka kohēzijas politikai ir jāveicina sadarbība starp Komisiju, dalībvalstīm un to reģionālajām un vietējām ieinteresētajām personām atbilstoši to konkrētajām teritorijām.

2.1.3. ES prioritātei attiecībā uz mazapdzīvotiem apgabaliem un tālākajiem reģioniem ir jābūt šādi: stiprināt saites, kas tos vieno ar Eiropas kontinentu, un to iedzīvotāju piederības izjūtu Eiropas projektam. Neraugoties uz ārkārtīgi ierobežoto budžetu, īpašu atbalstu mazapdzīvotiem apgabaliem un tālākajiem reģioniem nedrīkst samazināt. Šo reģionu rīcībā ir jābūt pienācīgiem finanšu resursiem, lai tie varētu sasniegt Eiropas kopīgos mērķus un kompensēt nelabvēlīgos apstākļus, jo īpaši tos, kas saistīti ar tālo atrašanās vietu⁽¹⁰⁾ vai ļoti mazo iedzīvotāju blīvumu. Tāpēc tad, kad tiek veiktas aplēses un nolemts par līdzekļu sadali ("Berlīnes metode") un tematiskās koncentrācijas prasībām un līdzfinansējuma līmeņiem – 1) visattīstītākie, 2) pārejas un 3) mazāk attīstītie reģioni –, ir nepieciešams iekļaut demogrāfiskos un ģeogrāfiskos faktorus. Iekļaujot šos faktorus, varētu kompensēt reti apdzīvotus apgabalus, kuros ir nelabvēlīgi apstākļi, un attālākos reģionus, paredzot atbilstošu finansējumu un elastīgas ieguldījumu orientācijas iespējas.

2.1.4. Vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju pašreiz dzīvo pilsētās, un ir paredzams, ka līdz 2050. gadam šis īpatsvars palielināsies līdz 70 %⁽¹¹⁾. Lai gan ekonomiskās aktivitātes līmenis pilsētās ir ļoti augsts, ir būtiski, lai tās saviem iedzīvotājiem piedāvātu ilgtspējīgu un kvalitatīvu dzīves vidi. Tāpēc EESK uzskata, ka kohēzijas politikai arī turpmāk būtu jāvelta uzmanība pilsētām, bet arī atbalsta to attīstību saistībā ar fizisko kontekstu (policentriska attīstība, saikne starp pilsētām un laukiem u. c.).

3. Pārliecinošāks redzējums skaidrākā, elastīgākā un efektīvākā regulējumā

3.1. EESK uzskata, ka ir vajadzīga jauna, vērienīga un skaidra Eiropas stratēģija, kas atbilst ANO 2030. gada programmai un tajā noteiktajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī citām ES globālajām saistībām, piemēram, starptautiskie nolīgumi (piemēram, Parīzes nolīgums) un ANO konvencijas (piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām). Šajā stratēģijā jāparedz spēcīgs koordinācijas mehānisms, kas var garantēt stabilitu nepārtrauktību starp dažādiem politikas cikliem. Šajā saistībā EESK ir ļoti gandarīta par Komisijas jauno pārdomu dokumentu par ilgtspējīgāku Eiropu līdz 2030. gadam, kas aizsācis apspriešanos šajā virzienā.

3.2. Kohēzijas politikai ir jābūt šīs vērienīgās stratēģijas neatņemamai daļai, un tāpēc pati kohēzijas politika ir jāizstrādā tā, lai tā atbilstu nākotnes prasībām, proti, tai būtu vajadzīgie instrumenti tādu nākotnes problēmu risināšanai kā klimata pārmaiņas, jaunu tehnoloģiju izmantošana, ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana un kvalitatīvu darbvieta izveide.

3.3. Saskaņā ar centieniem nodrošināt nākotnes prasībām atbilstošu kohēzijas politiku EESK aicina Padomi un Parlamentu turpināt pārskatīt kohēzijas politikas finansējuma piešķiršanas sistēmu, īpaši ņemot vērā citus kritērijus (ne tikai IKP). Šiem kritērijiem vajadzētu attiekties uz tādiem jautājumiem kā nevienlīdzība, migrācija, bezdarbs un jauniešu bezdarbs, konkurētspēja, klimata pārmaiņas, darba apstākļi un demogrāfija.

3.4. Veicot tik vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu nākotnes prasībām atbilstošu kohēzijas politiku, ir svarīgi neaizmirst pašreizējās problēmas, kas turpina būtiski ietekmēt sabiedrību. Šajā gadījumā tiek uzsvērtas sociālās problēmas, piemēram, minoritāšu un konkrētu etnisko grupu atstumšana un diskriminācija vai vardarbība ģimenē, ekonomiskās problēmas, piemēram, piekļuve finansējumam un kvalifikācijas celšana, un vides problēmas, proti, gaisa piesārņojuma samazināšana un atkritumu apsaimniekošana.

3.5. Lai, izstrādājot iepriekš minēto stratēģiju, uzlabotu ES stratēģisko plānošanu un pārvaldību, EESK arī aicina Komisiju atjaunošanas procesā, ko koordinēs nākamā Vācijas prezidentūra ES Padomē, pašreiz integrēt dažādos stratēģiskos elementus, kas apsvērti Teritoriālās attīstības programmā⁽¹²⁾ un Leipcigas hartā⁽¹³⁾.

⁽⁸⁾ OV C 440, 6.12.2018., 116. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 209, 30.6.2017., 9. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 161, 6.6.2013., 52. lpp.

⁽¹¹⁾ <http://www.un.org/en/development/desa/news/population/world-urbanization-prospects-2014.html>

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/communications/2011/territorial-agenda-of-the-european-union-2020

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf

4. Integrēta un koordinēta īstenošana

4.1. EESK uzskata, ka Eiropai (ne tikai ES līmenī, bet arī ar dalībvalstīm un dalībvalstīs) ir jāstrādā pie tā, lai precizētu un vienkāršotu savu administratīvo kompetenci, jo šādā veidā var noteikt pienākumus un efektīvāk kontrolēt to izpildi. Tiklīdz tas ir izdarīts, Eiropas pārvaldes iestādēm ir jāstiprina sadarbība un spējas.

4.1.1. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē pastiprināto saikni ar Eiropas semestri ⁽¹⁴⁾ un arī aicina nodrošināt integrāciju ar konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem, lai veicinātu strukturālas reformas. EESK piekrīt, ka ir svarīgi nodrošināt arī pilnīgu papildināmību un koordināciju ar jauno un uzlaboto Reformu atbalsta programmu. EESK uzskata, ka ir nepieciešams uzlabots pārvaldības mehānisms, kas ietver arī reģionālo līmeni.

4.2. Eiropai ir jāstrādā pie tā, lai izveidotu vienkāršāku, elastīgāku un efektīvāku regulējumu kohēzijas politikas īstenošanai. Par vienu no ES nākamajiem mērķiem ir jāizvirza tas, lai tās dažādos kohēzijas politikas fondus (lauksaimniecības, sociālos, reģionālos u. c.) reglamentētu vienots noteikumu kopums, kas daudzējādā ziņā atbalsta integrētas investīcijas, piedāvājot vienkāršus risinājumus. EESK arī atbalsta lielāku sinerģiju ar un starp citām finansēšanas programmām un instrumentiem, piemēram, programmu "Apvārsnis 2020", Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu u. c.).

4.3. Integrētā veidā apsverot dažu galveno problēmu (sociālo, vides, ekonomisko u. c.) dažādos aspektus, tiek precizāk atspoguļotas realitātes vajadzības. EESK mudina dalībvalstis sagatavot un īstenot no vairākiem fondiem finansētas programmas.

4.4. EESK uzskata, ka ir jāpieņem vietai pielāgota pieeja. EESK arī uzsver, ka vietējā līmeņa partneru iesaiste, lai apzinātu tā potenciālu un vajadzības un uzsāktu darbības partnerībā ar visiem vietējā līmeņa dalībniekiem un tādējādi apmierinātu apzinātās konkrētās vajadzības, ir pieeja, kas būtu jāatbalsta un jāstiprina. Kā pareizi norādījusi Komisija, *uz ekonomikas attīstības nākamo līmeni nevar pāriet, izmantojot universālu politiku, – tam būs vajadzīgas reģionāli diferencētas investīcijas un politikas pasākumi* ⁽¹⁵⁾.

4.5. Novērtējot līdzfinansējuma likmes un tematiskās koncentrācijas prasības visattīstītākajiem un pārejas reģioniem, EESK aicina ņemt vērā sociālos faktorus (piemēram, nevienlīdzības līmenis, nabadzība, migrācija, izglītības līmenis utt.). Ņemot vērā šos faktorus projektu līmenī, būtu iespējams veikt ieguldījumus pasākumos, kuri orientēti uz visneaizsargātāko personu grupām (piemēram, personām ar invaliditāti, migrantiem vai nepavadītiem nepilngadīgajiem), kuru īpatsvars ir nesamērīgi augsts lielākajā daļā attīstīto ES pilsētu un reģionu, bet kam nav pieejams atbalsts vai kas ir atkarīgs no pārlietu lielām līdzfinansējuma likmēm.

4.6. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai dažādās ar kohēzijas politiku saistītās atšķirīgu teritoriālo līmeņu iniciatīvas (stratēģijas un programmas) – gan horizontālās (piemēram, makroreģionālās stratēģijas ar transnacionālām programmām), gan arī vertikālās (starp dažādiem teritoriālajiem līmeņiem) – tiktu labāk savienotas.

4.7. Lai turpinātu īstenot kohēzijas politiku, galvenokārt izmantojot dažādus projektus, ir arī jāvienkāršo tās tiesiskās vides sagatavošana, kurā projekti tiek īstenoti. Saskaņā ar Augusta līmeņa grupas vienkāršošanas jautājumos secinājumiem attiecībā uz laiku posmu pēc 2020. gada ⁽¹⁶⁾ EESK uzskata, ka regulējuma paketei vajadzētu būt daudz vienkāršākai un būtu jānovērš līdzekļu pārmērīga pārvaldība. Atzīstot, ka var rasties vēlme paaugstināt efektivitāti, vairāk izmantojot centralizētu pārvaldību, EESK aicina Komisiju tai pretoties un nodrošināt vajadzīgos instrumentus, lai vairāk līdzekļu tiktu pārvaldīti decentralizētā veidā.

4.8. Jānorāda, ka jo īpaši mazāko dalībvalstu un reģionu administratīvā spēja plānošanas periodu sākumposmā varētu tikt pakļauta lielam spiedienam. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai tiktu būtiski samazināts nevajadzīgais administratīvais slogs atbalsta saņēmējiem (no projekta pieteikuma iesniegšanas līdz nobeiguma posmam), vienlaikus saglabājot augstu pārlicības līmeni par likumību un pareizību.

4.9. Pieredze apliecina, ka maziem projektiem (līdz 100000 EUR) ļoti bieži var būt liela ietekme uz neaizsargātākajām sabiedrības grupām. Tomēr šīs pašas grupas bieži vien arī saskaras ar lielām grūtībām piekļūt šiem līdzekļiem. Lai arī EESK aicina dalībvalstis veicināt iespēju, ko sniedz pašreizējais tiesiskais regulējums – proti, piemērot vienkāršotu procedūru attiecībā uz finansējuma pieejamību nelieliem projektiem –, komiteja vienlaikus mudina Komisiju izpētīt arī tālākas iespējas, kas varētu veicināt mazāku dalībnieku līdzdalību.

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-02-17-362-en-n.pdf>
<https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-01-14-110-en-c.pdf>

un

⁽¹⁵⁾ Eiropas Komisija, "Competitiveness in low-income and low-growth regions: The lagging regions report" (Konkurētspēja reģionos ar zemu ienākumu un izaugsmes līmeni. Ziņojums par mazāk attīstītajiem reģioniem), Komisijas dienestu darba dokuments, SWD(2017) 132 final, Brisele, 10.4.2017.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/newsroom/pdf/simplification_proposals.pdf

4.10. EESK atsauca uz finanšu instrumentu pastiprinātu izmantošanu, lai īstenotu kohēzijas politiku. EESK to atbalsta, bet aicina Komisiju nodrošināt, ka, izstrādājot šādus instrumentus, ir jāveic rūpīga piemērotības pārbaude, lai nodrošinātu, ka 1) šādi instrumenti ir piemēroti visām dalībvalstīm un 2) tie ir piemēroti MVU un NVO. Ja tiek konstatēta nepiemērotība, ir jāievieš alternatīvi/kompensācijas pasākumi, lai nodrošinātu, ka neviena dalībvalsts vai vienība nenonāk nelabvēlīgā situācijā.

4.11. Lai uzlabotu noteiktu īstenošanas aspektu kvalitāti (piemēram, tirgvedību, pasākumu tehniskās iespējas u. c.), EESK uzskata, ka publiskajam sektoram būtu jāapspriežas ar pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, lai sagatavošanās laikā varētu izmantot to praktisko pieredzi. Nebūtu pareizi no vispārējās valsts pārvaldes darbiniekiem sagaidīt, ka viņi saprot visus aspektus saistībā ar to, kā "produktu" padarīt gan populāru, gan lietderīgu.

4.12. EESK uzskata, ka ir jāveic turpmāki pasākumi attiecībā uz rādītāju saskaņošanu Eiropas līmenī. Ir jāizstrādā uzraudzības sistēma, kas sarežģītus rezultātus viegli pieejamā veidā pierāda gan lēmumu pieņēmējiem, gan plašākai sabiedrībai.

4.13. Turpmākajai kohēzijas politikai būtu arī jāatbalsta jauni veidi, kā integrēt uzņēmējdarbību un pozitīvo ietekmi uz sabiedrību un vidi. Šajā saistībā Eiropas Savienībai ir jāpalielina atbalsts sociālās ekonomikas attīstībai.

5. Efektīvāka vispārējā saziņa

5.1. Viena no galvenajām problēmām, kas attiecas uz kohēzijas politiku, ir efektīvas saziņas trūkums, kas pārāk bieži skar projektus, ko finansē viena un tā pati politika. Atzīstot dažādās spēkā esošās saziņas pamatnostādnes, kuras pieņēmusi Komisija, ir skaidrs, ka ar tām ne tuvu nepietiek. Bieži vien ir maz informācijas par to, ka ir veikti konkrēti projekti un/vai tos ir faktiski finansējusi ES, vai šādas informācijas nav vispār. Tādējādi izpratnes par kohēzijas politiku nav vai tā ir nepietiekama. EESK aicina Komisiju turpināt centienus pārskatīt pašreizējos publicitātes pienākumus un tos būtiski atjaunināt, ņemot vērā digitālo saziņas kanālu modernos līdzekļus. Labākās prakses projektu plašāka izmantošana būtu jāmin kā praktisks piemērs, lai veicinātu līdzekļu aktīvāku un labāku apguvi.

5.2. Ir jāuzlabo veids, kā tiek novērtēta kohēzijas politikas ietekme konkrētās jomās, piemēram, sociālā iekļaušana, iedzīvotāju dzīves kvalitāte un darba apstākļi, uzņēmumu konkurētspējas pieaugums vai valsts pārvaldes pakalpojumu uzlabošana. Par šo ietekmi ir jāstāsta ES iedzīvotājiem, lai viņi būtu informēti par politikas panākumiem un neveiksmēm.

5.3. EESK aicina Komisiju izstrādāt stratēģisku saziņas plānu sadarbībā ar visiem attiecīgajiem partneriem, tostarp organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti. EESK arī uzskata, ka informācijai par paraugpraksi vajadzētu būt viegli pieejamai.

6. Partnerības nodrošināšana ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētām personām

6.1. EESK atkārto, cik svarīga ir daudzlīmeņu pārvaldība, kas veicina pilsoniskās sabiedrības organizāciju un citu ieinteresēto personu strukturālo līdzdalību līdzekļu izmantojuma plānošanas, īstenošanas, novērtēšanas un uzraudzības procesā. Gan Komisijai, gan dalībvalstīm ir pēdējais laiks šo aspektu beigt atzīt tikai vārdos un faktiski nodrošināt aktīvu un jēgpilnu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību visos kohēzijas politikas izstrādes un īstenošanas posmos. Tas nozīmēs lielāku valsts iestāžu atbildību, kā arī efektīvāku un mērķtiecīgāku līdzekļu izmantošanu.

6.2. EESK aicina pārskatīt un atjaunināt rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību, tieši apspriežoties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētām personām. EESK arī aicina rīcības kodeksu padarīt saistošu. EESK uzskata, ka rīcības kodekss attiecībā uz partnerību būtu pilnībā jāatbalsta visos līmeņos un jāstiprina ar spēcīgām garantijām un pasākumiem, lai nodrošinātu tā pilnīgu īstenošanu.

6.3. EESK pauz pārlicību, ka sabiedrības virzītas vietējās attīstības pieejai varētu būt daudz priekšrocību un panākumu kā Eiropas instrumentam, kas paver iespēju integrētai vietējai attīstībai, kā arī iedzīvotāju un to organizāciju iesaistei vietējā līmenī ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/advantages-community-led-local-development-clld-approach>

6.4. Lai stiprinātu partnerības prasmes un efektivitāti, EESK prasa īstenot spēju veidošanas un tehniskās palīdzības pasākumus attiecībā uz pilsētu un citām publiskā sektora iestādēm, ekonomiskajiem un sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un attiecīgajām struktūrām, kas tās pārstāv, vides partneriem un struktūrām, kas atbild par sociālās iekļaušanas, pamattiesību, personu ar invaliditāti tiesību, hronisko slimību pacientu tiesību, dzimumu līdztiesības un nediskriminēšanas veicināšanu. EESK arī vēlas, lai tiktu izveidots ikgadējs apspriešanās mehānisms ar attiecīgajiem partneriem.

6.5. Ņemot vērā, ka mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām var būt grūtības izmantot iespējas, ko piedāvā Eiropas fondi kopumā, EESK atkārtoti prasa sniegt pastāvīgu un vērā ņemamu atbalstu darbībām, kas veicina šo uzņēmumu un organizāciju piekļuvi informācijai, nodrošina apmācību un mentoru pakalpojumus un uzlabo to intervences spējas. Tas būtu jādara, ņemot vērā arī neaizsargātāko iedzīvotāju īpašās vajadzības.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES nākotne: Savienības iedzīvotāju ieguvumi un Eiropas vērtību respektēšana”

(izpētes atzinums pēc Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Rumānijas pieprasījuma)

(2019/C 228/08)

Ziņotājs: **Mihai IVAȘCU**

Līdzziņotājs: **Stéphane BUFFETAUT**

Atzinuma pieprasījums	Padomes prezidentvalsts Rumānija, 20.9.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā apakškomiteja	Apakškomiteja “ES nākotne: Savienības iedzīvotāju ieguvumi un Eiropas vērtību respektēšana”
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts	147/6/9
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Vairāk nekā 60 gadus pēc Romas līguma parakstīšanas, proti, 2019. gada maijā dalībvalstīm Sibiu ir jāpieņem politisks lēmums par ES nākotni.

1.2. Cilvēka cieņa un cilvēktiesības, demokrātija, brīvība, sociālais taisnīgums, vienlīdzība, varas dalīšana un tiesiskums ir vērtības, uz kurām ir balstīta Eiropas Savienība. Tām jāpaliek neapstrīdamām, un uz tām jābalsta ES reformas un politiskā lēmuma pieņemšana Sibiu pilsētā.

1.3. Viens no svarīgākajiem dokumentiem, kas nodrošina ES iedzīvotāju tiesības, ir Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Minētais dokuments ir jāņem vērā, pieņemot svarīgus politiskus lēmumus, piemēram, par Līgumu pilnveidošanu, un tas ir jāiekļauj jaunajā tekstā.

1.4. Eiropas projekts ir nodrošinājis ilgāko miera periodu kontinenta vēsturē, izveidojis vēl nebijušas labklājības un sociālās attīstības reģionu, veicinājis cilvēku brīvu pārvietošanos un preču un pakalpojumu brīvu apriti un radījis lielāko vienoto tirgu pasaulē. Tas viss ir nodrošinājis Eiropas iedzīvotājiem daudz augstāku dzīves līmeni, sociālo labklājību un vairāk iespēju salīdzinājumā ar pasaules lielāko daļu.

1.5. Šos un citus ieguvumus populistiskas un eiroskeptiskas kustības dažkārt pasniedz kā pašsaprotamus vai maznozīmīgus. Nekad nevajadzētu aizmirst, ka, pateicoties ES, mēs gūstam labumu no:

- cilvēku, preču, kapitāla un pakalpojumu brīvas aprites,
- pasaulē lielākā vienotā tirgus,
- palielinātas ekonomiskās savienojamības, kā arī brīvas un netraucētas tirdzniecības,
- kopīgiem tirdzniecības nolīgumiem, kas visu dalībvalstu labā panākti sarunās no spēka pozīcijām,
- kvalitatīvas un uzlabotas sociālās labklājības, kuru nosaka Eiropas sociālo tiesību pīlārs (ESTP),
- Eiropas sociālā modeļa,

- pastiprinātas sadarbības izlūkošanas, militāro lietu un tiesībsardzības jomā,
- uzlabotām vides aizsardzības normām, gaisa un ūdens kvalitātes,
- iedzīvotāju pamattiesību uz privātumu aizsardzības digitālajā vidē,
- uzlabotiem veselības aprūpes un drošības standartiem,
- savstarpējās veselības aprūpes sistēmām visā Savienībā,
- diskriminācijas novēršanas noteikumiem un politikas, īpaši attiecībā uz minoritātēm un sievietēm,
- papildu izglītības iespējām, kuru pamatā ir apmaiņas programmas, piemēram, *Erasmus+*;
- u. c.

1.6. Savienībai ir jārikojas, lai palielinātu konvergenci starp reģioniem un/vai dalībvalstīm. Dzīves un darba apstākļu augšupējai konverģencei ir īpaši liela nozīme vienotā tirgus darbības uzlabošanā un nevienlīdzības, nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā.

1.7. ES iedzīvotājiem ir jāatgūst sajūta, ka rīcība ES līmenī nenozīmē atteikšanos no valsts politikas un drīzāk jāgūst pārliecība, ka daži projekti ir labāki rezultāti, ja lēmumi tiek pieņemti kopā. Vienlīdzīgi noteikumi un vienlīdzīgas iespējas visām dalībvalstīm un pilsoņiem nekad nebūtu jāapspriež, izmantojot Eiropas metodi, kas nodrošina brīvību un suverenitāti globalizētā pasaulē.

1.8. Euro pieņemšanai vajadzētu būt vienai no prioritātēm ES veidošanā, jo eurozona pilnu potenciālu varēs sasniegt tikai tad, kad tai būs pievienojušās visas dalībvalstis. Ne tikai spēcīgai ekonomiskajai un monetārajai savienībai, bet arī uzlabotajam Eiropas Stabilitātes mehānismam (ESM) var būt svarīgāka nozīme attiecībā uz politisko pārskatatbildību un pastiprinātu fiskālo atbildību. Turklāt ES dalībvalstīm ir nekavējoties jānosaka jaunās tehnoloģijas, un vienlaikus jāatbalsta uzņēmumu izaugsme un attīstība. Lai gūtu maksimālu labumu no tehnoloģiskajām pārmaiņām, Eiropas darba ņēmēji ir jānodrošina ar apmācības, pārkvalificēšanās, prasmju pilnveides un mūžizglītības programmām.

1.9. EESK uzskata, ka pastāvīgi mainīgā pasaulē ir jāveic būtiski ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, spēju nodrošināšanā un infrastruktūrā, lai ES varētu izmantot savas stiprās puses konkurētspējas jomā. Eiropai ir jārisina iedzīvotāju skaita samazināšanās un sabiedrības novecošanas problēmas, jo tās ietekmē darbaspēka piedāvājumu. Tomēr migrācijas politika ir jāpapildina ar spēcīgu migrantu uzņemšanas un integrācijas atbalsta politiku, lai novērstu būtiskas sociālas un sabiedrības problēmas. Lai saglabātu ES konkurētspēju, ir jārisina darbaspēka, kā arī prasmju trūkuma problēma. Eiropai ir vajadzīga labi pārvaldīta migrācijas politika, tai ir jābūt spējai, lai darbaspēks iegūtu prasmes, ko nosaka jaunās tehnoloģijas, un vienlaikus jāatbalsta uzņēmumu izaugsme un attīstība. Lai gūtu maksimālu labumu no tehnoloģiskajām pārmaiņām, Eiropas darba ņēmēji ir jānodrošina ar apmācības, pārkvalificēšanās, prasmju pilnveides un mūžizglītības programmām.

1.10. Pēdējos gados ir parādījušās protekcionisma tendences un briest tirdzniecības kari. EESK uzskata, ka ES arī turpmāk būtu jāatbalsta brīva, taisnīga un ilgtspējīga tirdzniecība daudzpusējā sistēmā un tirdzniecības nolīgumi, kuros ir ievērotas sociālās, patērētāju un vides tiesības, kā arī jāveicina uzņēmumu izaugsme un attīstība. Protekcionisms pilsoņiem labumu nenestu. Turklāt Eiropas Savienībai ir liela nozīme Pasaules Tirdzniecības organizācijas reformas īstenošanā.

1.11. Spēcīga ekonomikas izaugsme ir jāpanāk kopā ar stabilu sociālo dimensiju, savukārt Eiropas sociālo tiesību pilārs ir viens no sociālās kohēzijas galvenajiem dzinējspēkiem. Tā īstenošana nacionālā līmenī būtu jāpaātrina un tajā vajadzētu būt iesaistītām visām attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO) ir nozīmīgi partneri Eiropas demokrātiskā projekta īstenošanā.

1.12. EESK uzskata, ka attiecībā uz visiem ES pilsoņiem jānodrošina vienlīdzīgas iespējas un vienlīdzīga attieksme darba tirgū. Lai arī jāveicina taisnīga mobilitāte, iedzīvotājiem jābūt pieejamai kvalitatīvai nodarbinātībai un pienācīgam dzīves līmenim arī vietā, kur viņi dzīvo, lai izvairītos no intelektuālā darbaspēka emigrācijas un sociālā dempinga.

1.13. Klimata pārmaiņas un vides jautājumi ES iedzīvotājus satrauc arvien vairāk. Vairākos EESK atzinumos norādīts, ka Eiropa var un tai ir nepieciešams īstenot ilgtspējas mērķus. Būtiski ir arī ievērot saistības, kas noteiktas dažādos nolīgumos par klimatu, bioloģisko daudzveidību un ūdeni. ES var veicināt virzību uz ekoloģisko pāreju, vienlaikus nodrošinot sociālo kohēziju un visu iedzīvotāju iekļautību taisnīgas pārejas kontekstā.

1.14. EESK uzskata, ka aktīvām programmām, kas veicina jauniešu izglītšanu un iekļaušanu darba tirgū, ir svarīga loma Eiropas Savienības nākotnes veidošanā. Ir jāatbalsta tādas programmas kā *Erasmus+*, lai jauniešiem nodrošinātu zināšanas, prasmes un kompetences. EESK uzskata, ka paralēli tām ir nekavējoties jāizstrādā citas līdzīgas programmas, lai atbalstītu tos, kam ekonomisko resursu ir mazāk. Būtiska nozīme ir iedzīvotāju informētības uzlabošanai par šīm programmām un pastāvīgam uzsvaram uz tiešo labumu, ko sniedz dalība Eiropas Savienībā. *Erasmus+* cita starpā ir iespējams izmantot un būtu jāizmanto, lai nodrošinātu augstākās izglītības kvalitāti Āfrikā un lai abu kontinentu jauniešiem nodrošinātu zināšanas, prasmes un kompetences.

1.15. Ārējās drošības problēmas ir būtiski pieaugušas, bet atsevišķas dalībvalstis tās uztver atšķirīgi, piešķir atšķirīgu finanšu resursu daudzumu un atšķirīgi vērtē militārās varas izmantošanu. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir jānodrošina kolektīva un saskaņota rīcība, lai pierādītu iedzīvotājiem, ka mēs spējam efektīvi garantēt drošību. Iedzīvotāju drošībai tikpat svarīgi ir pasākumi, kas novērš kibernetizāciju jaunajā digitālajā vidē.

1.16. Tragiskie apstākļi, kādos tūkstošiem migrantu, riskējami zaudēt dzīvību, šķērsoja Vidusjūru, lai izbēgtu no konfliktu un nabadzības skartajām zonām, nevienam neatstāja vienaldzīgu. Politiskās sekas ir radījušas iespaidu, ka ES nezina, kā šādu krīzi pārvarēt. EESK atzinīgi vērtē Komisijas plānu līdzsvarotai, visaptverošai un vienotai migrācijas politikai, kas palīdzētu ES izmantot migrācijas sniegtās iespējas un vienlaikus apkarot problēmas.

1.17. Eiropas iedzīvotāji pozitīvo ietekmi, ko sniedz dalība ES, bieži vien uzskata par pašsaprotamu vai saista to ar valsts valdību, bet daudzās grūtībās vaino Eiropas iestādes. EESK ir pārliecināta, ka tā iemesls ir nepietiekama informācijas sniegšana par to, ko dalība Eiropas Savienībā pilsoņiem dod, tāpēc ES un dalībvalstīm būtu daudz vairāk jā rūpējas par to, lai komunikācija par Eiropas politiku, uzdevumiem un mērķiem uzlabotos.

1.18. Turpmākais ceļš nozīmē vienlaicīgi nodrošināt vairāk līdzekļu komunikācijai, izmantojot visus pieejamos Eiropas un valstu kanālus, kā arī sociālo partneru un citu pārstāvēto organizētas pilsoniskās sabiedrības struktūru līdzdalību. Iedzīvotājiem vienmēr jābūt informētiem par labumiem, ko viņi saņem no dalības ES, vienlaikus ņemot vērā, kāda bija dzīve pirms tam – kari, konflikti un saimnieciskās grūtības.

1.19. Lai tuvinātos saviem iedzīvotājiem, Eiropas Savienībai ir pastāvīgi jāieklausās un jāsaprot, ko eiropieši visvairāk sagaida, un jācenšas attiecīgi rīkoties. Tāpēc EESK uzskata, ka komunikācija, sadarbības platformas un sabiedriskās apspriešanas būtu jāveicina un pēc iespējas biežāk jāizmanto un tajās būtu jāiekļauj visas dalībvalstis.

1.20. Viltus ziņu apkarošana ir vēl viens svarīgs uzdevums pasaulē, kur maldinošas un nepatiesas informācijas izplatīšanās un dezinformācija ir pieaugoša tendence. Tāpēc EESK pieprasa vienotu un stingru rīcību, lai palielinātu iedzīvotāju spēju analizēt, vienlaikus aizsargājot vārda brīvību, novērstu viltus ziņu izplatīšanu un veidotu faktu pārbaudes un verifikācijas instrumentus.

2. Ievads

2.1. Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā ir noteikts: "Savienības mērķis ir veicināt mieru, stiprināt savas vērtības un savu tautu labklājību". Eiropas Savienība sākās kā projekts, kura mērķis bija nodrošināt mieru, un tā ir kļuvusi par pasaulē lielāko vienoto tirgu, nodrošinot kapitāla, preču un pakalpojumu brīvu apriti un, pats svarīgākais, tās iedzīvotāju brīvu pārvietošanos. Šis sapnis, kas kļuvis par īstenību, ir dzimis no divu pasaules karu pelniem un ir nodrošinājis attīstību visā kontinentā, aizsākot tā vēsturē ilgāko miera periodu.

2.2. Pašreiz, 2019. gadā, kad notiks Eiropas Parlamenta vēlēšanas un Eiropas Savienību skars izšķirošas pārmaiņas, Eiropas aktīvajiem spēkiem jāparāda sava apņemšanās nodrošināt vienotību, pārticību un labklājību mūsu iedzīvotājiem un tāpēc jāaizstāv demokrātija, cilvēktiesības, varas dalīšana, tiesiskums un Eiropas sociālais modelis ⁽¹⁾.

2.3. Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ⁽²⁾ ir nostiprinātas noteiktas politiskās, sociālās un ekonomiskās tiesības iedzīvotājiem visā Eiropas Savienībā. Harta tika ratificēta 2000. gadā, pievienojot vienu svarīgu elementu, kas Līgumos līdz tam laikam nebija ietverts, proti, ES pienākumu rīkoties un pieņemt tiesību aktus saskaņā ar tiesībām un vērtībām, kas aprakstītas Hartas septiņās sadaļās: "Cieņa", "Brīvības", "Vienlīdzība", "Solidaritāte", "Pilsoņu tiesības", "Tiesiskums" un "Vispārīgi noteikumi".

2.4. Lai gan ieguvumi Eiropas iedzīvotājiem ir acīmredzami, daži, diemžēl, par tiem nav informēti vai pat apšaubā tos, un dažos pēdējos gados mēs esam pieredzējuši pieaugošu spiedienu dalībvalstu iekšienē un dažādus viedokļus par turpmāko virzību. Tas, protams, ir radījis šādus jautājumus: kādai vajadzētu būt Eiropas Savienības nākotnei? Vai mums vairāk jādarā kopā vai atsevišķi? Kur vajadzētu būt līdzsvaram starp dažādiem sadarbības projektiem, kurus dalībvalstis ir gatavas pieņemt? Eiropas integrācijas virzību, pārvaldību un pat tās principu apšaubā dažādi politiskie spēki, tostarp dalībvalstīs, kuras izveidojušas Eiropas Savienību.

2.5. Šī politiskā pavērsiena punkts sakrīt ar pieaugošu uzticēšanos Eiropas Savienībai ⁽³⁾ pēc ilgstošas tendences neuzticēties tam, kā rīkojas Eiropas iestādes. Nesenās problēmas – finanšu krīze un eurozonas krīze, migrācijas situācija vai *Brexit* – ir parādījušas, cik ES iestādes ir neaizsargātas pret vainas pārvēlšanu. Euroskeptiķu kustības ir izmantojušas nesenos notikumus, lai virzītu savu darba kārtību neatkarīgi no tā, vai ES ir vai nav vainīga. Populistiskās politiskās partijas, kuras ir nonākušas pie varas vairākās dalībvalstīs, ir apšaubījušas ES pozitīvo lomu vai ir sniegušas nepatiesu informāciju par Savienību.

3. Ieguvumi Eiropas iedzīvotājiem

3.1. Ekonomiskā savienojamība, pastiprināta sociālā un politiskā sadarbība un brīva pārvietošanās ir novērsusi jebkādu karu Eiropā, tādējādi nodrošinot ilgāko miera periodu kontinenta vēsturē.

3.2. Eiropas vienotais tirgus ir nodrošinājis brīvu un netraucētu tirdzniecību starp dalībvalstīm, palīdzējis nodrošināt ekonomisko labklājību, pārticību un vienu no augstākajiem dzīves līmeņiem pasaulē. Tomēr tas nav novērsis sociālo un teritoriālo nevienlīdzību.

3.3. ES kā vienota ekonomiskā sarunvedēja ir kļuvusi par ļoti ietekmīgu dalībnieku starptautiskajā arēnā, spēdama vest sarunas par stratēģiskiem tirdzniecības nolīgumiem un ietekmēt ekonomikas politiku pasaules līmenī. Ņemot vērā uzlaboto savienojamību un samazinātās darbības izmaksas uzņēmumiem, tiek radītas darbvietas.

3.4. Iedzīvotāju brīva pārvietošanās visā ES ir palīdzējusi izskaust neuzticēšanos starp tautām un radījusi neskaitāmas izglītības un profesionālās iespējas. Pilsonis var strādāt, dzīvot vai pensionēties jebkurā no dalībvalstīm. Nav nekas neparasts, piemēram, satikt rumāni, kurš ir studējis Apvienotajā Karalistē, strādā Beļģijā un dzīvo Nīderlandē.

3.5. Pilsoņi ir ieguvēji arī no brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveides, jo Eiropas valstis nodrošina savstarpēju aizsardzību. ES garantē vēl vienu drošības līmeni, kas vietējiem izlūkošanas dienestiem un tiesībsaizsardzības iestādēm ļauj piekļūt uzlabotai datu apmaiņai un resursiem.

3.6. ES jau kopš pirmsākumiem ir visos tās izpausmes veidos strādājusi pie vides uzlabošanas. Piemēram, ES līmenī saskaņota darba un regulatīvu pasākumu dēļ gaisa un ūdens kvalitāte visā kontinentā kopš 20. gadsimta 50. gadiem ir būtiski uzlabojusies.

3.7. Digitālajā laikmetā privātums ES ir īpaši aizsargāts, un nesen ir pieņemta Vispārīgā datu aizsardzības regula (GDPR). Tā ir viens no pasaulē stingrākajiem datu privātuma tiesību aktiem, kas aizsargā iedzīvotāju pamattiesības uz privātumu.

3.8. Eiropas Savienībai ir viens no pasaulē stingrākajiem produktu un pārtikas nekaitīguma režīmiem. Valsts iestādes nosūta informāciju par tirgū konstatētiem bīstamiem produktiem ātrās ziņošanas sistēmai bīstamu nepārtikas preču jomā. ES ir arī apņēmusies atklāt nedrošas preces, pirms tās tiek pārdotas patērētājiem. Eiropas Savienībā darba devējiem ir jānodrošina darba ņēmēju veselības aizsardzība un drošība visos viņu darba aspektos.

⁽¹⁾ OV C 110, 22.3.2019., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 326, 26.10.2012., 391. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta paziņojums presei, 23.5.2018.

3.9. ES iedzīvotāji izmanto savstarpēju veselības aprūpi, kad viņi atrodas jebkurā no ES dalībvalstīm. Šīs tiesības ir spēkā neatkarīgi no tā, vai viņi ceļo uz laiku brīvdienās vai studē ārvalstīs, pastāvīgi uzturas citā ES valstī vai dodas uz citu ES dalībvalsti, lai saņemtu medicīnisko aprūpi.

3.10. Visiem ES pilsoņiem ir tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās un/vai pašvaldību vēlēšanās tajā ES valstī, kurā viņi dzīvo, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņiem. Turklāt ES pilsoņiem ir tiesības tikt pieņemtiem darbā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tās valsts pilsoņiem, kurā viņi meklē darbu, un viņiem nevar izvirzīt nekādas papildu prasības.

3.11. Būdam ES pilsonis, jūs varat reģistrēt uzņēmumu un ātri un viegli atvērt ES reģistrēta uzņēmuma filiāli jebkurā ES valstī, Islandē, Norvēģijā vai Lihtenšteinā. Ir daudz dažādu ES fondu un iniciatīvu, kas pieejamas, lai atbalstītu jaunuzņēmumus un MVU.

3.12. Eiropas sociālais modelis palīdz uzlabot dzīves un darba apstākļus lielai daļai ES iedzīvotāju. Eiropas sociālo tiesību pīlāra nesenā ieviešana tiecas to vēl vairāk uzlabot.

3.13. ES ir galvenā cīnītāja par sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu ekonomisko patstāvību. Savienība pastāvīgi cenšas veicināt dzimumu līdztiesību, novērš darba samaksas atšķirības un ievieš efektīvus diskriminācijas novēršanas noteikumus un politiku.

3.14. Pievienošanās process un izredzes iestāties Eiropas Savienībā ir rosinājušas veidot dzīvotspējīgu tirgus ekonomiku, paaugstināt sociālos standartus un nodrošinājušas stabilu demokrātisko iestāžu izveidi Eiropā.

3.15. ES pilsoņiem ir tiesības uz jebkuras citas ES valsts diplomātisko un konsulāro iestāžu aizsardzību, kad viņi atrodas valstī, kas nav ES dalībvalsts, un ja viņu pašu valsts pārstāvniecības tajā nav. Šīs tiesības ir noteiktas Pamattiesību hartas 46. pantā. Ir tikai trīs valstis, kurās visas dalībvalstis ir diplomātiski pārstāvētas, proti, Amerikas Savienotās Valstis, Ķīna un Krievija. Ārkārtas situācijās ES dalībvalstīm ir jāpalīdz ES pilsoņiem evakuēties tāpat kā tad, ja viņi būtu pašu valstspiederīgie. Aizsardzība attiecas arī uz ikdienas situācijām, piemēram, ja ir nozagta pase, noticis nopietns nelaimes gadījums vai saslimšana.

3.16. Eiropas Savienībā izglītībai tiek sniegts stiprs atbalsts. Visā pasaulē slavenā apmaiņas programma *Erasmus+* dod studentiem un akadēmisko aprindu pārstāvjiem iespēju pilnveidot savas prasmes un palielināt nodarbinātības iespējas, iepazīstot akadēmisko dzīvi citā valstī, un kopš 2014. gada to ir izmantojuši vairāk nekā 3 miljoni cilvēku. Turklāt ideju un kultūras apmaiņa ir vienojusi cilvēkus, palīdzot veidot Eiropas identitāti.

4. Eiropas vērtības un pamattiesības

4.1. EESK uzskata: lai labāk aizsargātu ES iedzīvotāju intereses, jebkurai Līgumu reformai ir jāiekļauj Pamattiesību hartas teksts, un nevienai dalībvalstij nevajadzētu būt iespējai atteikties no tās piemērošanas. Pašreiz Lisabonas līgumā Harta ir minēta kā neatkarīgs dokuments, un Apvienotā Karaliste un Polija ir izvēlējušās to nepiemērot.

4.2. Lai gan Eiropa saskaras ar daudzām problēmām un vienmēr ir vajadzīgi kopīgi lēmumi, vērtības, uz kurām ir balstīta ES un kas ir nostiprinātas Līgumos, proti, cilvēka cieņas un cilvēktiesību ievērošana, demokrātija, brīvība, vienlīdzība, varas dalīšana un tiesiskums, ir neapstrīdamas, un tām ir jābūt jebkuras jaunas ES struktūras pamatā.

4.3. Vienlīdzīga attieksme un noteikumi ES pilsoņiem nekad nedrīkst būt apstrīdami, un ES šajā ziņā ir pieļāvusi būtiskus un nevajadzīgus kompromisus: ASV vīzas tikai dažām dalībvalstīm, divējādi pārtikas kvalitātes standarti u. c. ES ir jācenšas aizsargāt visu savu iedzīvotāju intereses neatkarīgi no pilsonības.

4.4. EESK uzskata, ka rīcība Eiropas līmenī nenožīmē atteikšanos no valsts interesēm, ne arī Eiropas un valsts interešu sadursmi; tā vienkārši nozīmē to, ka dažas lietas ir labāk paveicamas kopīgi. Neatkarīgi no Savienības izvēlētajā virziena tai būs jāparedz svarīgas reformas un skaidri ES pārvaldības noteikumi, lai tiktu galā ar esošo politisko spriedzi un pieaugošo daudzveidību. Tieši Eiropas metode nodrošina brīvību un suverenitāti globalizētā pasaulē. Pilsoņi ir ieguvēji no piederības ES, jo tā viņiem nodrošina uz tiesiskumu balstītas iespējas un vienākus noteikumus visiem, taču vienlaikus pastāv stingrs jebkādas diskriminācijas aizliegums pilsonības dēļ.

4.5. Tragiskie apstākļi, kādos tūkstošiem migrantu, riskējami zaudēt dzīvību, šķērsoja Vidusjūru, lai izbēgtu no konfliktu un nabadzības skartajām zonām, nevienu neatstāja vienaldzīgu. Politiskās sekas ir kļūdaini radījušas iespaidu, ka ES nezina, kā šādu krīzi pārvarēt. EESK atzinīgi vērtē Komisijas plānu līdzsvarotai, visaptverošai un vienotai migrācijas politikai, kas palīdzēs ES izmantot migrācijas sniegtās iespējas un vienlaikus apkaros problēmas. Komiteja jo īpaši atbalsta Komisijas jauno politiku – demogrāfiskās lejupslīdes apstākļos Eiropu saglabāt kā galamērķi, uz kuru tiecas migranti, kā arī samazināt apstākļus, kas stimulē neatbilstīgu migrāciju. Tāpēc ir nepieciešama arī spēcīga uzņemšanas un integrācijas atbalsta politika.

4.6. Grūtākais uzdevums Eiropas Savienībai ir arī turpmāk būt savienībai, kas aizstāv un aizsargā savus iedzīvotājus un sniedz viņiem iespējas. Tāpēc tai jāpiedāvā risinājumi tām problēmām, kas cilvēkus tiešām uztrauc: "Komiteja joprojām ir pārliecināta, ka laba nākotne ir iespējama un ka spēcīgāka ES var palīdzēt labāk veidot globalizāciju un digitalizāciju, lai nodrošinātu labas izredzes visiem iedzīvotājiem."⁽⁴⁾

4.7. Eiropas projekta dibinātāji ir atzinuši, ka vēl ir tālu līdz tam, kad ES dalībvalstu leģitimitāte sasniegts tādu līmeni, kas būs tuvs tajās pastāvošajam demokrātijas līmenim. Esam paveikuši tālu ceļu, bet jebkuram jaunam līgumam ir jānodrošina lielāka pārredzamība un demokrātiskā kontrole, lai Eiropas Savienību labāk leģitimētu sabiedrības acīs. Turklāt dalībvalstis ir jāuzlabo Eiropas Savienības tiesību aktu ievērošana.

5. Ilgtspējīga ekonomikas attīstība

5.1. Eiropā ir pasaulē lielākais vienotais tirgus un otra visvairāk lietotā valūta. Tā ir lielākā tirdzniecības lielvara, kas nodrošina 16,5 % no pasaules importa un eksporta apjoma⁽⁵⁾, un lielākā līdzekļu devēja attīstības veicināšanas un humānās palīdzības jomā. Daļēji pateicoties pasaules lielākajai starptautiskajai pētniecības programmai "Apvārsnis 2020", Eiropa ir inovācijas avangardā. Tomēr konkurence ar ASV un Āziju ir spēcīgāka nekā jebkad agrāk. Viena lieta ir skaidra: neviena dalībvalstis viena pati nevar būt pietiekami spēcīga pasaules mērogā.

5.2. Euro valūtai ir gandrīz 20 gadu, un tās potenciāls tiks pilnībā īstenots tikai tad, kad to būs ieviesušas visas dalībvalstis un būs pabeigta ekonomiskās un monetārās savienības izveide. Tas nozīmē skaidrus, visiem pieņemamus un visiem piemērojamus noteikumus, Eiropas Stabilizācijas mehānisma uzlabošanu, tam piešķirot svarīgāku lomu, piemēram, tādu, kāda starptautiskā līmenī ir SVF, kā arī politisko pārskatatbildību un pastiprinātas fiskālās padomes⁽⁶⁾. Pārejai uz euro vajadzētu būt vienai no ES veidošanas prioritātēm.

5.3. EESK jau agrāk norādīja, ka ES lēni reaģē uz finanšu krīzi un ir vajadzīgas reformas ekonomiskajā un monetārajā savienībā⁽⁷⁾. Kopš tā laika tiek pastāvīgi pieliktas pūles, lai īstenotu reformas un pabeigtu banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveidi. Tāpat kā agrāk⁽⁸⁾ EESK atzinīgi vērtē turpmāku tirgus konsolidāciju, bet brīdina par tādu amatu izveidi, kas lēmumu pieņemšanas pilnvaras pārmērīgi koncentrē dažu cilvēku rokās. Pabeigta EMS būtu jāievada jauns vienotās valūtas laikmets Eiropas Savienības uzņēmumiem un iedzīvotājiem, ievērojami samazinot darījumu izmaksas un novēršot ārvalstu valūtas maiņas riskus, uzlabojot cenu pārredzamību tirdzniecībā un vienlaikus samazinot ieguldījumu riskus.

5.4. Lai pastāvīgi mainīgā pasaulē Eiropa varētu izmantot savas konkurētspējas priekšrocības, tai jākoncentrējas uz tādām jomām kā pētniecība un izstrāde, spēju nodrošināšana un infrastruktūra. Eiropai ir jārisina iedzīvotāju skaita samazināšanās un sabiedrības novecošanas problēmas, jo tās ietekmē darbaspēka piedāvājumu. Lai saglabātu ES konkurētspēju, ir jārisina darbaspēka, kā arī prasmju trūkuma problēma. Eiropai ir vajadzīga labi pārvaldīta migrācijas politika un ilgtermiņa perspektīva, lai darbaspēku sagatavotu nākotnes izaicinājumiem, vienlaikus palīdzot uzņēmumiem augt un attīstīties. Tomēr migrācijas politika ir jāpapildina ar spēcīgu politiku, kuras uzdevums ir novērst sociālās un sabiedrības problēmas.

5.5. Vairākos atzinumos EESK ir arī aicinājusi palielināt ieguldījumus infrastruktūrā un sabiedriskajos pakalpojumos – projektos, kas nodrošinātu izaugsmi un labklājību ES iedzīvotājiem. EESK ir arī norādījusi, ka tā atbalsta "kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB), kā arī nodokļa uzlikšanu finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, jo nodokļi, ko iekasētu ES līmenī, varētu kalpot kā transnacionāla nodokļa bāze un ļautu cīnīties pret globālo ietekmi uz vidi"⁽⁹⁾. Tas samazinātu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodrošinātu fiskālās politikas vienādību. EESK ir arī konstatējusi, ka: "Eiropai šķietami ir spēcīgas pozīcijas augošos inovatīvos augsto tehnoloģiju uzņēmumos, taču, kad šādiem uzņēmumiem ir vajadzīgi spēcīgi kapitāla ieguldījumi, tie parasti bankrotē."⁽¹⁰⁾

⁽⁴⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

⁽⁵⁾ ES temati. Tirdzniecība.

⁽⁶⁾ Neatkarīgas fiskālās iestādes.

⁽⁷⁾ OV C 227, 28.6.2018., 1. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 262, 25.7.2018., 28. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 81, 2.3.2018., 131. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 440, 6.12.2018., 79. lpp.

5.6. ES ir noslēgusi visaptverošus tirdzniecības nolīgumus, lai palielinātu preču un pakalpojumu apmaiņu, vienlaikus aizsargājot un uzlabojot darba ņēmēju tiesības un ņemot vērā vides problēmas. Tomēr dažos pēdējos gados ir parādījušās protekcionisma tendences un tuvojas tirdzniecības kari. ES arī turpmāk būtu jāatbalsta brīva, taisnīga un ilgtspējīga tirdzniecība daudzpusējā sistēmā un tirdzniecības nolīgumi, kuros ir ievērotas sociālās, patērētāju un vides tiesības, kā arī jāveicina uzņēmumu izaugsme un attīstība. Protekcionisms pilsoņiem labumu nenestu. Šajā ziņā liela nozīme būs Pasaules Tirdzniecības organizācijai, un ir ļoti svarīgi, lai ES pildītu savu lomu un ietekmētu tās reformu ⁽¹¹⁾. Robežu slēgšana un tirdzniecības aizkavēšana nekādā gadījumā nedrīkst būt turpmākais ceļš.

5.7. Pasaulē, ko skārušas klimata pārmaiņas, EESK ir atkārtoti sniegusi ieteikumus, kā uzlabot bioloģiskās daudzveidības un mūsu pastāvēšanai vitāli nepieciešamo resursu aizsardzību. EESK norāda, ka bioloģiskās daudzveidības aizsardzība ir tikpat svarīga kā klimata pārmaiņu novēršana. EESK aicina šajā jomā nodrošināt lielāku politisko gribu un konsekvenci, un tādēļ iesaka ātri darīt pieejamus visus nepieciešamos resursus.

5.8. EESK uzskata, ka klimata pārmaiņu politikas pamatā jābūt taisnīgai pārejai, tāpēc ir nepieciešami klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanas, kā arī zaudējumu un kaitējumu kompensēšanas pasākumi. Pēc iespējas būtu jānodrošina priekšroka aprites ekonomikas modelim un jāuzlabo tā tiesiskais regulējums. Ir jāveicina īsas piegādes ķēdes, jo īpaši pārtikas nozarē, un jāpabeidz mobilitātes politikas pārdefinēšana, padarot to efektīvāku un ilgtspējīgāku. Saistībā ar 2015. gada klimata pārmaiņu konferenci Parīzē ES ir apņēmusies sasniegt mērķus globālās sasilšanas mazināšanas jomā. ES jau ir panākusi ievērojamu progresu un var pastiprināt kopējo darbu, kas vērsts uz to, lai izpildītu COP21 saistības un risinātu jautājumu par pašreizējām vajadzībām. Tomēr EESK ir ņēmusi vērā vairākās dalībvalstīs notiekošo studentu un jauniešu kustību un viņu aicinājumu aktīvāk aizsargāt vidi.

6. Sociālais progress un izglītība

6.1. "Vērtējot pēc pasaules standartiem, dzīve Eiropas sabiedrībās ir pārticīga un labklājīga. Tajās ir augstākie sociālās aizsardzības līmeņi pasaulē un augsts labklājības, cilvēku attīstības un dzīves kvalitātes līmenis." ⁽¹²⁾ Tomēr nevienlīdzība palielinās un visā ES pastāv plašas sociālās kohēzijas plaisas – mums ir jācenšas mazināt atšķirības starp dalībvalstīm. Dzīves un darba apstākļu augšupēja konverģence, kas balstīta uz ilgtspējīgu izaugsmi, palīdzēs uzlabot sociālos apstākļus un mazinās nevienlīdzību – tai ir jābūt vienam no nākotnes Eiropas pamatmērķiem.

6.2. Sociālā progresa vienam no galvenajam dzinējspēkiem jābūt Eiropas sociālo tiesību pilāram – EESK stingri atbalstītai iniciatīvai, kas ietilpst visaptverošā un vispārējā stratēģijā Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanai. Lai ES iedzīvotājiem nodrošinātu nākotni, kurā valda pārticība, EESK atkārtoti pauž stingru apņemšanos censties nodrošināt "taisnīga un patiešām visas Eiropas mēroga darba tirgus" izveidi, lai panāktu "sociālo AAA reitingu" Eiropai un izmantotu to kā virzienrādītāju konverģences atjaunošanai" ⁽¹³⁾. Īstenošana valstu līmenī ir jāpaātrina, turklāt jāapzinās, ka spēcīga ekonomikas izaugsme ir jāpanāk kopā ar stabilu sociālo dimensiju. Līdztekus Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm svarīga nozīme ir visām attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. EESK ir pārliecināta, ka ES pilsoņu labjutības vārdā ir svarīgi, lai ES arī turpmāk Eiropas pusgada ietvaros pārraudzītu sasniegumus Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošanas jomā, pilnībā iesaistot sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

6.3. Turklāt EESK atkārtoti norāda, ka "Eiropas Savienībai pilnībā jāizmanto vietējā, valstu un Eiropas līmeņa sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze un spējas, iesaistot tās līdztekus pakalpojumu lietotājiem un atbilstīgi šo organizāciju dažādajiem uzdevumiem ES finansējuma plānošanas, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas pasākumos. Sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir nozīmīgi partneri Eiropas demokrātiskā projekta īstenošanā." ⁽¹⁴⁾ Eiropas Savienībai jāveicina darba koplīguma slēgšanas sarunas un jārespektē sociālo partneru autonomija.

6.4. Digitalizācija, automatizācija, mākslīgais intelekts u. c. prasa nekavējošu un ilgtspējīgu rīcību. ņemot vērā arī steidzamo un ļoti lielo vajadzību pēc ieguldījumiem kvalitatīvā izglītībā un pētniecībā un izstrādē un to, ka salīdzinājumā ar citām ekonomikas lielvarām Eiropas Savienība tērīnu no IKP īpatsvara ziņā ⁽¹⁵⁾ atpaliek, ES darbaspēks ir jāapmāca vai jāpārkalificē, lai tas būtu labāk sagatavots jaunajām darbvietām, kas parādīsies nākotnē. Tas nozīmē, ka darba ņēmēji un darba devēji, kā arī ES, dalībvalstis, sociālie partneri un citas atbilstīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas kopīgi atbild par tādu apmācību, pārkalifikāciju, kvalifikācijas celšanu un mūžizglītību jauniešiem un pieaugušajiem, kas nodrošina uzņēmumu sekmīgu darbību un atbilstoši kvalificētu darbaspēku. Virzība uz digitalizētāku ES ekonomiku būtu jānodrošina, izmantojot taisnīgas pārejas satvaru tehnoloģisko pārmaiņu īstenošanai, un tādējādi būtu jānodrošina, lai tas palīdzētu uzlabot dzīves un darba apstākļus, kā arī radīt kvalitatīvas darbvietas un vienlīdzīgāku sabiedrību.

⁽¹¹⁾ OV C 159, 10.5.2019., 15. lpp.

⁽¹²⁾ Pārdomu dokuments par Eiropas sociālo dimensiju.

⁽¹³⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 62, 15.2.2019., 165. lpp.

⁽¹⁵⁾ ESAO dati, Gross domestic spending on R&D (Iekšzemes bruto izdevumi pētniecībai un izstrādē).

6.5. Pamatojoties uz ESTP principiem, ir svarīgi veikt pasākumus, lai risinātu nākotnes problēmas darba tirgus jomā. Tehnikas progresa sniegto iespēju izmantošanai būtu jāiet roku rokā ar rūpniecības pārmaiņu un darba tirgus pārveides radīto problēmu risināšanu. Ja šīs problēmas netiks risinātas, būs milzīga pretestība pārmaiņām, vai arī ievērojama iedzīvotāju daļa negūs labumu no jaunu tehnoloģiju izstrādes.

6.6. EESK jau ir aicinājusi visas ieinteresētās personas visos līmeņos apkarot augošo nevienlīdzību, nabadzību un sociālo atstumtību. Tāpēc EESK uzskata, ka ir jāturpina kopēju principu, standartu, politikas un stratēģiju definēšana atbilstošā līmenī ar mērķi panākt labāku darba samaksas konvergenci, un arī turpmāk jātiecas ieviest minimālo algu vai to paaugstināt līdz pienācīgam līmenim, pilnībā respektējot sociālo partneru autonomiju. Svarīgi ir arī nodrošināt, lai uz visiem iedzīvotājiem attiektos ienākumu minimums. EESK uzsver, ka sociālajai kohēzijai un sociālajiem ieguldījumiem paredzētie līdzekļi būtu jāpalielina, lai stātos preti nākotnes izaicinājumiem ⁽¹⁶⁾.

6.7. EESK uzskata, ka attiecībā uz visiem ES pilsoņiem jānodrošina vienlīdzīgas iespējas un vienlīdzīga attieksme darba tirgū. Lai arī jāveicina taisnīga mobilitāte, iedzīvotājiem jābūt pieejamai kvalitatīvai nodarbinātībai un pienācīgam dzīves līmenim arī vietā, kur viņi dzīvo, lai izvairītos no intelektuālā darbspēka emigrācijas un sociālā dempinga.

6.8. ES nākotne ir atkarīga no aktīvām programmām, kas veicina jauniešu izglītošanu un iekļaušanu darba tirgū. Tādām programmām kā *Erasmus+* un tās priekštecim *Erasmus* ir bijusi neticami liela ietekme uz Eiropas identitātes veidošanu, vienlaikus jauniešiem nodrošinot zināšanas, prasmes un kompetences. Komisijas nodoms divkārtot tās finansējumu katrā ziņā ir solis uz priekšu, taču EESK 2018. gada oktobrī aicināja ⁽¹⁷⁾ finansējumu palielināt vēl vairāk. Šāda veida programma ir jāturpina un jāpaplašina, iekļaujot arī tos jauniešus, kuriem ekonomisku apstākļu dēļ ir grūtības piekļūt kvalitatīvai izglītībai un kultūru savstarpējai savienojamībai.

6.9. Kā norādīts kādā no iepriekšējiem atzinumiem, EESK uzskata, ka “vajadzētu izveidot ciešāku saikni starp stratēģiju un pašreizējām ES programmām, piemēram, *Erasmus+*, Garantiju jauniešiem un Eiropas Solidaritātes korpusu,” un ka jaunatnes stratēģijai “būtu jāveicina arī plašāka pilsoniskās sabiedrības līdzdalība, tostarp balsošana, brīvprātīgais darbs, jauniešu vadītas NVO, demokrātija darb vietā un sociālais dialogs” ⁽¹⁸⁾. Ir būtiski palielināt informētību par šīm programmām, vienlaikus pastāvīgi uzsverot, ka tās ir tiešs ieguvums, ko sniedz dalība Eiropas Savienībā.

6.10. EESK uzsver subsidiaritātes un reģionālās pārvaldības nozīmi kohēzijas politikas īstenošanā. Ņemot vērā ievērojamās labklājības un attīstības līmeņa atšķirības starp dažādiem reģioniem, pat vienas dalībvalsts robežās, ir būtiski svarīgi, lai politiku īstenotu tie, kas labāk saprot pamatproblēmas, un tāpēc viņiem ir vairāk iespēju rīkoties. ES iestādēm ir jāturpina nodrošināt aizsardzību pret jebkāda veida diskrimināciju, rasismu, ksenofobiju un antisemitismu.

6.11. Eiropas sociālais modelis ir unikāls visā pasaulē un joprojām ir viens no svarīgākajiem ieguvumiem Eiropas iedzīvotājiem. Eiropas Savienībai kopā ar dalībvalstīm ir jābalstās uz politiku, kas to aizsargās, aizstāvēs un veicinās, sekmējot turpmāku ekonomisko progresu, un jāpatur prātā tas, ka pamattiesībām jāiet roku rokā ar sociālajām tiesībām.

7. Drošība un aizsardzība

7.1. Eiropa ir unikāla ar to, ka tā ir brīva un stabila vieta nesaskaņu un šķelšanās pilnajā pasaulē. No pasaules 25 mierīgākajām valstīm 15 ir ES dalībvalstis. Tomēr teroristu uzbrukumi, nekontrolētas un nestabilas teritorijas Vidusjūras reģionā un Subsahāras Āfrikā, kā arī austrumos atdzimstošie naidīgie spēki ir pierādījums tam, ka, lai saglabātu mieru un drošību, ir jārīkojas apņēmīgi.

7.2. Lai gan iekšējās un ārējās drošības problēmas patiešām ir būtiski pieaugušas, dalībvalstis tās uztver atšķirīgi, jo tām nav vienādas izpratnes par ārējiem draudiem, to piešķirtais finanšu resursu daudzums drošībai un aizsardzībai atšķiras un tām ir atšķirīgs viedoklis par militārās varas izmantošanu. Tā kā daudziem apdraudējumiem, ar kuriem saskaramies, ir starptautisks raksturs, EESK uzskata, ka dalībvalstīm un Eiropas Savienībai ir jāsadarbojas pēc iespējas ciešāk, virzoties uz kopīgu un saskaņotu rīcību, lai mūsu sabiedrotajiem tādējādi pierādītu, ka spējam efektīvi garantēt drošību.

⁽¹⁶⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

⁽¹⁷⁾ OV C 62, 15.2.2019., 194. lpp.

⁽¹⁸⁾ OV C 62, 15.2.2019., 142. lpp.

7.3. Saskaņoti aizsardzības pasākumi ne tikai nodrošina uzticamu "stingro varu" ES dalībvalstīm, bet arī palīdz radīt darbvieta augsto tehnoloģiju nozarēs un veicināt inovāciju un tehnoloģisko attīstību. EESK mudina dalībvalstis un Eiropas Komisiju atbalstīt vienotu rīcību šajā jomā, un vienlaikus atzīst, ka konkrēti pasākumi jau ir veikti ⁽¹⁹⁾.

7.4. Tiek lēsts, ka kibernetiskie uzbrukumi pasaules ekonomikai ik gadu izmaksā 400 miljardus euro ⁽²⁰⁾ un rada reālus draudus iedzīvotāju privātumam un drošībai. EESK uzskata, ka ES būtu jācenšas pastiprināt cīņu pret kiberspiegošanu, kibernetorismu un jebkuriem citiem kibernetiskās drošības veidiem, kas vērsti pret Eiropas iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

8. Saziņa ar iedzīvotājiem

8.1. Eiropas iedzīvotāji pozitīvo ietekmi, ko sniedz dalība ES, bieži vien uzskata par pašsaprotamu vai saista ar valsts valdību, bet daudzās grūtībās vaino Eiropas birokrātiju un tās pārmērīgo iejaukšanos. Tas ir galvenokārt saistīts ar vājo komunikāciju un saziņas neesamību ar vidusmēra iedzīvotājiem. ES un dalībvalstīm būtu daudz vairāk jā rūpējas par to, lai komunikācija par Eiropas politiku, uzdevumiem un mērķiem uzlabotos.

8.2. Eiropas Savienībai ir jānodrošina vairāk līdzekļu saziņai un jāizmanto visi pieejamie kanāli – ne tikai ar dalībvalstu, bet arī ar sociālo partneru un pārējo pārstāvju organizēto pilsoniskās sabiedrības struktūru palīdzību. Eiropas Savienībai ir vairāk jākoncentrējas uz to, lai līderus un iedzīvotājus no jauna pārliecinātu par savu lomu miera, stabilitātes un ekonomiskās un sociālās attīstības nodrošināšanā, savu vēstījumu izplatīšanai izmantojot visas ES oficiālās valodas.

8.3. EESK 2012. gadā norādīja, ka "11. panta pilnīga piemērošana ir ārkārtīgi nozīmīga, lai iedzīvotāju acīs nostiprinātu Eiropas Savienības demokrātisko leģitimitāti. Visbeidzot tikai lielāka pārredzamība, iedzīvotāju un organizētas pilsoniskās sabiedrības lielāka piederības sajūta un aktīvāka līdzdalība gan valsts, gan ES līmenī ļaus Eiropai izvairīties no ekstrēmisma, aizsargāt savas demokrātiskās vērtības un radīt "kopienas vienotību". ⁽²¹⁾

8.4. Ja ES vēlas tuvināties saviem iedzīvotājiem (un, ja tas neizdosies, tai neizdosies nekas), tai ir jāklausa un jāsaprot, ko iedzīvotāji patiešām vēlas, un jācenšas attiecīgi rīkoties. Cilvēki vēlas aizsardzību, taisnīgus noteikumus darba ņēmējiem un uzņēmumiem, veselīgu dzīves un darba apstākļus un skaidru atbildi uz ārējiem izaicinājumiem. Lai to panāktu, Eiropai arī turpmāk jābūt ekonomiskās un sociālās attīstības un demokrātiskās stabilitātes katalizatoram un jānodrošina, lai ikviens šo apņemšanos apzinātos.

8.5. Daudzi dalībnieki, tostarp valstis, lobiju grupas, plašsaziņas līdzekļi un privātpersonas arvien biežāk izmanto nepatiesu informāciju, dezinformāciju un maldinošu informāciju. Šādi paņēmieni ir seni, taču sociālo plašsaziņas līdzekļu attīstība un iespējas ir ļāvušas šim fenomenam sasniegt plašu auditoriju. Labākais līdzeklis pret nepatiesām ziņām ir fakti un cilvēku kritiskās spriešanas spēju attīstīšana. Tomēr vienmēr ir jārespektē uzskatu un vārda brīvība, tāpat arī nedrīkst atslābt cīņa pret meliem.

8.6. Būtu jāveicina saziņas un sadarbības platformas, kurās jāiesaista visas dalībvalstis. Tas, kas strādā vienā dalībvalstī, var strādāt arī citā, un to, ko ir izpētījusi viena dalībvalsts, var izmantot vai uzlabot cita.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ OV C 129, 11.4.2018., 58. lpp.

⁽²⁰⁾ Kiberdrošības reforma Eiropā.

⁽²¹⁾ OV C 11, 15.01.2013., 8. lpp.

PIELIKUMS

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

12. grozījums**5.5. punkts**

Grozīt šādi:

5.5 5.5. Vairākos atzinumos EESK ir arī aicinājusi palielināt ieguldījumus infrastruktūrā un sabiedriskajos pakalpojumos – projektos, kas nodrošinātu izaugsmi un labklājību ES iedzīvotājiem. EESK ir arī norādījusi, ka, lai nepieļautu, ka transnacionālas korporācijas īsteno nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu (BEPS), tā atbalsta visaptverošus pasākumus, tostarp “kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB), kā arī krāpšanas apkarošanu PVN jomā, šai nolūkā dalībvalstīm diendienā ciešāk sadarbojoties nodokļu uzlikšanu finanšu darījumiem, degvielām un oglekļa dioksīda emisijām, jo nodokļi, ko iekasētu ES līmenī, varētu kalpot kā transnacionāla nodokļa bāze un ļautu cīnīties pret globālo ietekmi uz vidi ⁽¹⁾”. Tas samazinātu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodrošinātu fiskālās politikas vienādību. EESK ir arī konstatējusi, ka: “Eiropai šķietami ir spēcīgas pozīcijas augošos inovatīvos augsto tehnoloģiju uzņēmumos, taču, kad šādiem uzņēmumiem ir vajadzīgi spēcīgi kapitāla ieguldījumi, tie parasti bankrotē.” ⁽²⁾

Pamatojums

Lai nerastos pārpratumi, vajadzētu saglabāt vispārīgu formulējumu. Komiteja vēl nav apspriedusi ne nodokļu uzlikšanu transnacionālām korporācijām, kas varētu būt viens no pašu resursu avotiem, ne arī vienoto ES nodokli degvielām un oglekļa dioksīda emisijām un tā kopējo bāzi. Finanšu darījumu nodoklis samazinātu darba ņēmēju pensijas, un Padomes gadiem ilgais ciešākas sadarbības darbs ir pilnīgi apstājies. Līdzīgi argumenti pausti arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumā par tematu “Pārdomu dokuments par ES finanšu nākotni”(COM(2017) 358 final) ⁽³⁾.

Balsojumā ar 98 balsīm pret, 76 par un 16 balsotājiem atturoties grozījums ir noraidīts.

11. grozījums**5.6. punkts**

Papildināt šādi:

5.6 5.6. ES ir noslēgusi visaptverošus tirdzniecības nolīgumus, piemēram, ar Japānu, lai palielinātu preču un pakalpojumu apmaiņu, vienlaikus aizsargājot un uzlabojot darba ņēmēju tiesības un ņemot vērā vides problēmas. Tomēr dažos pēdējos gados ir parādījusās protekcionisma tendences un tuvojas tirdzniecības kari. ES arī turpmāk būtu jāatbalsta brīva, taisnīga un ilgtspējīga tirdzniecība daudzpusējā sistēmā un tirdzniecības nolīgumi, kuros ir ievērotas sociālās, patērētāju un vides tiesības, kā arī jāveicina uzņēmumu izaugsme un attīstība. Protekcionisms pilsoņiem labumu nenest. Šajā ziņā liela nozīme būs Pasaules Tirdzniecības organizācijai, un ir ļoti svarīgi, lai EESK pildītu savu lomu un ietekmētu tās reformu ⁽⁴⁾. Robežu slēgšana un tirdzniecības aizkavēšana nekādā gadījumā nedrīkst būt turpmākais ceļš.

Pamatojums

Lai uzlabotu lasāmību, sniedzot vienu konkrētu ES brīvās tirdzniecības nolīguma piemēru un atsaucoties uz ES un Japānas EPN.

⁽¹⁾ OVC 81, 2.3.2018., 131. lpp.

⁽²⁾ OV C 440, 6.12.2018., 79. lpp.

⁽³⁾ OV C 81, 2.3.2018., 131. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 159, 10.5.2019., 15. lpp.

Kā zināms, ES un Japānas EPN, kurš stājās spēkā 2019. gada 1. februārī, ir lielākais abu pušu noslēgtais tirdzniecības darījums.

Tas aptver 640 miljonus ES un Japānas iedzīvotāju, gandrīz trešdaļu pasaules IKP un 37 % no globālās tirdzniecības.

Uz Japānu eksportē 74 000 ES uzņēmumu, un ar ES eksportu uz Japānu ir saistītas 600 000 darbvietas. Tas dod labumu arī patērētājiem, jo būs plašāka izvēle par zemāku cenu. Turklāt tas skaidri parāda, ka divas no pasaules lielākajām ekonomikām stingri atbalsta brīvu, godīgu un noteikumos balstītu tirdzniecību.

Balsojumā ar 111 balsīm pret, 73 par un 11 balsotājiem atturoties grozījums ir noraidīts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Izglītošana par Eiropas Savienību"**(Rumānijas prezidentvalsts pieprasīts izpētes atzinums)**

(2019/C 228/09)

Ziņotāja: **Tatjana BABRAUSKIENĒ**Līdzziņotājs: **Pavel TRANTINA**

Padomes prezidentvalsts Rumānijas pieprasījums	Vēstule, 20.9.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants Izpētes atzinums
Komitejas Biroja lēmums	16.10.2018.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma special- izētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	6.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	21.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	164/2/1

1. Secinājumi un ieteikumi

EESK:

1.1. uzskata, ka ES dzīvotspēja daudzējādā ziņā ir atkarīga no spēcīgas Eiropas identitātes un iedzīvotāju identificēšanās ar ES, vienlaikus saglabājot nacionālo identitāti, un ka Eiropas projekta panākumi ir balstīti uz tās vērtībām, iecietību un apņemšanos respektēt kultūras, reliģijas un mantojuma daudzveidību. Tādēļ ir svarīgi nostiprināt iedzīvotāju zināšanas un izpratni par ES vēsturi un kultūru, pamatvērtībām un tiesībām, pamatprincipiem un lēmumiem, kā arī par lēmumu pieņemšanas procesiem ES līmenī. Ir svarīgi arī atbalstīt globālo pilsoniskumu un ES kā globāla spēka nozīmi;

1.2. uzsver, ka **visaptverošai izglītībai, apmācībai un mūžizglītībai ir būtiska nozīme**, lai stiprinātu ES identitāti, kopības un piederības sajūtu, kā arī ES iedzīvotāju atbildību, rosinot viņu aktīvu līdzdalību lēmumu par ES pieņemšanā; secina, ka tā veicina **mieru, drošību, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu, solidaritāti un savstarpēju cieņu, ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un sociālo iekļautību un taisnīgumu**, vienlaikus cienot un bagātinot kultūras daudzveidību. ES integrācijas mērķiem, tās priekšrocībām un trūkumiem ir skaidri un pārliecinoši jāpievēršas gan dalībvalstu, gan ES līmenī;

1.3. uzsver, ka mācīšanās notiek visur un pastāvīgi, aktīvi un pasīvi. Tāpēc **izglītība par ES nav tikai formālās izglītības uzdevums, un tā attiecas ne tikai uz jauniešiem**. Būtu jāatbalsta gan plaštvēruma izglītība, gan mūžizglītība, un īpaša uzmanība būtu jāvelta vecākām paaudzēm, sniedzot informāciju, kas pielāgota to mācīšanās iespējām.

Attiecībā uz ES līmeņa iestādēm un politiku EESK:

1.4. uzsver, ka ir jāsteno pirmais **Eiropas sociālo tiesību pīlāra** princips, lai nodrošinātu **tiesības uz** kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, apmācību un mūžizglītību visiem Eiropas iedzīvotājiem;

1.5. iesaka pievērst lielāku uzmanību izglītošanai par ES un Savienības identitāti visā tās daudzveidībā kā daļai no **pamatprasmēm un galvenajām kompetencēm, jo īpaši zināšanām par ES, tādējādi nosakot kopēju mācīšanās rezultātu kopumu šajā jomā** (minimālās zināšanas, prasmes un uztvere par ES). Šajā saistībā ir vajadzīga labāka informācija par situāciju dalībvalstīs – EESK aicina Eiropas Komisiju atjaunināt savu pētījumu par šo jautājumu;

1.6. aicina īstenot **valsts un ES līmenī stratēģiskus politikas pasākumus**, kuru mērķis ir veicināt mācīšanos par ES, lai stiprinātu identitātes izjūtu un piederību ES un uzsvērtu ES dalības jūtāmās priekšrocības iedzīvotājiem. Ir arī būtiski, lai dalībvalstis pienācīgi īsteno *Padomes ieteikumu par to, lai veicinātu kopīgas vērtības* ⁽¹⁾ un 2015. gada Parīzes deklarāciju ⁽²⁾;

1.7. ierosina turpmāk palielināt **Erasmus+ budžetu** (2021.–2027. gadam), lai veicinātu ES piederības sajūtu, nodrošinot **izglītības mobilitāti visiem, jo īpaši cilvēkiem no dažādām sociāli ekonomiskām vidēm**, un aicina visos turpmākajos projektos vērst uzmanību uz tādām jomām kā mācīšanās par ES, ES identitātes veidošana un atbalsts **starppaaudžu mācību iespējām** par ES, kā arī valodu apguve visās vecuma grupās, kā arī pilsoniskais dialogs pieaugušajiem;

1.8. ar **gandarījumu atzīmē 30. gadadienu programmas Erasmus+ Jean Monnet pasākumiem**, kuru mērķis ir visā pasaulē veicināt izcilību pedagogijā un izpētē par izglītību ES jautājumos, un aicina **palielināt un paplašināt programmas budžetu** uz visām izglītības nozarēm, lai uzlabotu izglītošanu par ES un stiprinātu demokrātisko pilsonību;

1.9. aicina labāk informēt ES iedzīvotājus par ES, īstenojot **ES un dalībvalstu informācijas, komunikācijas un izglītības stratēģijas**; norāda, ka ir nepieciešams iecelt **par saziņu atbildīgu komisāru**;

1.10. ierosina, ka **Eiropas un valstu sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem, tostarp kanālam Euronews**, vajadzētu **būt stratēģiskai lomai iedzīvotāju informēšanā par ES sasniegumiem**. Aktīvi iesaistīties vajadzētu arī ES informācijas birojiem, kas atrodas dalībvalstīs, kā arī EP deputātiem un citiem pārstāvjiem, **EESK locekļiem** un citiem politikas veidotājiem, kuri darbojas Eiropas jomā, lai atbalstītu ES identitātes veidošanas procesus valstu līmenī.

1.11. iesaka izveidot **ES līmeņa politikas stratēģiju, vienlaikus ievērojot dalībvalstu kompetenci izglītības jomā, lai ierosinātu priekšlikumus** par sadarbību starp dalībvalstīm (piemēram, izmantojot atvērto koordinācijas metodi vai ar augsta līmeņa grupas atbalstu); tas veicinātu iniciatīvas izglītības sistēmās un valsts un vietējā līmeņa pasākumus, ko īstenotu ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem un visām attiecīgajām ieinteresētajām personām un kas attiektos uz izglītošanu par ES un ES identitātes veidošanu. **Šī stratēģija būtu jābalsta uz mūsdienīgiem pētījumiem par situāciju izglītošanas par ES jautājumā**;

1.12. iesaka izglītošanu **par ES** un ES identitātes veidošanu iekļaut **stratēģijā “Eiropa 2030”** un **stratēģiskajā sistēmā** Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2030), kā arī Eiropas pugsada procesā (starp attiecīgajiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem) – ar nosacījumu, ka ir pieejami precīzi sistematiski dati;

1.13. aicina **nodrošināt un veicināt centralizētu, pieejamu platformu ar mācību un mācīšanas materiāliem**, kura izveido saikni starp dažādām pašreizējām iniciatīvām un portāliem, ir pieejama dažādās ES valodās un paredzēta izglītības iestādēm un atsevišķām personām un veltīta ES un ES identitātes veidošanas jautājumiem; īpaša uzmanība jāpievērš tādiem jautājumiem kā ES pamatvērtības, demokrātija, līdzdalība demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesā, iecietība un vienota izpratne.

Attiecībā uz iniciatīvām dalībvalstu līmenī EESK:

1.14. iesaka izstrādāt **valstu stratēģijas**, lai iekļautu izglītošanu par ES vērtībām, vēsturi, sasniegumiem un pašreizējo attīstību **visu izglītības jomu mācību programmās**, atzīstot neformālās un ikdienējās mācīšanās svarīgo nozīmi šajā jomā;

1.15. ierosina, ka mācīšanās par ES būtu **visaptveroši** jāiekļauj skolu izglītībā kā visu mācību priekšmetu neatņemama sastāvdaļa un ka tādi priekšmeti kā **pilsoniskā audzināšana, vēsture, ģeogrāfija un ekonomika** būtu jākoncentrē uz ES pilsoniskumu un tās priekšrocībām;

1.16. aicina ietvert izglītošanu par ES **visu pedagogu sākotnējā un pastāvīgajā profesionālajā apmācībā**, un aicina dalībvalstis atbalstīt pedagogu kvalitatīvu **pastāvīgu profesionālo attīstību šajā jomā**. Šajā apmācībā būtu jāiekļauj Eiropas Padomes Kompetenču ietvarstruktūra demokrātiskai kultūrai ⁽³⁾;

⁽¹⁾ Padomes ieteikums (2018/C 195/01) (OV C 195, 7.6.2018., 1. lpp.).

⁽²⁾ Parīzes deklarācija, 17.3.2015.

⁽³⁾ EP (2016) “Kompetenču ietvarstruktūra demokrātiskai kultūrai”.

1.17. ierosina izstrādāt iniciatīvas, lai veicinātu un atbalstītu visu pedagogu starptautisko **mobilitāti un svešvalodu mācīšanos**, kā arī izveidot **Eiropas balvu/zīmolu** apmācībām par ES un par ES identitātes veidošanu gan skolām, gan privātpersonām;

1.18. iesaka veicināt un efektīvi atbalstīt **ieinteresētās personas**, tostarp arodbiedrības, darba devēju organizācijas un uzņēmumus, kā arī citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras darbojas izglītības, apmācības, jaunatnes un pieaugušo jomās, piemēram, skautu un citas jaunatnes un studentu organizācijas, skolotāju apvienības un arodbiedrības, kā arī vecāku organizācijas, lai stiprinātu to pasākumus saistībā ar mācīšanos un mācīšanu par ES;

1.19. aicina dalībvalstis **veicināt partnerības starp formāliem un neformāliem izglītības pakalpojumu sniedzējiem** (proti, skolām un jaunatnes organizācijām, un/vai augstskolām un kopienā balstītām organizācijām), lai sniegtu zināšanas par ES un par pilsonisko izglītošanu kopumā. Šajā sakarā EESK iesaka nodrošināt **jaunatnes struktūru** iesaistīšanu mācību programmu izstrādē un pilsoniskās izglītošanas veidu noteikšanā;

1.20. atzīmē Šūmaņa deklarācijas, ar ko 1950. gada 9. maijā nāca klajā Robērs Šūmanis, vērienīgumu, proti, ka "Eiropu neizveidos uzreiz vai saskaņā ar vienotu plānu, [bet] to veidos konkrēti sasniegumi, kas pirmām kārtām radīs (...) solidaritāti" ⁽⁴⁾. EESK ierosina dalībvalstis svinēt Eiropas dienu (9. maiju) vai pat atsevišķu Eiropas Izglītības dienu, kas būtu sākumpunkts, lai plānotu ar ES saistītus izglītojošus pasākumus skolās un kopienās.

2. Pamatinformācija

2.1. Galvenā atbildība par izglītības un kultūras politiku ir dalībvalstīm. Tomēr gadu gaitā **Eiropas Savienībai ir bijusi svarīga papildinoša loma**, un visu dalībvalstu kopīgajās interesēs ir izmantot visu izglītības un kultūras potenciālu, lai veicinātu darbvietu radīšanu, ekonomisko izaugsmi un sociālo taisnīgumu, kā arī iepazītos ar **Eiropas identitāti visā tās daudzveidībā**.

2.2. EESK uzskata, ka ir būtiski tuvināt **Eiropas projektu cilvēkiem, uzlabojot viņu zināšanas par ES vēsturi, sasniegumiem un nozīmi**, ņemot vērā Eiropas vēsturi un tās pozitīvo ietekmi uz cilvēku ikdienas dzīvi. EESK uzsver, ka izpratnei par **ES pamatvērtībām** un to veicināšanai ir liela nozīme, lai panāktu savstarpēju sapratni, miermīlīgu līdzāspastāvēšanu, iecietību un solidaritāti, kā arī izpratni par **ES pamatprincipiem**.

2.3. 60 gadus pēc Romas līguma pieņemšanas ES iedzīvotāji vēl nav pilnībā apjaušuši savu ES identitāti. Pašreiz 93 % ES iedzīvotāju jūtas saistīti ar savu valsti, tostarp 57 % jūtas ļoti saistīti, un 89 % jūtas saistīti ar savu pilsētu/ciemat. Tomēr **tikai 56 % aptaujāto uzskata, ka viņi jūtas saistīti ar ES, un tikai 14 % uzskata, ka viņi jūtas ļoti saistīti** ⁽⁵⁾. Šie dati ir nozīmīgi, ņemot vērā gaidāmās EP vēlēšanas un diskusijas par Eiropas nākotni.

2.4. Pēdējās EP vēlēšanās (2014. gadā) vēlēšanu skaits atkal bija visaugstākais vecuma grupā virs 55 gadiem (51 % dalībnieku), turpretim **18–24 gadu vecuma grupā reģistrēto vēletāju skaits sasniedza tikai 28 %**. **Līdzdalības līmenis ir cieši saistīts ar cilvēku sociāli ekonomisko stāvokli** ⁽⁶⁾. Arī kritiskas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes trūkums un maldinošas/nepatiesas informācijas izplatīšanās palielina neuzticību demokrātiskajām iestādēm un ES. Tāpēc šajā ziņā varētu būt noderīgas labākas zināšanas par ES un demokrātisku pilsonību. Tas ir ne tikai formālās sākotnējās izglītības uzdevums.

2.5. EESK atgādina, ka pētījumi ⁽⁷⁾ un analīzes ⁽⁸⁾ atklāj ievērojamu **atšķirību starp pilsoniskās izglītošanas politiku un praksi** un ka **gandrīz pusei dalībvalstu** vēl nav noteikumu vai ieteikumu par **pilsonisko izglītošanu skolotāju sākotnējā izglītībā**. Lai gan jautājums par pilsoniskumu ir ietverts pedagogu tālākajā profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanā, **skolu vadītājiem** netiek nodrošināta profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana šajā jautājumā.

2.6. Vēl viens iemesls bažām ir **atšķirības dažādās izglītības nozarēs attiecībā uz apmācību par pilsonisko izglītošanu**. Piemēram, salīdzinot ar vispārējo izglītību, **sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā** skolās ir mazāk pilsoniskās izglītošanas pasākumu. Piemēram, ir mazāk pilsoniskās izglītošanas mācību programmu, mazāk mācību materiālu skolotājiem un mazāk ieteikumu par skolēnu līdzdalību skolu padomēs vai par vecāku pārstāvniecību skolu valdēs.

2.7. Izglītošanā par ES būtu jākoncentrējas arī uz mācīšanu par **demokrātiju** (arī par līdzdalību, demokrātisku politiku un demokrātisku sabiedrību) un **iecietību** (tostarp par personu attiecībām, iecietību pret dažādām sociālajām un kultūras grupām un par iekļaujošu sabiedrību).

⁽⁴⁾ Šūmaņa deklarācija.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisija, Eiropas barometra standartaptauja Nr. 89, 2018. gada pavasaris, ziņojums.

⁽⁶⁾ Pamatojoties uz tiešām intervijām ar 27331 cilvēku vecumā no 18 gadiem 28 ES dalībvalstīs.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta ziņojums par mācīšanos par ES skolā (2015/2138(INI)).

⁽⁸⁾ Eurydice, Pilsoniskā izglītība Eiropas skolās, 2017.

2.8. Pilsoniskajai izglītošanai par ES kopumā jābūt **dinamiskam mācību procesam**⁽⁹⁾, kas pielāgots katram kontekstam un katram izglītojamam, balstoties uz vērtībām un iemācot audzēkņiem, galvenokārt jauniešiem, **zināšanas un izpratni, prasmes un attieksmi**, kas vajadzīga ne tikai, lai īstenotu savas tiesības, bet arī lai dotu ieguldījumu kopienai un sabiedrībai un rīkotos ar empātiju, piesardzību un domājot par nākamajām paaudzēm. Mūdienu izpratne par pilsonisko izglītošanu no tradicionālā uzskata – ka jāizplata zināšanas un izpratne par pilsoniskās dzīves oficiālām institūcijām un procesiem (piemēram, balsošana vēlēšanās) – lēnām, taču pastāvīgi ir novirzījusies uz **plašāku izpratni, kas ietver līdzdalību un iesaistīšanos gan pilsoniskajā, gan civilajā sabiedrībā** un plašāku iespēju klāstu, ko iedzīvotāji izmanto, lai mijiedarbotos ar savām kopienām (tostarp skolām) un sabiedrību un to veidotu.

2.9. Ja **ES pilsoniskumam** ir jāpārsniedz pašreizējā šaurā, juridiskā koncepcija un jābalstās uz ideju par to, ko nozīmē būt eiropieim, un šī ideja jāizvērs visā Eiropā, tad **mūsu pieejā pilsoniskajai izglītošanai ir vajadzīga skaidra Eiropas dimensija**. Tas var palīdzēt veidot bagātāku, politiskāku ES pilsoniskuma koncepciju, kurai būs izšķiroša nozīme, ja ES vēlas palielināt iedzīvotāju līdzdalību un iesaistīšanos, kā arī plašāku atbalstu ES kā sociālai un politiskai, nevis tikai ekonomiskai savienībai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai cilvēki mācītos un apzinātos savu lomu un iespējas piedalīties **demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesā vietējā, valsts un ES līmenī** un lai viņi izprastu institucionālās vadības principus. **Holistiska izglītošana**, apmācība un mūžizglītība, kurā īpaša uzmanība pievērsta **demokrātiskam pilsoniskumam, kopējām Eiropas vērtībām un Eiropas identitātei**, ļautu būtiski garantēt mieru, drošību, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu, solidaritāti, savstarpēju cieņu, ilgtspējīgu izaugsmi, sociālo iekļaušanu un taisnīgumu, vienlaikus ievērojot un bagātinot kultūras daudzveidību un piederības Eiropas Savienībai izjūtu.

3.2. Atzinumā⁽¹⁰⁾ par **Eiropas izglītības telpu** (2018. gads) EESK pauda gandarījumu par to, ka iniciatīvā ir ierosinātas iekļaujošākas turpmākās izglītības sistēmas, un uzsver, ka – arī **Eiropas sociālo tiesību pilāra** īstenošanas ietvaros – vajadzētu uzskatīt, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības saņemt zināšanas par ES, demokrātiskajām vērtībām, iecietību un pilsoniskumu. Tai vajadzētu būt pieejamai ikvienam, īpaši koncentrējoties uz nelabvēlīgā situācijā esošām iedzīvotāju grupām⁽¹¹⁾, lai visi iedzīvotāji varētu izprast savu līdzdalības lomu demokrātijā. Ir būtiski, ka dalībvalstis īsteno *Padomes ieteikumu par to, lai veicinātu kopīgas vērtības*⁽¹²⁾.

3.3. **Atjaunotā Padomes Ieteikuma par pamatkompetencēm mūžizglītībā (2018. gads)**⁽¹³⁾ pilna īstenošana joprojām nav iekļauta daudzu dalībvalstu politiskajā programmā, un ir būtiski uzlabot zināšanu apguvi par ES, konkrētajiem tās sniegtajiem ieguvumiem un par demokrātiskajām vērtībām, iecietību un aktīvu pilsoniskumu, to uzskatot par daļu no prasmju apguves, daudzvalodības, personīgajām un sociālajām kompetencēm, pilsoniskuma kompetencēm, kultūras izpratnes un personīgās izpausmes.

3.4. **Atzinumā**⁽¹⁴⁾ **par nākamā Erasmus+ programmu 2021–2027** EESK atzina, ka iepriekšējā Erasmus+ programma (2014–2021) ir ievērojami atbalstījusi izglītību un apmācību Eiropas, valsts, reģionālā un vietējā līmenī, veicinājusi piederības Eiropas Savienībai sajūtu (**Eiropas identitāti** visā tās daudzveidībā) un **savstarpēju sapratni, demokrātisku pilsoniskumu un Eiropas integrāciju**. Nākamajai Erasmus+ programmai ir būtiska nozīme, lai stiprinātu šos procesus un atbalstītu sociālo iekļautību un kopējas Eiropas vērtības, sekmētu sociālo integrāciju, uzlabotu izpratni par dažādām kultūrām un novērstu radikalizāciju, iesaistot visu vecuma grupu cilvēkus demokrātiskajos procesos, veicinot **mācību mobilitāti un sadarbību** starp Eiropas iedzīvotājiem, izglītības un apmācības iestādēm, organizācijām, ieinteresētajām personām un dalībvalstīm, un visas šīs darbības ir ārkārtīgi svarīgas Savienības nākotnei.

3.5. EESK atzinīgi vērtē ar **Erasmus+ Jean Monnet pasākumiem** saistītos centienus veicināt mācīšanas un pētniecības izcilību izglītošanas par ES jomā visā pasaulē. EESK pauž nožēlu par to, ka ierosinātais budžets šīs programmas īstenošanai joprojām nav pietiekams. Lai arī programma līdz šim ir vērsta tikai uz augstskolām, EESK uzskata, ka tās budžets ir jāpalielina un programma ir jāpaplašina un jāattiecinā uz visām izglītības jomām un visām vecuma grupām, lai uzlabotu izglītošanu par ES un stiprinātu demokrātisko pilsonību.

3.6. EESK uzsver, ka ir svarīgi īstenot ES vadītāju 2015. gada martā parakstīto Parīzes deklarāciju⁽¹⁵⁾, un atgādina, ka **kritiskai domāšanai un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmei, sociālajām un pilsoniskajām kompetencēm, starpkultūru izpratnei un cēstiem izskaust diskrimināciju**, izmantojot visus mācīšanās veidus, ir jākļūst par realitāti.

⁽⁹⁾ Eiropas Jaunatnes forums, Inspiring! (Iedvesmo!). Youth organisations contribution to citizenship education 2016 (Jauniešu organizāciju ieguldījums pilsoniskajā izglītošanā 2016. gadā).

⁽¹⁰⁾ OV C 62, 15.2.2019., 136. lpp.

⁽¹¹⁾ Nelabvēlīgā situācijā esošu grupu definīcija, ko sniedzis Eiropas Dzimumu Līdztiesības institūts (EIGE).

⁽¹²⁾ Padomes ieteikums (2018/C 195/01).

⁽¹³⁾ Padomes Ieteikums (2018/C 189/01) (OV C 189, 4.6.2018., 1. lpp.).

⁽¹⁴⁾ OV C 62, 15.2.2019., 194. lpp.

⁽¹⁵⁾ Parīzes deklarācija, 17.3.2015.

4. Īpašas piezīmes par formālo izglītību

4.1. EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi atbalstīt mūžizglītības iespējas visiem, ko piedāvā skolas un kopienas, lai iedzīvotāji kļūtu par **demokrātiski iesaistītiem iedzīvotājiem**. Iekļaujoša izglītības politika var kļūt par realitāti, ja valsts un Eiropas **plašsaziņas līdzekļi un valsts politikas tendences** atbalsta un sniedz **labus piemērus demokrātijai un iecietībai**. Tam būtu jāietver šādi elementi: tiesības piedalīties, atbalsts sociālajām partnerībām un pilsoniskās sabiedrības dialogam, vārda brīvībai un viltus ziņu pārtraukšanai; iekļaujoša rīcība, vienlaikus ievērojot kultūras daudzveidību valstī un ārpus tās robežām un aizstāvēt vienlīdzību visiem; atbalsts migrantu, bēgļu un mazākumtautību pārstāvju centieniem kļūt par aktīviem ES un dalībvalstu iedzīvotājiem papildus savai kultūras identitātei.

4.2. Zināšanu apguvei par ES, demokrātiskajām vērtībām, iecietību un pilsoniskumu, tāpat kā par ES lomu pasaulē, jābūt **transversālai tēmai skolās, kas tiek mācīta, izmantojot visus priekšmetus un projektus, nevis tikai konkrētās vēstures vai pilsoniskuma stundās**. Izglītojamajiem būtu jāparāda piemēri, kas atspoguļo aktīvu līdzdalību sociālās aktivitātēs un brīvprātīgajā darbā; šajā nolūkā varētu uzaicināt pilsoniskās sabiedrības, apvienību un uzņēmumu pārstāvjus, lai viņi iepazīstinātu skolēnus ar savu darbību. Studenti būtu jā mudina piedalīties demokrātiskos lēmumu pieņemšanas procesos vietējā, valsts un ES līmenī. **Turklāt skolu vadītājiem un skolotājiem jāizveido uz sadarbību balstīta, demokrātiska skolas kultūra**, iesaistot skolu valdes, iesaistot vecākus un studentus lēmumu pieņemšanas procesos un nodrošinot koleģiālu pārvaldību.

4.3. EESK uzsver, ka ir svarīgi izstrādāt noteikumus vai ieteikumus par **skolotāju pilsoniskās audzināšanas kompetenču attīstību, izmantojot skolotāju sākotnējo izglītību, kas ir pieejama visās dalībvalstīs**, tostarp skolotāju un skolu vadītāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumus ⁽¹⁶⁾.

4.4. EESK aicina **nodrošināt un veicināt centralizētu, pieejamu platformu ar mācību un mācīšanas materiāliem**, kura izveido saikni starp dažādām pašreizējām iniciatīvām un portāliem ⁽¹⁷⁾, ir pieejama dažādās ES valodās un paredzēta izglītības iestādēm un atsevišķām personām un veltīta ES un ES identitātes veidošanas jautājumiem; īpaša uzmanība jāpievērš tādiem jautājumiem kā ES pamatvērtības, demokrātija, līdzdalība demokrātiskā lēmumu pieņemšanas procesā, iecietība un vienota izpratne. Jānodrošina, lai visiem ir pieejamas dažādu ES finansētu projektu īstenošanas gaitā izveidotās **mācīšanas un mācību materiālu krātuves** ⁽¹⁸⁾, kā arī vairāk jāpopularizē un jāizmanto tās skolās un citos pasākumos, kuru mērķis ir sniegt zināšanas par ES.

5. Īpašas piezīmes par neformālo izglītību

5.1. EESK izprot pilsonisko audzināšanu kā daļu no **mūžizglītības un plaštvēruma** politikas un praktiskas sistēmas. Lai pilsoniskajai audzināšanai piemērotu holistisku pieeju, jāiesaistās **gan formālo, gan neformālo izglītības pakalpojumu sniedzējiem**, kas papildina viens otru izglītības programmu saturu un orientācijas, pedagoģiskās pieejas un līdzdalības iespēju nodrošināšanas ziņā.

5.2. Daudzas mācīšanās programmas, kas tiek piedāvātas neformālās izglītības vidē, ir vērstas uz ES pilsonisko audzināšanu. Piemēram, jaunatnes organizācijās izglītojošais darbs tiek attīstīts līdzdalības procesā, kas veicina aktīvu pilsoniskumu un paplašina jauniešu redzesloku. **Jaunatnes organizācijām ir būtiska nozīme pilsoniskās audzināšanas īstenošanā, sekmējot to dalībnieku un viņu sadarbības partneru socializāciju, mijiedarbību, kā arī politisku un sociālu rīcību.**

5.3. Jaunatnes organizācijas organizē plašu tādu programmu, projektu un pasākumu klāstu, kas saistīti ar pilsonisko audzināšanu, bieži vien iekļaujot Eiropas dimensiju. Tos izvēlas, ņemot vērā organizācijas pilnvaras un mērķgrupu, un tie ietver, piemēram, brīvprātīgo darbu un starptautisko apmaiņu/pasākumus; regulāras vietējo grupu sanāksmes/pasākumus; skolu apmaiņas un viesģimeņu programmas; ES iestāžu apspriežu simulācijas; eksperimentālas vēlēšanas u. c.

5.4. Ņemot vērā formālās un **neformālās izglītības papildinošo raksturu**, ir svarīgi **veicināt partnerattiecības starp formālās un neformālās izglītības sniedzējiem**, lai sniegtu praktiskāku un lietderīgu pieredzi par to, kā īstenot demokrātiju. Studentu un jauniešu organizācijām vajadzētu būt lēmumu pieņemšanas centrā, un jādod tām iespēja tieši atbalstīt atsauksmju un uzraudzības mehānismus. Šajā sakarā EESK iesaka iesaistīt jauniešus struktūrās, kas ir atbildīgas par mācību programmu izstrādi un pilsoniskās izglītošanas veidu noteikšanu.

⁽¹⁶⁾ Joint Statement on Citizenship Education & EU Common Values (Kopīgs paziņojums par pilsonisko audzināšanu un ES kopīgajām vērtībām).

⁽¹⁷⁾ Piemēram, eTwinning, Open Education Europe u. c.

⁽¹⁸⁾ Piemēram: <https://euhrou.cz/>.

6. Īpašas piezīmes par ikdienēju mācīšanos

6.1. EESK apzinās, ka daudz informācijas par ES var uzzināt ikdienējas mācīšanās veidā – izmantojot plašsaziņas līdzekļus, apspriedes vienaudžu grupās utt. Nepieciešami saskaņoti centieni un konkrēti pasākumi, lai **visiem visu vecumu iedzīvotājiem** pilnībā nodrošinātu “**prasmes ES jautājumos**” un tādējādi sasniegtu **nepieciešamo zināšanu minimumu par ES**. Papildus citiem aspektiem izglītošanai būtu jāietver izpratne par ES dalībvalstu savstarpējo sociālo un ekonomisko atkarību un līdz ar to – vajadzību pēc noturīgas Eiropas sabiedrības, kas spēj nodrošināt labāku kopējo ekonomisko konkurētspēju.

6.2. EESK aicina labāk informēt ES iedzīvotājus par ES, izmantojot **ES un dalībvalstu informācijas, komunikācijas un izglītības (ICE) stratēģijas**, un atgādina, ka Eiropas Komisijai ir svarīgi veicināt šo programmu, tostarp, iespējams, atjaunojot par komunikāciju atbildīgā komisāra amatu.

6.3. **Eiropas un uz Eiropu orientētiem valstu sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem**, tostarp kanālam *Euronews*, vajadzētu būt stratēģiskai lomai korektas informācijas par ES sniegšanā iedzīvotājiem. **ES informācijas birojiem**, kas atrodas dalībvalstīs, ar **EP deputātu un citu pārstāvju** atbalstu, kā arī ar **EESK locekļu** un citu politikas veidotāju, kas darbojas Eiropas jomā, aktīvu līdzdalību vajadzētu uzņemties aktīvu lomu pasākumos, kuru mērķis ir stiprināt ES identitāti.

6.4. Ņemot vērā *Erasmus+* programmas panākumus, EESK aicina būtiski pastiprināt saziņas centienus, lai veicinātu izglītības un informācijas lomu turpmākā sabiedrības informēšanā par ES darbību miera veidošanas jomā, sekmētu pieredzes apmaiņu starp nevalstiskajām organizācijām gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās un izveidotu ES miera projektu zīmolu “Baltā dūja”, kas palielinātu to atpazīstamību ES un ārpus tās robežām.

6.5. Pašreizējie *Erasmus+* studenti būtu jāmudina izmantot ārzemēs gūto pieredzi, lai viņi savu vienaudžu vidū darbotos kā “ES vēstnieki” un sniegtu informāciju jauniešiem par Eiropu, par starpkultūru izglītību un par to, kā iepazīt citu kultūru.

6.6. EESK vērš uzmanību uz saviem projektiem, piemēram, projektu “**Jūsu Eiropa, jūsu lēmumi**”(JEJL) ⁽¹⁹⁾, kas ir viens no EESK organizētajiem gadskārtējiem jauniešu līdzdalības pasākumiem. Pateicoties šim pasākumam, ik gadu skolēni vecumā no 16 līdz 18 gadiem no visām ES dalībvalstīm un kandidātvalstīm ierodas Briselē uz divām dienām, lai uzlabotu zināšanas par ES un kopīgi nāktu klajā ar idejām un izstrādātu rezolūcijas, kuras pēc tam tiek nodotas ES iestādēm.

Briselē, 2019. gada 21. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Tīmekļa vietne: <http://www.eesc.europa.eu/en/our-work/civil-society-citizens-participation/your-europe-your-say>.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 542. PLENĀRSESIJA, 20.3.2019.–21.3.2019.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas standartizācijas 2019. gada Savienības darba programma””

(COM(2018) 686 final)

(2019/C 228/10)

Ziņotāja: **Elżbieta SZADZIŃSKA**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 14.12.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	7.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	122/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē ikgadējo Savienības darba programmu Eiropas standartizācijas jomā (2019); minētā programma pilnveido 2011. gada dokumentu kopumu standartizācijas jomā. Lai gan darbs pie šīs iniciatīvas tiks pabeigts 2019. gadā, ikgadējā programmā ierosinātas jomas, uz kurām pašreizējai Komisijai jākoncentrējas savas darbības pēdējā gadā.

1.2. Katru gadu Komiteja atzinumu veidā sniedz savus novērojumus un ieteikumus attiecībā uz Komisijas izstrādātajām gada darba programmām, jo tā apzinās, ka standartiem ir liela nozīme konkurētspējas palielināšanā vienotajā tirgū un inovatīvu produktu un pakalpojumu izvērtēšanā, kā arī to kvalitātes un drošības paaugstināšanā patērētāju, uzņēmumu un vides interesēs ⁽¹⁾. Šis atzinums ir saistīts ar atzinumu par saskaņotajiem standartiem ⁽²⁾.

1.3. EESK redz progresu, kas Eiropas standartizācijas sistēmas iekļautības un pārredzamības ziņā nodrošināts, izmantojot to organizāciju aktīvu dalību, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1025/2012 III pielikumā. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalībai standartizācijas sistēmā nevajadzētu aprobežoties tikai ar ES un valsts līmeni. To dalība arī starptautiskajā standartizācijā būtu jāatbalsta, jāpaplašina un jāsekmē.

1.3.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas darbības, ar kurām tā atbalsta ieinteresēto pušu dalību standartizācijā, jo īpaši ar programmas “Apvārsnis 2020” starpniecību. Tomēr Komiteja iesaka pastiprināt pašreizējo mehānismu un labāk informēt par šīm iespējām. Tas ļaus maziem un vidējiem uzņēmumiem ne vien piedalīties standartu izstrādē, bet arī to ieviešanā.

⁽¹⁾ OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.; OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.; OV C 34, 2.2.2017., 86. lpp.; OV C 303, 19.8.2016., 81. lpp.

⁽²⁾ INT/879 – Saskaņotie standarti, *Larghi*, 2019. g. (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 78. lpp.).

1.3.2. Saskaņotība starp Eiropas standartiem un starptautiskajiem standartiem palīdzēs stiprināt ES rūpniecības konkurētspēju globālajā vērtības veidošanas ķēdē. Tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas dialogu ar starptautiskajām standartizācijas organizācijām, kā arī Pasaules Tirdzniecības organizāciju (PTO) un citiem starptautiskajiem forumiem. Tā ietvaros Komiteja atbalsta visus Komisijas centienus un iniciatīvas standartizācijas procesa paātrināšanai un lielākai efektivitātei, lai starptautiskā līmenī aizsargātu un popularizētu labākus Eiropas standartus ⁽³⁾.

1.4. Eiropas standartizācijas sistēmas pamatā ir publiskā un privātā sektora partnerība. Šīs sistēmas turpmākie galvenie attīstības virzieni tika noteikti Komisijas gada darba programmā. Komiteja cer, ka partnerībā tiks iesaistīts pēc iespējas plašāks dalībnieku loks.

1.5. Šā gada darba programma ir tapusi, balstoties uz starpiestāžu dialogu, un EESK uzskata, ka dialoga turpināšana nākotnē palīdzēs stiprināt Eiropas standartizācijas sistēmu. Jau savos iepriekšējos atzinumos par standartizāciju Komiteja puda gatavību sasaukt *ad hoc* forumu, kurā tiktu iesaistīts plašs ieinteresēto personu loks ⁽⁴⁾.

1.6. Programmā ir uzskaitītas standartizācijas aspektā svarīgas jomas: enerģētika, aprites ekonomika, aizsardzība, drošība, iekšējais tirgus, digitālais vienotais tirgus, kā arī starptautiskā sadarbība. Komiteja uzskata, ka jomas ir izvēlētas mērķtiecīgi.

1.7. Komiteja gaida pētījuma rezultātus par standartu ietekmi uz ekonomiku un sabiedrību. Komiteja uzskata, ka pētījumā vajadzētu ņemt arī vērā standartizācijas netiešo ietekmi, piemēram, uz nodarbinātību ⁽⁵⁾. Turklāt standartizācijas stratēģijas un programmu izstrādes nolūkā svarīgam vajadzētu būt *ex post* novērtējumam.

1.8. Komiteja vēlreiz mudina rūpīgi pārraudzīt darbu, ko galvenie standartizācijas procesa dalībnieki veic, lai Eiropas standartizācijas sistēmā iesaistītu pēc iespējas plašāku dalībnieku loku. Lai Eiropas standartizācijas sistēmā iekļautu plašu dalībnieku loku, EESK prioritārā kārtā varētu izveidot *ad hoc* forumu. Šīs struktūras uzdevums būtu organizēt ikgadēju atklātu uzklaušīšanu, kurā tiktu novērtēts progress šajā jomā ⁽⁶⁾.

2. Eiropas Komisijas priekšlikumi

2.1. Saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1025/2012 Komisija paziņojumā izklāstīja ikgadējo Savienības darba programmu Eiropas standartizācijas jomā (2019).

2.2. Eiropas standartizācijas stratēģiskās prioritātes, kas vērstas uz Eiropas Savienības tiesību aktu un politikas atbalstīšanu:

- atbalsts digitālā vienotā tirgus stratēģijai,
- atbalsts enerģētikas savienībai un klimata politikai,
- atbalsts ES rīcības plānam pārejai uz aprites ekonomiku,
- atbalsts dziļākam un taisnīgākam iekšējam tirgum ar spēcīgāku rūpniecisko bāzi,
- atbalsts Eiropas aizsardzības rīcības plānam,
- atbalsts saistībā ar kosmosa stratēģiju Eiropai,
- atbalsts Eiropas drošības programmai.

2.3. Turklāt Komisija veiks šādus pasākumus:

- turpinās sadarbību ar starptautiskajām standartizācijas organizācijām,
- izvērsīs publiskā un privātā sektora partnerību, iesaistot plašu dalībnieku loku,
- pētīs standartizācijas ietekmi uz ekonomiku un sabiedrību.

⁽³⁾ INT/879 – Saskaņotie standarti, *Larghi*, 2019. g. (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 78. lpp.).

⁽⁴⁾ OV C 303, 19.8.2016., 81. lpp.; OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.; OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

2.4. Lai iesniegtu ziņojumu par šīs regulas īstenošanu un saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 24. panta 3. punktu, Komisija sāks Eiropas standartizācijas sistēmas pārskatīšanu tās efektivitātes novērtēšanas nolūkā.

2.5. Kopīgo standartizācijas iniciatīvu (KSI) ir plānots pabeigt 2019. gadā. Komisija analizēs KSI darbības rezultātus šādās trīs kategorijās:

— informētība un izglītība par Eiropas standartizācijas sistēmu, kā arī tās izpratne,

— koordinācija, sadarbība, pārredzamība un plaša dalībnieku loka iekļautība,

— konkurētspēja un globālā dimensija.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. 2019. gada darba programmā ir precizētas un papildinātas prioritātes, kas jau tiek īstenotas. Tas ir vajadzīgs, lai Eiropas standartizācijas sistēmu pielāgotu mainīgajai starptautiskajai situācijai un izaicinājumiem globālajā tirgū.

3.2. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka standartizācija veicinās digitālā vienotā tirgus stratēģijas atbalstīšanu, koncentrējoties uz lietu internetu, lielajiem datiem, blokkēdēm, sadarbīgām intelektiskām transporta sistēmām un autonomo braukšanu, viedpilsētām, pieejamību, e-pārvaldību, e-veselību un mākslīgo intelektu (MI). Turklāt saskaņā ar Vispārīgās datu aizsardzības regulas noteikumiem ⁽⁷⁾ jaunajai standartizācijai jābūt saderīgai un sadarbspējīgai.

3.2.1. Komiteja cer, ka saskaņā ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu visiem digitālā vienotā tirgus dalībniekiem tiks garantēts augsts personas datu aizsardzības un drošības līmenis.

3.3. Komiteja uzskata, ka spēkā esošie drošības standarti un noteikumi šajā jomā ir jāatjaunina, jo īpaši ņemot vērā jaunus riskus, kas ar to saistās. Paredzams, ka jaunie standarti ierobežos robotu un MI negatīvo ietekmi uz cilvēku dzīvi ⁽⁸⁾.

3.4. Kiberdrošības prasībām būtu jānodrošina, ka ar MI saistīts jauns aprikojums nerada risku lietotājiem, piemēram, plaša mēroga kiberuzbrukumus, patērētāju izsekošanu, uzlaušanu. Ņemot vērā tai uzticētās pilnvaras, liela nozīme šā mērķa sasniegšanā būtu jāpiešķir Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūrai (ENISA), kurai īpaša uzmanība jāpievērš standartizācijai kiberdrošības jomā ⁽⁹⁾.

3.5. Komiteja atbalsta ierosinājumu transporta nozarē samazināt CO₂ emisijas. To varētu sekmēt, citastarp, efektīvāks automobiļu degvielas un enerģijas patēriņš, un tādējādi varētu samazināt lietotāju izmaksas. Tajā pašā laikā, ņemot vērā automatizētu transportlīdzekļu skaita pieaugumu, būs vajadzīgs saskaņots regulējums, jo šie transportlīdzekļi ir pakļauti augstam riskam (kiberuzbrukumi, datu aizsardzība, atbildība par negadījumiem) ⁽¹⁰⁾.

3.5.1. Komiteja jau savā iepriekšējā atzinumā pozitīvi novērtēja trešo mobilitātes paketi un atzina to par soli ceļā uz ilgtspējīgu mobilitāti Eiropā ⁽¹¹⁾.

3.6. Komiteja uzskata, ka riepju marķēšanas priekšlikums ⁽¹²⁾, kuģniecības ekoloģizācija, ko īsteno, izmantojot alternatīvu degvielu, un ekodizaina prasību ⁽¹³⁾ attiecināšana uz jaunām produktu kategorijām var palīdzēt ierobežot klimata pārmaiņas.

3.7. Komiteja atbalsta standartu izstrādi aprites ekonomikā; šie standarti veicinās ilgtspējīgu ražošanu, un tādējādi arī – dabas resursu saglabāšanu ⁽¹⁴⁾.

⁽⁷⁾ OV C 81, 2.3.2018., 102. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 288, 31.8.2017., 1. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 227, 28.6.2018., 86. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 62, 15.2.2019., 254. lpp.; OV C 62, 15.2.2019., 274. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 62, 15.2.2019., 254. lpp.

⁽¹²⁾ OV C 62, 15.2.2019., 280. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 345, 13.10.2017., 97. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.; OV C 367, 10.10.2018., 97. lpp.; OV C 283, 10.8.2018., 61. lpp.; OV C 62, 15.2.2019., 207. lpp.

3.8. Tehniskie standarti atvieglo inovatīvu risinājumu ieviešanu rūpniecībā.

3.9. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka Eiropas Aizsardzības aģentūras un Eiropas standartizācijas organizāciju izstrādātajam rīcības plānam standartizācijai aizsardzības jomā būtu jāpalīdz nodrošināt atvērtu un konkurētspējīgu ES aizsardzības aprīkojuma tirgu ⁽¹⁵⁾. Līdzīgu darbu paredzēts veikt kosmosa jomā ⁽¹⁶⁾.

3.10. Būtu jānodrošina Eiropas Savienības standartu un starptautisko standartu saskaņotība un jāveicina Eiropas Savienības standartu izmantošana ārpus ES. Šajā nolūkā Komisijai būtu jāpastiprina politisks dialogs ar starptautiskajām standartizācijas struktūrām un divpusējas sarunas ar valstīm ārpus Eiropas Savienības.

3.11. Komiteja atbalsta pilnībā pamatoto Komisijas nodomu parādīt, ka daudzu dalībnieku iesaistei ir pozitīva ietekme uz standartizācijas kvalitāti. III pielikumā minēto organizāciju dalība standartizācijas darbā rada pievienoto vērtību, palielinot konkurētspēju, un nodrošina ieguvumus visai sabiedrībai.

3.12. Komiteja vēlreiz mudina rūpīgi pārraudzīt darbu, ko galvenie standartizācijas procesa dalībnieki veic, lai Eiropas standartizācijas sistēmā iesaistītu pēc iespējas plašāku dalībnieku loku. Lai Eiropas standartizācijas sistēmā iekļautu plašu dalībnieku loku, EESK prioritārā kārtā varētu izveidot *ad hoc* forumu. Šīs struktūras uzdevums būtu organizēt ikgadēju atklātu uzklaušīšanu, kurā tiktu novērtēts progress šajā jomā.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ OV C 288, 31.8.2017., 62. lpp.

⁽¹⁶⁾ OV C 62, 15.2.2019., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Saskaņotie standarti: lielāka pārredzamība un juridiskā noteiktība pilnībā funkcionējošam vienotajam tirgum””

(COM(2018) 764 final)

(2019/C 228/11)

Ziņotājs: **Gerardo LARGHI**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.2.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	7.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	125/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Komisijas paziņojumu par saskaņotajiem standartiem, kura mērķis ir uzlabot vienotā tirgus pārredzamību un juridisko noteiktību un nodrošināt tā efektīvu darbību. Jo īpaši Komiteja atkārtoti pauž atbalstu saskaņotās standartizācijas principam kā būtiskam instrumentam vienotā tirgus izveides pabeigšanai, jo tā sniedz izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, stiprina patērētāju uzticēšanos produktu kvalitātei un drošībai, kā arī ļauj labāk aizsargāt vidi.

1.2. EESK uzskata, ka efektīvai saskaņotās standartizācijas stratēģijai jābalstās uz standartu ātrāku izstrādi un publicēšanu Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, kā arī uz pārvaldības stiprināšanu, pamatojoties uz pārredzamību un ieinteresēto personu iesaistīšanu, un uz stratēģiju Eiropas standartu aizsardzībai starptautiskā līmenī, no kuriem atkarīga mūsu ražošanas sistēma, izaugsmes un nodarbinātības iespējas, kā arī produktu kvalitāte un drošība.

1.3. EESK uzskata, ka saistībā ar saskaņoto standartu ātrāku izstrādi Komisijas ierosinātie pasākumi šķiet vērsti pareizajā virzienā un kopumā ir pieņemami. Savukārt pārredzamības un iekļaušanas jomā būtu iespējams paveikt vairāk, ņemot vērā to, ka vēl joprojām ir daudz ieinteresēto personu, kas potenciāli vēlētos piedalīties standartizācijas procesā, taču faktiski tajā nav iekļautas. Šis ierobežojums acīmredzami izpaužas kā ES grūtības sistemātiski aizstāvēt savus standartus starptautiskā līmenī Starptautiskās Standartizācijas organizācijas (ISO) sarunu ietvaros.

1.4. Tādēļ Komiteja atkārtoti aicina sniegt lielāku atbalstu ieinteresēto personu līdzdalībai, tostarp stiprinot un uzlabojot jau pieejamo finanšu instrumentu paziņošanu (Apvārsnis 2020). Šajā saistībā nākamajā daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam minētais finansējums būtu jā saglabā un iespēju robežās jāpalielina. Tāds pats ieteikums attiecas uz finansējumu ieinteresētajām personām, kas minētas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1025/2012 ⁽¹⁾ III pielikumā. Turklāt, lai stiprinātu standartizācijas procesa iekļautību, EESK apstiprina savu gatavību rīkot ikgadēju forumu, kurā būtu pārstāvētas daudzas ieinteresētās personas, ar mērķi novērtēt šajā jomā panākto progresu, kā arī veicināt labas prakses apmaiņu starp dažādām ražošanas nozarēm.

1.5. EESK uzskata, ka iniciatīvas, kuras Komisija jau ir ieviesusi, lai atgūtu standartu izstrādē nokavēto, dod pozitīvus signālus. Tomēr Komiteja norāda, ka dažas stratēģiskās nozares, piemēram, digitālā nozare, joprojām uzrāda nopietnu aizkavēšanos tādos jutīgos jautājumos kā blokķēde, kuriem ir transversāla ietekme uz visu iedzīvotāju, uzņēmumu un darba ņēmēju dzīvi. Tāpēc EESK aicina Komisiju izstrādāt arvien konkrētākas darba programmas ar skaidriem un noteiktiem termiņiem. Turklāt Komiteja ar interesi gaida ekonomiskās un sociālās ietekmes novērtējuma rezultātus standartizācijas jomā un cer, ka tajā tiks pienācīgi ņemti vērā arī netiešie aspekti, piemēram, nodarbinātības līmeņi un darba ņēmēju drošība.

⁽¹⁾ OV L 316, 14.11.2012., 12. lpp.

2. Ievads

2.1. Saskaņotie standarti ir īpaša Eiropas standartu kategorija, ko Eiropas Standartizācijas organizācija ⁽²⁾ (ESO) ir izstrādājusi pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma (t. s. "rikojuma") publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros. Aptuveni 20 % no visiem Eiropas standartiem ir izstrādāti pēc Eiropas Komisijas standartizācijas pieprasījuma. Saskaņotos standartus ir iespējams piemērot, lai pierādītu, ka noteikti produkti vai pakalpojumi, kas laisti tirgū, atbilst tehniskajām prasībām, kas paredzētas attiecīgajos ES tiesību aktos.

2.2. Tehniskās prasības, kas noteiktas ES tiesību aktos, ir obligātas, savukārt saskaņoto standartu izmantošana parasti ir brīvprātīga. Tomēr savu alternatīvo standartu sertifikācija uzņēmumiem, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, ir tik sarežģīta, ka faktiski gandrīz visi uzņēmumi praksē ievēro saskaņotos standartus.

2.3. Tādējādi, lai gan teorētiski saskaņoto standartu izmantošana ir fakultatīva, faktiski tie ir būtisks vienotā tirgus darbības un attīstības instruments, jo rada *atbilstības pieņemumu*, kas nodrošina juridisko noteiktību un iespēju laist tirgū jaunus produktus bez papildu izmaksām. Tādēļ pareizas saskaņoto standartu sistēmas izstrādei vajadzētu būt izdevīgai visiem, jo sniegtu izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, nodrošinātu patērētāju veselību un drošību, kā arī palīdzētu aizsargāt vidi aprites ekonomikas ietvaros.

2.4. Eiropadome 2018. gada martā lūdza Komisiju izvērtēt vienotā tirgus pašreizējo stāvokli, kā arī šķēršļus, kas palikuši tā izveides pabeigšanai. Atbilde uz šo pieprasījumu ir sniegta paziņojumā COM(2018) 772 ⁽³⁾. Šajā novērtējumā liels uzsvars likts uz standartizāciju, kas ir būtisks faktors, kurš ļauj novērst tehniskos šķēršļus tirdzniecībā, tādējādi nodrošinot komplementāro produktu un pakalpojumu sadarbību, sekmējot inovatīvu produktu ieviešanu tirgū un palielinot patērētāju uzticēšanos.

2.5. Tomēr straujās tehnoloģiskās pārmaiņas, digitalizācija un sadarbīgās ekonomikas attīstība rada vajadzību pēc arvien ātrākas, modernākas, efektīvākas un elastīgākas standartizācijas sistēmas. Šajā kontekstā saskaņotie standarti ir galvenais faktors. Turklāt nesenojā ES Tiesas spriedumā ⁽⁴⁾ tika precizēts: pat ja saskaņotos standartus izstrādā neatkarīgas privātas struktūras un to izmantošana ir fakultatīva, tie pilnībā iekļaujas ES tiesību aktos; tāpēc Komisijas pienākums ir pārbaudīt procesu un nodrošināt šo standartu ātru izstrādi un efektīvu ieviešanu.

2.6. Šā iemesla dēļ Komisija ir publicējusi izskatāmo paziņojumu ar mērķi izvērtēt jau ieviestos pasākumus saskaņoto standartu jomā un to, kas vēl darāms, lai pilnībā īstenotu Standartizācijas regulu (ES) Nr. 1025/2012.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Komisijas priekšlikuma pamatā ir *četras darbības*, kuras nekavējoties jāsāk īstenot, lai panāktu turpmāku progresu tādos jautājumos kā iekļautība, juridiskā noteiktība, paredzamība un saskaņoto standartu radīto priekšrocību ātra ieviešana vienotajā tirgū.

3.2. *Pirmā darbība. Pēc iespējas ātrāk izskatīt atlikušo saskaņoto standartu uzkrājumu.*

3.2.1. *REFIT* platforma 2017. gadā konstatēja nepārprotamu kavēšanos (*backlog*) standartizācijas procesā, kā uz to jau bija norādījušas dažādas ieinteresētās personas ⁽⁵⁾. Šie kavējumi jo īpaši skar nozares, uz kurām attiecas ekonomikas digitālā pārveide. Tādēļ pēc vienošanās ar Eiropas standartizācijas organizācijām tika izstrādāta stratēģija kavējumu pārvarēšanai.

⁽²⁾ Eiropas Standartizācijas komiteja (CEN), Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja (Cenelec) un Eiropas telesakaru standartu institūts (ETSI).

⁽³⁾ COM(2018) 772 final, "vienotais tirgus mainīgajā pasaulē – unikāls instruments, kam vajadzīgas atjaunotas politiskas saistības".

⁽⁴⁾ Spriedums lietā C-613/14 *James Elliot Construction/Irish Asphalt Limited*.

⁽⁵⁾ *REFIT* platforma, atzinums XXII.2.b.

3.3. Otrā darbība. Racionalizēt procedūras atsauču uz saskaņotajiem standartiem publicēšanai Oficiālajā Vēstnesī.

3.3.1. Darbības pamatā ir Komisijas funkcionēšanas visaptverošs pārskats. Tāpēc tika izveidota konsultantu sistēma, kuras uzdevums ir izstrādes procesā savlaicīgi apzināt iespējamās problēmas. Turklāt publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros tika izveidots strukturēts dialogs, kā arī starpiestāžu dialogs, kurā piedalījās galvenās ES iestādes (tostarp EESK) un svarīgākās ieinteresētās personas; dialogā tika noteikts, ka no 2018. gada 1. decembra Komisija lēmumus par saskaņotiem standartiem pieņem, izmantojot paātrināto rakstveida procedūru.

3.4. Trešā darbība. Izstrādāt vadlīniju dokumentu par standartizācijas regulas īstenošanas praktiskajiem aspektiem.

3.4.1. Vadlīniju dokuments kalpos, lai precizētu dažādo dalībnieku uzdevumus un pienākumus visos saskaņoto standartu izstrādes posmos. Jo īpaši būs paskaidroti materiālie un procesuālie aspekti saistībā ar jauno standartizācijas pieprasījuma formātu, ko Komisija izstrādā, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību un paredzamību standartu izstrādē. Vadlīnijās būs precizēti arī Komisijas un tās ekspertu konsultantu uzdevumi. Visbeidzot, tajās būs sniegti papildu norādījumi par to, kā visās attiecīgajās nozarēs uzlabot saskaņoto standartu novērtēšanas procedūras konsekvenci un ātrumu.

3.5. Ceturtā darbība. Stiprināt konsultantu sistēmu, lai panāktu ātru un noturīgu saskaņoto standartu novērtēšanu, nodrošinot to savlaicīgu publicēšanu Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

3.5.1. Lai nodrošinātu labāku augšupējo koordināciju Eiropas standartizācijas organizāciju izstrādāto saskaņoto standartu novērtēšanas procesā, Komisija turpinās paļauties uz Kopīgā pētniecības centra zinātnisko ieguldījumu un vienlaikus, izmantojot nesen ieviesto ekspertu konsultantu sistēmu, pastiprinās sadarbību ar tehniskajām komitejām, kuras ir atbildīgas par standartu izstrādi. Mērķis ir maksimāli palielināt novērtēšanas ātrumu, kvalitāti un precizitāti, lai uzlabotu procesa kvalitāti un nodrošinātu, ka atsaucē uz saskaņotajiem standartiem pēc iespējas ātrāk tiek publicētas Oficiālajā Vēstnesī.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas paziņojumu par saskaņotajiem standartiem, kura mērķis ir uzlabot vienotā tirgus pārredzamību un juridisko noteiktību un nodrošināt tā efektīvu darbību. Ņemot vērā acīmredzamu satura līdzību un lai sniegtu visaptverošu, koordinētu un saskaņotu atbildi, šā priekšlikuma analīze tika veikta paralēli EESK atzinumam INT/878 ⁽⁶⁾ par Eiropas standartizācijas 2019. gada darba programmu ⁽⁷⁾.

4.2. EESK atkārtoti pauž pilnīgu atbalstu saskaņotas standartizācijas principam kā būtiskam instrumentam vienotā tirgus izveides pabeigšanai, jo tā sniedz izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, stiprina patērētāju uzticēšanos produktu kvalitātei un drošībai, kā arī ļauj labāk aizsargāt vidi ⁽⁸⁾. EESK arī uzskata, ka saskaņotas standartizācijas stratēģiju nevar atdalīt no pasaulē notiekošajiem procesiem, kuri jāņem vērā, aizsargājot ES līmenī noteiktos standartus. Faktiski iespējamā Eiropas standartizācijas procesa kavēšanās vai nespēja aizstāvēt Eiropas standartus sarunās ar ISO var nozīmēt to, ka mūsu standarti tiek apietti vai nav saderīgi ar tiem, kas apstiprināti starptautiskā līmenī, radot acīmredzamu kaitējumu uzņēmumiem un patērētājiem.

4.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas daļēji ļāva atgūt gadu gaitā radušos kavējumus ⁽⁹⁾ saskaņoto standartu jomā. Tomēr attiecībā uz dažām stratēģiskām digitālajām jomām, piemēram, blokkēdi, Komiteja norāda, ka tikai nupat sākusi strādāt attiecīga *ad hoc* darba grupa šajā jomā, un tas liecina par ievērojamu kavēšanos. Tā kā ir ārkārtīgi grūti savlaicīgi standartizēt inovāciju, būtu lietderīgi izstrādāt skaidrāku un konkrētāku darba programmu, kurā būtu paredzēti noteikti īstenošanas termiņi un veidi.

⁽⁶⁾ INT/878, Eiropas standartizācija 2019. gadam (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 74. lpp.).

⁽⁷⁾ COM(2018) 686 final.

⁽⁸⁾ OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.

⁽⁹⁾ Eiropas Komisijas dati.

4.4. EESK uzskata par neapšaubāmi lietderīgu Komisijas procedūru vienkāršošanu ar mērķi saīsināt iekšējos lēmumu pieņemšanas procesus un publicēšanu *Oficiālajā Vēstnesī*, jo tas ir viens no iemesliem, kāpēc saskaņoto standartu jomā gadu gaitā ir radušies kavējumi. Jo īpaši svarīgi ir, lai saskaņotas standartizācijas sistēma atbilstu jaunajiem tirgus izaicinājumiem, novēršot to, ka dažas dalībvalstis izvirzās priekšgalā un tādējādi varētu rasties atšķirības dažādos valstu tiesību aktos.

4.5. Plašākā vienkāršošanas procesā, ko ir iecerējusi Komisija, būtiski ir nodrošināt pārredzamību un jo īpaši iekļautību pārvaldības procesos. Tas nozīmē, ka tāpat kā 2018. gada jūnijā sāktajā starpiestāžu dialogā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai līdz ar citām ieinteresētajām personām ir jābūt pilnībā iesaistītai dalībnieci gan Eiropas, gan valstu līmenī ⁽¹⁰⁾.

4.6. EESK norāda, ka ieinteresēto personu aktīva līdzdalība valsts, Eiropas un starptautiskajā līmenī ir standartus stiprinošs un kvalificējošs faktors, kas būtu jāstimulē un jāatbalsta. Faktiski ieinteresētajām personām joprojām ir daudz grūtību piekļūt saskaņotu standartu definēšanas procesiem. Komiteja jo īpaši uzsver informācijas un izpratnes veidošanas problēmas saistībā ar minētā instrumenta nozīmi un piekļuves kārtību, ierobežojošiem līdzdalības kritērijiem un pārmērīgi augstām izmaksām mazām organizācijām vai uzņēmumiem.

4.7. Šajā saistībā Komiteja norāda, ka līdzekļi, kas ar programmas “Apvārsnis 2020” starpniecību pieejami, lai finansētu ieinteresēto personu līdzdalību standartizācijas procesos, ir maz zināmi un tiem vajadzētu būt vieglāk pieejamiem un labāk paziņotiem ⁽¹¹⁾. Svarīgi ir arī, lai nākamajā daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam viss pašlaik paredzētais finansējums tiek saglabāts un, iespējams, palielināts. Tāds pats ieteikums attiecas uz finansējumu ieinteresētajām personām, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1025/2012 III pielikumā.

4.8. Lai standartizācijas atbalsta pasākumus padarītu efektīvākus, Komiteja iesaka no programmas “Apvārsnis Eiropa” finansētajos projektos paredzēt arī iesaistīt ieinteresētās personas to inovācijas darbību standartizācijā, kas tiek īstenotas saistībā ar izplatīšanas darbībām.

4.9. Saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem ⁽¹²⁾ EESK aicina rūpīgi uzraudzīt galveno standartizācijas dalībnieku centienus, lai stiprinātu Eiropas standartizācijas sistēmas (ESS) iekļautības dimensiju. Šajā sakarā EESK varētu izveidot *ad hoc* forumu par ESS iekļautību. Šī struktūra būtu atbildīga par ikgadējas atklātas uzklaušanās organizēšanu ar mērķi novērtēt šajā jomā panākto progresu, kā arī veicināt labas prakses apmaiņu starp dažādām ražošanas nozarēm.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Komiteja konstatē, ka Komisijas ierosinātie centieni racionalizēt iekšējās procedūras un palielināt padomdevēju skaitu varētu attiekties uz vairākiem darbības līmeņiem un ietekmēt gan personālu, gan iekšējās organizācijas darbību. Šādi uzlabojumi ir nepieciešami, taču tie būtu pienācīgi jāfinansē. Tāpēc EESK aicina Komisiju labāk precizēt šo aspektu, uzsverot nepieciešamību paredzēt finansējumu, kas ir samērots ar nozares izaicinājumiem un saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 mērķiem ⁽¹³⁾.

5.2. EESK atkārtoti norāda uz nepieciešamību nostiprināt Eiropas standartizācijas kultūru, izmantojot īpašas izpratnes veidošanas kampaņas, kurās tiek iesaistīti iedzīvotāji no skolas vecuma līdz pat politisko lēmumu pieņēmējiem; šai nepieciešamībai vajadzētu atspoguļoties arī starptautiskajos nolīgumos ⁽¹⁴⁾. Turklāt būtu lietderīgi izstrādāt īpašas izpratnes veidošanas kampaņas, kuru mērķauditorija ir MVU un jaunuzņēmumi.

⁽¹⁰⁾ OV C 34, 2.2.2017., 86. lpp.; OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.

⁽¹¹⁾ Programmas “Apvārsnis 2020” darba programmas “Vadošā loma pamattehnoloģiju un rūpniecisko tehnoloģiju jomā” (*LEIT, Leadership in Enabling and Industrial Technologies*) ietvaros tika finansēti projekti, kuru mērķis ir atbalstīt ieinteresēto personu līdzdalību standartizācijas procesā. Viens no tiem ir divgadīgs projekts Standict.eu (www.standict.eu), kura mērķis ir standartizēt IKT nozares inovācijas; minētā projekta budžets ir 2 miljoni euro un potenciālo atbalsta saņēmēju lokā ir aptuveni 300 personas, kuras tiek atlasītas, izmantojot regulāri publicētus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus. Darba programmā *LEIT* 2019.–2020. gadam ir paredzēts līdzīgs uzaicinājums *ICT-45-2020: Reinforcing European presence in international ICT standardisation: Standardisation Observatory and Support Facility*, taču ar divreiz lielāku finansējumu (4 miljoni euro 2 miljonu vietā) un ar īstenošanas laiku 3 gadi (nevis 2).

⁽¹²⁾ OV C 303, 19.8.2016., 81. lpp.; OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

5.3. EESK vēlas, ka standartizācijas sistēmas sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumā, kas ietverts Eiropas standartizācijas darba programmā 2019. gadam, būtu paredzēta arī saskaņotajiem standartiem veltīta *ad hoc* sadaļa un tiktu reālistiski ņemti vērā iespējamie trūkumi un iespējas ne tikai iekšējā tirgus, bet arī pasaules mērogā. Tas nozīmē, ka minētajā novērtējumā būtu jāņem vērā arī standartizācijas netiešā ietekme, piemēram, nodarbinātības līmenis un darba ņēmēju drošība ⁽¹⁵⁾.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Skatīt 8. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Pretī daudzpusīgam Eiropas Savienības regulējumam attiecībā uz endokrīnajiem disruptoriem””

(COM(2018) 734 final)

(2019/C 228/12)

Ziņotājs: **Brian CURTIS (UK-II)**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 14.12.2018.
Juridiskais pamats:	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Biroja lēmums	10.7.2018.
Atbildīgā specializēta nodaļa	Lauksaimniecība, lauku attīstība un vide
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	27.2.2019.
Pieņemts plenārsesijā	21.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	173/0/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par endokrīnajiem disruptoriem (ED), kura mērķis ir labāk aizsargāt cilvēku un dzīvnieku veselību. EESK it īpaši uzskata, ka ir jāveic pilnīga pašreizējo tiesību aktu atbilstības pārbaude, izvērtējot arī to sociālo un ekonomisko ietekmi, lai apzinātu faktisko stāvokli. Lai atbalstītu ilgtermiņa stratēģiju, kas ļautu ar ED saistītos jautājumus risināt saskaņoti, konsekventi un zinātniski, ir svarīgi piemērot holistisku pieeju. Komiteja uzskata, ka šāda stratēģija tomēr būtu jānostiprina ar reālistisku rīcības plānu, kurā noteikti mērķi un termiņi.

1.2. Komiteja atbalsta priekšlikumu, kura mērķis ir noteikt saskaņotāku tiesisko regulējumu. Šādā regulējumā būs svarīgi ievērot principu “viena viela, viena toksikoloģija” un balstīt jauno stratēģiju uz *piesardzības principa* saskaņotu izmantošanu atbilstīgi jau pieņemtajiem un spēkā esošajiem noteikumiem par biocīdiem un pesticīdiem ⁽¹⁾. Jauno stratēģiju varētu ievietot zem REACH regulas “starpnozaru jumta”.

1.3. Lai iedzīvotājiem un ieinteresētajām personām tiktu nodrošināta pārredzamība, pārvaldības mehānisma pamatā vajadzētu būt zinātnes atziņām. Tādēļ publiska un neatkarīga pētniecība būtu jāatbalsta ar atbilstošu budžetu. Neatkarīga pētniecība it īpaši varētu nodrošināt saskaņotus, zinātniskus kritērijus un/vai metodes, kā rosināt, atbalstīt un stimulēt pētniecības un inovācijas darbību un ražošanu Eiropas rūpniecībā. EESK iesaka šo budžetu noteikt ne mazāku par pašreizējo budžetu, kas paredzēts pamatprogrammā “Apvārnis 2020”. Komiteja it īpaši iesaka izveidot atsevišķu budžeta pozīciju ED agrīnai identificēšanai un dzīvnieku un cilvēku veselības apdraudējuma noteikšanai, kā arī drošu alternatīvu vielu identificēšanai un vides atveseļošanai.

1.4. Aizliegumi vai ierobežojumi attiecībā uz dažām vielām vai produktiem, tiklīdz tie ir pamatoti identificēti kā ED, varētu attiecīgi ietekmēt uzņēmumus un darbavietas. Tādēļ EESK iesaka Komisijai paredzēt īpašu finanšu mehānismu, ar ko atbalstīt pāreju uz ilgtspējīgāku ražošanu, lai uzlabotu rūpniecības ražošanas paņēmienus un mehānismus un atjauninātu darba ņēmēju prasmes.

1.5. EESK atbalsta priekšlikumu par ieinteresēto personu gadskārtēju sanāksmi. Komiteja tomēr uzskata, ka ieinteresēto personu un Eiropas Komisijas dialogā, lai tas būtu patiešām efektīvs, jāietver pastāvīga un strukturēta informācijas apmaiņas un konsultāciju sistēma.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 528/2012 (OV L 167, 27.6.2012., 1. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1107/2009 (OV L 309, 24.11.2009., 1. lpp.).

1.6. Atsaucoties uz plašo izpratnes veicināšanas kampaņu par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem (NOP), kuru Komisija rīkos ES līmenī, Komiteja aicina līdzīgu pieeju izvērst attiecībā uz ED. EESK arī atkārtoti iesaka izveidot atklātu datubāzi attiecībā uz NOP un ED, lai nodrošinātu noderīgu instrumentu uzņēmumiem un patērētājiem.

1.7. Komiteja ir pilnībā pārliecināta, ka Eiropas ED stratēģijā jāparedz starptautiska dimensija, lai efektīvi aizsargātu iedzīvotāju veselību pret iespējami nedrošiem produktiem no trešām valstīm. Tādēļ EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu Eiropas Savienībai īstenot proaktīvāku lomu pasaules līmenī, palīdzot ESAO uzlabot testēšanu. EESK arī uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāveicina ilgtspēja un jācenšas panākt, lai noteikumi par ED tiktu iekļauti divpusējos un daudzpusējos tirdzniecības nolīgumos. Šajā saistībā ES varētu sadarboties ar PVO un ANO Vides programmu (UNEP), lai, pamatojoties uz ANO līdzšinējo identificēto vai potenciālo endokrīno disruptoru sarakstu, parakstītu globālu konvenciju par ED, kā tas jau izdarīts attiecībā uz NOP (Stokholmas konvencija). Šīs iniciatīvas būs noderīgas arī nolūkā radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un aizsargāt Eiropas ražošanas modeli pret negodīgu konkurenci.

1.8. EESK atbalsta Komisijas uzsāktu atklāto stratēģiju un uzskata, ka organizēta pilsoniskā sabiedrība varētu dot ārkārtīgi svarīgu ieguldījumu, piedaloties valsts mēroga izpratnes veidošanas kampaņas izstrādē, lai par ES veiktajiem iedzīvotāju veselības aizsardzības pasākumiem informētu plašāku iedzīvotāju loku. Lai mazinātu cilvēku risku būt pakļautiem ED iedarbībai un veicinātu drošu uzvedību, šādām iniciatīvām būtu jā sākas jau skolās. EESK īpaši iesaka saskaņot izglītības un apmācības iniciatīvas un tās uzskatīt par vienas un tās pašas stratēģijas daļu mūžizglītības pieejas ietvaros. Īpašiem mācību kursiem jābūt obligātiem un pieejamiem visiem tiem Eiropas darba ņēmējiem, kuru darbs ir tieši vai netieši saistīts ar ED.

2. Ievads

2.1. **Endokrīnie disruptori (ED)** ir sintētiskas vai dabīgas ķīmiskas vielas, kas maina endokrīnās sistēmas darbības veidu un tādējādi negatīvi ietekmē cilvēku un dzīvnieku veselību, tostarp vielmaiņu, augšanu, miegu un garastāvokli. Ekspozīcija ED ietekmei ir saistīta ar vairākiem dažādiem avotiem, piemēram, pesticīdu, metālu un piedevu vai piesārņotāju atliekām pārtikā un kosmētikas līdzekļos. Daži ED ir vidē dabīgi sastopamas vielas. Cilvēki un dzīvnieki var būt pakļauti endokrīno disruptoru iedarbībai caur pārtiku, putekļiem vai ūdeni, ieelpojot gāzes un daļiņas gaisā, vai vienkārši caur kontaktu ar ādu (ķermeņa kopšanas līdzekļi). Dažreiz endokrīnās sistēmas darbību traucējošas vielas ietekme izpaužas tikai pēc ilgāka laika pēc ekspozīcijas⁽²⁾. Jāpiebilst, ka vielas, kam piemīt ED īpašības, var būt sastopamas arī konkrētos pārtikas produktos (piemēram, dārzeņos), kā arī dažos vitamīnu preparātos, citos uztura bagātinātājos un svarīgās zālēs (piemēram, vēža ārstēšanai paredzētās zālēs un jo īpaši kontracepcijas tabletēs): šādu izstrādājumu dēļ ES iedzīvotāji var būt pakļauti liela ED daudzumam.

2.2. Bažas par ED pieaug kopš 20. gadsimta 90. gadiem. 1999. gada decembrī Komisija pieņēma Kopienas stratēģiju attiecībā uz endokrīnajiem disruptoriem⁽³⁾, kas kopš tā laika tikusi izvērstā ar pasākumiem pētniecības, regulējuma un starptautiskās sadarbības jomā. Plašā Pasaules Veselības Organizācijas (PVO) pētījumā tika aplūkota problēma, t. i., endokrīno disruptoru lielā iedarbība uz lielu skaitu cilvēku un dzīvnieku, it īpaši uz vēl nedzimušiem bērniem un grūtniecēm (priekšlaicīgas dzemdības un mazs dzimšanas svars, anomālijas un neiroloģiskās attīstības traucējumi), bērniem un pusaudžiem (novirzes no normas attīstībā un reproduktīvās sistēmas darbībā, piemēram, agrāka krūšu attīstība meitenēm), kā arī pieaugušajiem (neauglība, aptaukošanās, vēzis)⁽⁴⁾.

2.3. Ir zināms, ka liels skaits cilvēka radītu un dabīgu ķīmisko vielu mijiedarbojas ar hormonu sintēzi, aktivitāti vai vielmaiņu, bet tikai attiecībā uz nelielu to daļu ir pienācīgi izpētīts, vai tām piemīt potenciāls izraisīt nelabvēlīgu ietekmi, izmantojot ar endokrīno sistēmu saistītus mehānismus, kā norādīts arī nesenā ANO ziņojumā. Ātrums, kādā pēdējo gadu desmitu laikā pieaug saslimšanas gadījumu skaits, izslēdz ģenētiskus faktorus kā vienīgo ticamo izskaidrojumu. Nozīme ir arī vides un citiem ar ģenētiku nesaistītiem faktoriem, tai skaitā uzturam, mātes vecumam, vīrusu izraisītām slimībām un ekspozīcijai ķīmikālijām, taču tos ne vienmēr ir viegli noteikt⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Eiropas Ķīmikāliju aģentūras (ECHA) tīmekļa vietne. <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/endocrine-disruptors-and-our-health>. Saskaņā ar plaši atzīto PVO 2002. gada definīciju (PVO – Starptautiskā Ķīmikāliju drošuma programma) endokrīnais disruptors ir "eksogēna viela vai maisījums, kas maina endokrīnās sistēmas darbību un tāpēc kaitīgi ietekmē neskarta organisma, tā pēcteču, populāciju vai subpopulāciju veselību".

⁽³⁾ COM(1999) 706.

⁽⁴⁾ Pasaules Veselības organizācija, *State of the science of endocrine disrupting chemicals 2012* (Jaunākās zinātnes atziņas par endokrīnās sistēmas darbības traucējumus izraisošām ķīmiskām vielām), VII–XII lpp.

⁽⁵⁾ <https://www.unenvironment.org/explore-topics/chemicals-waste/what-we-do/emerging-issues/scientific-knowledge-endocrine-disrupting>

2.4. Izpratnē un regulējumā par ED ir panākts nozīmīgs progress, un ES šobrīd ir atzīta par globālu līderi attieksmē pret šīm ķīmikālijām, un tās tiesību akti ir starp visaizsargājamošākajiem pasaulē. Tagad īpaši noteikumi ir iekļauti tiesību aktos par pesticīdiem un biocīdiem, ķīmikālijām vispār (REACH regula), medicīniskām ierīcēm un ūdeni ⁽⁶⁾. Citos tiesību aktos, piemēram, tiesību aktos par materiāliem, kas ir saskarē ar pārtiku, par kosmētiku, rotaļlietām vai par darba ņēmēju aizsardzību darba vietā ⁽⁷⁾, nav īpašu noteikumu par ED. Tomēr, pamatojoties uz tiesību aktos noteiktajām vispārīgajām prasībām, uz ķīmiskām vielām, kam piemīt endokrīni disruptīvas īpašības, tiek attiecināti katrā konkrētā gadījumā atsevišķi regulatīvi pasākumi. Taču koordinācijas trūkuma dēļ pašreizējie tiesību akti ir sadrumstaloti un dažkārt nekonsekventi (piemēram, bisfenols A ir izejviela, kuru plaši izmanto vairākās ražošanas nozarēs. Kosmētikas līdzekļos un zidaiņu pudelītēs tā ir aizliegta, bet pārtikas un lopbarības kontaktmateriālos un termopapīrā – joprojām atļauta.)

3. Priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Paziņojumā, kas publicēts gandrīz divdesmit gadus pēc Kopienas stratēģijas pieņemšanas, norādīts, ka Komisija ir paredzējusi veikt spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudi, lai noteiktu pašreizējo stāvokli. Tā plānota kā pirmais solis virzībā uz ES tiesību aktu modernizēšanu un to saskaņošanu un koordinēšanu trijos izšķiroši svarīgos aspektos: definīcija, identificēšana un regulatīvās sekas (īpaši attiecībā uz aizsardzības pasākumiem).

3.2. Horizontālās pieejas sākumpunkts un šā jaunā ceļa svarīgs elements ir kopīga ED definīcija. Tās pamatā būs PVO sniegtā endokrīno disruptoru definīcija ⁽⁸⁾. Kopīga definīcija ir nepieciešama, lai izstrādātu saskaņotu metodi ED identificēšanai.

3.3. Attiecībā uz identificēšanu Komisija pastiprinās trīs rīcības virzienus:

- horizontāls mehānisms ED identificēšanai,
- atjaunināt tiesību aktos attiecībā uz datiem izvirzītās prasības, lai precīzāk identificētu jaunus endokrīnos disruptorus,
- REACH regulas ietvaros (drošības datu lapas) visā piegādes ķēdē uzlabot saziņu par endokrīnajiem disruptoriem.

3.4. Trešais aspekts nozīmē saskaņā ar *piesardzības principu* īstenot tos pašus pasākumus un noteikumus, lai sabiedrību aizsargātu no pakļaušanas kaitējumam, ja ar zinātnisku izpēti ir konstatēts reāls risks. Tādējādi vajadzētu panākt šādu vielu ražošanas aizliegumu, paredzot ierobežotas izpēmes iespējas. Šā iemesla dēļ atbilstības pārbaudē īpaša uzmanība tiks veltīta tam, cik konsekventi un intensīvi ir visu iedzīvotāju aizsardzībai paredzētie pasākumi, sevišķi pievērsoties neaizsargātām iedzīvotāju grupām, kas ir īpaši jutīgas pret endokrīnajiem disruptoriem laikā, kad endokrīnajā sistēmā notiek pārmaiņas, piemēram, embrijiem, pusaudžiem un grūtniecēm.

3.5. Turpmākā tiesiskā regulējuma izstrādē izšķiroša nozīme būs pētniecībai, jo zināšanās joprojām nav aizpildīti vairāki robi, piemēram:

- tieši kā eksponētība endokrīnajiem disruptoriem veicina slimību attīstību,
- vai attiecībā uz ED iespējams noteikt “drošu sliekšni”, par kuru zemākai devai nav nelabvēlīgas ietekmes,
- kāds maisījums var radīt “kokteiļietekmi” un kā maisījumi vispār iedarbojas,
- kā uzlabot testēšanas metožu efektivitāti.

3.6. Kopš 1999. gada no ES pētniecības un attīstības pamatprogrammām ir finansēti vairāk nekā 50 projekti, kas saistīti ar ED (finansējums vairāk nekā 150 miljonu EUR apjomā ⁽⁹⁾). Vēl 52 miljoni EUR ir piešķirti saskaņā ar pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”. Programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros tiks finansēti jauni projekti ⁽¹⁰⁾. Komisija jo īpaši ierosina šādus pētniecības virzienus:

⁽⁶⁾ Regula (EK) Nr. 1107/2009; Regula (ES) Nr. 528/2012; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006 (OV L 396, 30.12.2006., 1. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/745 (OV L 117, 5.5.2017., 1. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (OV L 327, 22.12.2000., 1. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1935/2004 (OV L 338, 13.11.2004., 4. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1223/2009 (OV L 342, 22.12.2009., 59. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/48/EK (OV L 170, 30.6.2009., 1. lpp.); Padomes Direktīva 98/24/EK (OV L 131, 5.5.1998., 11. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/37/EK (OV L 158, 30.4.2004., 50. lpp.).

⁽⁸⁾ “Eksogēna viela vai maisījums, kas maina endokrīnās sistēmas darbību un tāpēc kaitīgi ietekmē neskarta organisma, tā pēcteču, populāciju vai subpopulāciju veselību.”

⁽⁹⁾ EK dati.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 435 final un COM(2018) 436 final – sk. jo īpaši klasteri “Veselība” (ierosinātais budžets 7,7 miljardi euro) un klasteri “Kopīgā pētniecības centra (JRC) ar kodolenerģiju nesaistītās tiešās darbības” (ierosinātais budžets 2,2 miljardi euro) otrajā pilārā “Globālās problēmas un rūpniecības konkurētspēja”.

- bīstamības novērtēšanas turpmāka pilnveide, ķīmikāliju riska novērtēšana un pārvaldīšana, arī attiecībā uz “kokteiļefektu”, un vajadzīgo datu vākšana, koplietošana un kombinēšana,
- bažas radošo vielu likvidēšana ražošanas un dzīvescikla beigu fāzē; atbalsts drošu aizstājēju izstrādei un drošām un rentablām ražošanas tehnoloģijām,
- ekoinovācija, ar ko nepieļaut un novērst bīstamu vielu un tagad par iespējami bīstamām uzskatītu ķīmisku vielu radīto vides piesārņojumu, vienlaikus arī ņemot vērā ķīmikāliju, ražojumu un atkritumu saskarni.

3.7. Lai jauno stratēģiju padarītu efektīvāku, Komisija tiecas panākt proaktīvāku ES lomu pasaules līmenī un atklātu dialogu ar ieinteresētajām personām un plašu sabiedrību. Šādi pasākumi tiks strukturēti ap četrām iniciatīvām:

- katru gadu tiks rīkots ED veltīts forums. Forumā zinātniekiem un publiskajām un privātām ieinteresētajām personām būs iespēja apmainīties ar informāciju un paraugpraksi, apzināt problēmas un veidot sinerģijas, lai atbalstītu Komisijas darbu,
- pastiprināts atbalsts attiecīgo starptautisko organizāciju darbam, īpaši koncentrējoties uz vajadzīgo atbalstu Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijai (ESAO), lai virzītos uz priekšu starptautiski atzītu testēšanas vadlīniju izstrādē,
- izpētīt iespējas, kā ED iekļaut pašreizējā starptautiskajā ķīmikāliju klasifikācijas sistēmā. Tādējādi endokrīno disruptoru identifikēšanā būtu rasts globāls risinājums (līdzīgi sistēmai, kas jau ieviesta attiecībā uz citām bīstamu vielu klasēm, tādām kā mutagēni, kancerogēni un reproduktīvajai sistēmai toksiskas vielas),
- vienots tīmekļa portāls, kurā par šo jautājumu informēt individuus, uzņēmumus un ieinteresētās aprindas. Tā kā informētības un izpratnes līmenis Eiropā ir atšķirīgs, dalībvalstis tiks mudinātas izstrādāt īpašas kampaņas, sevišķi pievērsoties neaizsargātām grupām.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par ED. Komiteja uzskata, ka ir jāveic pilnīga pašreizējo tiesību aktu *atbilstības pārbaude* un jāizvērtē arī to sociālā un ekonomiskā ietekme, lai apzinātu faktisko stāvokli. Lai atbalstītu ilgtermiņa stratēģiju ⁽¹¹⁾, kas ļautu ar ED saistītos jautājumus risināt saskaņoti, konsekventi un zinātniski, ir svarīgi piemērot holistisku pieeju.

4.2. Komiteja piekrīt Komisijai, ka endokrīnie disruptori ir vielas, kas rada īpašas bažas. Šā iemesla dēļ Komiteja atbalsta priekšlikumu izstrādāt saskaņotu tiesisko regulējumu un vienoti piemērot piesardzības principu atbilstīgi spēkā jau esošajiem noteikumiem par biocīdiem un pesticīdiem ⁽¹²⁾.

4.3. EESK uzskata, ka ES galvenais izaicinājums būs jaunā tiesiskā regulējuma saskaņotība, jo pret vairākām vielām, tādām kā, piemēram, *bisfenols A*, ko dažādās nozarēs plaši izmanto kā piedevu, attieksme ir ļoti atšķirīga. Tāpēc ir svarīgi ievērot zinātnisko principu “*viena viela, viena toksikoloģija*” ⁽¹³⁾. Tas nozīmē, ka kritērijiem, pēc kuriem vielu identificē kā ED, jābūt konsekventiem un saskaņotiem visās ES regulējuma jomās. Tādā gadījumā regulējošie lēmumi kopumā būtu saskaņoti un koordinēti, pat ja būtu iespējami izņēmumi. Visbeidzot – lai nodrošinātu konsekveni, jauno stratēģiju varētu iekļaut zem REACH regulas “starpnozaru jumta”.

⁽¹¹⁾ EESK atzinums “*Dzeramā ūdens direktīva*” (OV C 367, 10.10.2018., 107. lpp.); EESK atzinums “*ES rīcība vidiskās atbilstības un pārvaldības uzlabošanai*” (OV C 283, 10.8.2018., 83. lpp.); EESK atzinums “*Pašreizējā sistēma, kas paredzēta pārtikas nekaitīguma un apgādes drošības garantēšanai Eiropas Savienībā, un tās uzlabošanas iespējas*” (OV C 268, 14.8.2015., 1. lpp.); EESK atzinums “*Rotaļlietu drošums*” (OV C 77, 31.3.2009., 8. lpp.); EESK atzinums “*Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums visaptverošas pārtikas politikas veidošanā Eiropas Savienībā*” (OV C 129, 11.4.2018., 18. lpp.).

⁽¹²⁾ Regula (ES) Nr. 528/2012; Regula (EK) Nr. 1107/2009; EESK atzinums “*Biocīdie produkti*” (OV C 347, 18.12.2010., 62. lpp.).

⁽¹³⁾ *Scientific principles for the identification of endocrine-disrupting chemicals: a consensus statement* (Zinātniskie principi endokrīnās sistēmas darbības traucējumus izraisošo ķīmisko vielu identifikēšanai: vienprātības paziņojums), Solecki, 2017. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00204-016-1866-9>

4.4. Lai jaunajā kontekstā iedzīvotājiem un ieinteresētajām personām nodrošinātu pārredzamību, pārvaldības mehānisma pamatā vajadzētu būt zinātnes atziņām. Tādēļ ir svarīgi izveidot atbilstošu budžetu publiskas un neatkarīgas pētniecības atbalstam. EESK uzskata, ka ar *saskaņotiem zinātniskiem kritērijiem un/vai metodēm*, kuru pamatā ir neatkarīgi pētniecības dati, varētu rosināt, atbalstīt un stimulēt pētniecības un inovācijas darbību un ražošanu Eiropas rūpniecībā.

4.5. Komiteja uzskata, ka aizliegums vai ierobežojumi attiecībā uz dažām vielām vai produktiem, tiklīdz tie ir ticami identificēti kā ED, varētu attiecīgi ietekmēt uzņēmumus un darbavietas. Tādēļ Komisijai būtu jānodrošina īpašs finanšu mehānisms, ar ko atbalstīt pāreju uz ilgtspējīgāku ražošanu gan uzņēmumos, lai to ražošanas paņēmieni un mehānismi kļūtu inovatīvāki, gan attiecībā uz darba ņēmējiem, lai atjauninātu viņu prasmes ⁽¹⁴⁾.

4.6. Lai uzlabotu un papildinātu zināšanas par ED, ļoti svarīgi ir neatkarīgi pētījumi. Komiteja konstatē, ka Komisijas priekšlikumā nav norādīts programmā "Apvārsnis Eiropa" ED jomai paredzēts precīzs pētniecības un inovācijas budžets. EESK iesaka šo budžetu noteikt ne mazāku par pašreizējo budžetu, kas paredzēts pamatprogrammā "Apvārsnis 2020".

4.7. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam par ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, taču uzskata, ka turpmākajos gados izšķiroši svarīgas būs dažas citas jomas, tāpēc tās būtu jāfinansē:

- a) agrīna ED identificēšana. Saskaņā ar PVO datiem vairāk nekā 800 vielu ir potenciāli endokrīnie disruptori ⁽¹⁵⁾. To plašās izmantošanas dēļ ir svarīgi ieguldīt ātrākās zinātniskas atpazīšanas metodēs un datu analīzes mehānismos (lai nodrošinātu esošo datu labāku interpretāciju);
- b) drošu alternatīvu vielu un metožu identificēšana. Eiropas Komisijas uzsāktais jaunais ceļš varētu sekmēt daudzu jaunu endokrīno disruptoru atklāšanu. Dažas no šīm vielām daudzās ražošanas nozarēs ir ļoti noderīgas, tāpēc ir svarīgi ieguldīt drošu alternatīvu un drošu ražošanas metožu izpētē. Datu neesamība nenozīmē, ka viela ir droša, tāpēc ir svarīgi pastiprināt zinātnisko izpēti. Būtu jāpaplašina izvērtēto vielu saraksts, koncentrējoties ne tikai uz vielām, kas jau ir vispusīgi pārbaudītas;
- c) vides atveseļošana. Tiklīdz jauna viela ir pamatoti atzīta par ED, ir svarīgi piemērot īpašu procedūru attiecībā uz šādu vielu riska novērtēšanu un riska vadību vidē, lai vajadzības gadījumā (īpaši ņemot vērā tās noturību) plānotu īpašu *vides atveseļošanas* stratēģiju.

4.8. EESK atbalsta priekšlikumu par ieinteresēto personu gadskārtēju sanākumi. Komiteja tomēr uzskata, ka ieinteresēto personu un Eiropas Komisijas dialogā, lai tas būtu patiešām efektīvs, jāietver pastāvīga un strukturēta informācijas apmaiņas un konsultāciju sistēma. EESK vēlas piedalīties un dot ieguldījumu gadskārtējā sanāksmē.

4.9. ED un noturīgi organiskie piesārņotāji (NOP) ir dažādas vielas, un tām ir atšķirīga ietekme uz cilvēkiem un vidi, taču veselībai tās ir vienlīdz bīstamas, un iedzīvotājiem par tām nav informācijas. Tā kā ES stratēģijā par NOP ir vairākas līdzības ar Komisijas paziņojumu par ED, Komiteja ierosina šo stratēģiju izstrādē piemērot līdzīgu pieeju, lai uzlabotu politisko un zinātnisko procesu. Saskaņā ar EESK atzinumu NAT/719 par regulas par NOP pārskatīšanu Komiteja aicina, lai Komisija, ES līmenī rīkojot plašu izpratnes veidošanas kampaņu par NOP, īpašu uzmanību pievērš endokrīnajiem disruptoriem. EESK arī atkārtoti iesaka izveidot atklātu datubāzi attiecībā uz NOP un ED, lai nodrošinātu noderīgu instrumentu uzņēmumiem un patērētājiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK uzskata, ka Komisijas paziņojums ir svarīgs solis ceļā uz iedzīvotāju veselības aizsardzības uzlabošanu, definējot ilgtspējīgāku ražošanas sistēmu. Komiteja uzskata, ka šāda stratēģija tomēr būtu jānostiprina ar reālistisku rīcības plānu, kurā noteikti mērķi un termiņi.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums "Darba ņēmēju aizsardzība pret risku, kas saistīts ar kancerogēnu vai mutagēnu iedarbību darbā" (OV C 288, 31.8.2017., 56. lpp.); EESK atzinums "Regula par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem" (OV C 367, 10.10.2018., 93. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Saskaņā ar TEDX (*the Endocrine Disruption Exchange*) datiem minētajā sarakstā ir vairāk nekā 1000 vielu.

5.2. Labi strukturēta aprites ekonomika ar īpašu uzsvāru uz otrreizējām izejvielām⁽¹⁶⁾ varētu kļūt par līdzekli, ar ko samazināt ES iedzīvotāju pakļautību endokrīno disruptoru iedarbībai. Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumam ir jābūt skaidri un stingri saistītam ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas izstrādāti saskaņā ar 7. vides rīcības plānu⁽¹⁷⁾, un pārējām svarīgām ilgtspējas politikas iniciatīvām, piemēram, rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku un stratēģiju attiecībā uz plastmasu, kuru mērķis ir nepieļaut toksisku produktu ražošanu. Šis jautājums ir ļoti sensitīvs, it īpaši, ņemot vērā "kokteiļietekmi", kas izraisa cilvēku saslimšanu un kaitē videi.

5.3. EESK mudina Komisiju precīzāk definēt priekšlikumu rīkot sabiedrisku apspriešanu par ED. Komiteja ir pārliecināta, ka pilsoniskā sabiedrība varētu pildīt nozīmīgāku lomu nekā atsevišķi indivīdi, galvenokārt tādēļ, ka ir vajadzīgas īpašas zināšanas un pieredze, lai sniegtu lietderīgus, uzticamus un zinātniski pamatotus padomus⁽¹⁸⁾.

5.4. Komiteja ir pilnībā pārliecināta, ka jebkurā Eiropas ED stratēģijā jāparedz starptautiska dimensija un tā jāizstrādā starptautiskā līmenī, lai efektīvi aizsargātu iedzīvotāju veselību pret iespējami nedrošiem produktiem no trešām valstīm. Tādēļ EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu Eiropas Savienībai īstenot proaktīvāku lomu pasaules līmenī, palīdzot ESAO uzlabot testēšanu. EESK arī uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāveicina ilgtspēja un jācenšas panākt, lai noteikumi par ED tiktu iekļauti divpusējos un daudzpusējos tirdzniecības nolīgumos. Šajā saistībā ES varētu sadarboties ar PVO un ANO Vides programmu (UNEP), lai, pamatojoties uz ANO līdzšinējo identificēto vai potenciālo endokrīno disruptoru sarakstu⁽¹⁹⁾, parakstītu globālu konvenciju par ED, kā tas jau izdarīts attiecībā uz NOP (Stokholmas konvencija). Šīs iniciatīvas būs noderīgas arī nolūkā radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un aizsargāt Eiropas ražošanas modeli pret negodīgu konkurenci⁽²⁰⁾.

5.5. EESK atbalsta Komisijas uzsākto *atklāto stratēģiju* un uzskata, ka organizēta pilsoniskā sabiedrība varētu dot ārkārtīgi svarīgu ieguldījumu, piedaloties valsts mēroga izpratnes veidošanas kampaņas izstrādē, lai par ES veiktajiem iedzīvotāju veselības aizsardzības pasākumiem informētu plašāku iedzīvotāju loku. Lai mazinātu cilvēku risku būt pakļautiem ED iedarbībai un veicinātu drošu uzvedību, efektīvām izpratnes veidošanas kampaņām būtu jāsaķeras jau skolās⁽²¹⁾. EESK īpaši iesaka saskaņot izglītības un apmācības iniciatīvas un tās uzskatīt par vienas un tās pašas stratēģijas daļu mūžizglītības pieejas ietvaros. Komiteja arī uzskata, ka īpašiem mācību kursiem jābūt obligātiem un pieejamiem visiem tiem Eiropas darba ņēmējiem, kuru darbs ir tieši vai netieši saistīts ar ED⁽²²⁾.

Briselē, 2019. gada 21. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums "Ķīmisko vielu, produktu un atkritumu jomas tiesību aktu saskare" (OV C 283, 10.8.2018., 56. lpp.).

EESK atzinums par Eiropas stratēģiju attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā (un par pasākumiem saistībā ar atkritumiem jūrā) (OV C 283, 10.8.2018., 61. lpp.).

⁽¹⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1386/2013/ES (OV L 354, 28.12.2013., 171. lpp.).

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums "Regula par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem" (OV C 367, 10.10.2018., 93. lpp.).

⁽¹⁹⁾ 2018. gada augustā ANO publicēja sarakstu ar 45 ķimikālijām un ķimikāliju grupām, kas pēc rūpīga zinātniska izvērtējuma, kura pamatā ir PVO/Starptautiskās Ķimikāliju drošuma programmas endokrīno disruptoru un potenciālo endokrīno disruptoru 2002. gada definīcijas, ir atzītas par endokrīnajiem disruptoriem vai potenciāliem endokrīnajiem disruptoriem. Diemžēl, tā kā nav starptautiskas konvencijas par endokrīnajiem disruptoriem, nav arī iespējams noteikt saskaņotu starptautisku procedūru, ar kuru aizsargāt cilvēku un dzīvnieku veselību pret pakļautību šādu vielu iedarbībai. <https://www.unenvironment.org/explore-topics/chemicals-waste/what-we-do/emerging-issues/scientific-knowledge-endocrine-disrupting>

⁽²⁰⁾ EESK atzinums "Pāreja uz ilgtspējīgāku Eiropas nākotni" (OV C 81, 2.3.2018., 44. lpp.).

⁽²¹⁾ Piemēram, dekalogs iedzīvotājiem par ED. <http://old.iss.it/inte/index.php?lang=2&id=289&tipo=29>

⁽²²⁾ EESK atzinums "Regula par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem" (OV C 367, 10.10.2018., 93. lpp.).

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgais paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai
“Rīcības plāns dezinformācijas apkarošanai””**

(JOIN(2018) 36 final)

(2019/C 228/13)

Ziņotājs: **Ulrich SAMM**

Līdzziņotāja: **Giulia BARBUCCI**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 12.3.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	5.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	142/2/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzmanīgi pieņem zināšanai definīciju, kas iniciatīvā sniegta jēdzienam “**dezinformācija**” – pārbaudāmi nepatiesa vai maldinoša informācija, kas apdraud demokrātiju un rada kaitējumu sabiedrībai. Informācijas izplatīšana ir kļuvusi par hibrīdkara daļu, un tai ir skaidrs politisks mērķis. Tomēr Komiteja arī uzsver, ka līdztekus nepatiesai informācijai arī ļoti selektīva informācija, neslavas celšana, panikas celšana un naida kurināšana apdraud iedzīvotāju pamattiesības (brīvības) un minoritāšu tiesības.

1.2. Visefektīvākā dezinformācija vienmēr satur daļu patiesības. **Tāpēc visām ieinteresētajām personām ar dažādiem pasākumiem ir jārūpējas par kvalitatīvu informāciju un izpratnes palielināšanu. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu, kas paredz koordinētu rīcību**, lai pasargātu Eiropas Savienību, tās iestādes un iedzīvotājus no dezinformācijas. EESK uzsver, ka šādi pasākumi ir jāīsteno steidzami, bet pauž bažas par to, ka šā rīcības plāna ietekme varētu būt ierobežota, jo pavisam tuvu ir 2019. gada maijā paredzētās **Eiropas Parlamenta vēlēšanas**.

1.3. EESK norāda, ka dezinformācija galvenokārt nāk no trim avotiem: no Krievijas Federācijas (ko labi dokumentējis Eiropas Ārējās darbības dienests), no citu trešo valstu (tostarp Ķīnas un ASV) ekonomikas subjektiem un plašsaziņas līdzekļiem un no iekšējiem avotiem – dažādiem plašsaziņas līdzekļiem, kas darbojas pašas ES valstīs, un no politiski ekstrēmām kustībām un organizācijām. EESK mudina Komisiju atbilstoši paplašināt tās īstenotos uzraudzības pasākumus un veikt pretpasākumus.

1.4. EESK uzsver, ka **dalībvalstīm** ir steidzami jārikojas, lai aizsargātu savu vēlēšanu sistēmu un infrastruktūras neaizskaramību, un ka tās ir jāpārbauda visos Eiropas vēlēšanu posmos.

1.5. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka visaptverošu atbildi dezinformācijas izplatīšanai nav iespējams sniegt bez **pilsoniskās sabiedrības organizāciju** aktīvas līdzdalības. **EESK proaktīvi** atbalsta kopīgos centienus apkarot dezinformāciju un to dara, piemēram, ar atzinumiem, uzklaušanās sanāksmēm, *Going Local* pasākumiem un daudziem presei paredzētiem pasākumiem, kurus rīko tās profesionālā sabiedrisko attiecību grupa.

1.6. Noturības veidošanā ir jāiesaista visi sabiedrības sektori un it īpaši – jāuzlabo iedzīvotāju medijpratība. Izpratnes palielināšana un kritiska domāšana sākas **skolā**, bet šīs prasmes dzīves laikā ir pastāvīgi jāatjaunina. Šo pasākumu īstenošanai nekavējoties jāaukstinā jaunajā daudzgažu finanšu shēmā ir jāparedz pienācīgs finansējums.

1.7. Kopīgie pūliņi ir jāatbalsta pēc iespējas plašākam dalībnieku lokam gan Eiropas Savienības līmenī, gan dalībvalstīs un arī dienvidu un austrumu partnervalstīs, un tas jādara, iesaistot publiskās un privātās organizācijas. Neatkarīgiem **faktu pārbaudītājiem** un **kvalitatīvai žurnālistikai** ir ļoti liela nozīme un vajadzīgs pienācīgs finansējums, lai spētu darboties gandrīz reālajā laikā.

1.8. EESK īpaši atzinīgi vērtē finansējumu, kas programmā “Apvārsnis 2020” un “Apvārsnis Eiropa” piešķirts, lai **palielinātu izpratni** par dezinformācijas avotiem un par nolūkiem, instrumentiem un mērķiem, kas slēpjas aiz dezinformācijas.

1.9. Jau sen bija jāveic **stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu** stiprināšana. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē plānu nodrošināt papildu darbiniekus un jaunus instrumentus. Tā kā dažas valstis dezinformācijas radišanai atvēl ievērojamus resursus, Eiropas Savienībai ir atbilstoši jāreaģē. Tāpēc to, ka paredzēts palielināt stratēģiskās komunikācijas operatīvajām grupām piešķirtos resursus, var uzskatīt tikai par pirmo soli ceļā uz lielāku pieaugumu nākamajos gados.

1.10. EESK piekrīt, ka divu citu stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu (Rietumbalkānu stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas un Dienvidu stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas) pilnvaras būtu jāpārskata, un mudina dalībvalstis dot savu pieešu stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu darbam un šajā nolūkā nosūtīt valsts ekspertus.

1.11. EESK atzinīgi vērtē **Prakses kodeksu** – sociālo mediju platformu un reklāmdevēju brīvprātīgu apņemšanos apkarot dezinformāciju, tomēr vienlaikus tā nav pārliecināta par šādu brīvprātīgu pasākumu efektivitāti. EESK mudina Komisiju ierosināt vēl citus pasākumus, tostarp reglamentējoša rakstura pasākumus (piemēram, sodus), ja izrādās, ka Prakses kodeksa īstenošana joprojām ir neapmierinoša.

1.12. EESK visnotaļ aicina privātos uzņēmumus reklāmu izvietojumu dezinformāciju izplatīošās tiešsaistes platformās uzskatīt par neētisku un bezatbildīgu un mudina šos uzņēmumus novērst šādu rīcību.

2. Ievads – dezinformācija kā Savienības demokrātiskās sistēmas apdraudējums

2.1. Šīs iniciatīvas kontekstā **dezinformācija** jāsaprot kā pārbaudāmi nepatiesa vai maldinoša informācija, kas tiek sagatavota, publicēta un izplatīta, lai iegūtu ekonomisku labumu vai tīši maldinātu sabiedrību, tādā veidā kaitējot sabiedrībai un apdraudot demokrātiju. Bieži tiesības tiek aizskartas ar neslavas vai panikas celšanu un naida kurināšanu.

2.2. Dezinformācijas izplatītāji bieži vien aizbaidinās ar **vārda brīvību**. Tiesības uz informāciju un preses brīvība tiešām ir Eiropas Savienības pamattiesības, bet ir jāapkaro jebkāda šo tiesību ļaunprātīga izmantošana tajos gadījumos, kad dezinformācija tiek apzināti izmantota, lai nodarītu kaitējumu sabiedrībai.

2.3. **Digitālās metodes** atvieglo dezinformācijas radišanu un izplatīšanu. Tiek lietotas šādas metodes:

- troļļu uzbrukumi sociālo mediju profiliem,
- interneta automatizēta programmatūra (boti),
- dokumentu viltošana,
- videomanipulācija (*deep-fakes* jeb dziļviltojumi),
- viltus profili sociālajos medijos.

2.4. **Sociālie mediji** ir kļuvuši par būtiskiem līdzekļiem dezinformācijas izplatīšanai, tostarp (kā piemēru var minēt *Cambridge Analytica*) dezinformācijas adresēšanai konkrētiem lietotājiem, kas identificēti, neatļauti piekļūstot **personas datiem** un tos izmantojot, lai galu galā ietekmētu vēlēšanu rezultātus un apdraudētu demokrātiju.

Daudzos reģionos līdztekus sociālajiem medijiem liela nozīme joprojām ir **parastām metodēm**, piemēram, televīzijai, laikrakstiem, timekļa vietnēm, ķēdes e-pastiem un vēstulēm. Izmantotie līdzekļi un paņēmieni mainās ātri.

2.5. Dezinformācijas **avoti** var būt iekšēji un ārsties dalībvalstīs vai ārēji, un tie var būt gan valstiski (vai valdības finansēti), gan nevalstiski. Kā liecina ziņojumi, vairāk nekā 30 valstis izmanto dezinformāciju un ietekmē darbību dažādos veidos, tostarp savā valstī.

2.6. 2016. gadā izveidotās ES Hibrīddraudu analīzes vienības sniegtā informācija liecina, ka **Krievijas Federācijas** izplatītā dezinformācija rada vislielāko ārējo apdraudējumu Eiropas Savienībai. Krievijas avotu radītā un/vai izplatītā dezinformācija ir konstatēta vairāku ES notikušu vēlēšanu un referendumu kontekstā. Dezinformācijas kampaņas, kas saistītas ar karu Sīrijā, ar MH17 reisa lidmašīnas notriekšanu Austrumukrainā un ar ķīmisko ieroču izmantošanu Solsberijas uzbrukumā ir labi dokumentētas. Arī citām trešām valstīm ir liela loma dezinformācijas izplatīšanā, un daudzi dalībnieki no ES arī izplata nepatiesu informāciju.

2.7. ES 2018. gadā ierosināja vairākas iniciatīvas, kas attiecas uz dezinformācijas apkarošanu, nelikumīgu saturu un datu aizsardzību:

- Kopīgs paziņojums “Noturības un spēju palielināšana cīņā ar hibrīddraudiem”, JOIN(2018) 16,
- Ieteikums par pasākumiem efektīvai cīņai pret nelikumīgu saturu tiešsaistē, C(2018) 1177,
- Regula par to, kā novērst teroristiska satura izplatīšanu tiešsaistē, COM(2018) 640,
- Regula par pārbaudes procedūru saistībā ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā, COM(2018) 636 ⁽¹⁾,
- Pārskatītā Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva (ES) 2018/1808,
- Paziņojums “Cīņa pret nelikumīgu saturu tiešsaistē. Tiešsaistes platformu atbildības kāpināšana”, COM(2017) 555 ⁽²⁾,
- Regula, ar ko izveido Eiropas Industriālo, tehnoloģisko un pētniecisko kiberdrošības kompetenču centru un Nacionālo koordinācijas centru tīklu ⁽³⁾,
- Ziņojums “Vēršanās pret dezinformāciju tiešsaistē: Eiropas pieeja” COM(2018) 236 ⁽⁴⁾) un ziņojums par tā īstenošanu COM(2018) 794,
- Ziņojums “Brīvu un taisnīgu Eiropas Parlamenta vēlēšanu nodrošināšana” (COM(2018) 637), iesniegts 2018. gada 19.–20. septembrī ES vadītāju sanāksmei Zalcburgā.

2.8. Tā kā 2019. gadā paredzētas Eiropas Parlamenta vēlēšanas un līdz 2020. gadam dalībvalstīs vairāk nekā 50 reizes tiks rīkotas prezidenta, parlamenta un vietējo/reģionālo pašvaldību vēlēšanas, **steidzami un tūlīt ir jāveic koordinēti pasākumi**, lai pasargātu Savienību, tās iestādes un iedzīvotājus no dezinformācijas.

3. Rīcības plāna dezinformācijas apkarošanai kopsavilkums

3.1. Šis Komisijas un Savienības Augstās pārstāves **Rīcības plāns** (JOIN(2018) 36) ir iecerēts kā atbilde Eiropadomes aicinājumam nodrošināt pasākumus ar mērķi “aizsargāt Savienības demokrātijas sistēmas un apkarot dezinformāciju”. Koordinētā atbilde uz dezinformāciju ir balstīta uz četriem pilāriem.

3.2. **Uzlabot Savienības iestāžu spējas** atklāt, analizēt un atmaskot dezinformāciju:

- stiprināt stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas un Savienības delegācijas, izveidojot papildu amata vietas un jaunus rīkus,
- pārskatīt Rietumbalkānu un Dienvidu stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu pilnvarojumu.

⁽¹⁾ EESK atzinums “Personas datu aizsardzība saistībā ar EP vēlēšanām” (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽²⁾ OV C 237, 6.7.2018., 19. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums “Eiropas Industriālais, tehnoloģiskais un pētnieciskais kiberdrošības kompetences centrs un Nacionālo koordinācijas centru tīkls” (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts).

⁽⁴⁾ OV C 440, 6.12.2018., 183. lpp.

3.3. **Stiprināt koordinētu un kopīgu reaģēšanu** uz dezinformāciju:

- cieši sadarbojoties ar jau izveidotajiem tīkliem, Eiropas Parlamentu, kā arī Ziemeļatlantijas līguma organizāciju un G7 ātrās reaģēšanas mehānismu, līdz 2019. gada martam izveidot agrīnās brīdināšanas sistēmu dezinformācijas kampaņu apkarošanai,
- pastiprināt komunikāciju par Savienības vērtībām un politiku,
- stiprināt stratēģisko komunikāciju Savienības kaimiņreģionos.

3.4. **Mobilizēt privāto sektoru** cīņai pret dezinformāciju:

- 2018. gada 26. septembrī tika publicēts tiešaistes platformu, reklāmdevēju un reklāmas nozares Prakses kodekss dezinformācijas apkarošanai. Komisija nodrošinās stingru un pastāvīgu tā īstenošanas pārraudzību.

3.5. **Palielināt informētību** un uzlabot sabiedrības izturētspēju:

- mērķtiecīgas kampaņas sabiedrībai, apmācība medijiem un sabiedriskās domas veidotājiem Savienībā un tās kaimiņvalstīs ar mērķi palielināt sabiedrības izpratni par dezinformācijas negatīvo ietekmi,
- tiks turpināts atbalsts neatkarīgam mediju un kvalitatīvas žurnālistikas darbam, kā arī dezinformācijas izpēti,
- lai atklātu un atmaskotu dezinformācijas kampaņas dažādos sociālajos tīklos un digitālajos medijos, dalībvalstīm sadarbībā ar Komisiju būtu jāpalīdz izveidot valstu daudzdisciplināras komandas, kurās darbotos neatkarīgi faktu pārbaudītāji un pētnieki ar īpašām zināšanām par vietējo informācijas vidi,
- medijpratības nedēļā 2019. gada martā Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm atbalstīs medijpratības speciālistu pārrobežu sadarbību,
- dalībvalstīm būtu ātri jāīsteno pārskatītās Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas noteikumi, kas attiecas uz medijpratību,
- Komisija cieši uzraudzīs Vēlēšanu pasākumu kopuma īstenošanu un vajadzības gadījumā sniegs vajadzīgo atbalstu un konsultācijas.

4. **Vispārīgas piezīmes**

4.1. EESK uzmanīgi pieņem zināšanai definīciju, kas iniciatīvā sniegta jēdzienam “dezinformācija” – pārbaudāmi nepatiesa vai maldinoša informācija, kas apdraud demokrātiju un rada kaitējumu sabiedrībai. Tomēr Komiteja uzsver, ka līdztekus nepatiesai informācijai arī ļoti selektīva informācija, neslavas vai panikas celšana un naida kurināšana apdraud iedzīvotāju pamattiesības (brīvības) un minoritāšu tiesības. Visefektīvākā dezinformācija vienmēr satur daļu patiesības. Tāpēc visām ieinteresētajām personām ar dažādiem pasākumiem ir jārūpējas par kvalitatīvu informāciju un izpratnes palielināšanu.

4.2. Informācijas izplatīšana ir kļuvusi par hibrīdkara daļu, un tai ir skaidrs politisks mērķis. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu, kas paredz koordinētu rīcību, lai pasargātu ES, tās iestādes un iedzīvotājos no dezinformācijas. EESK uzsver, ka šādi pasākumi ir jāīsteno steidzami, bet pauž bažas par to, ka šā rīcības plāna ietekme varētu būt ierobežota, jo pavisam tuvu ir 2019. gada maijā paredzētās **Eiropas Parlamenta vēlēšanas**. Tomēr nav šaubu, ka ilgtermiņā šim kopīgajam darbam dezinformācijas apkarošanas jomā būs būtiska loma centienos aizsargāt ES demokrātijas sistēmas.

4.3. EESK norāda, ka dezinformācija galvenokārt nāk no trim avotiem: no Krievijas Federācijas (ko labi dokumentējis Eiropas Ārējās darbības dienests), no citu trešo valstu (tostarp Ķīnas un ASV) ekonomikas subjektiem un plašsaziņas līdzekļiem un no iekšējiem avotiem – dažādiem plašsaziņas līdzekļiem, kas darbojas pašas ES valstīs, un no politiski ekstrēmām kustībām un organizācijām. EESK mudina Komisiju atbilstoši paplašināt tās īstenotos uzraudzības pasākumus un veikt pretpasākumus.

4.4. EESK uzsver, ka **dalībvalstīm** ir steidzami jārikojas, lai aizsargātu savu vēlēšanu sistēmu un infrastruktūras neaizskaramību un tās jāpārbauda gan pirms Eiropas vēlēšanām, gan to laikā un pēc tām. Ir svarīgi, lai Eiropas Komisija šā uzdevuma veikšanai tām sniegtu palīdzību. Šajā nolūkā būtu jāizmanto labākās prakses apmaiņa un, piemēram, Zviedrijas 2018. gada pieredze, kas varētu kalpot par paraugu.

4.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas viedokli, ka visaptverošu atbildi dezinformācijas izplatīšanai nav iespējams sniegt bez **pilsoniskās sabiedrības organizāciju** aktīvas līdzdalības. Noturības veidošanā ir jāiesaista visi sabiedrības sektori un it īpaši – jāuzlabo iedzīvotāju medijpratība, lai viņiem kļūtu skaidrs, kā dezinformāciju pamanīt un kā no tās izvairīties. Izpratnes palielināšana un kritiska domāšana sākas **skolā**, bet šīs prasmes dzīves laikā ir pastāvīgi jāatjaunina. Šo pasākumu īstenošanai nekavējoties un jau jaunajā daudzgadu finanšu shēmā ir jāparedz pienācīgs finansējums.

4.6. **EESK proaktīvi** atbalsta kopīgos centienus apkarot dezinformāciju un to dara, piemēram, ar atzinumiem, uzklausišanas sanāksmēm, “*Going Local*” pasākumiem un daudziem presi paredzētiem pasākumiem, kurus rīko tās profesionālā sabiedrisko attiecību grupa.

4.7. **Kopīgais darbs** ir jāatbalsta pēc iespējas plašākam dalībnieku lokam gan Eiropas Savienības līmenī, gan dalībvalstīs un arī dienvidu un austrumu partnervalstīs, un tas jādara, iesaistot publiskās un privātās organizācijas. Neatkarīgiem fakti pārbaudītājiem un kvalitatīvai žurnālistikai ir liela nozīme, un, lai tie spētu darboties gandrīz reālajā laikā, tiem ir vajadzīgs pienācīgs finansējums.

4.8. Ilgtermiņā laba medijpratība būtiski ietekmēs Eiropas demokrātijas nākotni. EESK atbalsta centienus **palielināt izpratni** par dezinformācijas avotiem, nolūkiem, instrumentiem un mērķiem, kas slēpjas aiz dezinformācijas, un par to, kāpēc iedzīvotāji un dažkārt veselas kopienas notic viltus informācijai un kļūst par viltus ziņu izplatīšanas mehānismu daļu. EESK īpaši atzinīgi vērtē finansējumu, kas šim mērķim piešķirts programmā “Apvārsnis” un “Apvārsnis Eiropa”.

5. Īpašas piezīmes un ieteikumi

5.1. Kā norādīts iepriekšējos atzinumos⁽⁵⁾, jau sen bija jāstiprina **stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas**. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē ieceri nodrošināt papildu darbiniekus un jaunus instrumentus un atbalsta dalībvalstīm adresētu prasību nepieciešamības gadījumā šajā jomā palielināt arī valsts kapacitāti. Tā kā dažas valstis dezinformācijas radišanai atvēl ievērojamus resursus, Eiropas Savienībai ir atbilstoši jāreaģē; tāpēc to, ka paredzēts palielināt stratēģiskās komunikācijas operatīvajām grupām piešķirtos resursus, var uzskatīt tikai par pirmo soli ceļā uz lielāku pieaugumu nākamajos gados.

5.2. EESK piekrīt viedoklim, ka ir jāsaglabā stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu pilnvaras un ka divu citu stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu (Rietumbalkānu stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas un Dienvidu stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas) pilnvaras būtu jāpārskata, ņemot vērā dezinformācijas apjoma palielināšanos un nozīmi šajos reģionos. EESK mudina dalībvalstis dot savu pienesumu stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu darbam un šajā nolūkā nosūtīt valsts ekspertus. Tikai tad būs iespējams nodrošināt, ka agrīnās brīdināšanas sistēma patiešām darbojas efektīvi.

5.3. EESK atzinīgi vērtē arī steidzami veicamos pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt brīvas un godīgas Eiropas Parlamenta vēlēšanas, un iesaka vajadzības gadījumā izmantot sankcijas, tostarp par **personas datu** nelikumīgu izmantošanu vēlēšanu rezultātu ietekmēšanai. Komiteja arī atzinīgi vērtē labo sadarbību ar ASV, NATO un Norvēģiju un aicina saglabāt būtisku Apvienotās Karalistes lomu neatkarīgi no tā, vai Apvienotā Karaliste izstāsies no ES vai ne. Dezinformācija ir jāapkaro, dalībvalstīm rīkojoties **solidāri**.

5.4. Rīcības plānam ir pievienots progressa ziņojums⁽⁶⁾ par dažādiem pasākumiem, īpaši par **Prakses kodeksu**, ko brīvprātīgi apņēmušās ievērot sociālo plašsaziņas līdzekļu platformas un reklāmdevēji. Prakses kodeksā noteikts, ka interneta uzņēmumiem ir jāsamazina to kontu un tīmekļa vietņu ienākumi, kas kropļo informāciju, jācīnās pret viltus kontiem un interneta automatizēto programmatūru (botiem), priekšroka jādod uzticamiem ziņu avotiem un jāuzlabo politiskās reklāmas finansējuma pārredzamība.

⁽⁵⁾ OV C 440, 6.12.2018., 183. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2018) 794.

5.5. EESK atzinīgi vērtē Prakses kodeksu, taču vienlaikus tā nav pārliecināta par šādu **brīvprātīgu** pasākumu efektivitāti. Šādas šaubas nesen paudusi arī Komisija, 29. janvārī iepazīstinot ar pirmo ziņojumu, ko snieguši *Google, Facebook, Twitter* un *Mozilla*. EESK mudina Komisiju ierosināt vēl citus pasākumus, tostarp **reglamentējoša** rakstura pasākumus (piemēram, sodus), ja pret viltus kontiem vērstie pasākumi netiek īstenoti pietiekami ātri vai citu Prakses kodeksa daļu īstenošana joprojām ir neapmierinoša.

5.6. EESK visnotaļ aicina privātos uzņēmumus **reklāmu izvietošanu** tādās tiešsaistes platformās, kuras izplata dezinformāciju, uzskatīt par neētisku un bezatbildīgu, un mudina šos uzņēmumus novērst šādu rīcību.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Eiropas un Āzijas savienojamība – ES stratēģijas pamatelementi””

(JOIN(2018) 31 final)

(2019/C 228/14)

Ziņotājs: **Jonathan PEEL**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 14.12.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	26.2.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	133/2/1

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka ir publicēts kopīgais paziņojums “Eiropas un Āzijas savienojamība – ES stratēģijas pamatelementi”⁽¹⁾, ar ko Komisija kopā ar ES Augsto pārstāvi nāca klajā 2018. gada 19. septembrī.

1.1.1. Šī iniciatīva ir nākusi īstajā brīdī. Pasaules kārtība gandrīz 30 gadus mainās visstraujākajā tempā, pēckara starptautiskā tirdzniecība saskaras ar lielām problēmām, globālās ekonomiskās varas līdzsvars nosveras austrumu virzienā, un eksponenciāli aug Āzijas globālā pirktspēja.

1.2. Tomēr EESK uzskata, ka paziņojums pavisam noteikti ir garām palaista iespēja. Komiteja ar dziļām bažām konstatē vairākas būtiskas stratēģiskas nepilnības. Nav atspoguļoti svarīgi ekonomiskie un ģeopolitiskie apstākļi. Ieceru vēriens šķiet ierobežots, un tikpat kā nav jaunas un tālredzīgas domāšanas. Nav izmantota iespēja sniegt patiesi dziļu redzējumu par ES attiecību un savienojamības ar Āziju turpmāko attīstību, un tikpat kā nav atklāti atzīti tās plašā daudzveidība un sarežģītība.

1.2.1. Nav ne ceļveža, ne noteiktu pazīmju par ES stratēģiskajiem mērķiem, ne par savstarpēji papildinošiem, ne arī konkurējošiem.

1.2.2. EESK uzdod jautājumu, kāpēc paziņojumā tik maz ir minētas (vai vispār nav minētas) daudzas nesenās, kritiski svarīgas norises, kas skar gan ES, gan Āziju. Piemēram:

- nav mēģināts ne noteikt, ne analizēt nekādas nozīmīgas stratēģiskās problēmas, ar kurām Eiropa saskarsies turpmākajās attiecībās ar Āziju,
- nav ne atzinības, ne analīzes attiecībā uz Āzijas virzītiem savienojamības vai ieguldījumu jautājumiem, kas lielākoties vai daļēji tiek vērsti uz Eiropu,
- nav nevienas atsauces uz ES un vadošo Āzijas valstu svarīgākajiem tirdzniecības vai ekonomiskās partnerības nolīgumiem, kas vai nu jau stājušies spēkā, vai atrodas noslēgšanas procesā: pārsteidzoši, ka nav nevienas atsauces uz nesen noslēgto ES un Japānas brīvās tirdzniecības nolīgumu, kas ir visnozīmīgākais šāda veida nolīgums (kurš tagad jau darbojas),
- nodaļā par cilvēku savstarpējo savienojamību nav minēts neviens pašreizējais pilsoniskās sabiedrības dialogs starp ES un Āziju, it īpaši ar vadošajām pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības struktūrām, kas izveidotas saskaņā ar minētajiem tirdzniecības nolīgumiem,

⁽¹⁾ JOIN(2018) 31 final.

- neraugoties uz šo aktīvo uzraudzības funkciju, nav mēģināts novērtēt pilsoniskās sabiedrības potenciālo lomu, it īpaši ņemot vērā to, ka Āzijā šāda tradīcija ir maz izplatīta,
- nav mēģināts apskatīt sociālos jautājumus, lai arī tie šādām struktūrām bieži vien ir svarīgs temats, tostarp SDO pamatkonvenciju īstenošanu, dzimumu līdztiesības veicināšanu (5. ilgtspējīgas attīstības mērķis) vai pat cilvēktiesību ievērošanu,
- nav nevienas atsauces uz Ķīnas iniciatīvu *Belt and Road Initiative (BRI)* ("Viena josla, viens ceļš"), lai arī *BRI* ir vērsta ne tikai uz Eiropu, bet skar arī ikvienu citu Āzijas valsti, un, neraugoties uz to, ierosināts faktiskais atbalsts tirdzniecībai, infrastruktūrai un finansiāls atbalsts,
- nav ņemts vērā *BRI* potenciāls radīt lielus parādus, neradot daudz jaunu darbvieta, un nav izskatītas ne šīs iniciatīvas potenciālās stratēģiskās iespējas, ne arī problēmas, ko tā var nozīmēt Eiropai,
- nav mēģināts aplūkot ne ES stratēģiju Vidusāzijai (tā pieminēta tikai garāmejojot), ne arī to, kā to ietekmē stratēģiskā cīņa par varu šajā teritorijā, kurā iesaistīta Ķīna, Krievijas Federācija un daudzas citas valstis, tostarp Turcija, Irāna un Indija,
- nav ne minēta, ne izvērtēta Krievijas izveidotā Eirāzijas Ekonomiskā savienība, kas ietver gan Eiropas, gan Vidusāzijas valstis un kam ir tālejoši mērķi turpmāk paplašināties,
- nav minēts, kā tiek pārvaldīts enerģijas pieprasījums un konkurējošās intereses attiecībā uz plašajiem ogļūdeņražu resursiem, kas atrasti Vidusāzijā, izņemot minēto atbalstu "energotīklu savienojamībai gan ar partnervalstīm Āzijā, gan to starpā",
- nav minētas pašreizējās savienojamības iniciatīvas attiecībā uz transportu un enerģiju, piemēram, Starptautisko komisiju Eiropas-Kaukāza-Āzijas transporta koridora (*TRACECA*) jautājumos ⁽²⁾,
- nav mēģināts transportu un nepieciešamību pēc infrastruktūras reģionā sasaistīt ar, piemēram, 9. ilgtspējīgas attīstības mērķi, kas attiecas uz infrastruktūru,
- tāpat maz pieminētas arī problēmas, ar kurām saskaras gan ES, gan Āzija, cenšoties sasniegt Parīzes nolīgumā noteiktos mērķus, īpaši vides piesārņojuma jomā,
- nav atsauces uz aizvien pieaugošo bruņota konflikta, kurā iespējama kosmosa un digitālo tehnoloģiju izmantošana, risku un uz dialoga ar Āzijas valstīm nepieciešamību šajā jomā,
- nav aplūkots, kā vislabāk sadarboties ar Āzijas valstīm, lai atbalstītu starptautiskās organizācijas, it īpaši PTO,
- tikai garāmejojot ir minēta Indija, neraugoties uz tās lielumu un potenciālo spēku, un tikai vienreiz pieminēta Irāna, kas ir aizvien svarīgāka dalībiece plašākā reģionā.

1.3. Tomēr EESK atzinīgi vērtē paziņojumā likto uzsvāru uz ilgtspējīgu, visaptverošu un uz noteikumiem balstītu savienojamību. Tajā ir pareizi uzsvērts, cik svarīgi ir veicināt "aprites ekonomiku, mazas siltumnīcefekta gāzu emisijas un pret klimata pārmaiņām noturīgu nākotni, lai sasniegtu ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un Parīzes klimata nolīgumā izklāstītos mērķus".

1.4. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai noteikti ir jāsniedz oficiāla atbilde uz *BRI*.

1.4.1. Daudzi gaidīja, ka izskatāmais paziņojums būs nozīmīga daļa no ES atbildes uz *BRI*, bet šī iniciatīva tajā nav minēta. Sākotnēji *BRI* dēvēja par "Zīda ceļa ekonomisko joslu", jo Zīda ceļš ir vēsturiskais ES un Āzijas savienošanas maršruts. Eiropas Savienībai jau ir stratēģiska partnerība ar Ķīnu. *BRI* mērķis ir veidot faktiskas saites starp Āziju un Eiropu, turpretī paziņojums šajā ziņā ir daudz neskaidrāks.

⁽²⁾ www.traceca-org.org/en/traceca/

1.4.2. EESK vērš uzmanību uz īpašo sasaisti, ko Eiropas Parlamenta Ārlietu komiteja ⁽³⁾ konstatējusi starp BRI un “16 + 1” formātu starp Ķīnu un 16 Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm (tostarp 11 dalībvalstīm). Minētajā ziņojumā paustas bažas, ka Ķīnas apņemšanās šo valstu infrastruktūrā ieguldīt 3 miljardus USD varētu attiecīgajām Eiropas valstu valdībām radīt “lielus parādus Ķīnas valstij piederošās bankās” un “maz darbvietu Eiropā”. Paziņojumā liels uzsvars ir likts uz fiskālo dzīvotspēju un inovatīvu finansēšanu, bet minētās bažas nav ņemtas vērā.

1.4.3. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi izveidot formālu saikni starp BRI un IAM. Paziņojumā ir uzsvērti IAM. Nesenās ES un Ķīnas apaļā galda sanāksmēs, kurās piedalās gan EESK, gan Ķīnas Ekonomikas un sociālo lietu padome, šī saikne ir apstiprināta divas reizes.

1.4.4. BRI ir jādabojas abos virzienos. EESK piekrīt ES Tirdzniecības palātai Ķīnā (EUCCO), ka iniciatīvas nākotne ir atkarīga no tirdzniecības un ieguldījumiem, kas vienlīdzīgi plūst abos virzienos. Tas nozīmē, ka Ķīnai būs jāatver savs tirgus. Arī ES uzņēmumi ir pauduši bažas, pieprasot plašāku informāciju un lielāku pārredzamību, pirms tie var iesaistīties ar BRI saistītos projektos. Šīs bažas ir vienlīdz nozīmīgas arī Āzijas mēroga kontekstā.

1.5. EESK stingri iesaka piešķirt daudz lielākus resursus ES attiecībām ar Āziju, kas, kā norāda EĀDD, ir “mājvieta divām trešdaļām pasaules nabadzīgo iedzīvotāju”. Salīdzinājumā ar daudz lielāko ES attīstības budžeta daļu, kas tiek novirzīta Āfrikai un Latīņamerikai, līdzekļi, kas paredzēti daudzām vēl nabadzīgākām Āzijas valstīm, ir neatbilstīgi.

1.6. Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jāpaplašina ārējās ekonomikas politikas instrumenti, ar kuriem tiek atbalstīti Eiropas uzņēmumi un jo īpaši konsorcijs, kas *InvestEU* ietvaros jau ir izveidoti attiecībā uz Āfriku, lai tie aptvertu arī Āziju un citas pasaules daļas. Tāpat šāds atbalsts jāsniedz, respektējot darba ņēmēju tiesības iepirkuma procedūrās arī trešās valstīs, kuras saņem ārvalstu ieguldījumus.

1.7. Enerģētikai veltītā nodaļa ir ļoti īsa. EESK mudina pilnībā izmantot ES vērienīgo pieredzi sadarbības stiprināšanā, lai uzlabotu energoefektivitāti un ieviestu atjaunojamus energoresursus. EESK arī konstatē, ka paziņojumā nav minētas dažādās konkurējošās intereses attiecībā uz plašajiem ogļūdeņražu resursiem, kas atrasti Vidusāzijā, un pauž nožēlu, ka nav atsauces arī uz ūdeni – vēl vienu ļoti būtisku, iespējami bīstamu un vitāli svarīgu stratēģiskas nozīmes precī.

1.8. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā sniegtos komentārus par digitālajiem savienojumiem, jo īpaši aicinājumu, ka ir “jāveicina miermīlīga, droša un atvērta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) vide, vienlaikus novēršot kiberdrošības draudus un aizsargājot internetā cilvēktiesības un pamatbrīvības, kā arī personu datus”. Tomēr ar lielu nožēlu jānorāda, ka nekas nav teikts par to, kā attiekties pret tām Eiropas vai Āzijas valstīm, kuras šo jautājumu risināšanā izmanto ļoti dažādas pieejas.

1.9. EESK bija pārsteigta, izlasot tikai to, ka “ES ir jāstrādā, lai savienotu labi attīstīto Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) sistēmu ar tīkliem Āzijā”: Komiteja atkārtoti ieteikumu, ko tā pirmo reizi sniedza 2011. gadā ⁽⁴⁾, proti, pilnībā saskaņot Ķīnas un ES ierosinātos transporta koridorus, jo īpaši dzelzceļa infrastruktūru, kur vien tas iespējams.

1.9.1. EESK atkārtoti arī 2015. gada ieteikumu Eiropas Savienībai pielikt lielākas pūles, lai gūtu rezultātus no *TRACECA* un tādējādi “tīktu paātrināta ilgtspējīgas infrastruktūras ķēdes izveide, kas nodrošinātu multimodālu transportu (proti, dzelzceļa un ceļu infrastruktūru), savienojot minēto koridoru ar Eiropas transporta tīkliem (*TEN*)”.

2. Vispārīga informācija. Āzijas nozīme Eiropas Savienībai

2.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka tai ir adresēts kopīgais paziņojums “Eiropas un Āzijas savienojamība – ES stratēģijas pamatelementi”, kas tika pieņemts īsi pirms 2018. gada oktobrī notikušās 12. ASEM ⁽⁵⁾ sanāksmes Briselē.

2.2. Šī iniciatīva noteikt Eiropas un Āzijas savienojamības stratēģiju ir nākusi īstajā brīdī. Pasaulē norisinās fundamentālas strukturālas pārmaiņas. Austrumu ekonomiskais spēks un pirktspeja pieaug aizvien straujāk; tomēr pasaules tirdzniecība saskaras ar līdz šim lielākajām problēmām, jo ASV administrācija vienpusēji piemēro importa tarifus un rada problēmas PTO; ES saskaras ar vēl nebijušām iekšējām problēmām, kamēr daudzās valstīs notiek nopietnas iekšējās pārmaiņas (piemēram, Apvienotajā Karalistē un Turcijā) vai tās (piemēram, Krievija un Irāna) atjauno savas pozīcijas.

⁽³⁾ EP 2017/2274(INI), 2018. gada 11. jūlijs.

⁽⁴⁾ EESK atzinumi “Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES un Vidusāzijas stratēģijas pārskatīšanā” (OV C 242, 23.7.2015., 1. lpp.) un “ES loma, attiecības ar Vidusāzijas valstīm un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums” (OV C 248, 25.8.2011., 49. lpp.).

⁽⁵⁾ Āzijas un Eiropas sanāksme, kurā piedalās 30 Eiropas valstis un 21 Āzijas valsts.

2.2.1. Kontakti starp Eiropu un Āziju pastāv jau tūkstošiem gadu. Pirms jūras ceļa atklāšanas 1497. gadā galvenokārt tika izmantots mūsdienu zināmais Zīda ceļš. Tas nozīmēja daudz vairāk nekā tikai tirdzniecību: tas ietvēra visu veidu – preču, ideju un cilvēku – kustību, sākot ar kultūru, medicīnas un reliģiju mijiedarbību līdz pat galveno resursu pieejamībai un tehnoloģiskai inovācijai. Ceļi no Āzijas uz rietumiem nozīmēja arī piekļuvi Āfrikai, par ko mūsdienās atkal liecina Ķīnas BRI.

2.3. ES desmit galveno tirdzniecības partneru vidū ir četras lielas Āzijas valstis, proti, Ķīna, Japāna, Korejas Republika un Indija. Pirmajā trīsdesmitniekā atrodas vēl septiņas Āzijas valstis. Ar dažām no šīm valstīm ES jau ir veikusi sarunas par galvenajiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem (BTN) vai ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem (EPN): ar Korejas Republiku (Nr. 8), kas stājās spēkā 2011. gadā, Japānu (Nr. 6), kas tagad jau ir spēkā, kā arī Singapūru (Nr. 14) un Vjetnamu (Nr. 19), kuriem vēl ir vajadzīga EP piekrišana. Sarunas par ES BTN ar Indonēziju (Nr. 29), Malaiziju (Nr. 21), Taizemi (Nr. 24) un citām ASEAN valstīm vai nu šobrīd notiek, vai ir apturētas.

2.3.1. Ikviens parakstītais BTN vai EPN ietver izvērstu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu, kas pilsoniskajai sabiedrībai paredz aktīvu uzraudzības funkciju, kur savukārt ir cieši iesaistīta EESK (šīs jautājums ir plaši izskatīts citos nesenos EESK atzinumos⁽⁹⁾). Ar Singapūru un Vjetnamu ir parakstīti arī atsevišķi ieguldījumu aizsardzības nolīgumi, bet vienošanās ar Japānu vēl nav panākta.

2.3.2. Savukārt sarunas ar Ķīnu (Nr. 2) par visaptverošu, atsevišķu ieguldījumu nolīgumu tika uzsāktas 2013. gadā, taču tās virzās lēni: norisinās sarunu 20. kārtā. Sarunas par BTN ar Indiju (Nr. 9), kas tika uzsāktas 2007. gadā, kopš 2013. gada tomēr ir apturētas.

2.3.3. EESK ar lielu pārstiegumu konstatē, ka paziņojumā nav minēts neviens no šiem nolīgumiem vai sarunām.

2.4. Āzijā dzīvo aptuveni 60 % pasaules iedzīvotāju, un tā veido ap 35 % no ES eksporta un 45 % no ES importa. Āzijā atrodas ne tikai rūpnieciski attīstīti partneri ar augstu ienākumu līmeni un valstis ar dinamiski augošu ekonomiku, bet tā ir arī "mājvieta divām trešdaļām pasaules nabadzīgo iedzīvotāju", kā uzsvērts EĀDD tīmekļa vietnē⁽⁷⁾. Tajā norādīts, ka tāpēc sadarbība attīstības jomā joprojām ir prioritāte ES attiecībās ar Āziju un tai ir piešķirti vairāk nekā 5 miljardi EUR, un ka tiek kopīgi īstenota politika, lai risinātu kopīgas problēmas, tādas kā, piemēram, klimata pārmaiņas, ilgtspējīga attīstība, drošība un stabilitāte, pārvaldība un cilvēktiesības, kā arī dabas un cilvēka radītu katastrofu profilakse un reaģēšana uz tām. Tomēr Āfrikai un Latīņamerikai piešķirtās summas salīdzinoši ir daudz lielākas.

2.5. Āzijā ir milzīga tautu un kultūru daudzveidība, tāpēc viens risinājums nevar derēt visiem. Tā nekad nevarēs līdzināties Eiropas Savienībai. Cilvēktiesības un pieeja sociālajiem jautājumiem visā Āzijā ievērojami atšķiras. Izņemot Austrumāzijas un Indijas ekonomiskās lielvaras (kuru ekonomikas attīstība vēl nav sasniegusi paredzēto), starp valstīm pastāv lielas atšķirības. Pat Dienvidaustrumāzijas valstu asociācijas (ASEAN) dalībnieku vidū ir gan Singapūra, gan arī visas trīs vismazāk attīstītās valstis: Mjanma, Laosa un Kambodža.

2.6. Savukārt Komiteja nesen izstrādāja vairākus atzinumus par Āziju, jo īpaši saistībā ar ES sarunām par tirdzniecību un ieguldījumiem, kā arī divus atzinumus par Vidusāziju⁽⁸⁾, otro no tiem – 2015. gadā pēc toreizējās ES prezidentvalsts Latvijas pieprasījuma.

3. Vispārīgās piezīmes. Pamatelementi?

3.1. Paziņojumā liktais uzsvars uz ilgtspējīgu, visaptverošu un uz noteikumiem balstītu savienojamību ir vērtējams atzinīgi, lai arī tas zināmā mērā ir vispārīgs. Tas ietver vides aizsardzību, drošumu un drošību, kā arī sociālās un individuālās tiesības un vajadzību pēc godīgas un pārredzamas konkurences. Tajā arī uzsvērts, cik svarīgi ir veicināt "aprites ekonomiku, mazas siltumnīcefekta gāzu emisijas un pret klimata pārmaiņām noturīgu nākotni, lai sasniegtu ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un Parīzes klimata nolīgumā izklāstītos mērķus".

3.2. Ja paziņojumā tas viss nebūtu iekļauts, EESK būtu ļoti nobažījusies arī tāpēc, ka šīs pamattēmas ir uzsvērtas un attīstītas jau kopš Komisijas 2006. gada tirdzniecības paziņojuma "Globālā Eiropa". Toreizējā paziņojuma mērķis bija nodrošināt, ka tirdzniecības liberalizācijas sniegtais labums un Eiropas vērtības "tiek pilsoņiem. Tā kā mēs tiecamies pēc sociālā taisnīguma un kohēzijas pašu mājās, mums būtu arī jācenšas visā pasaulē propagandēt mūsu vērtības, ieskaitot sociālos un ekoloģiskos standartus un kultūras daudzveidību"⁽⁹⁾. Šīs tēmas tika izvērstas 2015. gada paziņojumā "Tirdzniecība visiem"⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Cita starpā atzini i) "Vietējo konsultantu grupu loma brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanas uzraudzībā", ii) "Tirdzniecība visiem – Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku" (OV C 264, 20.7.2016., 123. lpp.), un iii) "Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļas ES brīvās tirdzniecības nolīgumos (BTN)" (OV C 227, 28.6.2018., 27. lpp.).

⁽⁷⁾ https://eeas.europa.eu/regions/asia/334/asia_en

⁽⁸⁾ Sk. 4. zemsvītras piezīmi.

⁽⁹⁾ COM(2006) 567 galīgā redakcija, 3.1. punkta iii) apakšpunkts.

⁽¹⁰⁾ COM(2015) 497 final

3.3. Tāpēc pilnībā atbalstām kopīgā paziņojuma pamatideju, kurai ir pamudinošs tonis. Neraugoties uz to, paziņojums šķiet lielā mērā atrauts no daudzām nesenām norisēm Āzijā, jo īpaši tām, kas ar laiku var radīt stratēģiskas problēmas pašai Eiropai. Šādas norises sniedzās no BRI līdz Šanhajas Sadarbības organizācijai un uzlabotajiem savstarpējiem savienojumiem starp Krieviju, Ķīnu, Vidusāziju, Turciju, Irānu un pat Indiju, jo īpaši enerģētikas un transporta jomā.

3.3.1. Ar vilšanos jānorāda, ka nav izmantota iespēja sniegt patiešām padziļinātu redzējumu par ES un Āzijas attiecību un savienojamības turpmāko attīstību. Nav pētīts, ko Āzijas valstis savukārt varētu vēlēties no ES: ieguldījumus? Tirgu? Palīdzību spēju veidošanā? Dokuments drīzāk izskatās pēc jau gatavu "pamatelemtu" saraksta, nevis ieceru izklāsta par to, ko ES noteikti vēlas pozitīvā veidā sasniegt nākotnē. Paziņojumā ir maz jaunu, progresīvu un oriģinālu ideju.

Varbūt tas nekad nav bijis kopīgā paziņojuma mērķis, tomēr uzskatām, ka liels skaits svarīgu iespēju ir palaistas garām. Tās jau ir sīkāk izklāstītas iepriekš.

4. Savienojamība

4.1. Paziņojuma pamattēma ir savienojamība. Šis jēdziens atbilst definīcijai, kas tika noteikta ASEM ministru sanāksmē 2017. gada novembrī. Lai gan paziņojums izstrādāts, ņemot vērā 2018. gada samitu, ASEM sanāksme tajā nav aplūkota. Savienojamība izskatāmajā paziņojumā aptver ļoti plašu jautājumu loku, kas sadalīts sešās konkrētās jomās. Tās ir šādas: dzelzceļa, autoceļu, gaisa un jūras transporta infrastruktūra, enerģētikas infrastruktūra (elektroenerģija, gāze), IKT, mākslīgais intelekts un viedtīkli, attiecības tirdzniecības un ieguldījumu jomā, kā arī svarīgā cilvēku savstarpējās savienojamības dimensija.

4.2. "Ilgspējīga savienojamība" paziņojumā ir papildināta ar "fiskālo dzīvotspēju", kas kādā no nākamajām iedaļām ir paplašināta kā "starptautiskās partnerības finanšu jomā" un visaptveroši izskatīta. Lai gan paziņojumā ir atsauce uz ASV ne visai ierēdzēto Āzijas Infrastruktūras investīciju banku, tajā nav minētas ne EP paustās bažas ⁽¹⁾ par Ķīnas iniciatīvu "16 + 1", kas Eiropai radītu lielus parādus un maz darbvietu, ne arī tas, ka šī ietekme neapstāsies viņpus ES robežām. Bažas tika paustas pēc 2017. gada samitā paustās Ķīnas apņemšanās šo 16 Eiropas valstu infrastruktūrā ieguldīt 3 miljardus USD, un EP uzsvēra, ka šādus projektus "nedrīkst piešķirt nepārredzamās iepirkuma procedūrās".

4.2.1. EP aicināja dalībvalstis sadarboties daudz ciešāk, lai nodrošinātu, "ka netiek apdraudētas dalībvalstu un Eiropas intereses, upurējot šīs intereses īstermiņa finanšu palīdzībai". Šīs vispārējās bažas rod atbalsi priekšlikumā regulai par ārvalstu tiešo ieguldījumu Eiropas Savienībā izvērtēšanu ⁽²⁾.

4.2.2. Komiteja norāda, ka attiecībā uz Āfriku ir izveidoti ES atbalsta instrumenti Eiropas uzņēmumiem un konsorcijiem, taču attiecībā uz Āzijas un Eiropas sakariem tādu nav. ņemot vērā, ka tādejādi šādi uzņēmumi ir neizdevīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar Ķīnas uzņēmumiem, kas saņem BRI atbalstu, Komiteja uzskata, ka Komisijai tagad jāpaplašina minētā politika, kas ir spēkā attiecībā uz Āfriku, un ka *InvestEU* ir jāpaplašina, lai tas aptvertu ieguldījumu riskus gan Āzijā, gan citās pasaules daļās. Tāpat šāds atbalsts jāsniedz, respektējot darba ņēmēju tiesības iepirkuma procedūrās arī trešās valstīs, kuras saņem ārvalstu ieguldījumus.

4.3. Savukārt "visaptveroša savienojamība" ietver transporta, digitālo un energotīklu savienojamību. Attiecībā uz digitālo savienojamību paziņojuma 3.2. iedaļā ir minēti augstas veiktspējas tīklu savienojumi, vispārēja un izmaksu ziņā pieejama piekļuve internetam un "miermīlīga, droša un atvērta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) vide, vienlaikus novēršot kiberdrošības draudus un aizsargājot internetā cilvēktiesības un pamatbrīvības, kā arī personu datus". Tomēr nekas nav teikts par to, kā attiekties pret tām valstīm, kuras šo jautājumu risināšanā izmanto pavisam atšķirīgu pieeju.

4.4. Attiecībā uz transportu paziņojumā ir norādīts, ka 70 % tirdzniecības notiek pa jūras ceļiem un 25 % – ar gaisa pārvadājumiem, kas, ņemot vērā attiecīgos attālumus, ir nenovēršami. Tomēr EESK konstatē, ka attiecībā uz muitas formalitāšu kārtošanu acīmredzami nav ņemts vērā PTO tirdzniecības atvieglošanas nolīgums, kas stājās spēkā 2017. gada februārī.

4.4.1. Paziņojumā atzīts, ka transporta izaugsmes potenciāls ir būtisks, norādot, ka "tirdzniecība, izmantojot dzelzceļu, saglabājas relatīvi nenozīmīgā līmenī". Jūras transports daudzām Āzijas valstīm ir daudz piemērotāks, un kuģi var iekraut līdz pat 200 reizu vairāk konteineru nekā vilcienā. Taču jūras transports ir pasaules, nevis Āzijas mēroga jautājums. Paziņojumā ir piebilde, ka "autopārvadājumi parasti ir izdevīgi, ja šo transporta veidu izmanto vidēja attāluma pārvadājumos (..) un kā sekundāru transporta tīklu". Bet kāpēc nav minēta Starptautiskā tirdzniecības komisija TRACECA jautājumos ⁽³⁾?

⁽¹⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁾ COM(2017) 487 final

⁽³⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

4.4.2. EESK 2015. gada atzinumā par Vidusāziju ⁽¹⁴⁾ tika sniegts svarīgs ieteikums Eiropas Savienībai pielikt lielākas pūles, lai gūtu rezultātus no TRACECA un tādejādi "tīktu paātrināta ilgtspējīgas infrastruktūras ķēdes izveide, kas nodrošinātu multimodālu transportu (proti, dzelzceļa un ceļu infrastruktūru), savienojot minēto koridoru ar Eiropas transporta tīkliem (TEN)".

4.4.3. EESK norādīja, ka "Eiropas Savienībai Eiropas-Kaukāza-Āzijas transporta koridors (TRACECA) vēl joprojām ir svarīga iniciatīva. Tā ir starptautiska programma, kuras mērķis ir stiprināt ekonomiskās attiecības, tirdzniecību un transporta savienojumus no Melnās jūras baseina uz Dienvidkaukāzu un Vidusāziju, pamatojoties uz esošajām transporta sistēmām. Programma atspoguļo tās 13 dalībvalstu politisko gribu un kopīgos centienus". Ja šajā saistībā rodas korupcijas problēmas, tās ir jārisina tieši.

4.4.4. EESK ir arī pārsteigta, ka paziņojumā ir ierosināts tikai priekšlikums, ka "ES ir jāstrādā, lai savienotu labi attīstīto Eiropas transporta tīklu (TEN-T) sistēmu ar tīkliem Āzijā". EESK 2015. gada atzinumā atkārtoja "savu 2011. gadā pausto ieteikumu pilnībā saskaņot Ķīnas un ES ierosinātos transporta koridorus; tas attiecināms arī uz dzelzceļa infrastruktūru, kur vien tas iespējams". 2019. gadā EESK šo ieteikumu atkārtoti vēlēiz.

4.4.5. Minētajā atzinumā ir arī norādīts: "Modernas un sadarbībspējīgas ceļu un stratēģiskas dzelzceļa infrastruktūras izveide gar "Zīda ceļu" ir projekts, kurā lielā mērā ir ieinteresēta gan Ķīna, gan ES un Krievija. Šā reģiona sekmīga integrācija, pateicoties modernai un uzticamai infrastruktūrai, pavērtu nozīmīgu iespēju ne tikai paplašināt reģionālās ekonomikas integrāciju, bet arī veicināt cilvēku mobilitāti un daudz kultūru apmaiņu, un tas savukārt radītu labāku vidi tiesiskuma un demokrātijas sekmēšanai." Nemot vērā 9. IAM (veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovāciju), šis jautājums kļūst vēl jo steidzamāks.

4.4.6. Paužam arī nožēlu, ka nekas nav minēts par ceļa un dzelzceļa savienojumu paplašināšanu virzienā uz Indiju un Dienvidaustrumāziju, neraugoties uz ievērojamo neseno ceļu būvi Vidusāzijā un Irānā. Svarīgs faktors šeit varētu būt ASV atteikšanās no vienošanās par JCPOA ⁽¹⁵⁾.

4.5. Iedaļa par energotīklu savienojamību (3.3.) ir uzkrītoši īsa. Iepriekš EESK sniedza ieteikumu, "ka to saikņu dzīvotspēja, kuras Eiropas Savienību saista ar Vidusāzijas ievērojamajām potenciālajām enerģijas rezervēm, jābalsta uz praktiskiem un ekonomiskiem apsvērumiem. Ir pareizi, ka ES iesaistās šo valstu enerģētikas nozares attīstībā, arī tāpēc, ka to rezerves Eiropai var kļūt par papildu un papildinošiem (bet ne alternatīviem) enerģijas avotiem, lai gan stāvokli sarežģī tranzīta un transporta jautājumi. Tomēr būs svarīgi nepieļaut nekādas pārpratumu iespējas attiecībā ar Ķīnu, paturot prātā mūsu abpusējo ieinteresētību palielināt enerģijas piegādi no Vidusāzijas".

4.5.1. EESK atkārtoti arī ieteikumu "izmantot ES vērienīgo pieredzi un zināšanas sadarbības stiprināšanā nolūkā uzlabot energoefektivitāti un aktīvāk izmantot atjaunojamās enerģijas resursus, jo reģionam piemīt ievērojams neizmantojams potenciāls".

4.5.2. EESK ar pārsteigumu pieņem zināšanu, ka nav minēts ūdens, kaut arī lielā Āzijas daļā tā ir vitāli svarīga prece un saistībā ar to ir reāla konflikta iespējamība. Ūdens resursu apsaimniekošana tāpat kā vides ilgtspēja, ir kritiski svarīgs jautājums, jo īpaši ūdens efektivitāte un ūdens izšķērdēšana.

4.5.3. Klimata pārmaiņas saasinās ūdens trūkuma problēmu. Vidusāzijā jau pastāv potenciāls konfliktam starp valstīm, kurās ir ūdens, bet nav nekādu ievērojamu oglekļa dioksīda resursu, un valstīm, kurās ir nafta un gāze, taču nav ūdens. Lielas bažas joprojām rada lielo upju, piemēram, Mekongas, iespējamā aizdambēšana, un var gaidīt, ka īpašs izaicinājums būs arī "trešā pola" jeb Himalaju ledus cepures kušana.

5. Iniciatīva "Viena josla, viens ceļš" un plašāki apsvērumi par ES un Āziju

5.1. Ne tikai EESK būs pārsteigta par to, ka paziņojumā nav minēta iniciatīva BRI: daudzi gaidīja, ka šī iniciatīva būs svarīga daļa no Eiropas atbildes.

5.1.1. Kad 2013. gadā Astānā to uzsāka prezidents Sji, BRI tika dēvēta par "Zīda ceļa ekonomisko joslu", jo Zīda ceļš ir vēsturiskais ES un Āzijas savienojamības maršruts.

5.1.2. BRI sākotnējais finansējums bija 16,3 miljardi USD, tagad tas ir daudz lielāks, jo iniciatīva sola reālu naudu. Iniciatīvas mērķis bija ne tikai veidot ciešākas saiknes ar Eiropu: tā bija daļa no plašāka redzējuma, proti, paplašināt reģionālo sadarbību starp Ķīnu un citām Āzijas valstīm, kā arī Āfriku, uzlabot reģionālo savienojamību, padziļināt tirdzniecības un ekonomiskās attiecības un nostiprināt cilvēku savstarpējos kontaktus. Tagad tās mērķis ir izvērst tirdzniecību un infrastruktūru pa sauszemi un jūru, iesaistot vairāk nekā 70 valstis un ietverot ieguldījumus, attīstību, finanšu un cilvēku savstarpējo savienojamību, kas ir spēcīgs signāls, kurš liecina par Ķīnas vēlmi pasaules līmenī spēlēt lielāku lomu, neraugoties uz valstu (tostarp Indijas un Japānas) bažām par politiskajiem un finanšu nosacījumiem.

⁽¹⁴⁾ Sk. 4. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Kopīgais visaptverošais rīcības plāns, kas 2015. gadā tika parakstīts ar Irānu.

5.1.3. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai noteikti ir jāsniedz oficiāla atbilde uz BRI. ES un Ķīnas stratēģiskā partnerība ir svarīga. BRI mērķis ir nodrošināt faktiskas saites infrastruktūras, transporta un tirdzniecības jomā, taču tas, kas piedāvāts izskatāmajā paziņojumā, ir daudz nenoteiktāks. Vai ES vēlas, lai turpmāk visi ceļi ved uz Pekinu, nevis Romu?

5.2. BRI ir svarīgs ES un Āzijas savienojamības faktors. EP paustās bažas jau tika minētas. Savukārt ES Tirdzniecības palāta Ķīnā ir uzsvērusi, ka BRI ir jābūt divvirzienu līdzeklim, norādot, ka iniciatīvas nākotne ir atkarīga no vienlīdzīgas tirdzniecības un ieguldījumu plūsmas abos virzienos, tāpēc Ķīnai ir jāatver savs tirgus.

5.2.1. ES Tirdzniecības palāta Ķīnā uzskata, ka BRI panākumi lielā mērā balstīsies uz atvērtu tirgu, līdzsvarotu tirdzniecību, pārredzamību un savstarpību. Tā norāda, ka Āzijā, tāpat kā citās vietās, ir vajadzīga stabila infrastruktūra, un ka uzlabota savienojamība var būtiski veicināt ekonomikas izaugsmi, tāpēc šāda pieeja ir visu šā vērienīgā projekta dalībnieku interesēs. Tirdzniecības palāta aicina ieviest pārredzamus publiskā iepirkuma procesus, kas Eiropas un Ķīnas uzņēmumiem un jo īpaši privāto uzņēmumiem nodrošinās vienlīdzīgu konkurences apstākļus un projektu īstenošanas tiesības piešķirs spēcīgākajiem pretendentiem. Pretējā gadījumā līdzekļi var tikt izšķērdēti un projekti var būt neveiksmīgi ⁽¹⁶⁾.

5.2.2. Arī paziņojumā (5.3. iedaļā) ir minēti "vienlīdzīgi konkurences apstākļi uzņēmumiem". ES uzņēmumi ir paiduši bažas, pieprasot arī lielāku pārredzamību un ciešāku iesaisti BRI projektu agrākā posmā, lai varētu nodrošināt pienācīgu rūpību, novērtēt komerciālo dzīvotspēju un nodrošināt, ka tiek piemēroti arī uz noteikumiem balstītas tirgus ekonomikas un nediskriminējoša publiskā iepirkuma principi.

5.3. Paziņojumā ir uzsvērti IAM. EESK uzskata, ka ir jāveido formāla saikne starp IAM un BRI. ES un Ķīnas apaļā galda ⁽¹⁷⁾ 2017. gada kopīgajā paziņojumā uzsvērts, ka ar BRI būtu jāveicina ANO 2030. gada programmas īstenošana, tajā noteikto ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana un Parīzes nolīguma par klimata pārmaiņām īstenošana.

5.3.1. 2018. gada kopīgajā paziņojumā ⁽¹⁸⁾ turklāt ir norādīts, ka attiecībā uz svarīgām infrastruktūras iniciatīvām Eiropas Savienībai un Ķīnas Tautas Republikai kā svarīgiem tirdzniecības un ieguldījumu partneriem būtu jāturpina saskaņot galveno iniciatīvu izstrādi un īstenošanu un padziļināt sadarbību tirdzniecības, ieguldījumu veicināšanas, e-komercijas, savienojamības, infrastruktūras, IT, enerģētikas, cilvēku savstarpējo kontaktu un citās jomās. Paziņojumā ir arī minēts, ka iestādēm abās pusēs būtu jānodrošina, ka visas kopīgās iniciatīvas un projekti ir fiskālā un ekoloģiskā ziņā ilgtspējīgi un tādējādi veicina IAM sasniegšanu. Tajā ir norādīts, ka gan 2030. gada programmā, gan Parīzes nolīgumā ir uzsvērts, ka ir ļoti vajadzīga pasaules līmeņa infrastruktūra, un pausts uzskats, ka BRI un Eiropas un Āzijas savienojamības stratēģijas kontekstā ir jāņem vērā visi IAM.

5.3.2. Apaļā galda sanāksmē tika secināts, ka, lai lielie projekti būtu izdevīgi abām pusēm, tiem jādod abpusējs labums un jābūt pārredzamiem, sadarbībspējīgiem, savstarpīgiem un ilgtspējīgiem, kā arī balstītiem uz apspriešanos, ieguldījumu un kopīgu labumu.

5.4. Pievērsoties tālākiem apsvērumiem attiecībā uz ES un Āzijas savienojamību, ir skaidrs, ka daudzi ar BRI saistīti jautājumi jārisina daudz plašāk. Piemēram, paziņojumā uzsvars ir likts uz IAM, taču sīkāk tas nav izskaidrots. Vissvarīgākie IAM ne tikai iniciatīvas BRI, bet visas Āzijas savienojamības kontekstā ir šādi:

— 6. mērķis (tīrs ūdens un sanitārija),

— 7. mērķis (nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu),

— 9. mērķis (veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovāciju),

— 8. mērķis (veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, nodarbinātību un cilvēka cienīgu darbu visiem) un

— 14. mērķis (saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus).

5.4.1. Jāņem vērā arī daudzi citi IAM, it īpaši 5. mērķis (panākt dzimumu līdztiesību), 11. mērķis (ilgtspējīgas pilsētas un apdzīvotas vietas), 12. mērķis (nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus) un 15. mērķis (ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu).

⁽¹⁶⁾ Kā atkārtoti norādīts 2017. gada 27. maijā.

⁽¹⁷⁾ ES un Ķīnas apaļā galda 15. sanāksme.

⁽¹⁸⁾ ES un Ķīnas apaļā galda 16. sanāksme.

5.5. Paziņojumā ir pamatoti uzsvērti “uz noteikumiem balstīta savienojamība”. Šajā ziņā svarīga loma ir Pasaules Tirdzniecības organizācijai, ko šobrīd apdraud D. Trampa vadītā ASV administrācija. Svarīgs PTO uzdevums ir veicināt paredzamību starptautiskajā tirdzniecībā, jo īpaši izmantojot salīdzinošās izvērtēšanas sistēmu, kad tiek regulāri pārbaudīta PTO dalībnieku tirdzniecības prakse. PTO ir piemērotākais forums, kurā būtu jārisina tādi jautājumi kā, piemēram, ASV paustās bažas attiecībā uz Ķīnu, tostarp dempingu un slēptajām subsīdijām.

5.5.1. Šo un daudzu citu geopolitisku iemeslu dēļ, ņemot vērā tirdzniecības apjoma straujo pieaugumu daudzās Āzijas valstīs, Pasaules Tirdzniecības organizācijai būs spēcīgs pozitīvs atbalsts, un ES, iestājoties par PTO, tās lomu un pamata darbībām, saņems plašu Āzijas atbalstu.

5.5.2. Viens no 17. mērķa (atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai) konkrētajiem apakšmērķiem ir “veicināt vispārēju, uz noteikumiem balstītu, atvērtu, nediskriminējošu un taisnīgu daudzpusēju tirdzniecības sistēmu Pasaules Tirdzniecības organizācijas pārziņā”. PTO Ministru konferences Nairobi deklarācijā ⁽¹⁹⁾ norādīts, ka starptautiskā tirdzniecība var veicināt ilgtspējīgu, stabilu un līdzsvarotu izaugsmi visiem, un vienlaikus uzsvērts, ka bez efektīva daudzpusējās tirdzniecības mehānisma to izdarīt būs daudz grūtāk.

6. Pilsoniskās sabiedrības iespēju stiprināšana

6.1. Kā jau minēts, visos ES BTN un EPN kopš 2011. gada ir ietverta izvērtā tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļa, kas pilsoniskajai sabiedrībai paredz aktīvu uzraudzības funkciju.

6.1.1. Tomēr izpratne par pilsoniskās sabiedrības lomu un jēdzienu Āzijā ievērojami atšķiras no tās, kāda tā ir Eiropā vai citur. Efektīva pilsoniskās sabiedrības foruma izveide saskaņā ar ES un Korejas BTN ir bijusi veiksmīga, lai arī tā prasīja daudz laika. Šobrīd, izmantojot ilgstošus, padziļinātus un auglīgus kontaktus, tiek veidots līdzīgs mehānisms starp ES un Japānu. Taču ne Singapūrai, ne Vjetnamai šobrīd nav neviena mehānisma, uz ko balstīties pēc ratifikācijas. Paredzams, ka šim piemēram sekos citas ASEAN valstis, it īpaši Indonēzija. Lai arī šāds mehānisms ir pamats ES savienojamībai ar pilsonisko sabiedrību Āzijā, par šo jautājumu paziņojumā nekas nav minēts.

6.2. EESK atzinīgi vērtē cilvēku savstarpējās savienojamības jēdziena iekļaušanu paziņojumā. Tas īpaši attiecas uz savienojamību un mobilitāti “studentu, akadēmisko aprindu un pētnieku vidū” (3.4. iedaļa), kas ir “galvenais savstarpējās sapratnes un ekonomiskās izaugsmes faktors”, uzsverot programmu *Erasmus* un “Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības”. Lielākā daļa cilvēku savstarpējo kontaktu rodas, pateicoties tirdzniecībai, tūrismam vai sportam, taču ES ir izveidojusi arī plašu dialoga iniciatīvu klāstu ar Ķīnu, Indiju un citām valstīm.

6.2.1. Sevišķi svarīgi ir iesaistīt jauniešus, jo īpaši izmantojot izglītības un apmaiņas programmas. Liela nozīme ir pārskatītajai un ļoti pieprasītajai ES programmai *Erasmus+*. Tas palīdz attīstīt ciešākas izglītības saites un mobilitāti terciārās izglītības līmenī, kas būtu jāpapildina ar vīzu režīma atvieglošanu un talantīgāko studentu atbrīvojumu no mācību maksas. Taču šī programma ir globāla, un, ņemot vērā Āzijā pastāvošo daudzveidību, nav viegli vai, iespējams, pat nav vēlams, lai tā iegūtu specifisku Āzijas kontekstu.

6.2.2. Bet tam ir jāstrādā abos virzienos: arī Āzijai ir augstākā līmeņa prasmes, ko piedāvāt. Daudzas Āzijas valstis ir vairāk ieinteresētas kvalifikāciju savstarpējā atzišanā, lielākā darbaspēka mobilitātē un vieglā vīzu pieejamībā, par ko jau liecina strupceļš sarunās ar Indiju.

6.3. Tomēr, lai Āzijā iekarotu sirdis un prātus, Eiropas Savienībai ir jādara vairāk. Ar vilšanos jāatzīst, ka paziņojumā ir maz pieminētas cilvēktiesības (kas, iespējams, saistīts ar Āzijas daudzveidību), tiesiskums, laba pārvaldība un demokratizācija. Eiropas Savienībai ir jāveicina uzticības veidošana. Āzija kopumā saskaras ar sarežģītām problēmām, ko radījusi smagā un plašā pāreja no plānveida ekonomikas uz ekonomiku, kas vairāk orientēta uz valsts tirgu, turklāt stāvokli joprojām apgrūtina arī endēmiski etnisku, ekoloģisku un ekonomisku satricinājumu periodi, nemaz nerunājot par korupciju.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Nairobi ministru deklarācija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz resursiem īpašajam piešķīrumam Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013”

(COM(2019) 55 final – 2019/0027 (COD))

(2019/C 228/15)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 11.2.2019. Eiropas Savienības Padome, 19.2.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 177. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	132/0/1

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 542. plenārsesijā 2019. gada 20. un 21. martā (20. marta sēdē) vienprātīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
L-2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV